

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ШИРОКОВА ІРИНА АНДРІЇВНА

УДК 655.4/.5 (477):351.82:316.7

ДИСЕРТАЦІЯ
СИСТЕМА РЕГУЛЮВАННЯ ВИДАВНИЧОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ:
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ

061 – Журналістика
(06 Журналістика)

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших

авторів мають посилання на відповідне джерело _____ І. А. Широкова

Науковий керівник:

Шпак Віктор Іванович, доктор історичних наук, професор

Київ – 2026 р.

АНОТАЦІЯ

Широкова І. А. Система регулювання видавничої галузі України: сучасні тенденції. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук із журналістики (доктора філософії) за спеціальністю 061 – «Журналістика». – Факультет журналістики Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, Київ, 2026.

Дослідження присвячене комплексному аналізу системи регулювання видавничої галузі України в умовах цифрової трансформації, європейської інтеграції та воєнних викликів. Актуальність теми зумовлена інституалізацією видавничої справи як складника національного культурного простору та необхідністю осмислення ефективності законодавчих, інституційних і суспільних механізмів впливу на її розвиток. У сучасних умовах видавнича галузь функціонує як динамічний культурно-інформаційний простір, у межах якого взаємодіють державні органи, професійні об'єднання, громадські організації та міжнародні партнери.

У ХХІ столітті цифровізація комунікацій, розвиток креативних індустрій, розвиток нових медіа та масове використання технологій штучного інтелекту істотно змінили умови функціонування книговидавання. Воєнний контекст і стратегічний курс України на інтеграцію до Європейського Союзу актуалізують потребу в оновленні підходів до державної політики у сфері видавничої справи, її узгодженості з європейськими стандартами, а також у формуванні комплексної моделі регулювання, орієнтованої на забезпечення конкурентоспроможності української книги, підтримку національної ідентичності та зміцнення інформаційної безпеки.

Стан наукового опрацювання проблеми засвідчує, що більшість досліджень зосереджена на окремих аспектах функціонування галузі: історії книговидавання, правових засадах діяльності видавців або реалізації державних програм підтримки. Водночас система регулювання видавничої галузі як цілісний багатовимірний

механізм, що поєднує правові, економічні, інституційні та громадські елементи, потребує комплексного аналізу з урахуванням сучасних трансформацій.

Метою роботи є обґрунтування концептуальних засад трансформації системи регулювання видавничої галузі України, визначення рівня її відповідності європейським стандартам, а також виявлення ключових тенденцій і перспектив розвитку галузі в умовах сучасних суспільно-інформаційних змін.

Було проаналізовано законодавчо-нормативну базу регулювання видавничої діяльності, визначено роль державних інституцій у формуванні політики у сфері книговидавництва, оцінено ефективність механізмів державної підтримки галузі та досліджено участь громадських організацій і професійних об'єднань у процесах регулювання. Окрему увагу приділено узагальненню міжнародного досвіду регулювання видавничої сфери та визначенню можливостей його адаптації в Україні.

У дослідженні використано комплекс загальнонаукових, спеціальних та емпіричних методів. Методи аналізу й узагальнення застосовано для опрацювання наукових джерел і нормативно-правових актів, порівняльний метод – для зіставлення моделей регулювання видавничої діяльності в Україні та країнах Європи, системний та інституційний підходи – для дослідження взаємодії державних інституцій, професійних об'єднань і громадських організацій. Емпіричну основу дослідження становлять результати авторського опитування українських видавців (N=56).

Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплексному аналізі системи регулювання видавничої галузі України в умовах цифрових трансформацій, воєнних викликів та євроінтеграційних процесів. У дисертації вперше здійснено цілісний аналіз системи регулювання видавничої галузі України з урахуванням взаємодії правових, інституційних та соціокультурних чинників, а також впливу професійних об'єднань і міжнародного співробітництва на формування галузевої політики. Проведено комплексну оцінку державних програм підтримки книговидавництва, їх нормативного забезпечення, механізмів реалізації та впливу на функціонування галузі в умовах воєнного стану та цифрової

трансформації. Систематизовано модель взаємодії державних інституцій, професійних об'єднань і громадських організацій у процесах формування та реалізації політики у сфері видавничої діяльності.

У процесі дослідження вдосконалено наукові підходи до трактування видавничої галузі як складника креативних індустрій і системи соціальних комунікацій, а також підходи до аналізу механізмів державної підтримки книговидання з урахуванням сучасних форм стимулювання, цифровізації та міжнародної співпраці. Подальшого розвитку набули підходи до аналізу законодавчого та інституційного забезпечення регулювання видавничої галузі України, дослідження впливу державних і громадських інституцій на розвиток книговидання та формування читацьких практик, а також практичні рекомендації щодо вдосконалення державної політики у сфері видавничої діяльності з урахуванням європейського досвіду.

У результаті дослідження встановлено, що система регулювання видавничої галузі України поєднує правові, інституційні, економічні та соціокультурні механізми впливу, а також перебуває у стані трансформації під впливом цифровізації, євроінтеграційних процесів та воєнних викликів. Виявлено, що чинна нормативно-правова база має фрагментарний характер і не повною мірою враховує сучасні зміни у сфері цифрових комунікацій, електронного книговидання та функціонування глобальних платформ.

Доведено, що система державного управління видавничою галуззю характеризується недостатньою інституційною узгодженістю, обмеженою ефективністю механізмів державної підтримки та недостатнім залученням професійного середовища до формування галузевої політики. Водночас встановлено посилення ролі громадських організацій і професійних об'єднань як важливих учасників взаємодії між державою, ринком та суспільством.

Результати емпіричного дослідження підтвердили наявність розриву між нормативно закріпленими механізмами регулювання та практикою їх реалізації, що проявляється у складності доступу до програм підтримки, недостатній прозорості

процедур і низькій ефективності комунікації між державними інституціями та суб'єктами видавничої діяльності.

Узагальнення міжнародного досвіду засвідчило, що ефективні моделі регулювання видавничої галузі базуються на поєднанні державного регулювання, механізмів співрегулювання та активної участі професійної спільноти. Обґрунтовано доцільність формування в Україні інтегрованої та адаптивної моделі регулювання, орієнтованої на принципи стратегічної узгодженості, прозорості, партнерської взаємодії та відповідності європейським підходам.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання теоретичних положень, висновків і практичних рекомендацій у діяльності органів державної влади, професійних об'єднань, громадських організацій та суб'єктів видавничої діяльності під час удосконалення механізмів регулювання видавничої галузі, розроблення програм підтримки книговидання та популяризації читання. Отримані результати можуть бути використані у процесі формування культурної політики України, адаптації європейського досвіду регулювання видавничої сфери, а також у освітньому процесі під час викладання дисциплін, пов'язаних із видавничою справою, медіарегулюванням, культурною політикою та креативними індустріями.

Ключові слова: видавнича справа, медіа, читання, комунікації, міжнародний досвід, цифровізація, штучний інтелект, криза, сталий розвиток.

ABSTRACT

Shyroкова І. А. The System of Regulation of Ukraine's Publishing Industry: Current Trends. – Qualifying scientific work submitted as a manuscript.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Candidate of Sciences in Journalism (Doctor of Philosophy) in specialty 061 – “Journalism”. – Faculty of Journalism, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, 2026.

The research is devoted to a comprehensive analysis of the system of regulation of the publishing industry of Ukraine under conditions of digital transformation, European integration, and wartime challenges. The relevance of the topic is determined by the institutionalization of publishing as a component of the national cultural space and the need to comprehend the effectiveness of legislative, institutional, and social mechanisms influencing its development. Under modern conditions, the publishing industry functions as a dynamic cultural and informational space in which state authorities, professional associations, public organizations, and international partners interact.

In the 21st century, the digitalization of communications, the development of creative industries and new media, as well as the widespread use of artificial intelligence technologies, have significantly transformed the functioning of the publishing sector. The wartime context and Ukraine's strategic course toward European integration have intensified the need to update approaches to state policy in the field of publishing, ensure its compliance with European standards, and develop a comprehensive regulatory model aimed at strengthening the competitiveness of Ukrainian books, supporting national identity, and enhancing information security.

The current state of scientific research demonstrates that most studies focus on particular aspects of the industry, including the history of publishing, legal foundations of publishers' activities, or the implementation of state support programs. At the same time, the system of regulation of the publishing industry as a multidimensional mechanism combining legal, economic, institutional, and public elements requires a comprehensive analysis that takes into account contemporary transformations.

The purpose of the research is to substantiate the conceptual foundations for the transformation of the regulatory system of the publishing industry of Ukraine, determine

the level of its compliance with European standards, and identify key trends and prospects for the industry's development under modern socio-informational changes.

The study analyzes the legislative and regulatory framework governing publishing activities, identifies the role of state institutions in shaping publishing policy, evaluates the effectiveness of state support mechanisms for the industry, and examines the participation of public organizations and professional associations in regulatory processes. Particular attention is paid to the generalization of international experience in regulating the publishing sphere and identifying possibilities for its adaptation in Ukraine.

The research employs a комплекс of general scientific, specialized, and empirical methods. Methods of analysis and generalization were used to process scientific sources and regulatory acts; the comparative method was applied to compare models of publishing regulation in Ukraine and European countries; systemic and institutional approaches were employed to study the interaction of state institutions, professional associations, and public organizations. The empirical basis of the study consists of the results of the author's survey of Ukrainian publishers (N=56).

The scientific novelty of the obtained results lies in the comprehensive analysis of the system of regulation of the publishing industry of Ukraine under conditions of digital transformation, wartime challenges, and European integration processes. For the first time, a holistic analysis of the regulatory system of the Ukrainian publishing industry was carried out, taking into account the interaction of legal, institutional, and sociocultural factors, as well as the influence of professional associations and international cooperation on the formation of sectoral policy. A comprehensive evaluation of state support programs for publishing, their regulatory framework, implementation mechanisms, and influence on the functioning of the industry under wartime conditions and digital transformation was conducted. The model of interaction between state institutions, professional associations, and public organizations in the processes of shaping and implementing publishing policy was systematized.

The study improved scientific approaches to interpreting the publishing industry as a component of creative industries and the system of social communications, as well as approaches to analyzing mechanisms of state support for publishing, taking into account

modern forms of stimulation, digitalization, and international cooperation. Further development was given to approaches to analyzing the legislative and institutional support of publishing regulation in Ukraine, studying the influence of state and public institutions on the development of publishing and reading practices, and developing practical recommendations for improving state policy in the field of publishing activities with consideration of European experience.

The research established that the regulatory system of the Ukrainian publishing industry combines legal, institutional, economic, and sociocultural mechanisms of influence and is undergoing transformation under the impact of digitalization, European integration processes, and wartime challenges. It was revealed that the current legal and regulatory framework is fragmented and does not fully take into account contemporary changes in digital communications, electronic publishing, and the functioning of global platforms.

It was proven that the system of state administration in the publishing industry is characterized by insufficient institutional coordination, limited effectiveness of state support mechanisms, and insufficient involvement of the professional community in shaping sectoral policy. At the same time, the growing role of public organizations and professional associations as important participants in interaction between the state, the market, and society was identified.

The results of the empirical research confirmed the existence of a gap between formally established regulatory mechanisms and the practice of their implementation, which manifests itself in difficulties in accessing support programs, insufficient transparency of procedures, and low efficiency of communication between state institutions and publishing entities.

The generalization of international experience demonstrated that effective models of publishing regulation are based on the combination of state regulation, co-regulation mechanisms, and active participation of the professional community. The expediency of forming an integrated and adaptive regulatory model in Ukraine focused on strategic coherence, transparency, partnership interaction, and compliance with European approaches was substantiated.

The practical significance of the obtained results lies in the possibility of using the theoretical provisions, conclusions, and practical recommendations in the activities of public authorities, professional associations, public organizations, and publishing entities in the process of improving mechanisms for regulating the publishing industry, developing publishing support programs, and promoting reading. The obtained results may also be used in shaping Ukraine's cultural policy, adapting European experience in publishing regulation, and in the educational process while teaching disciplines related to publishing, media regulation, cultural policy, and creative industries.

Keywords: publishing, media, reading, communications, international experience, digitalization, artificial intelligence, crisis, sustainable development.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові статті, опубліковані в наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України:

1. Широкова І. А. Благодійні видавничі проєкти в Україні як засіб популяризації книг. *Обрії друкарства*. 2023. № 2 (14). С. 79–89. DOI: 10.20535/2522-1078.2023.2(14).291585
2. Shyroкова I. The role of the NGO «Ukrainian Association of Publishers and Book Distributors» in the development of national publishing. *Обрії друкарства*. 2025. № 1 (17). С. 111–131. DOI: 10.20535/2522-1078.2025.1(17).333980

Наукова стаття, опублікована у періодичному науковому виданні, проіндексована у базі даних Web of Science Core Collection:

1. Bondar Y., Shpak V., Nabrusko V., Horbenko H., Shyroкова I. National security and information in the early modern state: the case of Ukraine. *Amazonia Investiga*. 2024. Vol. 13, No. 73. P. 241–251. DOI: 10.34069/AI/2024.73.01.20. *Особистий внесок: опрацювання та систематизація наукових джерел і матеріалів дослідження; участь у формуванні теоретичного та джерельного підґрунтя статті; аналіз інформаційно-комунікаційних аспектів проблематики та ролі видавничої діяльності у процесах державотворення; участь у структуризації матеріалу, підготовці та доопрацюванні окремих розділів рукопису; узагальнення та інтерпретація результатів дослідження; підготовка первинної версії окремих частин тексту, оформлення, редагування та підготовка фінальної версії рукопису (20%);* Бондар Ю.: формування концепції дослідження, визначення логіки та структури статті, аналіз проблематики інформаційної політики та національної безпеки в контексті ранньомодерної української держави, наукове редагування рукопису; Шпак В.: опрацювання матеріалів щодо розвитку книговидавництва, друкарства та освітньої діяльності козацької доби, аналіз ролі видавничої справи у процесах державотворення та

формування національної ідентичності; Набруско В.: розробка методологічних підходів дослідження, аналіз інформаційно-комунікаційних практик та механізмів реалізації інформаційної політики в умовах ранньомодерної держави; Горбенко Г.: систематизація та інтерпретація історичних і наукових джерел, підготовка матеріалів щодо культурно-освітньої діяльності та розвитку мережі навчальних закладів козацької доби.

Наукові публікації, у яких додатково висвітлено результати дисертації:

1. Shpak V., Shyroкова I. Peculiarities of interaction of the Ukrainian Institute of Books with professional audiences. *Prospective directions of scientific and practical activity* : collective monograph / compiled by V. Shpak. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services, 2023. P. 394–398. DOI: 10.51587/9798-9866-95921-2023-011. *Особистий внесок: аналіз діяльності Українського інституту книги у сфері взаємодії з професійними аудиторіями; опрацювання та систематизація наукових джерел, нормативних і аналітичних матеріалів щодо функціонування УІК; участь у підготовці та проведенні опитування представників видавничої, бібліотечної, освітньої та медійної сфер; узагальнення й інтерпретація результатів дослідження; аналіз механізмів популяризації читання та комунікації УІК із професійною спільнотою; підготовка окремих структурних частин тексту, оформлення, редагування та доопрацювання рукопису (50 %); Шпак В.: формування концепції дослідження, визначення методологічних підходів і структури публікації, аналіз державної політики у сфері книговидавання та діяльності Українського інституту книги, наукове редагування рукопису.*
2. Shpak V., Shyroкова I. International models of publishing regulation. *University Science*. 2025. Vol. 2, No. 4. P. 4–16. DOI: 10.51587/3068-3580/US-2025-12-2 *Особистий внесок: аналіз міжнародних моделей регулювання видавничої галузі та систематизація підходів до державної культурної політики у сфері книговидавання; опрацювання й аналіз наукових джерел, нормативно-правових актів, аналітичних звітів та матеріалів міжнародних організацій щодо функціонування видавничих систем Франції, Німеччини, Великої Британії,*

Канади, Польщі та Австралії; участь у розробці порівняльної характеристики моделей регулювання видавничої галузі; аналіз діяльності профільних інституцій та механізмів державної підтримки книговидавництва; узагальнення міжнародного досвіду та визначення можливостей його адаптації до українського контексту; підготовка окремих структурних частин тексту, оформлення, редагування та доопрацювання рукопису (50 %); Шпак В.: формування концепції дослідження, визначення методологічних засад і структури статті, аналіз теоретичних підходів до регулювання креативних індустрій та видавничої справи, наукове редагування рукопису.

3. Shyrokova I. Public Organizations in the Transformation of Ukraine's Publishing Sector. *Global science and education in the modern realities '2025 : proceedings of the International scientific and practical conference* (Seattle, USA, 2025). Seattle, 2025. P. 1–7. DOI: 10.30888/2709-2267.2025-31-00-021

4. Широкова І. А. Громадські організації видавничої галузі. *Креативні індустрії: сучасні тренди* : матеріали II Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції студентів, аспірантів, молодих учених та практиків (м. Київ, 24–25 травня 2023 р.) / відп. ред. В. Л. Іващенко ; упоряд. Д. В. Харамурза. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023. С. 157–159. URL: https://fj.kubg.edu.ua/images/phocagallery/Podii2023/Naukova/%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F5.pdf

5. Широкова І. А. Благодійні видавничі проекти в Україні як інструмент популяризації читання. *Наукова школа Р. Іванченка* : матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 29 листопада 2023 р.). Київ, 2023. С. 129–134. URL: <https://drive.google.com/file/d/1eAhmxMxk2FAbTG-oHdYRzVfUnWmPMZUJ/view>

6. Широкова І. А. Івент-заходи Українського інституту книги. *Science, trends and modern methods of solving problems* : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Лісабон, Португалія, 20–22 лютого 2023 р.). Лісабон,

2023. C. 97-101. URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2023/02/SCIENCE-TRENDS-AND-MODERN-METHODS-OF-SOLVING-PROBLEMS.pdf>

ВСТУП

Актуальність дослідження. Інституалізація видавничої справи в Україні сформувала особливу систему її регулювання, яка охоплює законодавчі, інституційні та суспільні механізми впливу. Вона почала набувати чітких обрисів у період становлення незалежної держави й розбудови власного культурного простору, коли на перший план вийшли питання забезпечення національної книговидавничої продукції, підтримки української мови та інтеграції у світовий книжковий ринок. У наукових дослідженнях цього періоду основна увага приділялася правовим засадам функціонування галузі, ролі державних інституцій та впливу суспільно-політичних і культурних чинників на розвиток книговидання.

Водночас у глобальному вимірі видавнича галузь розглядається не лише як культурний, а й як важливий економічний сектор креативних індустрій. У таких країнах, як Франція, Німеччина, Велика Британія, Італія та США, книжковий ринок забезпечує розвиток суміжних сфер (поліграфії, дистрибуції, освіти, медіа та цифрових сервісів) і є важливим елементом культурної та економічної політики держави.

На цьому тлі українська видавнича галузь демонструє розвиток, що поки не повною мірою відповідає її потенціалу та суспільним потребам. Попри наявність законодавчої бази, окремих державних програм підтримки та активність професійної спільноти, ринок стикається з низкою системних обмежень: фрагментарністю регуляторних механізмів, нерівномірністю державної підтримки, недостатнім рівнем інституційної координації та обмеженим доступом до фінансових ресурсів. У таких умовах питання ефективності системи регулювання видавничої галузі набуває особливої актуальності.

У XXI столітті динаміка глобалізаційних процесів, цифровізація комунікацій та зростання впливу креативних індустрій радикально змінили умови розвитку видавничої галузі. Український контекст ускладнюється викликами воєнного часу, що актуалізує потребу в осмисленні ефективності державної політики, її узгодженості з європейськими стандартами, а також у дослідженні потенціалу громадських організацій та міжнародних партнерів у підтримці видавців. Саме на

перетині історичних закономірностей і сучасних трансформацій формується поле дослідження, спрямоване на вивчення системи регулювання видавничої справи як ключового чинника збереження та розвитку національної культури.

Сучасна інформаційна доба радикально змінила пріоритети у функціонуванні видавничої галузі, відкривши перед нею нові можливості та водночас поставивши низку викликів. Цифровізація, зростання ролі креативних індустрій і глобальні процеси інтеграції зумовили потребу в розширенні сфер активності й відповідальності держави, професійних об'єднань і міжнародних інституцій, які беруть участь у регулюванні видавничої справи. Сучасні тенденції в культурно-інформаційному середовищі витісняють галузь із традиційної статичної моделі, коли основний акцент робився лише на книзі як матеріальному продукті: нині вона повинна розглядатися як комплексний видавничий проєкт, що поєднує правові, економічні, освітні та комунікаційні складові. Фокус на таких параметрах, як суспільна значущість книги, її культурна цінність і конкурентоспроможність на ринку, визначає якісно нові завдання для системи регулювання, ускладнює її компетентісну основу й потребує масштабнішого бачення результатів, орієнтованих на читача, видавця та державу.

Стан дослідження проблеми. Вітчизняні та зарубіжні дослідження неодноразово зверталися до аналізу функціонування видавничої галузі, її правових засад, інституційного забезпечення та історичних передумов розвитку. Зокрема, українські науковці, серед яких М. Сенченко, Т. Жигун, М. Тимошик, О. Афонін, В. Шпак, Н. Зелінська, Т. Крайнікова, С. Буряк та інші, досліджували окремі аспекти розвитку книговидавання, зосереджуючи увагу на законодавчому регулюванні галузі, діяльності державних інституцій, економічних і культурних чинниках функціонування книжкового ринку.

Водночас значна частина наукових праць має фрагментарний характер і присвячена аналізу окремих складових галузі – історії становлення книговидавання, правового статусу суб'єктів видавничої діяльності, реалізації державних програм підтримки або ролі культурної політики у розвитку книжкової сфери. Наявні наукові напрацювання можуть бути використані як теоретична основа для пошуку

нових підходів і рішень у сфері регулювання видавничої галузі, з урахуванням сучасних трансформаційних процесів та актуальних суспільно-інформаційних викликів.

Видавнича галузь України є динамічним культурно-інформаційним простором, у межах якого взаємодіють законодавчі норми, економічні механізми, державні інституції та громадські організації. В умовах цифрової трансформації та війни ефективність регулювання видавничої галузі набуває особливої ваги.

У даному дослідженні система регулювання розглядається не лише як контрольний механізм, а як сукупність інструментів, що впливають на якість і розвиток книжкового ринку. Недостатня увага до цих взаємопов'язаних аспектів у науковому дискурсі, фрагментарність наявних досліджень та їхнє відставання від швидкоплинних змін інформаційної доби актуалізують необхідність комплексного аналізу системи регулювання видавничої галузі України, що й визначає наукову проблему цього дослідження.

Усвідомлення дослідницьких реалій, аналіз наявних наукових і прикладних джерел привели до гіпотези дослідження, згідно з якою сучасна українська система регулювання видавничої галузі перебуває в стані трансформації: вона відходить від моделі формального контролю та часткової підтримки книговидання, властивій попереднім етапам розвитку, і рухається в напрямі комплексної інтеграції правових, економічних та культурних механізмів. Сучасне інформаційне й суспільно-політичне середовище вимагає від держави та зацікавлених інституцій забезпечення не лише формальних рамок функціонування видавничої справи, а й створення умов для її конкурентоспроможності, інноваційності та культурної значущості. Це потребує скоординованої роботи державних органів, громадських організацій та міжнародних партнерів, здатних спільно формувати механізми підтримки видавців, захисту національної книги й стимулювання читання. Така нова конфігурація ролей та функцій учасників процесу змінює характер системи регулювання: із вузькоадміністративного вона перетворюється на багатовимірний інструмент культурної політики, спрямований на поєднання суспільної цінності книги, її ринкової вартості та стратегічного значення для національної

ідентичності.

Запропоноване бачення визначило логіку формулювання теми, мети та завдань дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами Факультету журналістики Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. Дисертацію виконано на кафедрі журналістики та нових медіа Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, узгоджено з навчальними планами й програмами кафедри. Робота пов'язана з темою №0120U000064 «Медіазнавчі студії в науковому та освітньому дискурсах».

Мета і завдання дослідження. Зміст наукової проблеми та сформульована гіпотеза дослідження зумовили його мету, яка полягає в обґрунтуванні концептуальних засад трансформації системи регулювання видавничої галузі України, визначенні рівня її відповідності європейським стандартам, а також у виявленні провідних тенденцій і перспектив розвитку в умовах сучасних суспільно-інформаційних змін.

Досягнення мети зумовило виконання таких **завдань**:

1. Проаналізувати законодавчі та нормативно-правові акти, що визначають розвиток видавничої справи, їх відповідність сучасним викликам і міжнародним зобов'язанням;
2. З'ясувати роль ключових державних інституцій (Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Українського інституту книги, Міністерства освіти і науки України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України) у формуванні політики в галузі;
3. Оцінити результативність механізмів державної підтримки книговидання, зокрема програмного та бюджетного інструментарію, у контексті їх впливу на розвиток галузі;
4. Проаналізувати роль громадських організацій і професійних об'єднань у процесах регулювання видавничої справи, визначивши їхню участь у виробленні політики та експертному супроводі рішень;
5. Здійснити емпіричну оцінку ефективності системи регулювання видавничої

галузі на основі опитування видавців, виявивши проблемні зони та суперечності між нормативною моделлю й практикою її реалізації;

6. Узагальнити міжнародний досвід регулювання та громадського управління у видавничій сфері та визначити можливості його адаптації до українського контексту;

7. Окреслити напрями вдосконалення системи регулювання видавничої галузі України в умовах європейської інтеграції, цифрової трансформації та воєнних викликів.

Об’єкт дослідження – система регулювання видавничої галузі України як складник соціокомунікативної системи, що функціонує та трансформується в умовах сучасних інформаційних і геополітичних викликів.

Предмет дослідження – механізми та інструменти регулювання видавничої галузі України, зокрема правові, інституційні та організаційні засоби державного управління, практики саморегулювання та участь інститутів громадянського суспільства у формуванні галузевої політики в умовах європейської інтеграції та сучасних трансформацій.

Джерельна база дослідження. При підготовці дисертації за теоретичну основу було взято напрацювання дослідників, які розкривають:

становлення та розвиток законодавчого регулювання видавничої справи в Україні й зарубіжних країнах (М. Сенченко, Т. Жигун, В. Шпак, Н. Зелінська, М. Тимошик, О. Афонін, Т. Крайнікова, С. Буряк, З. Партико, Я. Ісаєвич та ін.);

роль державних інституцій у формуванні політики у сфері книговидавання та механізмів державного управління галуззю (Н. Зелінська, О. Афонін, В. Теремко, М. Женченко, В. Шпак, К. Індутна, Г. Глотова, Л. Швайка, В. Ткаченко, А. Штангрет, З. Варналій, Панченко С. В., Дейнека О. Г., Дикань О. В. та ін.);

особливості державної підтримки книговидавання, реалізації галузових програм і популяризації читання (О. Афонін, М. Тимошик, М. Женченко, Є. Букет, А. Миколаєнко, І. Андрусак, матеріали Книжкової палати України, Українського інституту книги, ГО «Форум видавців», Української асоціації видавців і книгорозповсюджувачів та ін.);

теоретико-методологічні засади регулювання креативних індустрій, культурної політики та економіки культури (Г. Беккер, Д. Тросбі, Р. Кавес, Р. Тауз, Г. де Прато, Ж.-П. Сімон, Т. Флю, А. Драгош та ін.);

особливості функціонування та трансформації видавничої галузі, медіа та соціальних комунікацій в умовах цифровізації та глобальних змін (М. Женченко, Ю. Іщук, М. Варламова, В. Шпак, С. Буряк, В. Іващенко, Н. Зражевська, Г. Грет, Т. Крайнікова та ін.);

дослідження структури, тенденцій і проблем розвитку українського книжкового ринку (О. Афонін, С. Буряк, Г. Грет, М. Сенченко, С. Фіялка, Н. Дзюга, Т. Крайнікова, аналітичні матеріали платформи «Читомо» та ін.);

вплив громадських організацій і професійних об'єднань на розвиток видавничої галузі та формування галузевої політики (О. Афонін, А. Колодій, Я. Коваль, Д. Ляпін, К. Ляпіна, Л. Беззубко, О. Кужель, В. Биковець, Н. Калінкіна, В. Кравчук та ін.);

теоретичні підходи до аналізу взаємодії державних і недержавних інституцій, моделей співрегулювання та громадського управління (К. Анселл, А. Геш, К. Емерсон, Т. Набатчі, К. Радаеллі, А. Фанг, Е. Томанн, Н. Ганнінгем, Дж. Різ, матеріали Європейської Комісії, OECD та ін.).

За емпіричну базу при підготовці дисертації використано: результати авторського опитування видавців України «Стан, виклики та перспективи видавничої галузі України: думка видавців» (2024–2025); результати попередніх досліджень читацьких практик («Дослідження читання книжок в Україні 2014», Ukrainian Reading & Publishing Data 2018), які використано для порівняльного аналізу динаміки розвитку галузі; дані державних програм «Українська книга» та «єКнига»; звіти Книжкової палати України (2021–2022, 2024–2025), Українського інституту книги (2025–2026), Держкомтелерадіо; аудиторські звіти Рахункової палати України (2012–2021); аналітичні матеріали професійних організацій і галузевих платформ (УАВК, Культурно-видавничий проєкт «Читомо», ГО «Форум видавців»); статистичні та аналітичні матеріали міжнародних організацій, зокрема Міжнародної асоціації видавців (International Publishers Association) та Всесвітньої

організації інтелектуальної власності (World Intellectual Property Organization); аналітичні матеріали професійних організацій і галузевих платформ; законодавчі та нормативно-правові акти України.

Методологічну основу дисертації становлять загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, фундаментальні положення теорії соціальних комунікацій та журналістикознавства а також комплексний системний і соціокомунікаційний підхід до аналізу видавничої галузі як складної системи суспільної комунікації та об'єкта державного управління і громадського саморегулювання. Застосування зазначених підходів дало змогу розглядати видавничу галузь як багатофункціональну підсистему соціальних комунікацій, що забезпечує створення, поширення та споживання суспільно значущого контенту, розвиток якої визначається взаємодією комунікаційних, економічних, правових і культурних чинників. Системний і комплексний підходи забезпечили багатовимірний аналіз законодавчих, інституційних та суспільних факторів впливу, їх взаємозв'язок і узгодженість із міжнародними практиками, а також дали змогу інтегрувати результати порівняльного, герменевтичного та аналітичного аналізу в цілісне бачення сучасної моделі регулювання видавничої галузі.

Методи дослідження. Досягнення мети й завдань дисертації зумовило використання комплексу загальнонаукових, спеціальних та емпіричних методів на різних етапах роботи.

Методи аналізу та узагальнення джерел застосовано для опрацювання наукових праць, нормативно-правових актів і аналітичних матеріалів, що дозволило визначити теоретичні підходи до функціонування та регулювання видавничої галузі як складника системи соціальних комунікацій та окреслити основні напрями її наукового осмислення.

Порівняльний і порівняльно-правовий методи використано для зіставлення моделей регулювання видавничої діяльності в Україні та європейських країнах, що дало змогу виявити особливості національної системи управління галуззю та можливості адаптації міжнародного досвіду.

Методи систематизації та групування застосовано для структурування

нормативно-правової бази видавничої діяльності та узагальнення форм державної підтримки книговидавання.

Системний та інституційний підхід використано для дослідження взаємодії державних інституцій, професійних об'єднань і громадських організацій у процесах формування політики розвитку видавничої галузі.

Герменевтичний аналіз застосовано для інтерпретації змісту нормативно-правових актів і державних програм підтримки книговидавання, що дозволило визначити їх роль у формуванні сучасної моделі регулювання галузі.

Метод контент-аналізу застосовано для вивчення стратегічних документів, програм розвитку та публічних звітів суб'єктів видавничої сфери.

Емпіричну базу дослідження становлять результати авторського опитування українських видавців (N=56), проведеного у 2025 році, а також аналіз статистичних і аналітичних матеріалів Книжкової палати України, Українського інституту книги та Рахункової палати України. Для опрацювання емпіричних даних використано методи аналізу, узагальнення та порівняння, що дозволило оцінити особливості комунікаційної взаємодії у видавничій галузі.

Метод аналітичного узагальнення застосовано для формулювання висновків щодо тенденцій розвитку видавничої галузі України та визначення напрямів удосконалення системи її регулювання.

Наукова новизна здобутих результатів.

Уперше:

- комплексно проаналізовано взаємозв'язок правових, інституційних та соціокультурних чинників у формуванні системи регулювання видавничої галузі України, а також роль професійних об'єднань і міжнародної співпраці у розвитку галузевої політики;

- здійснено системний аналіз державних програм підтримки книговидавання, їх правового забезпечення, механізмів реалізації та впливу на функціонування видавничої галузі в умовах війни та цифрової трансформації;

- визначено особливості взаємодії державних інституцій (Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Українського інституту книги,

Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки України) та галузевих професійних об'єднань у процесі формування та реалізації політики у сфері книговидавання;

- окреслено сучасні тенденції розвитку видавничої справи в Україні на основі аналізу нормативно-правової бази, державної політики підтримки галузі та порівняльного розгляду європейських моделей регулювання.

Удосконалено:

- концептуальні підходи до розгляду видавничої галузі як складової частини креативних індустрій і стратегічного ресурсу культурної політики держави;

- уявлення про механізми державної підтримки видавничої справи з акцентом на поєднання традиційних інструментів (податкові пільги, державне замовлення) та інноваційних стратегій (цифровізація, грантові програми, міжнародні проєкти), а також й опосередкованих громадських впливів (адвокаційні кампанії, популяризація читання через соціальні мережі);

- обґрунтування ролі видавничої галузі у забезпеченні культурної ідентичності, інформаційної безпеки та міжнародного іміджу України.

Набули подальшого розвитку:

- теоретичні та практичні підходи до аналізу законодавчої та інституційної структури регулювання видавничої галузі України;

- дослідження сучасних тенденцій галузі, впливу державних і громадських інституцій на розвиток книговидавання та формування читацьких практик, в умовах дерусифікації та захисту інформаційно-культурного простору України в умовах війни;

- рекомендації щодо вдосконалення державної політики у сфері видавничої справи з урахуванням досвіду країн ЄС;

- уявлення про сучасні виклики видавничої галузі України (економічні, правові, технологічні, кадрові) та напрями її післявоєнного відновлення й інтеграції до європейського культурного простору.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що вони заповнюють наявну наукову прогалину щодо осмислення ролі та системи

регулювання видавничої галузі України в умовах техніко-технологічних, соціальних і політичних трансформацій. Отримані результати сприяють удосконаленню інструментів і механізмів забезпечення ефективного функціонування видавничої діяльності. Результати дослідження можуть бути застосовані:

- у діяльності профільних органів державної влади (зокрема Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Українського інституту книги, Міністерства культури України, Міністерства освіти і науки України) під час розроблення програм підтримки книговидавництва та популяризації читання;

- у роботі громадських організацій і професійних асоціацій видавців для формування ефективних стратегій взаємодії з державними інституціями та міжнародними партнерами;

- у діяльності видавництв та інших учасників книжкового ринку для адаптації до сучасних умов функціонування галузі та використання інструментів державної й громадської підтримки;

- у процесі формування та вдосконалення культурної політики України з урахуванням європейського досвіду регулювання видавничої сфери.

Отримані узагальнення можуть бути впроваджені в освітній процес під час викладання курсів «Основи видавничої справи», «Видавничий менеджмент», «Законодавче забезпечення ЗМІ та видавничої діяльності», «Культурна політика і креативні індустрії», «Економіка видавничої справи», «Редакторська та видавнича практика».

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою працею, виконаною авторкою одноосібно. Авторці належить наукова ідея роботи, постановка мети та завдань дослідження, вибір методологічних підходів, проведення теоретичного й емпіричного аналізу, а також інтерпретація результатів і формулювання висновків та практичних рекомендацій.

Апробація результатів дисертації. Ключові положення дисертації обговорено на засіданнях кафедри журналістики та нових медіа Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. Окремі положення й висновки оприлюднено в наукових публікаціях та виголошено на міжнародних і всеукраїнських наукових

конференціях.

Міжнародні наукові та науково-практичні конференції.

VII Міжнародна науково-практична конференція «Science, trends and modern methods of solving problems» (м. Лісабон, Португалія, 20–22 лютого 2023 р.), доповідь: «Івент-заходи Українського інституту книги»; Міжнародна науково-практична онлайн-конференція «Креативні індустрії: сучасні тренди» (м. Київ, 24–25 травня 2023 р.), доповідь: «Громадські організації видавничої галузі»; Міжнародна науково-практична онлайн-конференція «Медіакommунікації в діалозі культур: виклики європейської інтеграції для української освіти і науки» (м. Київ, 02 червня 2023 р.), доповідь: «Піратство в сучасній видавничій галузі України»; XI Міжнародна науково-практична конференція «Наукова школа Р. Іванченка» (м. Київ, 29 листопада 2023 р.), доповідь: «Благодійні видавничі проекти в Україні як інструмент популяризації читання»; Scientific-Practical Conference «Global science and education in the modern realities '2025» (м. Сіетл, США, травень 2025 р.), доповідь: «Public Organizations in the Transformation of Ukraine's Publishing Sector»; Міжнародний науково-практичний круглий стіл «Інформаційно-комунікаційні імперативи деколонізації: Україна у світовому діалозі та глобальне переосмислення концептів» (04 червня 2025 р.).

Всеукраїнські наукові та науково-практичні конференції.

Наукова конференція «Соціокомунікаційні тенденції в медійному та науково-освітньому дискурсах» (м. Київ, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 22 травня 2025 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження відображено у **9** наукових публікаціях, з яких **2** статті опубліковано у фахових наукових виданнях України, **1** стаття опублікована у періодичному науковому виданні, проіндексована у базі даних Web of Science Core Collection, а також **6** наукових публікацій, у яких додатково висвітлено результати дисертації.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (40 сторінок, 454 позиції) і додатків (48 сторінок). Загальний обсяг роботи – 331 сторінка, із них основного тексту – 243 сторінки.

Перелік умовних позначень

World Intellectual Property Organization (WIPO)

International Publishers Association (IPA)

United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD)

Державні стандарти України (ДСТУ)

Український інститут книги (УІК)

Стратегія розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія» (Стратегія)

Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо встановлення обмежень на ввезення та розповсюдження видавничої продукції, що стосується держави-агресора, Республіки Білорусь, тимчасово окупованої території України» (Закон № 2309-IX)

Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання розвитку українського книговидання і книгорозповсюдження» (Закон № 2313-IX)

Італійська Республіка (Італія)

Офіс підтримки видавничої справи (Офіс)

Єдиний фонд для плюралізму та цифрових інновацій у сфері інформації (Єдиний фонд)

Надзвичайний фонд для заходів підтримки видавничої справи (Надзвичайний фонд)

Центр книги та читання (Центр)

Італійське товариство авторів та видавців (Товариство)

Італійська асоціація видавців (AIE)

Італійська спілка періодичної преси (USPI)

Українська асоціація видавців та книгорозповсюджувачів (УАВК)

Національна спілка журналістів України (НСЖУ)

Національна спілка письменників України (НСПУ)

Державний комітет телебачення і радіомовлення України (Держкомтелерадіо)

Книжкова палата України імені Івана Федорова (Книжкова палата)

Національний орган інтелектуальної власності (НОІВ)

Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ)

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ	27
1.1. Видавнича справа як складова частина системи соціальних комунікацій	27
1.2. Теоретичні засади базових понять і категорій дослідження	51
1.3. Моделі управління видавничою галуззю в Україні та за кордоном	61
Висновки до першого розділу	72
РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ТА РЕГУЛЮВАННЯ ВИДАВНИЧОЇ ГАЛУЗІ	74
2.1. Законодавча база та механізми державного впливу на видавничу сферу	74
2.2. Аналіз результативності та ефективності нормативно-правового регулювання видавничої галузі	120
2.3. Державна підтримка видавничої справи України в контексті європейського досвіду (на прикладі Італії)	140
Висновки до другого розділу	167
РОЗДІЛ 3. САМОРЕГУЛЮВАННЯ ВИДАВНИЧОЇ ГАЛУЗІ	171
3.1. Принципи та форми саморегулювання видавничої галузі інститутами громадянського суспільства	171
3.2. Проблеми та перспективи розвитку змішаної моделі регулювання видавничої справи	191
3.3. Адаптація світового досвіду регулювання видавничої сфери до сучасних українських реалій	208
Висновки до третього розділу	229
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	231
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	245
ДОДАТОК А	285
ДОДАТОК Б	291
ДОДАТОК В	294
ДОДАТОК Г	316

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ

1.1. Видавнича справа як складова частина системи соціальних комунікацій

Видавнича справа посідає особливе місце у системі соціальних комунікацій, оскільки виступає водночас і як суб'єкт економічної діяльності, і культурною інституцією. Вона створює продукт, що має комерційну вартість, але його значення виходить далеко за межі ринку: книга формує суспільні смисли, зберігає культурну пам'ять і забезпечує комунікацію між поколіннями. Саме в цій подвійності, поєднанні економічної функції та культурної місії, полягає унікальність книговидання як соціального феномену.

У Законі України «Про видавничу справу» видавнича діяльність окреслюється як «організаційно-творча», що підкреслює її суттєві відмінності від інших галузей [173]. Іншими словами, видавнича справа поєднує у собі технічну складову, яка пов'язана безпосередньо з процесами створення книжкової продукції та її виготовлення, а також творчу складову, яка закладається у самій книжковій творчості та значенні книги у суспільстві.

Разом із тим ця подвійна природа породжує суперечність, яка визначає проблематику сучасного розвитку галузі: з одного боку, видавництва змушені керуватися законами ринку, орієнтуючись на прибутковість і конкуренцію, з іншого – вони покликані реалізовувати суспільну місію, яка не завжди вимірюється економічною ефективністю. Особливо загострюється ця суперечність у періоди соціальних криз і трансформацій, коли культурна функція книги стає критично значущою для суспільства, але водночас економічні умови різко обмежують можливості видавничої діяльності.

Ефективність функціонування видавничої галузі значною мірою визначається інституційно-правовими чинниками. Передусім йдеться про державу, яка на законодавчому рівні формує правові засади розвитку галузі, визначає права та обов'язки видавців і тим самим створює сприятливі або, навпаки, обмежувальні умови для ведення видавничого бізнесу [287, с. 42]. До таких умов належать система оподаткування, наявність цільових програм підтримки учасників

книговидання, заходи з популяризації читання, механізми захисту національної книги від піратства, а також державне замовлення на видавничу продукцію.

Водночас суттєву роль у розвитку книговидання відіграють громадські об'єднання, діяльність яких спрямована на підтримку видавців та захист їхніх інтересів у взаємодії з державними органами. Залучення інститутів громадянського суспільства до процесу ухвалення рішень у сфері видавничої справи створює простір для врахування альтернативних позицій, що у перспективі може сприяти виробленню більш ефективних моделей розвитку галузі [283, с. 50].

Історія видавничої справи переконливо демонструє, що її місце у соціальних комунікаціях ніколи не було сталим, а завжди залежало від суспільно-історичного контексту. В добу рукописної та ранньої друкованої книги вона слугувала насамперед інструментом поширення релігійних і політичних ідей, зміцнення державності та освіти. У XIX та на початку XX ст. книга поступово перетворилася на засіб формування національної свідомості та інтелектуального простору, а в радянський період – на об'єкт ідеологічного контролю [123].

Творчий складник книги завжди був визначальним для видавничої діяльності, адже видавець фактично реалізує на ринку не стільки матеріальний об'єкт, скільки його змістовне наповнення. У радянський період книжкова творчість була підпорядкована державній ідеології, оскільки вся видавнича галузь перебувала у державній власності та виконувала насамперед пропагандистські функції [289, с. 3]. З проголошенням незалежності Україна отримала можливість вийти за межі централізованої моделі, що відкрило перспективи для розвитку національного книговидання та створило передумови для творчої самореалізації та формування власної культурної політики.

Зокрема, сьогодні видавнича справа реалізує положення статті 34 з Конституції України щодо права кожного громадянина на свободу думки і слова, а також вільного вираження своїх поглядів і переконань [113]. Створюючи можливості для самовираження книговидання набуває ознак національно значущого соціокультурного явища, оскільки відображає культурні особливості народу, його історію, знання та розвиток.

Здобуття Україною незалежності у 1991 р. започаткувало новий етап розвитку галузі, що відбувався в умовах ринкової трансформації та демократизації суспільства. У цей період видавнича справа почала позиціонуватися як різновид підприємницької діяльності, але водночас і як ключовий елемент розбудови громадянського суспільства та національного культурного простору [282; 288]. Такі законодавчі зміни, як ухвалення Законів України «Про видавничу справу» [173], «Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні» [184], «Про обов'язковий примірник документів» [196], а також запровадження державних програм підтримки книговидання та популяризації читання [78; 55], відобразили прагнення держави забезпечити баланс між економічними та культурними функціями книговидання.

Таким чином, наведені приклади історичного розвитку видавничої справи свідчать про зміну її ролі у системі соціальних комунікацій. Її еволюція відображає зміну ролей: від інструмента ідеологічного впливу до самостійного культурного інституту. У сучасних умовах ця еволюція лише загострює питання про співвідношення економічної та культурної функцій видавничої діяльності.

Водночас як культурний інститут видавнича галузь виконує стратегічно важливі функції, такі як поширення знань серед населення, сприяння розвитку освіти, формування національної ідентичності та забезпечує інформаційну безпеку держави. Саме ця подвійність зумовлює проблему: економічна логіка галузі нерідко вступає у суперечність із культурною місією, залишаючи поза увагою малотиражні, проте суспільно значущі напрями, такі як наукове книговидання, спеціалізовані видання для вузької читацької аудиторії, видання культурно-просвітницького спрямування тощо.

Економічна й культурна суперечність у видавничій справі в Україні стає ще більш нагальною через війну та руйнування інфраструктури. Наприклад, у 2025 році низка друкарень, складів і книгарень були зруйновані або пошкоджені, але водночас обсяги подань книг до Книжкової палати залишались близькими до минулорічних, хоча продажі знизились до 20% через падіння купівельної спроможності та емоційну втому споживачів [7]. Водночас у довоєнний період

видавнича галузь демонструвала відносну стабільність і навіть зростання окремих показників: зокрема, у 2021 році кількість виданих книжок зросла приблизно на 17% порівняно з попереднім роком [242]. Отже, у порівнянні з довоєнним періодом, попри збереження видавничої активності та випуску книжкової продукції, економічна ефективність галузі в умовах війни істотно знижується.

Проблематика видавничої справи як складової частини соціальних комунікацій стала предметом уваги багатьох українських і зарубіжних дослідників. Праці зазначених дослідників можна умовно поділити на кілька напрямів: історико-культурний, комунікаційний, економіко-правовий та міжнародний.

Історико-культурний вимір досліджень видавничої справи фокусується на книзі як чиннику культурного розвитку та суспільних трансформацій: через видання конструюються ідентичності, фіксується колективна пам'ять, кодифікуються мовні та ціннісні норми.

У цьому полі Н. Зелінська аналізує наукове книговидання та його місце в українському соціумі, зокрема в періоди криз, підкреслюючи роль академічної книги у збереженні інтелектуальної традиції [85, 86]. Історико-книгознавчий напрям представлено працями М. Тимошика, у яких досліджено розвиток української книги й редакторсько-видавничих традицій у контексті формування національної ідентичності [240, 241]. У працях О. Галич досліджує взаємодію літературного процесу та видавничих стратегій у різні історичні періоди [1]. У роботах В. Шпака простежується аналіз розвитку видавничої справи в Україні в 1990-2010 рр., зокрема трансформації типології видань і видавничих практик як індикаторів змін суспільних запитів [286, 284]. У працях А. Мураховського проаналізовано розвиток українського книговидання в радянський період і в сучасних умовах, що дозволяє простежити трансформацію інституційних засад функціонування галузі [144].

Ці дослідження засвідчують, що видавнича справа в історико-культурному вимірі постає як важливий механізм формування та трансляції суспільних смислів, який відображає динаміку культурного розвитку й соціальних трансформацій. Аналіз наукових підходів показує, що книга є інструментом формування

національної ідентичності, підтримує культурну спадкоємність і допомагає суспільству адаптуватися до історичних змін. Еволюція видавничих практик свідчить про тісний зв'язок галузі з суспільними запитами. Це дозволяє розглядати її як індикатор глибинних соціокультурних процесів.

З точки зору комунікаційного підходу, книга є важливим елементом інформаційного простору та засобом підтримки соціальних зв'язків. У цьому контексті дослідження В. Різуна розвивають теоретичні засади соціальних комунікацій, у яких книга розглядається як інституція культурного обміну [213].

Сучасні підходи до аналізу соціокомунікаційних процесів дедалі частіше ґрунтуються на міждисциплінарному осмисленні медіа як складної системи взаємодії інформаційних, культурних і суспільних практик. Зокрема, В. Іващенко у праці «Пролегомени до медіазнавства як нової міждисциплінарної галузі знання» обґрунтовує необхідність комплексного вивчення медійних процесів у контексті сучасних суспільних трансформацій та євроінтеграційних процесів [92, с. 9-14]. У свою чергу, Н. Зражевська розглядає медіакультуру як соціокомунікаційний феномен, що формує інформаційний простір, впливає на суспільні практики та визначає особливості функціонування сучасних медіа [89].

Крім того серед досліджень видавничої галузі дедалі більшого поширення набувають прикладні методи аналізу, зокрема кейс-стаді, що дозволяють досліджувати окремі інституційні практики, моделі функціонування видавничого ринку та специфіку розвитку галузі у різних країнах. Використання таких підходів сприяє поглибленому аналізу реальних процесів у видавничій сфері та поєднанню теоретичних положень із практичними кейсами галузевого розвитку [266, с. 67-69].

Розвиток медіазнавства як міждисциплінарної галузі також супроводжується систематизацією фахової медійної термінології та формуванням спеціалізованого понятійного апарату, необхідного для дослідження сучасних соціокомунікаційних процесів [91, с. 131-132].

У працях Л. Солодкої розглядаються соціокомунікаційні проекти, спрямовані на популяризацію читання, що дозволяє осмислити книгу як інструмент впливу на громадську думку та культурні практики [227]. Зокрема, у дослідженні

Ю. Бондаря видавнича комунікація розглядається як самостійна підсистема соціальних комунікацій, що охоплює взаємодію між автором, видавцем і читачем [18]. Окрім того, у дослідженні О. Скібана видавнича комунікація аналізується в умовах цифровізації, з акцентом на її інтеграції в інформаційний простір та трансформації форм взаємодії з аудиторією [224]. У цьому контексті видавнича комунікація розглядається як складова частина ширшої медіасистеми, у межах якої, як зазначають Т. Приступенко та І. Євдокименко, медіа виступають ключовими інструментами обміну інформацією та формування громадської думки, що визначає їхню роль у соціальних комунікаціях [170].

Обґрунтовуючи значущість книжкової справи, Я. Якубенко трактує книжкову комунікацію як рушійну силу цивілізаційного процесу, наголошуючи на її здатності впливати на політичний, економічний і культурний розвиток суспільства [296]. Дослідження І. Ковальчук розглядають книгу як важливий елемент соціальної комунікації в умовах російсько-української війни, що виконує функції консолідації суспільства та протидії інформаційним загрозам [384]. Водночас у праці Т. Крайнікової та О. Рижко аналізуються трансформації бізнес-комунікацій книжкових видавництв у постінтернетному середовищі, де соціальні мережі, цифрові платформи та імерсивні технології стають ключовими каналами взаємодії з аудиторією [118]. Окрім того, у дослідженнях Т. Єжижанської увагу зосереджено на особливостях формування цільової аудиторії та використанні бренд-комунікацій у діяльності книжкових видавництв, а також розкрито роль медіа як каналів бренд-комунікації, що відображає сучасні виклики та можливості розвитку комунікаційних стратегій у галузі [73].

Проаналізовані наукові підходи свідчать, що у межах комунікаційної парадигми видавнича справа розглядається як складна система взаємодії між учасниками інформаційного обміну, де книга виступає не лише носієм змісту, а активним елементом соціальних процесів. Узагальнення досліджень дозволяє стверджувати, що видавнича комунікація забезпечує формування й трансляцію суспільних смислів, впливає на громадську думку та сприяє консолідації соціуму, особливо в умовах кризових викликів. Водночас трансформація комунікаційних

практик під впливом цифровізації розширює функціональні можливості книги, інтегруючи її в ширший медійний простір та змінюючи форми взаємодії з аудиторією, що свідчить про динамічний характер розвитку видавничої галузі як елемента системи соціальних комунікацій.

Економіко-правовий аспект розвитку видавничої справи охоплює дослідження правових засад, фінансово-економічних механізмів та інституційних умов, що визначають функціонування галузі. У межах цього підходу розглядаються державна політика підтримки книговидавання, система нормативно-правового регулювання, а також фінансові інструменти забезпечення діяльності видавничих суб'єктів. Важливим є також аналіз впливу ринкових трансформацій і кризових чинників на економічну стійкість галузі. Це дає змогу комплексно оцінити сучасні тенденції її розвитку.

Сучасний стан видавничої галузі України, зокрема її економічні та організаційні параметри функціонування, проаналізовано у працях О. Гальцової та М. Дмитриченка. Науковці досліджують ключові показники розвитку ринку, структуру видавничої діяльності та проблеми ефективності управління галуззю [42]. У працях Г. Кришталя, Г. Скиби та Н. Тімко економіко-правовий аспект розвитку книговидавання розглядається крізь призму інструментів фінансового забезпечення галузі, зокрема державної підтримки, податкових стимулів та механізмів інвестування, що спрямовані на підвищення конкурентоспроможності видавничого сектора [120].

У той же час у своїх дослідженнях І. Богдан акцентує увагу на необхідності формування ефективної системи фінансового забезпечення підприємств книжкової сфери в умовах трансформаційної економіки, підкреслюючи значення адаптивних фінансових стратегій та оптимізації ресурсного управління [15; 14]. У цьому ж контексті В. Касянчук, С. Фіялка та Т. Гончарук наголошують на необхідності стратегічного планування діяльності видавництва в умовах ринкової нестабільності, зокрема з урахуванням змін попиту та кризових трансформацій [102].

Комплексний підхід до аналізу економічних і інституційних передумов розвитку книжкового ринку представлено у праці Н. Прокопенко, А. Тимошенко,

Д. Щербатих та Ю. Ремиги, де обґрунтовано роль державних інституцій, фінансових механізмів і нормативно-правового середовища у забезпеченні сталого розвитку галузі [209].

У працях Я. Котляревського, О. Мельникова, Р. Єрмоличева, В. Дерев'янкіна та А. Штангрет розвиток видавничої діяльності пов'язується з удосконаленням конкурентної політики та системи державної підтримки [115]. Дослідники підкреслюють, що для ефективного функціонування галузі важливі не лише нормативні механізми, а й економічні інструменти, зокрема податкові стимули та фінансові програми.

Критичний огляд державного видавничого сектора України представлений у працях І. Демуз, де науковиця акцентує на системних структурних проблемах та нагальній потребі в модернізації управлінських і фінансових механізмів галузі [50]. Аналіз реалізації державної програми «Українська книга» представлено у дослідженні І. Демуз та Р. Гордєєва, які визначають як її здобутки у підтримці національного книговидавництва, так і системні недоліки, пов'язані з ефективністю розподілу ресурсів та організаційними аспектами [51]. Порівняльний аналіз моделей державної підтримки книговидавництва в європейських країнах здійснює Л. Татарінова, яка визначає ключові інструменти стимулювання галузі, зокрема субсидії, грантові програми та податкові пільги, а також можливості їх адаптації в Україні [234].

Поряд із теоретичними підходами до аналізу видавничої галузі, важливе значення мають дослідження, що відображають її фактичний стан. Зокрема, у праці С. Буряка та Н. Музиченко проаналізовано показники книговидавничої діяльності, структуру випуску продукції та основні параметри функціонування галузі, що дозволяє окреслити її реальні тенденції розвитку [26].

У працях В. Шпака досліджується формування нормативно-правового забезпечення видавничої діяльності в Україні, зокрема акцентується увага на еволюції регуляторних механізмів та ролі держави у створенні умов для функціонування галузі [424]. Предметом наукового інтересу А. Мурахновського є

державне регулювання видавничої справи, де особлива увага приділяється аналізу правових інструментів та оцінці їхньої дієвості [143].

Водночас О. Улітіна аналізує законодавче регулювання видавничої діяльності в Україні, акцентуючи на особливостях правового забезпечення галузі та необхідності його вдосконалення відповідно до сучасних викликів [260]. Зокрема, С. Карапетян досліджує адміністративно-правове регулювання видавничої діяльності як системний інструмент державного впливу, акцентуючи увагу на необхідності його модернізації відповідно до сучасних умов розвитку галузі, зокрема цифровізації, трансформації ринку та євроінтеграційних процесів [101].

Науковець М. Колеко зосереджує увагу на нормативно-правових аспектах оцифрування книжкових пам'яток. Науковець підкреслює, що цифровізація культурної спадщини є не лише технологічним процесом, а й важливим елементом державної політики у сфері доступу до знань, збереження культурних ресурсів та інтеграції України у глобальний інформаційний простір. Дослідник також наголошує на необхідності вдосконалення законодавчого забезпечення процесів цифрового збереження книжкової спадщини як складника інформаційної інфраструктури держави [111].

Узагальнення представлених наукових підходів дозволяє стверджувати, що економіко-правовий аспект розвитку видавничої галузі формується як багаторівнева система взаємодії нормативно-правових, фінансово-економічних та інституційних механізмів. Проведений аналіз свідчить, що ефективність функціонування галузі значною мірою залежить від узгодженості державної політики, якості правового регулювання та здатності економічних інструментів адаптуватися до трансформаційних умов ринку. Водночас дослідження виявляють наявність системних проблем, пов'язаних із недостатньою результативністю програм підтримки, фрагментарністю нормативного забезпечення та обмеженою ефективністю управлінських механізмів. Це дає підстави розглядати вдосконалення економіко-правового регулювання як ключову умову підвищення

стійкості видавничої галузі, її конкурентоспроможності та інтеграції до європейського економічного і правового простору.

Окремий напрям наукових досліджень зосереджений на аналізі державної політики у сфері видавничої діяльності та стратегічних засад її регулювання. У межах цього підходу видавнича галузь розглядається як об'єкт цілеспрямованого державного впливу, що передбачає формування довгострокових пріоритетів розвитку, забезпечення інформаційної безпеки та узгодження інтересів основних учасників ринку.

У дослідженні Ю. Морщавки обґрунтовується концепція «стратегічної суб'єктивності» державного регулювання видавничої галузі, яка передбачає активну роль держави у формуванні довгострокових пріоритетів розвитку та узгодженні інтересів учасників ринку [141]. Робота В. Кір'яка розкриває видавничу діяльність з точки зору інформаційної безпеки держави, підкреслюючи роль національного книговидання у формуванні інформаційного простору та захисті культурної ідентичності [105]. Такий підхід актуалізує питання ефективності державного регулювання галузі, що відображено у наукових розвідках С. Качмар спрямовані на оцінювання ефективності державного регулювання видавничо-поліграфічної сфери та необхідності їх подальшого вдосконалення [104].

Дослідження науковців І. Шульги та Є. Рибак доповнюють цей підхід, зосереджуючись на діяльності державних інституцій у сфері підтримки книговидання та книгорозповсюдження. У їхній праці було приділено увагу ролі профільних органів державної влади та спеціалізованих інституцій у реалізації галузевої політики. Це дає підстави розглядати державне регулювання не лише як сукупність нормативно-правових актів, а як комплексну систему організаційних і управлінських практик, спрямованих на розвиток видавничої сфери [291].

Аналіз сучасних тенденцій розвитку книговидання представлений у працях В. Шпака, який розглядає глобальні процеси в освітньому вимірі, акцентуючи на необхідності адаптації галузі до нових умов підготовки кадрів і зміни професійних компетентностей [290]. Подібний підхід простежується і в працях О. Лесюк, яка, визначаючи професійну підготовку кадрів як засадничу умову розвитку галузі,

трактує видавничу справу як комплексну систему, що поєднує редакторські, організаційні та економічні процеси [123]. У той же час ряд науковців, таких як Н. Фіголь, Ю. Колісник, Т. Файчук, Б. Фіголь, В. Білецький та Г. Онкович, у своїх дослідженнях підкреслюють роль соціокомунікаційних трансформацій у сфері освіти, акцентуючи на впливі цифровізації, штучного інтелекту та кризових умов на зміну форматів навчання і формування нових професійних компетентностей, що безпосередньо позначається на розвитку галузі [11; 264].

Окремий напрям сучасних медіадосліджень пов'язаний із вивченням ролі медіакомунікацій у реалізації концепції сталого розвитку, зокрема у сфері освіти та формування суспільних цінностей. У цьому контексті В. Терещук акцентує увагу на медійному вимірі освіти задля сталого розвитку, підкреслюючи значення медіакомунікацій у поширенні соціально значущих знань та адаптації суспільства до сучасних глобальних викликів [238, с. 213-214].

Аналіз представлених наукових підходів дозволяє дійти висновку, що державна політика у сфері видавничої діяльності розглядається як системний інструмент стратегічного управління галуззю, спрямований на забезпечення її стійкого розвитку, інформаційної безпеки та узгодження інтересів ключових суб'єктів. Узагальнення досліджень свідчить про поступовий перехід від розуміння регулювання як сукупності нормативно-правових актів до його трактування як комплексної системи інституційних, організаційних і управлінських практик. Водночас ефективність такої системи значною мірою залежить від здатності держави формувати довгострокові пріоритети розвитку, адаптувати інструменти політики до трансформаційних умов та забезпечувати належний рівень професійної підготовки кадрів як одного з ключових ресурсів функціонування галузі.

Розвиток сучасного видавничого бізнесу в Україні відбувається в контексті його глибокої інтеграції у глобальний медійний простір та адаптації до провідних міжнародних тенденцій. Під впливом глобалізації вітчизняні видавці активно вивчають і запозичують кращі практики зарубіжних партнерів, орієнтуються на успішні бізнес-моделі європейських і світових видавництв.

У цьому контексті доцільним є звернення до міжнародних досліджень видавничої галузі, які дозволяють окреслити загальні закономірності її розвитку та порівняти їх із українською практикою. Зокрема міжнародні дослідження видавничої справи, зокрема аналітичні звіти Всесвітньої організації інтелектуальної власності (англ. World Intellectual Property Organization, далі – WIPO), зосереджені на комплексному аналізі глобальних трансформацій книжкової індустрії, що охоплюють зміни у структурі ринку, форматах продукції та механізмах розповсюдження. У звітах WIPO підкреслюється, що сучасний розвиток галузі визначається поєднанням традиційних і цифрових форматів, зростанням ролі онлайн-каналів продажу та варіативністю національних моделей регулювання, які формуються під впливом економічних і правових умов різних країн [451]. Водночас дослідження демонструють відсутність єдиного підходу до збору та інтерпретації статистичних даних, що ускладнює порівняльний аналіз і свідчить про фрагментарність глобального інформаційного поля видавничої індустрії [452].

Вагомий внесок у розуміння сучасних тенденцій здійснюють також дослідження Міжнародної асоціації видавців (англ. International Publishers Association, далі – IPA). У щорічних звітах «Global Publishing Monitor» та «IPA Global Publishing Statistics» асоціація аналізує динаміку світового книжкового ринку, вплив цифровізації, трансформацію ланцюгів постачання, а також роль державної політики в різних країнах. Значну увагу IPA приділяє порівнянню моделей підтримки книговидавання в Європі, Північній Америці та Азії, підкреслюючи ефективність комбінованого підходу – поєднання стимулювання попиту (зокрема, книжкові сертифікати, податкові пільги) та підтримки інфраструктури (субсидії книгарням і бібліотекам) [375, 377].

Важливий внесок зробили й Дж. Де Прато та Ж.-П. Сімон, які досліджують державні політики та урядові інтервенції в книговидавничій індустрії ЄС [334]. Вони акцентують на проблемі фрагментації європейського ринку, зокрема у сфері ПДВ для друкованих і електронних книг, дискусіях щодо фіксованої ціни книги, ролі бібліотек, а також антимонопольного регулювання. Їхні роботи показують, що

без скоординованої політики на рівні ЄС національні ринки не здатні повною мірою протистояти глобальним викликам.

Подальший розвиток цього напрямку пов'язаний із розширенням аналітичної рамки дослідження державної політики у сфері культурних та креативних індустрій. Зокрема, у працях Д. Тросбі та Р. Тауз книговидавнича галузь розглядається як складник ширшої системи культурної економіки, де державна політика виконує функцію балансування між ринковими механізмами та суспільними інтересами, такими як підтримка культурного різноманіття, доступ до знань і розвиток національної ідентичності [435, 437]. Такий підхід дозволяє інтерпретувати регулювання видавничої діяльності не лише як правовий інструмент, а як елемент культурної політики, інтегрованої у загальну економічну стратегію держави.

Важливим інструментом реалізації гуманітарної та культурної політики держави в сучасному інформаційному просторі виступає система іномовлення. Зокрема, В. Терещук, аналізуючи систему іномовлення Франції, підкреслює роль медіа у поширенні культурного впливу держави, підтримці франкофонії та реалізації гуманітарної політики на міжнародному рівні [239, с. 30-32]. Водночас дослідник зазначає, що система іномовлення Великої Британії функціонує як важливий інструмент геополітичного впливу та просування державних інтересів у міжнародному медіапросторі, поєднуючи інформаційні, дипломатичні та стратегічні комунікаційні функції [237, с. 63-65].

На суперечливості взаємодії творчих індустрій та держави наголошує дослідник А. Пратт. Його напрацювання підтверджують, що публічна політика має бути адаптивною та враховувати унікальність культурної сфери [412]. Його дослідження демонструють, що традиційні інструменти державного втручання часто потребують адаптації до умов креативної економіки, де значну роль відіграють нематеріальні активи та символічна цінність продукту.

Окремий вимір порівняльних досліджень становить аналіз європеїзації публічної політики, розроблений К. Радаеллі. У межах цього підходу державна політика у сфері книговидання розглядається як результат багаторівневої взаємодії

між національними урядами та інституціями ЄС, що зумовлює уніфікацію підходів до регулювання, зокрема у питаннях конкуренції, оподаткування та цифровізації [416]. Це дозволяє пояснити трансформацію національних моделей регулювання під впливом наднаціональних норм і практик.

Питання розширення кола суб'єктів, що впливають на формування публічної політики, ґрунтовно досліджено К. Анселлом та Е. Геш. Автори обґрунтовують перехід від ієрархічних структур до багаторівневої взаємодії, що передбачає активне залучення представників бізнесу та інститутів громадянського суспільства до діалогу з державою [298]. У контексті видавничої галузі це означає посилення ролі професійних асоціацій, громадських організацій та інших інституцій, що беруть участь у виробленні регуляторних рішень.

Дотичними до цього є й дослідження участі громадянського суспільства у публічному управлінні (Т. Савельєва, І. Пелишенко; М. Русинюк; Д. Бойчук), які підкреслюють інституціоналізований характер громадських об'єднань як посередників між державою та галузевими спільнотами [216, 214, 17]. У поєднанні з підходами до адвокації (Дж. Кейсі; Б. Таунсенд та ін.) це дозволяє розглядати видавничу сферу як простір, де формування політики відбувається через поєднання формальних і неформальних механізмів впливу [317, 436].

Крім того, у сучасних європейських дослідженнях, зокрема М. Горовіц, значна увага приділяється розвитку співрегулювання та саморегулювання як альтернативи жорсткому державному втручання [301]. Такі підходи, підтримані рекомендаціями Європейської комісії (англ. European Commission) щодо кращого регулювання, передбачають підвищення ефективності політики через поєднання нормативних вимог із галузевими ініціативами та стандартами [344].

Вплив глобальних тенденцій проявляється і в діяльності українських видавців: це стосується не лише організаційних структур чи професійних ролей у видавничій сфері, а й експериментів із новими форматами книжкової продукції – від традиційних друкованих до електронних та інтерактивних. Гнучкість українських видавців у засвоєнні цих моделей демонструє прагнення інтегруватися

у міжнародний видавничий простір і водночас адаптувати глобальні підходи до національних реалій [288, с. 57].

Розгляд міжнародних досліджень дозволяє виявити ключові закономірності розвитку видавничої галузі в глобальному контексті. Встановлено, що розвиток галузі відбувається в умовах багаторівневих трансформацій, зумовлених поєднанням економічних, технологічних і політичних чинників. Відсутність універсальної моделі регулювання свідчить про те, що ефективність національних систем залежить від здатності поєднувати ринкові механізми з державною підтримкою та інституційною координацією.

Сучасні тенденції також вказують на поступовий перехід від ієрархічних моделей управління до більш гнучких, а саме – мережевих і змішаних. У таких моделях зростає роль наднаціональних інституцій, професійних спільнот і механізмів співрегулювання.

У цьому контексті інтеграція української видавничої галузі у глобальний простір передбачає не лише запозичення окремих практик, а й їх адаптацію з урахуванням національних економічних, культурних та інституційних особливостей.

Додатковий контекст становить і цифрова трансформація, оскільки вона перекроєє структуру ринку й породжує нові суб'єкти та процеси у видавничій справі, що впливає на способи виробництва й розповсюдження контенту [123, с. 34]. Ці процеси активно осмислюються у сучасній науковій літературі.

Зокрема, М. Женченко аналізує бізнес-моделі основних гравців на ринку цифрової дистрибуції електронних книг в Україні, підкреслюючи, що розвиток цифрових платформ змінює структуру ринку та механізми взаємодії між видавцями, авторами й читачами [74]. У цьому ж контексті О. Ситник розглядає реінжиніринг видавничої індустрії як наслідок впровадження технологій штучного інтелекту, акцентуючи на трансформації управлінських процесів, автоматизації виробництва та зміні ролей учасників видавничого процесу [223]. Дослідники Ю. Іщук і М. Варламова визначають цифровізацію як складову глобальних креативних індустрій, наголошуючи, що впровадження цифрових технологій змінює моделі

виробництва, розповсюдження та споживання книжкової продукції [96]. Подібний підхід простежується і в дослідженнях С. Злигостєва, який аналізує цифровізацію видавничої діяльності у взаємодії з бібліотечним середовищем, підкреслюючи роль цифрових платформ у розширенні доступу до інформації [87].

Поряд із цим, глобалізаційні процеси визначають загальні тенденції розвитку видавничої галузі. Р. Дубас акцентує увагу на інтернаціоналізації книжкових ринків, посиленні конкуренції та інтеграції національних видавничих систем у світовий інформаційний простір, що зумовлює необхідність адаптації національних моделей до міжнародних стандартів [68].

Цифровізація не лише трансформує традиційні процеси виробництва та розповсюдження контенту, але й створює нову інфраструктуру ринку, засновану на платформах, даних та мережевих ефектах. Видавнича діяльність у таких умовах інтегрується в ширший сектор креативних індустрій, що сприяє появі нових джерел доходу, зокрема через електронні книги, аудіоконтент, підписні моделі та мультиплатформне поширення [322].

Аналіз сучасних досліджень свідчить, що одним із ключових напрямів трансформації видавничої галузі є впровадження цифрових технологій і штучного інтелекту. Вони впливають як на виробничі процеси, так і на творчу складову видавничої діяльності. Вагомий внесок у дослідження цього питання зробили Т. Крайнікова, С. Водолазька, О. Рижко та К. Соколова, які розглядають вплив штучного інтелекту на видавничу індустрію як комплексний процес. Зокрема, дослідниці аналізують використання генеративного штучного інтелекту у книжковому дизайні, звертаючи увагу на його потенціал у створенні візуального контенту та можливості оптимізації редакційно-видавничих процесів. Водночас вони розглядають реінжиніринг бізнес-процесів у видавництвах, акцентуючи на трансформації стратегічного планування, розвитку цифрових середовищ і появі нових професій у галузі [38; 420].

У цьому ж контексті Р. Грицьків розглядає цифрові інструменти як чинник підвищення сталості видавничих підприємств, підкреслюючи їхню роль у забезпеченні конкурентоспроможності [46]. Додатково Т. Сак, А. Козел і М. Щуров

досліджують вплив цифровізації на маркетингові аспекти креативних індустрій, підкреслюючи трансформацію комунікаційних стратегій та інструментів просування культурного продукту [217].

Окрему увагу дослідники приділяють зміні ролі суб'єктів видавничого процесу в умовах поширення штучного інтелекту. У їхніх дослідженнях виокремлено різні моделі взаємодії автора зі штучним інтелектом – від використання його як інструменту до співтворчості та автономної генерації контенту. Це, у свою чергу, актуалізує правові й етичні виклики, пов'язані з авторським правом, відповідальністю за зміст і необхідністю оновлення нормативного регулювання [449].

Подібні тенденції простежуються і в сучасних міжнародних дослідженнях правового регулювання штучного інтелекту в медіа та культурній сфері. Зокрема, В. Іващенко, Д. Іващенко, Ю. Гончарова та Р. Дяченко акцентують увагу на необхідності адаптації нормативно-правових механізмів до нових умов функціонування медіаіндустрії внаслідок поширення технологій штучного інтелекту, підкреслюючи важливість врегулювання питань авторського права, відповідальності за контент і етичних аспектів використання AI у культурному та інформаційному середовищі [379].

У ширшому контексті інноваційного розвитку видавничої галузі С. Водозазька розглядає інновації як системний чинник її трансформації, що охоплює зміну форматів продукції, цифрову дистрибуцію та нові моделі комунікації з аудиторією. Науковиця підкреслює, що інноваційні процеси мають подвійний характер, поєднуючи розширення можливостей із новими викликами для галузі [37].

Як зазначає А. Філіпс, сучасна видавнича індустрія характеризується високим рівнем динамічності, де ключовими чинниками розвитку виступають технологічні зміни, конкуренція та адаптація до нових каналів дистрибуції [411]. Це зумовлює необхідність перегляду традиційних підходів до організації видавничої діяльності та формування нових стратегій взаємодії з аудиторією.

Цифрові платформи виступають ключовим чинником структурної перебудови видавничого сектора, трансформуючи не лише канали дистрибуції, а й структуру ринкових відносин у цілому. Зокрема, дослідження А. М. Осадчі-Бачу демонструє, що такі платформи сприяють зростанню доступності контенту, водночас посилюючи конкуренцію між видавцями та створюючи нові виклики, пов'язані з монополізацією ринку та залежністю від технологічних посередників [404].

Цифрова трансформація також супроводжується активним впровадженням інноваційних технологій, що впливають на всі етапи видавничого процесу: від створення до споживання контенту. Дослідник П. Нгонганг Джамфа підкреслює, що технологічні інновації є важливим чинником розвитку видавничої галузі, однак їх впровадження потребує суттєвих інституційних і організаційних змін з боку видавничих структур [402].

Сучасні дослідження також показують, що видавнича галузь дедалі більше функціонує як частина цифрової екосистеми, у якій ключову роль відіграють платформи, алгоритми та дані. За спостереженнями дослідника І. Арно, це змінює і саму роль видавця: від традиційного посередника він перетворюється на учасника складних мережових взаємодій, орієнтованих на управління контентом і аудиторіями [300].

Науковці О. Бережна та Т. Андрющенко обґрунтовують, що ІТ-інновації слід розглядати не лише як технологічний інструмент, а як фактор глибоких змін у видавничому бізнесі. Вони впливають на структуру витрат, канали збуту та моделі взаємодії з аудиторією [9].

Подібні процеси аналізує і науковиця Л. Філіпова, яка звертає увагу на перерозподіл ролей між учасниками ринку в умовах цифровізації. Вона підкреслює зростання значення інформаційно-комунікаційних технологій як ключового ресурсу розвитку галузі [265]. У результаті конкурентоспроможність видавців дедалі більше залежить від їх здатності працювати в цифровому середовищі та інтегруватися у мережеві форми взаємодії.

У своїх дослідженнях М. Сенченко, у свою чергу, наголошує на важливості системного підходу до аналізу видавничого ринку. Він підкреслює необхідність розвитку статистичної бази, використання аналітичних інструментів і стратегічного планування [219]. Такий підхід дозволяє розглядати трансформації галузі як цілісний процес, що потребує узгодженого управління на різних рівнях.

Систематизація сучасних наукових підходів засвідчує, що цифрова трансформація є ключовим чинником структурної перебудови видавничої галузі, який охоплює всі рівні її функціонування. Визначено, що впровадження цифрових технологій і штучного інтелекту змінює традиційні ролі учасників видавничого процесу, формує нові бізнес-моделі та сприяє інтеграції галузі у глобальні креативні індустрії. Водночас ці процеси супроводжуються появою нових викликів, пов'язаних із регулюванням цифрового середовища, захистом інтелектуальної власності, монополізацією платформ і трансформацією ринкових відносин. Узагальнення досліджень дозволяє стверджувати, що подальший розвиток видавничої сфери залежить від здатності її суб'єктів адаптуватися до технологічних змін, інтегрувати інноваційні рішення та формувати ефективні стратегії функціонування в умовах цифрової економіки.

Упродовж останніх років видавнича галузь України розвивається в умовах комплексних трансформацій, що супроводжуються кризовими викликами воєнного часу. Так, ще у 2020 році фіксувалося різке скорочення виробництва, коли падіння тиражів сягало близько 80%, а після 24 лютого 2022 р. воєнні дії спричинили подальше порушення логістичних ланцюгів, закриття частини видавництв і книгарень та суттєве зниження платоспроможного попиту [71, с. 31-33]. Водночас структурні проблеми галузі, зокрема імпортозалежність поліграфії, додатково ускладнюють виробничі процеси. Паралельно відбувається цифрова трансформація, яка змінює структуру ринку й моделі взаємодії з аудиторією. На тлі цього загострилися давні вузли матеріально-технічної залежності: поліграфія критично імпортозалежна, насамперед за папером, ціни на який формують значну частину собівартості й стабільно зростають [282, с. 209-210].

У цьому контексті В. Молоткіна та Ю. Молоткіна аналізують розвиток книговидання в Україні у 2014-2024 рр., підкреслюючи, що війна стала не лише деструктивним фактором, але й каталізатором структурних змін, зокрема зростання ролі національного контенту, трансформації попиту та переорієнтації ринку на внутрішні ресурси [397].

У роботах Т. Крайнікової проаналізовано стан і основні тенденції розвитку українського видавничого ринку в умовах війни. Дослідниця звертає увагу на те, що воєнні виклики вплинули не лише на економічні параметри функціонування галузі, а й актуалізували культурну роль книги як засобу збереження національної ідентичності [117].

Окрему увагу дослідники приділяють трансформаційним процесам у видавничій діяльності: Л. Шендерівська, О. Гук та Г. Мононько аналізують зміни бізнес-моделей видавництва в умовах війни, підкреслюючи необхідність диверсифікації джерел доходів, цифровізації та впровадження нових форматів взаємодії з аудиторією [276]. Водночас у своїх дослідженнях М. Женченко обґрунтовує, що в умовах війни видавнича галузь набуває стратегічного значення як інструмент культурної та інформаційної безпеки, а державне регулювання має бути спрямоване на підтримку національного контенту та протидію зовнішнім впливам [453]. Науковиця С. Фіялка також оцінює вплив воєнних дій на видавничу активність і наукові інтереси українських дослідників, вказуючи на зміну тематичних пріоритетів, зниження продуктивності та водночас посилення уваги до національно орієнтованих досліджень [353].

Додатково варто врахувати позицію українських галузевих експертів щодо трансформацій видавничого ринку в умовах кризових викликів. Зокрема, О. Афонін підкреслює, що в умовах війни та глобальних змін особливого значення набуває міжнародна підтримка національного книговидання, зокрема через купівлю прав на українські видання іноземними партнерами, що сприяє збереженню економічної стійкості видавців та інтеграції українського книжкового ринку у світовий культурний простір. Водночас дослідник наголошує на необхідності системної державної політики підтримки галузі, включно з

інституційними механізмами стимулювання видавничої діяльності та захисту національного культурного продукту [5, 6].

У міжнародному вимірі вплив воєнних подій на видавничу галузь України також отримав відображення в аналітичних матеріалах професійних організацій. Зокрема, ІРА у своїх дослідженнях підкреслює, що війна суттєво вплинула на свободу видавничої діяльності, функціонування книжкового ринку та доступ до інформації. Унаслідок воєнних дій відбувається руйнування інфраструктури, порушуються логістичні ланцюги, обмежується доступ до книжкової продукції та зростають ризики для учасників галузі, що ускладнює стабільне функціонування видавничого сектора. Водночас у звітах ІРА наголошується на важливості міжнародної солідарності та підтримки українських видавців, зокрема через програми перекладів, грантові ініціативи та розширення присутності української книги на міжнародних ринках, що сприяє збереженню національного культурного продукту та його інтеграції у глобальний інформаційний простір [376].

Дослідження Н. Питуляк та В. Папроцької розглядають трансформації книжкового ринку України в умовах війни інтерпретуються через зміну структури попиту та споживчої поведінки. Попит набуває більш диференційованого характеру, посилюється його залежність від соціокультурних чинників, що зумовлює адаптацію маркетингових стратегій і перехід до гнучких, цифрово орієнтованих моделей взаємодії з аудиторією [160].

Водночас С. Улько актуалізує питання обмеженості ринкових механізмів як самодостатнього чинника розвитку видавничої галузі, що вказує на її залежність від інституційного середовища [441]. У цьому контексті відтворюються структурні дисбаланси, які впливають на стійкість і конкурентоспроможність ринку, що зумовлює необхідність поєднання ринкових і регуляторних інструментів у межах змішаної моделі його функціонування.

Аналіз сучасних досліджень показує, що видавнича галузь України нині перебуває в стані глибоких змін, зумовлених як воєнними обставинами, так і трансформаціями ринку. Війна спричинила значні економічні втрати, порушила логістичні ланцюги та вплинула на платоспроможний попит. Водночас вона

стимулювала внутрішні зміни, зокрема посилення ролі українського контенту та орієнтацію на власні ресурси. Дослідниця Н. Зражевська зазначає, що в умовах війни в Україні відбулися суттєві трансформації медіаспоживання, пов'язані зі зміною інформаційних потреб аудиторії, посиленням ролі національного контенту та зростанням значення цифрових платформ у медіасередовищі [90]. Подібні трансформаційні процеси простежуються і в українському медіапросторі загалом, де війна вплинула на структуру медіаспоживання, інформаційні практики та функціонування медіаіндустрії [8].

Узагальнення наукових підходів дозволяє говорити про наявність системних проблем галузі. Серед них можна виокремити: залежність від імпорту, інституційні обмеження та недостатня ефективність ринкових механізмів. У таких умовах видавнича діяльність виходить за межі економічної сфери й набуває стратегічного значення як складник культурної та інформаційної безпеки. Це зумовлює потребу поєднання державної підтримки, міжнародної співпраці та гнучких ринкових стратегій. У результаті сучасну модель розвитку галузі можна охарактеризувати як змішану, орієнтовану на стійкість і здатність адаптуватися до змін.

Водночас криза посилила символічне значення української книги. Вона дедалі більше виступає як інструмент культурного спротиву та засіб консолідації суспільства в умовах боротьби за власний інформаційний простір.

Книга дедалі більше розглядається не лише як товар, а як носій колективної пам'яті та культурної стійкості, що протистоїть агресивним інформаційним впливам [343]. Актуальні дослідження у сфері видавничої справи засвідчують розширення її функціонального розуміння: від галузі культурного виробництва до інструменту реалізації державної гуманітарної політики, зокрема у площині збереження та популяризації книжкової спадщини.

Зокрема, К. Рябець та Д. Устиновський розглядають збереження і промоцію книжкової спадщини України як основу формування ефективної державної політики у сфері національної безпеки, підкреслюючи, що культурні ресурси, зокрема книжкова спадщина, виступають важливим інструментом протидії інформаційним загрозам та зміцнення національної стійкості. У цьому контексті

дослідники акцентують на необхідності системного підходу до збереження та популяризації книжкових пам'яток як елементу стратегічної культурної політики держави [215].

У ширшому теоретичному контексті, Л. Тарангул, І. Чернікова та Л. Дрогомирецька розглядають історико-культурну спадщину як один із ключових чинників формування національної ідентичності, підкреслюючи, що вона акумулює досвід поколінь, відображає ціннісні орієнтири суспільства та відіграє важливу роль у процесах самоідентифікації й репрезентації держави на міжнародній арені. Дослідниці наголошують, що в умовах війни значення культурної спадщини істотно зростає, оскільки вона стає інструментом протидії зовнішнім загрозам, засобом консолідації суспільства та важливим ресурсом культурної дипломатії [233].

Так, завдяки перекладу іноземної літератури Україна отримує доступ до міжнародної бази знань, що має вплив не лише на видавничу галузь, а й на розвиток освіти, науки та техніки. А видання та розповсюдження україномовних книг за кордоном дозволяє підтримувати зв'язок з українською діаспорою, таким чином об'єднуючи націю незалежно від місця їх перебування [20, с. 16].

У близькому тематичному полі С. Костилєва аналізує культурно-освітню та видавничу діяльність українських еміграційних організацій у Великій Британії, демонструючи, що видавнича справа в умовах діаспори виконує не лише інформаційну, а й ідентифікаційну функцію, сприяючи збереженню національної культури та підтримці культурної тяглості поза межами країни. Це дозволяє розглядати видавничу діяльність як інструмент культурної самоорганізації та транснаціональної комунікації українців [114].

Розширюючи цей підхід, сучасні дослідження інституцій пам'яті підкреслюють їхню визначальну роль у процесах збереження національної ідентичності. Зокрема, у праці М. Палієнко архіви розглядаються як важливий елемент культурної інфраструктури держави, що акумулює документальну спадщину та забезпечує збереження колективної пам'яті суспільства. Дослідниця наголошує, що в умовах війни зростає вагомість таких інституцій, оскільки вони

протидіють втраті історичної пам'яті та сприяють формуванню національної ідентичності [157].

У ширшому культурологічному вимірі Ж. Денисюк розглядає українську культурну ідентичність як основу національної стійкості та культурної політики, акцентуючи, що культурні практики, зокрема пов'язані з книговидавництвом і збереженням культурного продукту, відіграють ключову роль у формуванні ціннісних орієнтирів суспільства та забезпеченні його здатності до протидії зовнішнім викликам. Таким чином, видавнича справа постає як один із механізмів реалізації культурної політики та зміцнення національної суб'єктності [52].

На основі аналізу сучасних досліджень можна дійти висновку, що видавнича справа набуває розширеного функціонального значення в умовах воєнних викликів, трансформуючись із галузі культурного виробництва у важливий інструмент реалізації державної гуманітарної політики. Книга виконує не лише економічну, а й символічну функцію, виступаючи носієм колективної пам'яті, чинником формування національної ідентичності та засобом культурного спротиву. Узагальнення наукових підходів також свідчить про зростання ролі культурної спадщини, інституцій пам'яті та діаспорних практик як складових єдиного культурно-комунікаційного простору, що забезпечує збереження національної традиції та її репрезентацію на міжнародному рівні. У цьому контексті видавнича діяльність постає як механізм консолідації суспільства, розвитку культурної дипломатії та зміцнення інформаційної стійкості держави.

Видавнича справа у сучасному науковому дискурсі розглядається як багатовимірне явище, що виходить за межі суто виробничої діяльності та функціонує як складник системи соціальних комунікацій. Вона поєднує культурну, комунікаційну, економічну та інституційну функції, забезпечуючи не лише поширення знань, а й формування громадської думки, ціннісних орієнтирів і колективної ідентичності. Розширення підходів до її осмислення пов'язане з впливом цифровізації, глобалізаційних процесів і трансформацією комунікаційних моделей, унаслідок чого видавнича галузь дедалі більше інтегрується у глобальний інформаційний простір і креативні індустрії.

Водночас в умовах воєнних викликів її функціональне значення істотно змінюється, посилюючи стратегічну роль книговидання як інструменту культурної та інформаційної безпеки, збереження національної ідентичності та суспільної консолідації. За таких умов видавнича діяльність постає не лише як економічний сектор, а як важливий елемент державної гуманітарної політики. Це, у свою чергу, визначає необхідність подальшого аналізу механізмів її регулювання з урахуванням сучасних трансформаційних процесів.

1.2. Теоретичні засади базових понять і категорій дослідження

Аналіз базових понять є важливою передумовою для глибшого розуміння процесів, що відбуваються в видавничій галузі, та розробки рекомендацій щодо вдосконалення її регулювання. Завдяки встановленню чітких меж розуміння і правильного застосування понять формується система коректного сприйняття досліджуваної галузі, а також трактування результатів аналізу сучасних видавничих процесів. Для дослідження такої складної і багатогранної сфери, як видавнича справа, важливо мати чітко визначені основні терміни, які складають видавничу галузь та безпосередньо впливають на організацію діяльності в ній.

Сучасний науковий дискурс у сфері видавничої справи демонструє значну термінологічну варіативність щодо визначення понять «управління», «державне регулювання», «культурна політика», «громадське управління» та «креативні індустрії». В умовах трансформації видавничої галузі України ці категорії нерідко використовуються як взаємозамінні або трактуються фрагментарно, залежно від галузі знань (право, економіка, культурологія, соціальні комунікації). Проблема нечіткості базових понять ускладнює дослідження видавничої галузі. Без визначення ключових категорій складно здійснити системний аналіз механізмів її регулювання, оцінити їхню ефективність і простежити зміни, що відбуваються в галузі.

Це питання особливо загострюється в умовах війни та цифровізації, коли змінюється роль держави, професійних об'єднань і міжнародних партнерів. У таких умовах традиційні підходи до управління вже не завжди працюють і

потребують перегляду. Нечіткість понятійного апарату впливає не лише на теоретичні дослідження, а й на практику: ускладнюється формування ефективних рішень у сфері державної політики книговидавництва.

Проблема співвідношення понять «управління» та «регулювання» розглядалася в різних наукових підходах. Класична теорія управління [263], визначає управління як процес, що включає планування, організацію, координацію та контроль. Пізніше П. Друкер розширив цей підхід, приділяючи більше уваги стратегічному плануванню та результативності управлінських рішень [338]. У межах цього підходу управління розглядається як комплексна діяльність, спрямована на досягнення системної ефективності.

У свою чергу, в теорії державного управління (зокрема З. Варналій [29], Подцерковний О. П., Олюха В. Г., Квасніцька О. О. та ін. [164], Панченко С. В., Дейнека О. Г., Дикань О. В. та ін. [158]) категорія регулювання трактується як форма реалізації владних повноважень через нормативно-правові механізми, адміністративні процедури та інструменти економічного впливу, що підкреслює його правову природу та інституційний характер.

На галузевому рівні ці підходи конкретизуються у дослідженнях видавничої сфери. Зокрема, Т. Жигун [76] аналізує правові механізми функціонування видавничої справи, зосереджуючись на системі обов'язкового примірника та регуляторних інструментах контролю, тоді як дослідник О. Афонін [4] акцентує увагу на економічних аспектах функціонування книжкового ринку та ролі державної підтримки як елемента культурної політики.

У ширшому теоретичному контексті теорія креативних індустрій (Д. Тросбі [433], Р. Кавес [318]) розглядає культурні галузі як сфери поєднання економічної діяльності та виробництва символічної цінності, що зумовлює необхідність специфічних механізмів регулювання, які виходять за межі суто правового контролю.

Таким чином, у наукових підходах простежується багаторівневе розуміння співвідношення управління та регулювання: управління постає як універсальний функціональний процес, тоді як регулювання – як інструмент державного впливу,

що набуває галузевої специфіки та розширюється у сфері креативних індустрій до інструмента культурної політики.

Управління видавничою галуззю в цьому дослідженні розглядається як системний процес, що охоплює стратегічне планування розвитку галузі, формування нормативно-правової бази, організацію діяльності інституцій підтримки, економічне стимулювання, а також моніторинг і контроль результатів реалізації програм.

У цьому контексті державне регулювання трактується як інструментальна складова частина ширшої системи управління, що забезпечує нормативні рамки функціонування галузі, проте не вичерпує всього комплексу управлінських функцій. Відтак управління постає як ширша категорія, яка поєднує правові, економічні, інституційні та стратегічні механізми впливу на розвиток видавничої сфери.

Водночас наукові дослідження видавничої галузі свідчать, що державне регулювання часто ототожнюється виключно із законодавчим забезпеченням функціонування книговидавання. Такий підхід зводить його до сукупності правових норм, що визначають статус суб'єктів ринку, порядок реєстрації, правила розповсюдження продукції та систему обов'язкового примірника.

Однак подібне звужене трактування не відображає реального механізму впливу держави на розвиток галузі, оскільки поза увагою залишаються економічні інструменти, програмні заходи підтримки та культурна політика як складові стратегічного управління. Це зумовлює необхідність розширеного підходу до розуміння державного регулювання, який дозволяє охопити всі рівні державного впливу на видавничу сферу та формує аналітичну основу для подальшого дослідження її законодавчих, інституційних і програмних механізмів.

Праця В. Авер'янова трактує державне регулювання як складник управлінської діяльності органів влади, спрямований на впорядкування суспільних відносин за допомогою правових і адміністративних механізмів [2]. Межі сучасних підходів до публічного управління уточнюють це розуміння. Регулювання інтерпретується як інструмент реалізації державної політики, що здійснюється

через систему управлінських функцій, зокрема планування, організацію та контроль [165]. У дослідженнях Ю. Вороніної регулювання трактується як сукупність правових, організаційних і процедурних механізмів реалізації державної політики [41]. Таким чином, у цих працях державне регулювання постає як структурований процес владного впливу, однак без урахування специфіки культурних галузей.

У межах підходів публічного управління сучасні дослідження підкреслюють багаторівневий характер регулювання, у якому поряд із державними структурами беруть участь недержавні інституції [228]. У цьому контексті регулювання трактується як координаційний механізм узгодження інтересів різних учасників політичного процесу, що є характерним для сфер із високим рівнем суспільної значущості [206]. Це дозволяє інтерпретувати його не лише як адміністративний вплив, а як процес спільного вироблення рішень.

Узагальнення наведених підходів дає підстави трактувати публічне управління як ширшу модель організації влади, у межах якої державне регулювання доповнюється механізмами координації, партнерства та взаємодії між державними й недержавними представниками. У цьому дослідженні публічне управління у сфері видавничої діяльності розглядається як система взаємодії, що забезпечує формування та реалізацію політики з урахуванням як державних, так і галузевих інтересів.

Науковець О. Гриценко у своїх працях підкреслює значення культурної політики та державної підтримки у формуванні національної ідентичності й забезпеченні культурної безпеки. Це визначає важливість державного впливу у цій сфері [45]. У свою чергу, Т. Крайнікова, аналізуючи розвиток книговидання, підкреслює роль державних і громадських механізмів підтримки галузі в умовах трансформаційних процесів [116]. У цьому контексті регулювання постає як складник стратегічної культурної політики.

У праці Дж. Гартлі, В. Вен та Г. С. Лі креативні індустрії аналізуються як сфера, розвиток якої залежить від взаємодії ринкових процесів і публічної політики, де держава відіграє важливу роль у створенні сприятливого

інституційного середовища [365]. Дослідник Дж. Гартлі зазначає, що креативні індустрії функціонують у межах взаємодії ринкових процесів і публічної політики, що визначає їхню роль у формуванні культурного середовища [364].

Таким чином, сучасні підходи до державного регулювання доцільно систематизувати за трьома взаємопов'язаними напрямками: адміністративно-правовим, публічно-управлінським і культурно-політичним. Водночас у більшості наукових праць ці виміри розглядаються ізольовано, що зумовлює необхідність їх інтеграції в межах комплексної моделі регулювання видавничої галузі.

У цьому дослідженні державне регулювання видавничої галузі розглядається як один із ключових інструментів державного управління, що являє собою системну сукупність правових, економічних, організаційних і культурних механізмів впливу держави на функціонування та розвиток книговидавництва.

Структурно така система охоплює кілька рівнів. Законодавчий рівень формує базові принципи функціонування галузі, визначає статус суб'єктів видавничої діяльності, межі державного впливу та гарантії свободи слова. Нормативний рівень конкретизує положення законів через підзаконні акти, стандарти, інструкції та процедури реалізації державної політики. Програмний рівень реалізується через державні програми підтримки, грантові механізми, державне замовлення, заходи популяризації читання та інші інструменти стимулювання розвитку галузі.

Такий підхід дозволяє розглядати державне регулювання як динамічний процес, у межах якого правові рамки поєднуються з економічними інструментами та культурною політикою. Відтак воно постає не лише як механізм контролю, а як комплексна система впливу, спрямована на забезпечення сталого розвитку видавничої галузі. Це створює аналітичну основу для подальшого дослідження конкретних механізмів регулювання, що будуть розглянуті у наступних розділах дисертації.

Наукові дискусії щодо регулювання видавничої галузі виявляють суперечність між двома підходами: розглядом книговидавництва як сегмента ринкової економіки та його трактуванням як складової частини культурної політики держави. У першому випадку галузь оцінюється за показниками рентабельності,

конкурентоспроможності та обсягів виробництва, у другому – через її роль у формуванні культурного простору, мовної політики та національної ідентичності.

Невизначеність цього статусу безпосередньо впливає на характер державного регулювання: домінування економічного підходу зумовлює використання загальних ринкових механізмів, тоді як культурний підхід передбачає застосування спеціальних інструментів підтримки та стратегічного планування розвитку галузі.

Сучасні підходи до розв'язання цієї суперечності формуються в межах теорії креативних індустрій. Зокрема, Н. Кавашіма [382] підкреслює, що регулювання культурних секторів набуває інструментального характеру та передбачає поєднання державного впливу з ширшими соціальними й економічними цілями.

Дослідник А. Пратт, аналізуючи політику щодо культурних індустрій, підкреслює суперечність між ринковою логікою та суспільною місією культурного виробництва, наголошуючи на нематеріальному характері культурного продукту, який не може оцінюватися виключно через показники прибутковості [412]. У такому підході регулювання набуває стратегічного характеру й орієнтується на довгострокові соціокультурні результати.

Науковці Д. Белл і К. Оаклей [304] розглядають культурну політику як інструмент інтеграції економічного розвитку з процесами формування культурної ідентичності, підкреслюючи її роль у конструюванні суспільних смислів. Теоретичне підґрунтя цього підходу простежується у концепції символічного та культурного капіталу П. Бурдьє [311], відповідно до якої культурні продукти виступають ресурсом соціальної структури та відтворення ідентичності. У цьому контексті книговидання виходить за межі економічної функції та постає як інструмент накопичення символічного капіталу.

Нормативне закріплення такого підходу відображене в Конвенції ЮНЕСКО 2005 року про захист і заохочення розмаїття форм культурного самовираження [443], яка легітимізує державне втручання у сферу культури як засіб збереження культурного різноманіття. Аналогічні положення містяться у документах

Європейського парламенту, де наголошується на необхідності інтеграції культурної політики в загальну стратегію розвитку ЄС [351].

Отже, сучасний науковий і нормативний дискурс засвідчує поступовий відхід від протиставлення економічного та культурного підходів до регулювання видавничої галузі на користь їх інтеграції. Видавнича діяльність розглядається як складова частина креативних індустрій, у межах яких економічні механізми функціонування поєднуються з реалізацією культурної політики та формуванням символічного простору. Це зумовлює необхідність формування комплексної моделі державного регулювання, що враховує як ринкові, так і соціокультурні функції книговидавання в сучасних умовах.

Видавнича галузь у цьому дослідженні розглядається як стратегічний елемент державної культурної політики. Її значення виходить за межі виробництва товарної продукції та пов'язане з формуванням символічного капіталу суспільства: системи цінностей, смислів і культурних наративів, що визначають ідентичність суспільства.

Книга як культурний продукт виконує функції збереження історичної пам'яті, підтримки мовної політики, формування освітнього середовища та інтеграції країни у світовий культурний простір. З огляду на це державне регулювання видавничої галузі має охоплювати не лише економічні інструменти підтримки, а й стратегічні механізми культурного розвитку, зокрема програми популяризації читання, підтримку перекладної літератури та захист національного інформаційного простору.

Такий підхід дозволяє розглядати видавничу галузь як сферу, у якій поєднуються економічні та культурні функції, що зумовлює необхідність їх інтеграції в межах єдиної моделі регулювання. Відтак оцінка ефективності державної політики у цій сфері має здійснюватися не лише за економічними показниками, а й з урахуванням її впливу на культурний розвиток і формування ідентичності.

Водночас традиційна модель державного регулювання ґрунтується на уявленні про державу як основного суб'єкта управлінського впливу, що формує

нормативну базу, визначає стратегічні пріоритети та здійснює контроль за їх реалізацією. Проте сучасні процеси демократизації, розвитку громадянського суспільства та професіоналізації галузевих об'єднань зумовлюють трансформацію цієї моделі.

Ці процеси осмислюються в межах теорії врядування (англ. *governance*). Зокрема, Р. Родес одним із перших обґрунтував концепцію мережевого управління (англ. *network governance*), у якій держава перестає бути єдиним центром прийняття рішень і виступає учасником системи взаємодії з громадянським суспільством та професійними спільнотами [418]. У цьому підході політика формується через координацію та взаємодію різних учасників, а не виключно адміністративними засобами. Детальний аналіз застосування цих підходів до регулювання видавничої галузі представлено у розділі 3.

Подібний підхід розвиває науковець Г. Стокер, який визначає врядування як процес спільного вироблення політичних рішень у багаторівневій системі, де державні та недержавні суб'єкти поділяють відповідальність за результати управління [428]. Такий підхід дозволяє пояснити механізми участі професійних асоціацій у формуванні галузевої політики.

У дослідженні К. Анселла та Я. Торфінга регулювання розглядається як динамічний процес, що базується на взаємодії різноманітних інституцій та соціальних груп. Науковці наголошують, що така комунікація забезпечує ефективну координацію політики та раціональний обмін ресурсами між учасниками ринку [299].

Водночас Е. Соренсен та Я. Торфінг підкреслюють, що за сучасних умов формування стратегічних рішень відбувається через інклюзивну взаємодію державних і недержавних суб'єктів, що передбачає солідарну відповідальність за їх реалізацію [427].

Важливе значення для розуміння регуляторних практик мають дослідження Н. Капучу та К. Ху . Автори доводять, що в умовах мережевого врядування професійні об'єднання та профільні інституції перебирають на себе роль

посередників між державою та ринком, безпосередньо впливаючи на формування галузевих стандартів [381].

У цьому дослідженні громадське управління видавничою галуззю розглядається як сукупність впливів інститутів громадянського суспільства (професійних об'єднань, експертних спільнот і громадських організацій) на формування державної політики, нормативних рішень і галузевих стандартів. Такий вплив реалізується через експертний супровід законодавчих ініціатив, участь у публічних консультаціях, формування позицій щодо державних програм підтримки та розроблення професійних стандартів.

Отже, державне регулювання та громадське управління у видавничій галузі формують взаємодоповнювальну систему, у межах якої забезпечується поєднання владного впливу з механізмами зворотного зв'язку. Це створює передумови для формування більш адаптивної, збалансованої та ефективної політики розвитку книговидавництва.

Система регулювання видавничої галузі має багаторівневу та поліцентричну структуру. Держава виконує роль стратегічного координатора, однак формування і реалізація рішень відбуваються у взаємодії з професійними об'єднаннями та експертним середовищем. Такий підхід дає змогу поєднати інституційну стабільність державного управління з гнучкістю громадського впливу та врахуванням інтересів галузі.

У сучасних дослідженнях книговидавництва дедалі частіше розглядається як частина креативних індустрій. Проте таке включення не є однозначним і потребує критичного осмислення. Постає питання, чи відповідає видавнича галузь теоретичним критеріям креативної індустрії, чи її функціональна специфіка (історична, освітня та культуроутворююча) виходить за межі цієї категорії.

Віднесення книговидавництва до креативних індустрій трансформує підходи до його регулювання. У цьому випадку галузь починає оцінюватися насамперед через показники інноваційності, продуктивності та ринкової ефективності. Натомість культурна місія книги, її роль у формуванні національного символічного простору та освітнього середовища можуть відходити на другий план. Така зміна акцентів

актуалізує необхідність уточнення теоретичних засад застосування концепції креативних індустрій до видавничої діяльності та визначення її місця в системі креативної економіки.

Теоретичні підходи до аналізу культурного виробництва підтверджують складність цієї галузі. Зокрема, Г. Беккер розглядає мистецьке виробництво як результат взаємодії різних суб'єктів у межах «арт-світів», де культурний продукт створюється через кооперацію авторів, видавців, розповсюджувачів і споживачів [303]. Такий підхід дозволяє розглядати книговидання як мережеву систему виробництва культурного продукту, що поєднує творчий і організаційний компоненти.

Дослідник Д. Тросбі, аналізуючи економіку культури, обґрунтовує взаємозв'язок між економічною та культурною цінністю культурних продуктів, підкреслюючи, що їхня вартість не зводиться лише до ринкових показників [434]. Видавнича діяльність у цьому підході постає як сфера, де економічна цінність безпосередньо залежить від культурного змісту та символічного значення продукції.

У той же час Р. Кавес, досліджуючи специфіку креативних індустрій, наголошував на їхніх відмінностях від традиційних секторів економіки: високому рівні невизначеності попиту, індивідуалізованому характері продукту та складності прогнозування комерційного успіху [318]. Ці характеристики повністю корелюють із видавничою діяльністю, де творчий ризик і символічна цінність визначають структуру ринку.

В українському науковому дискурсі адаптація концепції креативних індустрій відбувається через інтеграцію економічного та культурного підходів [25, 39], що дозволяє врахувати подвійний характер функціонування книговидання.

У межах дослідження видавнича галузь інтерпретується як система, що поєднує економічні та культурні характеристики. Вона функціонує не лише як ринковий сектор, але й як культурний інститут, який формує символічний капітал, національну ідентичність та інформаційний простір. Така специфіка зумовлює

необхідність державного регулювання, у межах якого поєднуються економічні механізми підтримки та інструменти культурної політики.

Проведений аналіз базових категорій дозволив сформулювати цілісну теоретико-методологічну рамку дослідження, у межах якої управління розглядається як системний процес планування, організації, координації та контролю, а державне регулювання – як його спеціалізована форма, що реалізується через нормативно-правові, економічні та організаційні механізми впливу.

У цій логіці законодавча база визначає фундамент функціонування видавничої галузі, нормативні акти конкретизують процедури та стандарти її діяльності, а державні програми виступають інструментами реалізації стратегічних цілей політики у сфері книговидавництва. Водночас аналіз підходів до публічного управління та врядування засвідчив, що регуляторний вплив формується не лише державними органами, але й у взаємодії з професійними об'єднаннями, експертними середовищами та іншими інституціями громадянського суспільства.

Отже, систему регулювання видавничої галузі доцільно розглядати як багаторівневу модель, що перебуває у стані трансформації та поєднує елементи адміністративного регулювання, програмної державної підтримки й мережевої взаємодії. Такий гібридний характер визначає необхідність подальшого аналізу її законодавчих, інституційних і практичних механізмів у наступних розділах дослідження.

1.3. Моделі управління видавничою галуззю в Україні та за кордоном

Сучасна видавнича галузь функціонує в межах різних управлінських систем, сформованих під впливом історичних, політичних та економічних чинників. Водночас у науковому дискурсі відсутня універсальна типологія моделей управління культурними секторами, що ускладнює порівняльний аналіз національних практик. Особливість книговидавництва полягає в поєднанні ринкової діяльності та виробництва культурної цінності, що не дозволяє застосовувати до нього виключно класичні економічні моделі регулювання [366].

Ускладнення цієї проблематики пов'язане з трансформацією публічного управління. У теорії державного управління поступово формується розуміння його як багаторівневої системи взаємодії держави, ринку та громадянського суспільства, у якій держава не виступає єдиним центром прийняття рішень [419]. Такий підхід створює підґрунтя для пояснення різноманітності національних моделей управління видавничою галуззю, що відрізняються за ступенем державного втручання, характером економічних механізмів і роллю професійних спільнот.

З огляду на це постає питання, чи існує універсальна модель управління видавничою галуззю, чи управлінські підходи визначаються специфікою кожної країни, зокрема співвідношенням культурної політики та ринкових механізмів. Для його розв'язання доцільно здійснити типологізацію моделей управління, що дозволить порівняти міжнародні практики та визначити особливості української системи в загальному контексті.

З цією метою у межах дослідження виокремлено кілька узагальнених моделей управління видавничою галуззю, що відображають різні співвідношення державного регулювання, ринкових механізмів та інституцій громадянського суспільства. У науковій літературі з питань культурної політики та публічного управління простежуються щонайменше чотири типи управлінських конфігурацій: адміністративно-державна (централізована), ліберально-ринкова, культурно-протекціоністська та мережева [306; 361]. Їх відмінність полягає у ступені централізації прийняття рішень, характері фінансування, інституційній структурі та механізмах реалізації культурної політики.

У подальшому аналізі кожна модель розглядається через її теоретичні засади, інституційні механізми та практичні приклади реалізації. Типологізація моделей дозволяє перейти від описового аналізу окремих країн до системного порівняння управлінських підходів та визначити місце України в цій координатній системі.

Адміністративно-державна модель управління видавничою галуззю передбачає домінуючу роль держави у формуванні стратегічних напрямів розвитку, визначенні нормативних рамок та контролі за функціонуванням ринку. Дискусійним у межах цієї моделі є питання меж державного втручання: чи може

держава повністю контролювати галузь, не знижуючи її економічної ефективності та інноваційного потенціалу, чи надмірна централізація неминуче обмежує гнучкість і конкурентність видавничого сектора.

Історично найбільш виразною формою централізованого управління була радянська модель книговидавання. Як зазначає В. Шпак, у період СРСР видавнича діяльність функціонувала в межах жорстко регламентованої системи державного планування, де визначалися тематика, наклад, обсяги виробництва та розподіл книжкової продукції. Галузь була інтегрована в механізм ідеологічного управління, а видавництва виконували функцію реалізації державної політики [289]. Така система передбачала централізований розподіл ресурсів, підпорядкування єдиному органу управління та відсутність ринкової конкуренції.

Подібні риси адміністративної моделі зберігаються й у сучасних державах із сильною роллю держави у сфері культури. Наприклад, у Китаї функціонування видавничого сектора здійснюється через систему ліцензування та стратегічного державного планування, що поєднує ринкові механізми з адміністративним контролем. Дослідження С. Шірк та М. Кертін показують, що китайська модель передбачає інституційне поєднання комерціалізації та політичного нагляду, що зберігає визначальну роль держави у формуванні інформаційного простору [333].

Отже, дослідження показують, що централізована модель характеризується домінуванням держави в прийнятті стратегічних рішень, проте ступінь її жорсткості залежить від політичного режиму та концепції культурної політики.

Адміністративно-державна модель управління видавничою галуззю характеризується провідною роллю профільного міністерства або спеціалізованого державного органу, жорстким нормативно-правовим полем із детальною регламентацією діяльності суб'єктів, централізованим контролем за розподілом фінансових ресурсів, а також реалізацією державних програм як основного інструменту впливу.

У межах цієї моделі функції планування та контролю домінують над функціями стимулювання та партнерської взаємодії. Держава визначає стратегічні пріоритети розвитку галузі та координує їх реалізацію через бюджетні механізми.

Україна частково функціонувала в межах цієї моделі у 1990-х роках, коли регуляторна база формувалася централізовано, а система підтримки книговидавання залежала переважно від державних рішень. Водночас інституційна нестабільність і економічна криза того періоду обмежували ефективність такого підходу.

Адміністративно-державна модель забезпечує високий рівень координації та контрольованості розвитку галузі, однак знижує її адаптивність до ринкових змін і обмежує конкурентне середовище. Вона може бути ефективною в умовах чіткої державної культурної стратегії та стабільного фінансування, проте в довгостроковій перспективі потребує поєднання з ринковими та мережевими механізмами управління.

Ліберально-ринкова модель управління видавничою галуззю ґрунтується на принципі мінімального державного втручання та домінуванні ринкових механізмів. Основне питання цієї моделі полягає в тому, чи можуть ринкові механізми самостійно забезпечити якісний, різноманітний і стабільний розвиток книговидавання без активної участі держави, чи відсутність цілісної культурної політики призводить до переваги комерційних інтересів і зменшення уваги до суспільно важливих видань [398].

Теоретичну основу ліберально-ринкової моделі становить підхід мінімального державного втручання, у межах якого культурні індустрії трактуються як ринковий сектор, здатний до саморегуляції через конкуренцію та приватні ініціативи. У цій логіці головним механізмом «упорядкування» галузі виступають ціни, попит і пропозиція, а держава зберігає переважно рамкові функції (право, конкуренція, захист інтелектуальної власності).

Емпіричний вимір такої моделі на матеріалі книжкового ринку аналізували економісти культури М. Каной, Я. ван Оурс та Ф. ван дер Плог: вони розглядають, як конкуренція, структура роздрібної торгівлі, поведінка видавців і продавців впливають на ціни та різноманіття книжкової пропозиції, а також чому в умовах ринку виникають аргументи «за» і «проти» фіксованих цін і культурного протекціонізму [315].

Для Великої Британії важливим прикладом стала відмова від системи підтримання фіксованих роздрібних цін (англ. resale price maintenance) у книжковій торгівлі після завершення дії Net Book Agreement – угоди, яка зобов'язувала продавати книги за встановленою видавцем ціною. Як показує М. Уттон, це означало перехід до більш конкурентного ціноутворення, що вплинуло на стратегії книгарень, структуру продажів і дискусії щодо особливого культурного значення книги [448]. У США, натомість, відсутність єдиної системи фіксованої ціни на книги, висока конкуренція та значна роль приватних мереж і онлайн-платформ є типовими рисами ліберальної моделі, де підтримка культури здійснюється переважно не через пряме втручання держави, а через окремі програми та інституції [393].

Ліберально-ринкова модель управління видавничою галуззю вирізняється мінімальним прямим державним фінансуванням і відсутністю жорстких цінових або адміністративних обмежень. Розвиток галузі в ній визначається насамперед конкуренцією, яка розглядається як основний стимул підвищення якості, ефективності та інноваційності. Важливу роль відіграють професійні асоціації та механізми саморегуляції, що формують галузеві стандарти без прямого державного втручання. У підсумку видавнича діяльність у межах цієї моделі має виразну комерційну орієнтацію, а економічна доцільність стає визначальним критерієм прийняття рішень.

У межах ліберально-ринкової моделі функції планування та стимулювання розвитку покладаються переважно на ринкові механізми, а держава виконує регулятивну та правозахисну роль, забезпечуючи загальні умови функціонування бізнесу (податкове законодавство, авторське право тощо). Прикладами реалізації такої моделі є США та Велика Британія, де книжковий ринок функціонує переважно як комерційний сектор економіки з мінімальним прямим державним втручанням [450].

Культурно-протекціоністська модель формується як спроба врівноважити суперечність між економічною логікою ринку та суспільною значущістю книги. В умовах конкуренції видавнича діяльність орієнтується на попит і фінансову

результативність, тоді як держава зацікавлена у збереженні мовної ідентичності, підтримці національної літератури, розвитку перекладних програм і забезпеченні доступу до соціально важливих видань. Відтак ключовим завданням цієї моделі є створення механізмів, які дозволяють ринку функціонувати, не зводячи книгу виключно до статусу комерційного продукту.

Проблему поєднання ринкової логіки та культурної місії книги у країнах континентальної Європи досліджували насамперед представники економіки культури та культурної політики.

Французький економіст Ф. Бенхаму підкреслює, що на книжковому ринку культурна цінність видання не завжди відповідає його комерційному успіху [305]. Саме тому, на його думку, державне втручання через фіксовану ціну книги та систему субсидій є легітимним інструментом підтримки культурного різноманіття. У Франції закон про фіксовану ціну на книгу (Loi Lang, 1981 рік) використовується як інструмент підтримки малих книгарень і незалежних видавців та збереження конкурентного балансу на ринку.

У цьому контексті німецький дослідник культурної економіки Г. Шульце зазначає, що книжковий ринок функціонує в умовах, де попит на книги визначається не лише економічними, а й культурними та символічними чинниками. У Німеччині механізм фіксованої ціни на книги (нім. Buchpreisbindung) спрямований на підтримку книжкової інфраструктури та збереження різноманіття на ринку [423].

Італійський контекст аналізують дослідники культурної політики, зокрема П.-Л. Сакко, який доводить, що сучасна європейська модель культурного управління передбачає інтеграцію креативних індустрій у ширшу стратегію розвитку людського капіталу. В Італії регулювання ціни книги поєднується з програмами підтримки читання, грантовими механізмами та участю держави у фінансуванні культурних ініціатив [421].

У польському випадку трансформацію культурної політики після 1990-х років аналізує Д. Ільчук, яка зазначає, що створення Інституту книги (пол. Instytut Książki) стало елементом нової культурної стратегії, спрямованої на міжнародну

промоцію польської літератури та підтримку перекладів [370]. Польща демонструє приклад поєднання ринкових механізмів із активною державною культурною політикою.

Таким чином, у працях названих дослідників простежується спільна позиція: книга розглядається не лише як економічний товар, а як суспільне благо, що потребує інституційних гарантій з боку держави. Континентально-європейська модель передбачає коригування ринку через механізми фіксованої ціни, грантові фонди та програми популяризації читання.

Культурно-протекціоністська модель ґрунтується на визнанні особливого статусу книги як культурного продукту, що потребує не лише ринкової конкуренції, а й інституційної підтримки. Її характерними рисами є нормативне регулювання ціноутворення (зокрема механізм фіксованої або обмеженої знижки), послідовна державна підтримка перекладної літератури та національного книговидання, функціонування спеціалізованих культурних фондів, а також розгалужена система грантових і програмних інструментів для видавців і книгарень. Книговидання в такій системі інтегрується у ширшу стратегію культурної політики держави.

У межах цієї моделі держава не витісняє ринкові механізми, а коригує їх, створюючи баланс між економічною доцільністю та суспільною значущістю книги. Видавнича галузь розглядається як інструмент підтримки мовної ідентичності, культурної спадщини та національного символічного простору, що зумовлює необхідність поєднання ринкових і протекціоністських механізмів управління.

Культурно-протекціоністська модель забезпечує баланс між економічною логікою ринку та культурною місією видавничої галузі. Вона дозволяє зберігати конкурентне середовище, одночасно підтримуючи національну літературу, перекладні програми та незалежний книжковий сектор. Саме ця модель є найбільш поширеною в країнах континентальної Європи та часто розглядається як компроміс між адміністративним контролем і повною ринковою саморегуляцією.

Мережева модель управління ставить під сумнів традиційну роль держави як єдиного центру прийняття рішень. За таких умов постає питання про доцільність

розподілу управлінських функцій між різними учасниками галузі. Мережева логіка передбачає відмову від жорсткої ієрархії на користь взаємодії державних органів, професійних об'єднань, експертних спільнот і громадських організацій. Таким чином, акцент зміщується з обсягу державного впливу на механізми координації між учасниками мережі, що спільно формують і реалізують політику у сфері книговидання.

Розвиток концепції мережевого управління пов'язаний із працями Дж. Ньюмен, яка розглядала її як процес спільного вироблення політики через партнерство держави та громадянського суспільства [400]. Вона підкреслювала, що сучасна держава дедалі частіше виступає фасилітатором і координатором, а не єдиним суб'єктом контролю.

Дослідник М. Бевір у межах інтерпретативного підходу зазначає, що управління в мережевих структурах ґрунтується на горизонтальних зв'язках і взаємній довірі між учасниками, а не лише на формальних ієрархічних процедурах [307]. У той же час Г. Пітерс аналізує поліцентричні системи публічного управління як такі, що поєднують різні інституційні рівні (національний, регіональний і місцевий) у процесі формування політики [410]. Він наголошує, що ефективність такої моделі залежить від здатності координувати інтереси різних учасників.

У сфері культурної політики мережева модель реалізується в низці європейських країн через інституціоналізовану взаємодію держави та автономних експертних структур. Так, у Нідерландах підтримка книговидання здійснюється через систему незалежних культурних фондів, зокрема Dutch Foundation for Literature, які розподіляють державні кошти на конкурсній основі за участю фахових експертних рад [339]. У Швеції Swedish Arts Council функціонує як автономний орган, що поєднує державне фінансування з процедурою експертної оцінки та консультаціями з представниками професійної спільноти, забезпечуючи прозорість і колегіальність прийняття рішень [430]. У Норвегії культурні ради відіграють ключову роль у формуванні пріоритетів і розподілі ресурсів у сфері книговидання, виступаючи посередником між державою та видавничим сектором

[431]. У всіх цих випадках держава визначає стратегічні рамки культурної політики, однак конкретні управлінські рішення ухвалюються в межах мережевої взаємодії, що підвищує адаптивність системи та залучає експертний потенціал галузі.

Мережева модель управління видавничою галуззю передбачає багаторівневу систему взаємодії, у якій формування політики відбувається за участю не лише державних органів, а й професійних об'єднань, громадських організацій та експертного середовища. Її функціонування ґрунтується на діяльності дорадчих та експертних структур, проведенні публічних консультацій із представниками галузі, застосуванні відкритих конкурсних процедур під час розподілу фінансової підтримки, а також на партнерстві з міжнародними культурними інституціями.

У такій конфігурації держава зберігає стратегічну та координаційну роль, однак процес вироблення й реалізації рішень не зосереджується виключно в її межах. Управління здійснюється через мережеву взаємодію автономних, але взаємопов'язаних представників, що забезпечує гнучкість і можливість адаптації до змін у галузі.

Після аналізу адміністративно-державної, ліберально-ринкової, культурно-протекціоністської та мережевої моделей постає питання їх застосовності до українського контексту. Проблема полягає в тому, що система управління видавничою галуззю України не відповідає жодній із зазначених моделей у чистому вигляді. Вона поєднує окремі елементи кожної з них, формуючи несталу та динамічну конфігурацію. На це вказують українські дослідники видавничої справи, які підкреслюють неоднорідність інституційного розвитку галузі та її залежність від політичних і соціально-економічних трансформацій [289; 213].

Окремі історичні передумови поєднання інформаційної, видавничої та управлінської функцій простежуються ще в період Козацької держави. У дослідженні Ю. Бондаря, В. Шпака, В. Набруська, Г. Горбенко та І. Широкової зазначено, що інформаційна діяльність, зокрема видавнича практика, була важливим складником політики Української ранньомодерної держави та використовувалася в державотворчих процесах і в системі забезпечення

національної безпеки [309, с. 248]. Це дає підстави розглядати сучасне регулювання видавничої сфери не ізольовано, а в контексті тривалої історичної взаємодії книги, інформації, освіти та державної політики.

У 1990-2000-х роках регулювання видавничої сфери характеризувалося слабкістю інституційних механізмів і відсутністю цілісної культурної політики. Як зазначає В. Шпак, у цей період галузь функціонувала в умовах розбалансованої нормативної системи та економічної нестабільності, що зумовило розрив між формально задекларованим регулюванням і реальними можливостями його реалізації [289]. Формально було створено законодавчу базу, однак її практичне втілення залишалося фрагментарним. Галузь поступово переходила від радянської централізованої моделі до ринкової адаптації без належних механізмів підтримки.

Після 2016 року розпочався етап інституціоналізації, пов'язаний зі створенням Українського інституту книги та запровадженням програмної підтримки видавничої сфери. Н. Зелінська та В. Теремко у своїх дослідженнях наголошують, що саме поява спеціалізованої інституції з грантовими повноваженнями стала поворотним моментом у формуванні нової конфігурації культурної політики у сфері книговидавання [84; 236]. Запуск програм підтримки перекладів, закупівель для бібліотек і популяризації читання засвідчив перехід від формально-адміністративного регулювання до поєднання культурно-протекціоністських і мережевих механізмів.

З 2022 року воєнний контекст суттєво змінив умови функціонування галузі. Посилилася роль державної координації, зросло значення міжнародної підтримки, активізувалася діяльність професійних об'єднань та громадських ініціатив. Дослідники сучасних культурних процесів в Україні відзначають, що книга в умовах війни набула додаткового символічного та безпекового значення, що актуалізувало культурну складову державної політики та посилювало міжінституційну взаємодію [453]. Таким чином, поряд із адміністративними рішеннями дедалі активніше застосовуються мережеві форми співпраці між державними органами, громадським сектором і міжнародними партнерами.

У результаті проведеного дослідження було систематизовано основні підходи до управління видавничою галуззю та здійснено порівняльний аналіз адміністративно-державної, ліберально-ринкової, культурно-протекціоністської та мережевої моделей. Формування управлінських моделей зумовлюється співвідношенням державного втручання, ринкових механізмів і рівня участі професійних та громадських інституцій, а також залежить від загальної логіки культурної політики держави.

Аналіз різних моделей регулювання показує, що адміністративно-державний підхід забезпечує високий рівень координації та контролю розвитку галузі, однак водночас обмежує її гнучкість і конкурентність. Ліберально-ринкова модель, навпаки, стимулює розвиток через конкуренцію та приватні ініціативи, проте не завжди гарантує підтримку суспільно значущих видань.

Більш збалансованою виглядає культурно-протекціоністська модель, у межах якої держава поєднує ринкові механізми з інструментами підтримки культурного різноманіття. Поряд із цим мережева модель відображає сучасні тенденції до поліцентричного управління, коли формування політики відбувається у взаємодії держави, професійних об'єднань та експертного середовища.

Практика європейських країн свідчить, що найбільш поширеним є поєднання культурно-протекціоністських і мережевих підходів. Це дає змогу збалансувати економічну ефективність ринку з виконанням культурної функції книговидання. Такі моделі, як правило, спираються на послідовну державну політику, стабільні інституції підтримки, програмні механізми фінансування та залучення експертного середовища до процесу ухвалення рішень.

Українську модель доцільно характеризувати як гібридну та перехідну. Вона поєднує елементи адміністративного управління, програмної культурної підтримки та мережевої взаємодії, однак залишається недостатньо інституціоналізованою і послідовною. Попри створення профільних інституцій та запровадження окремих програм, система управління галуззю все ще перебуває у стані трансформації і значною мірою залежить від соціально-економічних та політичних чинників.

Узагальнення міжнародного досвіду дозволяє зробити висновок, що подальший розвиток управління видавничою галуззю в Україні доцільно пов'язувати з посиленням культурно-протекціоністських і мережевих механізмів. Це передбачає зміцнення ролі держави як стратегічного координатора, розвиток інституцій підтримки, впровадження стабільних програм фінансування та розширення участі професійних об'єднань у формуванні галузевої політики. Саме така інтегрована модель створює передумови для забезпечення сталого розвитку книговидавництва як економічного сектора та як елемента культурної політики держави.

Висновки до першого розділу

У результаті проведеного дослідження сформовано цілісну теоретичну рамку аналізу системи регулювання видавничої галузі, що дозволяє перейти від фрагментарного трактування окремих понять до їх інтегрованого розуміння як елементів єдиної управлінської моделі.

Встановлено, що ключовою методологічною проблемою сучасного наукового дискурсу є термінологічна невизначеність базових категорій («управління», «державне регулювання», «культурна політика», «публічне управління», «креативні індустрії»), що ускладнює системний аналіз галузі. У межах дослідження обґрунтовано доцільність їх чіткого розмежування, зокрема визначено управління як ширшу системну категорію, тоді як державне регулювання – як її інструментальну складову, що реалізується через правові, економічні та організаційні механізми.

Доведено, що редукція державного регулювання виключно до законодавчого забезпечення не відображає реальної структури впливу держави на галузь. Обґрунтовано розширене трактування регулювання як багаторівневої системи, що охоплює законодавчий, нормативний і програмний рівні, а також включає інструменти економічного стимулювання та реалізації культурної політики.

Проаналізовано основні наукові підходи до розуміння регулювання (адміністративно-правовий, публічно-управлінський, культурно-політичний) і

встановлено, що їх ізольоване застосування не дозволяє адекватно описати функціонування видавничої галузі. Це зумовлює необхідність інтеграції зазначених підходів у межах комплексної моделі регулювання.

Обґрунтовано, що видавнича галузь має подвійну природу: з одного боку, функціонує як економічний сектор, з іншого – як культурний інститут, що формує символічний капітал, національну ідентичність та інформаційний простір. Така подвійність визначає специфіку її регулювання та потребує поєднання ринкових механізмів із інструментами культурної політики.

З’ясовано, що сучасна система регулювання видавничої галузі не є суто ієрархічною. На основі теорій врядування доведено, що у формуванні та реалізації регуляторної політики поряд із державними інституціями беруть участь професійні об’єднання, експертні спільноти та інші суб’єкти громадянського суспільства. Їхня участь забезпечує експертний супровід рішень, формування галузевих стандартів та зворотний зв’язок у процесі вироблення політики.

Узагальнення теоретичних підходів дозволило визначити, що система регулювання видавничої галузі України є багаторівневою та такою, що перебуває у стані трансформації. Вона поєднує елементи адміністративної моделі, програмної державної підтримки та мережевої взаємодії, що свідчить про її гібридний характер.

Таким чином, у першому розділі сформовано концептуальні засади дослідження, які полягають у розумінні регулювання як комплексної, поліцентричної та динамічної системи, що поєднує правові, економічні та культурні механізми впливу. Отримані результати створюють теоретичну основу для подальшого аналізу законодавчих, інституційних і практичних аспектів регулювання видавничої галузі України у наступних розділах дисертації.

РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ТА РЕГУЛЮВАННЯ ВИДАВНИЧОЇ ГАЛУЗІ

2.1. Законодавча база та механізми державного впливу на видавничу сферу

Видавнича справа поєднує в собі риси підприємницької діяльності, інструменту культурного виробництва та механізму поширення суспільно значущої інформації, що зумовлює необхідність комплексного правового регулювання. У сучасних умовах видавнича галузь розглядається як складова частина креативних індустрій і водночас як інструмент забезпечення культурного суверенітету, мовної політики та інформаційної безпеки [194]. Саме через законодавчі механізми держава визначає правила доступу до ринку, встановлює вимоги до змісту та форми видань, регламентує питання авторського права, обов'язкового примірника, державної підтримки та стандартизації видавничої продукції. Таким чином, правове поле створює рамкові умови, в межах яких функціонує вся книжкова екосистема: від автора до кінцевого споживача.

Як зазначає О. Улітіна, законодавче регулювання видавничої діяльності має розглядатися крізь призму її належності до креативних індустрій, що зумовлює особливий статус цієї сфери у структурі державної політики [260, с. 26]. Віднесення видавничої діяльності до креативних індустрій свідчить про визнання її стратегічного значення для економічного розвитку та культурної ідентичності держави. Дослідниця підкреслює, що через законодавчі механізми держава визначає пріоритети підтримки україномовних видань, забезпечення культурного розмаїття, захисту авторських прав та формування збалансованої моделі взаємодії між видавцями й авторами.

Як наголошує В. Шпак, нормативно-правове забезпечення видавничої справи є важливим елементом розвитку галузі як складника державної культурної політики. Дослідник підкреслює, що відсутність цілісної та послідовної державної стратегії у сфері книговидання призводить до дисбалансу між економічними та культурними функціями книги, тоді як ефективна законодавча база має забезпечувати поєднання принципів свободи творчості, конкурентного середовища та державної підтримки [285, с. 117-118].

У своїх працях В. Середа розглядає видавничу галузь як стратегічний елемент державної культурної політики, що має вагомий інформаційний та ідеологічний потенціал і безпосередньо впливає на інтелектуальний рівень нації. Науковець підкреслює, що в умовах девальвації ролі книги в інформаційному суспільстві саме держава повинна виступати гарантом стабільності та розвитку галузі, формуючи послідовну політику через законодавчі ініціативи, державне замовлення та програмні механізми підтримки. На його думку, відсутність цілісної стратегії та системності у законодавчому регулюванні призводить до фрагментарності державного впливу, що унеможливлює реалізацію єдиної національної політики у сфері книговидання [222, с. 123].

Законодавство у сфері видавничої діяльності має розглядатися не як сукупність окремих нормативних актів, а як цілісна регуляторна система, що визначає стратегічну модель розвитку галузі. Саме через узгодженість норм, чіткість процедур та стабільність правового середовища формується передбачуваний простір функціонування видавців, авторів і книгорозповсюджувачів. В умовах воєнних викликів і трансформації інформаційного середовища законодавство набуває додаткової функції інструмента забезпечення культурної стійкості держави.

Саме законодавча база визначає межі поєднання ринкових механізмів із публічними інтересами. Вона має не лише гарантувати свободу творчості та конкурентне середовище, а й створювати умови для реалізації культурної місії книги як носія національної ідентичності та засобу інформаційної безпеки. Відсутність послідовної правової стратегії або її фрагментарність обмежують потенціал галузі, тоді як комплексне нормативне регулювання формує основу для її сталого розвитку.

Отже, правове регулювання видавничої діяльності в Україні виступає ключовим системоутворюючим чинником, що визначає баланс між її економічною, культурною та інформаційно-безпековою функціями. Законодавство має функціонувати не як сукупність розрізнених норм, а як цілісна стратегія розвитку галузі, здатна забезпечити передбачуване конкурентне середовище та гарантії

свободи творчості, пріоритетну підтримку україномовного книговидавання, належний захист авторських прав і культурного розмаїття, а також інституційну стійкість галузі в умовах інформаційних і воєнних викликів.

Попри визнання стратегічної ролі видавничої галузі у структурі культурної політики держави, у науковому дискурсі порушується питання відповідності чинної нормативно-правової бази її реальним потребам і функціям.

У роботі зосереджено увагу на ключових актах, що формують базову модель правового регулювання галузі: Конституції України [113], Законі України «Про видавничу справу» [173], Законі України «Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні» [184] тощо, законодавстві у сфері авторського права, а також нормативних актах, що регламентують обов'язковий примірник і стандартизацію видавничої продукції. Саме ці документи визначають системні засади державного впливу на функціонування видавничої сфери.

Нормативно-правове регулювання видавничої діяльності в Україні характеризується значною кількістю законодавчих і підзаконних актів, що охоплюють як безпосередньо галузеві питання, так і суміжні сфери: авторське право, державні закупівлі, податкову політику, стандартизацію, інформаційну діяльність тощо. Складений структурований перелік нормативно-правової бази регулювання видавничої діяльності подано у Додатку А до дисертації.

Поряд із нормативно-правовими актами регулювання видавничої галузі в Україні здійснюється також через діяльність органів державної влади різних гілок, які забезпечують як формування, так і практичну реалізацію державної політики у цій сфері.

Верховна Рада України виконує провідну законодавчу функцію у сфері культури. Як єдиний орган законодавчої влади (статті 75, 85 Конституції України [113]) вона визначає засади державної політики, приймає закони та затверджує основні напрями розвитку культурної сфери. Парламент ухвалив базові нормативно-правові акти, що регулюють діяльність у сфері культури та креативних індустрій, зокрема Закон України «Про культуру» [194], Закон України «Про

охорону культурної спадщини» [198], Закон України «Про видавничу справу» [173], Закон України «Про авторське право і суміжні права» [171] та інші.

Саме Верховна Рада затверджує загальнодержавні програми економічного і соціального розвитку, в яких пріоритетні напрями культурної політики набувають статусу закону [63]. Таким чином, парламент формує правове поле, в межах якого реалізується вся державна культурна політика, забезпечуючи її стабільність і відповідність стратегічним національним інтересам, зокрема в умовах євроінтеграції та повоєнного відновлення.

Разом з тим, ефективність законодавчої діяльності Верховної Ради України у сфері культури залишається предметом критичного аналізу. Багато досліджень вказують на проблеми безсистемності законотворчого процесу, надмірний «законодавчий спам», слабе експертне забезпечення законопроектів, недостатнє громадське обговорення та відсутність системної оцінки ефективності вже прийнятих законів [88; 163; 168].

Зокрема, зазначається, що значна частина законопроектів у культурній сфері приймається без належного аналізу регуляторного впливу, що призводить до фрагментарності правового регулювання, частих змін до законів і труднощів у їх практичній реалізації. Аналіз проблем у законодавчому регулюванні охорони культурної спадщини та управління культурною сферою також виявив прогалини в узгодженості нормативних актів, недостатню чіткість у розподілі повноважень між рівнями влади та слабе стратегічне планування [163].

Попри ці недоліки, у 2019-2025 роках Верховна Рада продемонструвала певний прогрес: було прийнято важливі зміни, спрямовані на підтримку креативних індустрій, запровадження культурної субвенції та адаптацію законодавства до європейських стандартів [178; 63; 332]. Однак відсутність дієвої системи моніторингу та оцінки впливу прийнятих законів суттєво знижує загальну ефективність парламентської роботи в цій сфері [168; 163].

Отже, роль Верховної Ради України у сфері регулювання культурної та видавничої діяльності є визначальною, оскільки саме на законодавчому рівні закладаються базові принципи функціонування галузі та окреслюються стратегічні

напрями її розвитку. Водночас аналіз засвідчує наявність суперечності між масштабом нормативного забезпечення та його практичною ефективністю: за умов кількісного зростання законодавчих ініціатив зберігаються проблеми їх системності, узгодженості та результативності реалізації. Це дозволяє зробити висновок, що подальше вдосконалення ролі парламенту має бути пов'язане не лише з розробленням нових нормативних актів, а передусім із підвищенням якості законотворчого процесу, впровадженням механізмів оцінки законодавчого впливу та забезпеченням послідовної інтеграції культурної політики у загальну систему державного управління.

Головним суб'єктом виконавчої влади, який відповідає за практичну реалізацію державної політики у сфері культури є Кабінет Міністрів України [97]. Згідно зі ст. 116 Конституції України [113] та Законом України «Про культуру» [194] Кабінет Міністрів розробляє, затверджує та забезпечує виконання загальнодержавних програм економічного, соціального і культурного розвитку. Саме Кабінет Міністрів України видає постанови та розпорядження, які є обов'язковими для виконання всіма органами виконавчої влади.

Прикладом сучасної реалізації цієї функції є розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 березня 2025 р. № 293-р «Про схвалення Стратегії розвитку культури в Україні на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках» [203]. Ця стратегія має особливе значення для видавничої галузі, оскільки створює стратегічну основу для подальшого нормативно-правового та фінансового регулювання видавничої діяльності в Україні. У документі передбачено низку конкретних заходів, спрямованих на стимулювання виробництва української книги, підтримку книгарень, розвиток читання як національного пріоритету, а також інтеграцію видавничої справи у європейський культурний простір.

Кабінет Міністрів України також затверджує державні цільові національно-культурні програми, визначає обсяги бюджетного фінансування, координує діяльність центральних органів виконавчої влади та забезпечує моніторинг виконання поставлених завдань [113; 183; 194]. Таким чином, Кабінет Міністрів

України виступає основним механізмом трансформації законодавчих норм у конкретні управлінські рішення та програми підтримки книговидання, креативних індустрій і культурних проєктів.

Разом з тим, ефективність реалізації культурної політики Кабінетом Міністрів України оцінюється неоднозначно. Позитивним моментом є прийняття у 2025 році нової Стратегії розвитку культури до 2030 року, яка вперше за багато років намагається подолати фрагментарність і декларативність попередніх документів. Стратегія враховує виклики воєнного часу, акцентує увагу на ролі культури як чинника національної ідентичності та соціальної згуртованості, а також містить операційний план заходів на 2025-2027 роки [257].

Проте також зафіксовані і системні проблеми у діяльності Кабінету Міністрів України щодо культурної сфери. Зокрема, аналіз бюджетного фінансування культурної сфери за 2021-2025 роки виявив суперечності управлінських рішень, недостатню прозорість, слабке використання європейських підходів до оцінювання соціальної віддачі інвестицій у культуру [27].

Рахункова палата України неодноразово фіксувала неефективне використання бюджетних коштів Міністерством культури та інформаційної політики впродовж 2020-2023 рр., недоліки у плануванні видатків, відсутність дієвої системи моніторингу та низьку результативність реалізації програм [212, с. 31].

Крім того, експертні доповіді зазначають, що плани діяльності Кабінету Міністрів часто містять показники ефективності без чітких механізмів їх досягнення та без достатньої координації з новоствореними агентствами [409]. Усе це призводить до того, що культура залишається відносно периферійною сферою державної політики, а реалізація програм підтримки креативних індустрій і книговидання відбувається нерівномірно.

Таким чином, хоча Кабінет Міністрів України має потужні конституційні та нормативні інструменти для практичної реалізації культурної політики, підвищення ефективності його роботи вимагає посилення системності, запровадження обов'язкового моніторингу та оцінки результатів, кращої

міжвідомчої координації та чіткої інтеграції культури в пріоритети національної безпеки та повоєнного відновлення України.

У цьому контексті ключову роль у безпосередній реалізації державної культурної політики відіграють центральні органи виконавчої влади, на які покладено функції розроблення та впровадження галузевих стратегій, програм і інструментів підтримки. Саме на цьому рівні відбувається конкретизація рішень Кабінету Міністрів України та їх трансформація у практичні механізми впливу на розвиток культурної та видавничої сфери.

Зокрема, Міністерство культури України виконує функції формування та координації державної політики у сфері книговидання і читання, визначає стратегічні пріоритети розвитку галузі, а також забезпечує розроблення програм підтримки. Результатом його діяльності є запровадження державних ініціатив у сфері популяризації читання, підтримки національного книговидання та розвитку бібліотечної інфраструктури, що безпосередньо впливає на функціонування книжкового ринку [136].

Оцінка діяльності Міністерства культури України в науковому та експертному середовищі є неоднозначною. З одного боку, саме через інституційні механізми державної політики, зокрема реалізацію стратегічних документів і програм підтримки читання, забезпечується збереження та розвиток видавничої галузі навіть в умовах кризових викликів [204; 203]. З іншого боку, дослідники та галузеві експерти звертають увагу на обмежену ефективність реалізації окремих політик, що зумовлено залежністю від бюджетного фінансування, недостатньою стабільністю програм та фрагментарністю інструментів державної підтримки [167]. У період криз, зокрема після 2022 року, діяльність державних інституцій у сфері культури розглядається як критично важлива для стабілізації книжкового ринку та запобігання його структурному занепаду [24].

Досвід функціонування українських видавництв у період повномасштабної війни засвідчує необхідність оперативної адаптації до нових економічних, логістичних та соціокультурних умов. Аналіз діяльності видавництва «Смолоскип» демонструє, що воєнний період супроводжується зміною читацького попиту,

ускладненням розповсюдження книжкової продукції та потребою трансформації видавничих стратегій відповідно до кризових викликів [130, с. 47-49].

Водночас розвиток видавничої галузі визначається не лише культурною політикою, а й освітньою складовою, що забезпечує формування кадрового потенціалу та інтелектуальної бази галузі.

У цьому контексті Міністерство освіти і науки України реалізує державну політику у сфері підготовки кадрів для видавничої галузі, визначаючи стандарти освіти, зміст навчальних програм та напрями розвитку видавничої освіти. Через систему вищої освіти воно формує кадровий потенціал галузі, що впливає на рівень професійної підготовки фахівців, здатність галузі до інновацій та адаптації до цифрових трансформацій [137].

У наукових дослідженнях ефективність діяльності Міністерства освіти і науки України оцінюється переважно через результати функціонування системи вищої освіти та наукової продуктивності. Зокрема, аналітичні дослідження свідчать про зростання наукової продукції та підвищення цитованості досліджень, профінансованих за участі державних інституцій, що свідчить про поступове підвищення ефективності державної політики у сфері освіти та науки [36]. Водночас наявні дослідження вказують на низку системних проблем, зокрема нерівномірність якості підготовки кадрів, обмежену інтеграцію з міжнародним академічним середовищем та потребу вдосконалення механізмів оцінювання ефективності освітніх програм [367]. Це підтверджує, що вплив Міністерства освіти і науки України на розвиток галузей, зокрема видавничої, є суттєвим, проте потребує подальшої модернізації та адаптації до сучасних викликів.

Правові засади регулювання видавничої діяльності беруть свій початок із Конституції України, яка визначає фундаментальні принципи функціонування інформаційної та культурної сфер. Основа державного впливу на видавничу галузь ґрунтується, зокрема, на положеннях статті 34 Конституції України, що закріплює право кожного на свободу думки і слова, а також на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Водночас стаття 54 Основного Закону гарантує свободу літературної, художньої, наукової й технічної творчості, а також захист

інтелектуальної власності та авторських прав [113]. Таким чином, Конституція України одночасно гарантує свободу створення й поширення творів та покладає на державу обов'язок забезпечувати належний правовий захист результатів інтелектуальної діяльності.

Конституційні положення формують базову нормативну рамку функціонування видавничої сфери, окреслюючи межі державного регулювання та гарантії недопущення цензури. Одночасно вони встановлюють баланс між свободою вираження поглядів і необхідністю захисту прав інших осіб, національної безпеки та громадського порядку, що є визначальним для подальшої деталізації галузевого законодавства у сфері книговидання.

Розвиток і конкретизація зазначених конституційних принципів здійснюється у спеціальних галузевих законах, які деталізують механізми правового регулювання видавничої діяльності, визначають статус її суб'єктів та інструменти державного впливу на функціонування книжкового ринку. Ключовим спеціальним актом, що розвиває та конкретизує конституційні засади у сфері книговидання, є Закон України «Про видавничу справу» [173]. Він визначає правові й організаційні основи здійснення видавничої діяльності, закріплює принципи державної політики у цій сфері та встановлює правовий статус суб'єктів видавничої справи: видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції. Предметом його регулювання є також порядок державної реєстрації суб'єктів галузі, загальні вимоги до підготовки, випуску та розповсюдження видавничої продукції, а також визначення меж відповідальності за порушення законодавства.

Водночас аналіз змісту закону свідчить, що він виконує передусім функцію нормативного каркаса галузі, визначаючи загальні правила функціонування видавничого ринку, але не містить детально прописаних механізмів їх практичної реалізації. Значна частина інструментів державної підтримки, фінансового стимулювання та регулювання окремих сегментів ринку закріплена в інших спеціальних актах, що зумовлює розподіл регуляторних повноважень між кількома нормативними джерелами [184; 178; 186]. Така структура правового поля потребує

узгодженості та системності, оскільки ефективність базового закону залежить від узгодженого функціонування всіх пов'язаних із ним нормативних механізмів.

Так, Закон України «Про видавничу справу» визначає загальні принципи функціонування галузі, однак не містить конкретних економічних інструментів стимулювання (податкових пільг, прямих субсидій, механізмів державної фінансової підтримки тощо) [173]. Водночас такі механізми, як державні програми підтримки книговидавання, реалізуються через діяльність Українського інституту книги та відповідні постанови Кабінету Міністрів України, що створює ситуацію нормативної фрагментації, коли ключові елементи політики розподілені між різними регуляторними рівнями.

Важливим складником системи галузевого регулювання є Закон України «Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні» [184], який визначає економічні та організаційні засади реалізації державної політики у сфері книговидавання. Предметом його регулювання є встановлення форм і механізмів державної підтримки суб'єктів видавничої діяльності, зокрема через податкові пільги, бюджетне фінансування, державні програми та інші інструменти стимулювання виробництва і розповсюдження книжкової продукції.

На відміну від Закону України «Про видавничу справу» [173], який визначає загальні принципи функціонування галузі, зазначений акт спрямований на впровадження конкретних інструментів державного впливу. Він конкретизує фінансову складову державної політики, передбачає підтримку національного книговидавання, насамперед україномовної продукції, а також створює правові підстави для реалізації програм поповнення бібліотечних фондів, надання субсидій та інших форм бюджетної допомоги.

Водночас аналіз практики реалізації закону свідчить про його залежність від щорічних бюджетних рішень і фінансових можливостей держави. Значна частина передбачених механізмів має програмний характер і реалізується через підзаконні акти, що зумовлює варіативність їх застосування. Окремі положення закону носять декларативний характер і не супроводжуються чітко визначеними гарантіями

стабільного фінансування, що послаблює інституційну сталість механізмів підтримки.

Зокрема, реалізація програм Українського інституту здійснюється в межах щорічних фінансових призначень, передбачених у державному бюджеті [182]. Унаслідок цього інструменти підтримки книговидання не мають гарантованого довгострокового фінансування, а їхня стабільність безпосередньо залежить від поточних фінансових можливостей держави та змін бюджетної політики. Таким чином, попри наявність спеціального законодавчого акта, ефективність державної підтримки значною мірою залежить від узгодженості нормативної бази та послідовності бюджетної політики у сфері книговидання.

Серед спеціальних нормативно-правових актів, що забезпечують інституційне функціонування видавничої галузі, окрему роль відіграє Закон України «Про обов'язковий примірник документів» [196]. Його предметом регулювання є встановлення правових механізмів формування та збереження національного бібліотечно-інформаційного фонду шляхом обов'язкової передачі визначеної кількості примірників видань до уповноважених державних установ. Закон визначає коло суб'єктів, відповідальних за надсилання обов'язкового примірника, перелік отримувачів, строки передачі документів і відповідальність за невиконання встановлених вимог.

У структурі галузевого регулювання цей акт забезпечує реалізацію публічної функції держави щодо збереження культурної спадщини, ведення державної бібліографії та статистичного обліку друкованої продукції. Його положення функціонально пов'язані із Законом України «Про видавничу справу» [173], який визначає суб'єктів галузі, а також із законодавством у сфері інформаційної та бібліотечної діяльності. Таким чином, інститут обов'язкового примірника виступає не лише технічною процедурою, а важливим елементом державної культурної та інформаційної політики.

Разом із тим сучасні умови цифровізації видавничого процесу актуалізують питання вдосконалення законодавчого регулювання у частині передачі та зберігання електронних видань. Недостатня деталізація механізмів контролю за

виконанням обов'язку надсилання примірників також зумовлює потребу в посиленні інструментів реалізації цього інституту, що є необхідною передумовою повноцінного формування національного бібліотечного фонду.

За наявними оцінками, виконання вимог щодо обов'язкового примірника характеризується нерівномірністю та залежить від рівня організаційної дисципліни видавців. Особливо проблемною є сфера електронних видань, для якої відсутні чітко визначені процедури передачі та зберігання, що ускладнює формування повного національного бібліотечного фонду [221].

Невід'ємним елементом правового регулювання видавничої сфери є Закон України «Про авторське право і суміжні права» [171], який визначає засади охорони результатів творчої діяльності та встановлює правовий режим використання творів у цивільному обороті. Предметом його регулювання є виникнення, здійснення та захист авторських і суміжних прав, порядок передачі майнових прав, укладення авторських договорів, а також відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності.

Для видавничої галузі цей закон має системоутворююче значення, оскільки саме він визначає правові підстави взаємодії між автором і видавцем, встановлює умови використання творів, тиражування, перекладу, адаптації та розповсюдження книжкової продукції. Норми закону безпосередньо впливають на договірну практику у сфері книговидання, формування авторської винагороди, а також на захист прав правовласників у випадках контрафактного відтворення або незаконного поширення видань.

Взаємодія цього акта із Законом України «Про видавничу справу» [173] проявляється у поєднанні організаційних та майнових аспектів функціонування галузі: якщо перший визначає статус суб'єктів і загальні правила діяльності, то закон про авторське право забезпечує правову охорону змістовного ядра видавничої продукції, а саме — твору як об'єкта інтелектуальної власності. Одночасно його положення кореспондують із законодавством про інформацію та міжнародними зобов'язаннями України у сфері охорони авторських прав.

Разом із тим розвиток цифрових форматів розповсюдження книжкової продукції, зростання обсягів електронних та аудіовидань, а також транснаціональний характер використання творів актуалізують потребу постійного оновлення механізмів правового захисту [225; 121]. Практика свідчить, що ефективність реалізації норм закону значною мірою залежить від дієвості механізмів контролю та судового захисту, що безпосередньо впливає на економічну стабільність видавничого сектора та мотивацію авторів до творчої діяльності.

Цифрова трансформація інформаційного середовища супроводжується також розвитком нових форм роботи з інформацією та даними. Зокрема, сучасні дослідження журналістики даних в українському медіапросторі акцентують увагу на зростанні ролі аналітичних цифрових інструментів, відкритих даних та візуалізації інформації в умовах розвитку цифрових комунікацій [131, с. 52-55].

Зокрема, проблемними залишаються механізми контролю за дотриманням авторського права у цифровому середовищі, включаючи протидію піратському розповсюдженню електронних і аудіовидань, а також ефективність судового захисту правовласників. Тривалість судових процедур, складність фіксації цифрових правопорушень і обмеженість превентивних інструментів знижують результативність реалізації відповідних норм законодавства [150; 69].

Складовою нормативної системи, що опосередковано впливає на функціонування видавничої галузі, є Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» [172]. Його предметом регулювання є визначення правових та організаційних засад діяльності бібліотек, формування та збереження бібліотечних фондів, забезпечення доступу громадян до інформації та культурних надбань. Закон встановлює статус бібліотек різних форм власності, принципи їх фінансування, а також гарантії державної підтримки бібліотечної мережі.

Для видавничої сфери цей акт має важливе значення з огляду на те, що бібліотеки виступають ключовим інституційним каналом розповсюдження книжкової продукції та формування читацького попиту. Через механізми централізованого комплектування фондів, державні програми закупівель і

оновлення бібліотечних ресурсів закон створює опосередкований інструмент впливу держави на книжковий ринок. Таким чином, він функціонує у взаємозв'язку із Законом України «Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні» [184] та Законом України «Про обов'язковий примірник документів» [196], формуючи єдину систему збереження, обліку й поширення видавничої продукції.

Водночас практика реалізації закону засвідчує залежність ефективності бібліотечної мережі від бюджетного забезпечення та стратегічних пріоритетів державної культурної політики. Обмеженість фінансування, нерівномірність оновлення фондів і потреба в цифровій модернізації бібліотек впливають не лише на доступність інформації для населення, а й на стабільність внутрішнього книжкового ринку [252; 271; 44]. У цьому контексті бібліотечне законодавство виступає важливим елементом інфраструктурного забезпечення видавничої галузі.

Зокрема, оновлення бібліотечних фондів в Україні здійснюється переважно через державні закупівлі книжкової продукції, обсяги яких визначаються щорічно та не мають стабільного характеру [252]. Це призводить до нерівномірного поповнення фондів і обмежує можливості системного розвитку бібліотечної мережі. Для порівняння, у країнах ЄС бібліотеки функціонують як постійний канал збуту книжкової продукції завдяки системним програмам державної підтримки і закупівель, що забезпечує більш стійку взаємодію між бібліотечною мережею та видавничою галуззю [235].

Вагомим у системі нормативно-технічного регулювання є Закон України «Про стандартизацію», який визначає правові та організаційні засади формування й застосування національної системи стандартизації [201]. Предметом його регулювання є встановлення принципів розроблення, прийняття та застосування національних стандартів, визначення суб'єктів стандартизації, а також механізмів гармонізації національних нормативних документів із міжнародними та європейськими стандартами. Практична реалізація такої гармонізації простежується, зокрема, у сфері оформлення вихідних відомостей, бібліографічного опису та уніфікації правил скорочення слів європейськими мовами відповідно до міжнародних стандартів ISO [201].

Закон України «Про стандартизацію» діє у тісній взаємодії з іншими нормативно-правовими актами, що регулюють видавничу сферу. Його положення безпосередньо кореспондуються із Законом України «Про видавничу справу» [173], Законом «Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні» [184], Законом «Про бібліотеки і бібліотечну справу» [172], Законом «Про авторське право і суміжні права» [171], Законом «Про інформацію» [193] та Законом «Про забезпечення функціонування української мови як державної» [186]. Така взаємодія дозволяє формувати комплексну регуляторну систему, яка забезпечує єдині технічні та якісні вимоги до книжкової продукції на всіх етапах її створення, виробництва, розповсюдження та зберігання.

У контексті видавничої діяльності Закон України «Про стандартизацію» створює загальну правову основу для функціонування системи державних стандартів України, що регламентують вимоги до оформлення видань, бібліографічного опису, вихідних даних, термінології, систем класифікації та кодування інформації.

Цей закон попри свою важливість для європейської інтеграції, має помірну практичну ефективність і потребує подальшого вдосконалення. Повільні темпи гармонізації національних стандартів з європейськими, бюрократичність процедур та недостатнє фінансування призводять до збереження значної кількості застарілих нормативних документів [44; 124].

Таким чином, Закон «Про стандартизацію» ключовим інструментом, що забезпечує нормативну єдність технічних параметрів видавничої продукції та інтеграцію національного ринку у міжнародний інформаційний простір. Його положення кореспондуються із законодавством у сфері видавничої справи, бібліотечної діяльності, інформації та авторського права, формуючи комплексну модель регуляторного впливу на якісні характеристики книжкової продукції.

Водночас у практичному вимірі реалізація стандартів у видавничій сфері пов'язана з проблемою їх своєчасного оновлення та адаптації до цифрового середовища. Значна частина нормативно-технічних документів була розроблена з урахуванням традиційної друкованої моделі, що не повною мірою відповідає

сучасним умовам розвитку електронних видань, цифрових метаданих та онлайн-дистрибуції [67; 100]. Потреба гармонізації національних стандартів із міжнародними та оновлення термінологічної бази свідчить про необхідність постійної модернізації системи стандартизації як складника державної політики у сфері книговидання.

Так, значна частина нормативно-технічних підходів у сфері видавничої справи тривалий час формувалася з орієнтацією на друковану продукцію і лише поступово адаптується до цифрового середовища. Водночас міжнародна практика, зокрема в країнах Європи, передбачає активний розвиток механізмів доступу до електронних видань через бібліотеки, включаючи системи електронного книговидання та механізми електронного бібліотечного обслуговування (англ. e-lending), що забезпечує ширший доступ до книжкової продукції в цифровому форматі. Натомість в Україні ці інструменти впроваджуються фрагментарно, що обмежує можливості інтеграції електронних видань у бібліотечну систему та стримує розвиток цифрового сегмента книжкового ринку [234, 340].

Системоутворюючим актом у сфері інформаційних відносин є Закон України «Про інформацію» [193], який визначає правові засади створення, збирання, одержання, зберігання, використання та поширення інформації. Предметом його регулювання є встановлення основних принципів інформаційної діяльності, гарантій права на інформацію, режимів доступу до неї, а також прав і обов'язків учасників інформаційних відносин.

Для видавничої справи цей закон створює нормативне підґрунтя для функціонування друкованих і електронних видань, визначаючи баланс між свободою вираження поглядів та відповідальністю за зміст інформації.

У взаємодії з галузевими законами (зокрема Законом України «Про видавничу справу» [173] та Законом України «Про медіа» [195]) цей акт формує загальну архітектуру правового регулювання інформаційної сфери, у межах якої здійснюється видавнича діяльність. Водночас широке коло питань, що охоплюються законом, зумовлює певне перетинання його норм із спеціальними

актами, що потребує узгодженості термінології та чіткого розмежування сфер застосування для уникнення дублювання правових положень.

Наприклад, регулювання діяльності суб'єктів, пов'язаних із виробництвом і поширенням інформаційної продукції, частково охоплюється як Законом України «Про видавничу справу», так і Законом України «Про медіа», що зумовлює перетин правових норм і створює необхідність їх системного узгодження.

Закон України «Про інформацію» посідає важливе місце у системі національного інформаційного законодавства. Його актуальність зумовлена швидким розвитком цифрового середовища, поширенням електронних комунікацій та необхідністю протидії дезінформації, особливо в умовах воєнного стану [109, 348]. Норми закону постійно оновлювалися (останнє значне оновлення – у 2023-2025 роках), що свідчить про спроби держави адаптувати його до сучасних реалій [122].

Разом з тим ефективність Закону в практичній реалізації оцінюється неоднозначно. З одного боку, він забезпечує базові гарантії свободи слова та доступу до інформації, сприяє прозорості діяльності органів влади та інтеграції України в європейський правовий простір [348; 169]. З іншого боку, багато дослідників зазначають, що цей закон має переважно декларативний і рамковий характер [409; 109]. Він недостатньо ефективно регулює питання захисту персональних даних у цифровому просторі, протидії дезінформації та фейковим новинам, а також не повністю враховує специфіку роботи онлайн-платформ і соціальних мереж [122]. Процедури реалізації права на інформацію часто залишаються бюрократизованими, а механізми відповідальності за поширення недостовірної інформації – недостатньо дієвими [169].

Крім того, у воєнний період виявилася проблема балансу між правом на інформацію та потребами національної безпеки [348]. Надмірне обмеження доступу до інформації в деяких випадках знижує довіру суспільства до влади, тоді як недостатній контроль за інформаційними потоками призводить до поширення ворожої пропаганди [122].

Отже, Закон України «Про інформацію» є базовим елементом регулювання інформаційної та видавничої сфери, однак його рамковий характер і перетин із галузевими актами обмежують ефективність практичного застосування. Це зумовлює необхідність подальшого вдосконалення законодавства, зокрема його узгодження, деталізації механізмів реалізації та адаптації до викликів цифрового середовища і національної безпеки.

У системі сучасного медійного регулювання важливе місце посідає Закон України «Про медіа», який замінив попередні підходи до регулювання телебачення і радіомовлення та запровадив комплексну модель правового регулювання медіасфери [195]. Предметом його регулювання є визначення правових засад діяльності аудіовізуальних, друкованих та онлайн-медіа, встановлення вимог до прозорості структури власності, порядку реєстрації, стандартів контенту та механізмів державного нагляду.

Хоча безпосереднім об'єктом регулювання закону є медіа, його значення для видавничої галузі полягає у формуванні єдиного інформаційного середовища та встановленні стандартів публічної комунікації. Норми щодо захисту національного інформаційного простору, обмеження поширення контенту держави-агресора, вимоги до мови медіапродукту та прозорості діяльності суб'єктів медіа формують ширший контекст функціонування книжкового ринку як складової інформаційної інфраструктури держави.

Взаємодія цього закону з актами, що регулюють видавничу справу, проявляється у забезпеченні єдиних принципів інформаційної безпеки [193], відповідальності за зміст та захисту прав інтелектуальної власності [171]. Водночас розширення сфери регулювання на онлайн-сегмент і конвергентні формати актуалізує питання чіткого розмежування між діяльністю традиційних видавців і медіасуб'єктів, що потребує узгодженості нормативних положень та системного підходу до гармонізації законодавства у сфері інформації, медіа та книговидання.

Наприклад, цифрові платформи, що здійснюють розповсюдження електронних та аудіокниг, одночасно виконують функції видавця і медіасуб'єкта,

що створює правову невизначеність щодо їхнього статусу та застосування норм як видавничого, так і медійного законодавства [142].

Ефективність Закону України «Про медіа» обмежена низкою системних проблем. Насамперед, регулювання онлайн-медіа залишається неповним: критерії віднесення суб'єктів до цієї категорії досі не затверджені органом співрегулювання, що створює «сіру зону» для незареєстрованих ресурсів. Це ускладнює застосування санкцій, породжує ризики як для свободи слова, так і для протидії дезінформації [40].

Критики вказують на проблеми незалежності Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення: попри формальний статус, вона стикається з обмеженим фінансуванням та питаннями кадрових призначень, що може загрожувати її політичній нейтральності [83].

Крім того, для наукової періодики виникли труднощі через відсутність урахування співзасновництва, платність реєстрації, бюрократичні вимоги до заявок та відсутність чіткої процедури скасування реєстрації. Це призвело до затримок, дублювання записів у реєстрі та проблем з фінансуванням і атестацією видань [66].

На практиці виявлено також колізії в процедурах ліцензування та реєстрації, обмеження на кількість приписів (до 5 на рік), непрозорість звітів провайдерів щодо аудиторії та затримки з реформою комунальних медіа. У жовтні 2024 року було зареєстровано законопроект про внесення змін до Закону «Про медіа», спрямований на посилення незалежності Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, а також уточнення процедур і усунення наявних суперечностей. Це свідчить про визнання потреби в доопрацюванні закону на законодавчому рівні [49].

Таким чином, Закон України «Про медіа» формує сучасну комплексну модель регулювання інформаційного простору та суттєво впливає на функціонування видавничої галузі через уніфікацію стандартів публічної комунікації та інформаційної безпеки. Водночас його практична ефективність обмежується низкою інституційних і нормативних проблем, зокрема невизначеністю статусу онлайн-суб'єктів, колізіями у правозастосуванні та

недосконалістю механізмів реалізації. Це свідчить про перехідний характер чинної моделі регулювання та необхідність подальшого вдосконалення законодавства, спрямованого на забезпечення його узгодженості, адаптації до цифрового середовища та підвищення ефективності інституційного забезпечення.

Кількісний аналіз нормативно-правової бази свідчить, що регулювання видавничої галузі здійснюється через багаторівневу систему актів, яка включає понад десяток профільних законів, значну кількість підзаконних нормативно-правових актів (постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України), а також укази Президента України та галузеві нормативно-технічні документи. При цьому саме підзаконний рівень характеризується найбільшою кількістю актів, що визначають практичні механізми реалізації державної політики у сфері книговидавництва.

Така структура свідчить про домінування інструментального регулювання на рівні виконавчої влади, тоді як законодавчий рівень виконує переважно рамкову функцію. Водночас значна кількість нормативних актів різного рівня зумовлює складність правового поля та актуалізує потребу в його систематизації, узгодженні та підвищенні внутрішньої узгодженості.

Сукупність проаналізованих нормативно-правових актів формує багаторівневу модель регулювання видавничої галузі, у межах якої поєднуються конституційні гарантії свободи творчості, спеціальні норми щодо організації видавничої діяльності, механізми охорони авторського права, інструменти державної підтримки та положення інформаційного й медійного законодавства. Така система забезпечує правові умови функціонування галузі як економічного сегмента креативних індустрій і водночас як інструменту реалізації культурної та інформаційної політики держави.

Водночас між окремими актами простежується перетин предметів регулювання, фрагментарність підходів та залежність ефективності їх реалізації від підзаконного нормотворення і бюджетних рішень [30]. Наприклад, регулювання обігу електронних видань частково охоплюється різними нормативними актами, що визначають інформаційну діяльність, авторське право та видавничу справу

(Закон України «Про медіа» [195], «Про видавничу справу» [173], «Про авторське право і суміжні права» [171] та ін.) [129].

Проте в умовах активної цифровізації галузі відсутність системних підзаконних механізмів реалізації (зокрема, щодо депонування, зберігання та контролю за електронними форматами) ускладнює практичне застосування відповідних норм і гальмує гармонізацію українського законодавства з європейськими стандартами [101]. Це свідчить про потребу подальшої систематизації та узгодження нормативної бази з метою формування цілісної, послідовної та стабільної моделі правового забезпечення розвитку видавничої сфери [294].

Стратегія розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія» (далі – Стратегія), затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03 березня 2023 р. № 190-р [204], належить до програмно-стратегічних актів державної політики у сфері культури. На відміну від законів, що встановлюють обов’язкові норми прямої дії, Стратегія не запроваджує нових правових режимів, а визначає довгострокові орієнтири, цілі та індикатори розвитку читання, формує основу для підготовки підзаконних актів, бюджетних програм та міжвідомчої координації.

Документ окреслює системні проблеми у сфері читання: зниження читацької активності, нерівномірність доступу до книжкової продукції, потребу в модернізації бібліотечної мережі, а також необхідність формування стійких читацьких практик серед дітей і молоді. У цьому контексті особливого значення набуває популяризація дитячого читання як складової частини формування читацької культури. Зокрема, А. Миколаєнко аналізує сучасні тенденції розвитку дитячого читання в Україні, акцентуючи увагу на ролі культурних, освітніх і медійних ініціатив у підтримці інтересу дітей та підлітків до книги [132, с. 58-60]. У стратегічному вимірі читання розглядається не лише як культурна практика, а як інструмент розвитку людського капіталу, формування критичного мислення, зміцнення мовної політики та інформаційної стійкості держави.

Проте фінансове забезпечення реалізації Стратегії не закріплено окремою гарантованою бюджетною рядком чи спеціальною програмою фінансування. Формулювання розпорядження передбачає виконання заходів у межах видатків, передбачених у державному та місцевих бюджетах, що означає відсутність автоматичного або стабільного ресурсного підкріплення. У профільних аналітичних матеріалах наголошується, що без стабільного бюджетного забезпечення частина стратегічних завдань ризикує залишитися декларативною [308]. Така модель фінансування спричинює залежність реалізації від щорічних бюджетних рішень та бюджетної кон'юнктури, що не завжди відповідає довгостроковій природі стратегічних завдань. Профільні інституції, зокрема Український інститут книги, у своїх публічних заявах і експертних матеріалах підкреслюють, що без відповідного ресурсного забезпечення та програмних фінансових механізмів завдання Стратегії можуть залишатися декларативними, оскільки окремі ініціативи (наприклад, закупівлі для бібліотек чи грантові програми) потребують чітко закріплених асигнувань у державному або місцевих бюджетах [256].

Крім того, аналіз змісту операційного плану та доступних звітів про його виконання показує, що механізми реалізації хоча формально існують, але не завжди мають достатню ресурсну базу для повноцінного втілення. Наприклад, реалізація заходів із цифровізації бібліотечної мережі та забезпечення доступу до електронних видань передбачена нормативними та програмними документами, однак на практиці обмежується ресурсними та технічними можливостями окремих бібліотек. Як свідчать дослідження, рівень цифрової трансформації публічних бібліотек України залишається нерівномірним, що зумовлює обмежений доступ до електронних ресурсів і стримує розвиток сучасних бібліотечних сервісів [44]. Це призводить до розриву між задекларованими цілями цифровізації та фактичними результатами їх реалізації.

Це свідчить про розрив між стратегічними деклараціями та практичними можливостями їх реалізації. У той же час пов'язаний із нею контекст законодавчих змін (зокрема ухвалення актів щодо підтримки книжкової сфери в умовах війни)

демонструє спроби держави інтегрувати стратегічні пріоритети у ширші інституційні та фінансові механізми культурної політики. Таким чином, хоча Стратегія розвитку читання містить інструменти реалізації і встановлює міжвідомчу координацію, її ефективність значною мірою залежить від стабільності бюджетного фінансування та адаптації механізмів нормативно-правового забезпечення до реальних фінансових можливостей держави.

Важливою характеристикою Стратегії розвитку читання до 2032 року є наявність затвердженого операційного плану заходів на 2023-2025 роки, який деталізує механізми її реалізації [204]. Операційний план містить перелік конкретних заходів, визначає відповідальних виконавців і співвиконавців, окреслює строки виконання та очікувані результати, що надає документу прикладного характеру. Серед передбачених інструментів реалізації: оновлення бібліотечних фондів, підтримка освітніх і просвітницьких ініціатив, розвиток партнерств між державними інституціями, органами місцевого самоврядування та громадським сектором, а також заходи з популяризації української літератури в Україні та за її межами. Окремо встановлено процедуру моніторингу виконання, відповідно до якої центральні органи виконавчої влади подають інформацію про стан реалізації заходів. Така інституційна конкретизація свідчить про наявність формально визначених механізмів імплементації Стратегії та системи звітності, що відрізняє її від програмних документів суто декларативного характеру.

Стратегія розвитку читання на період до 2032 року демонструє нормативну узгодженість із базовими законодавчими актами, що регулюють функціонування видавничої та бібліотечної сфери. Її положення кореспондують із Законом України «Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні» [184], оскільки передбачають інструменти стимулювання внутрішнього попиту, оновлення бібліотечних фондів та популяризацію української літератури. Одночасно Стратегія логічно пов'язана із Законом України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» [172], адже саме бібліотечна мережа визначається як один із ключових інституційних каналів реалізації політики читання, зокрема через централізовані закупівлі книжкової продукції та модернізацію бібліотечної інфраструктури.

Документ також узгоджується із Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» [186], оскільки підтримка читання розглядається не лише як культурна, а й як мовна політика, спрямована на розширення сфери функціонування української мови в публічному та освітньому просторі. У ширшому контексті цілі Стратегії відповідають державним пріоритетам у сфері інформаційної безпеки, оскільки формування стійких читацьких практик і розвиток національного книжкового ринку розглядаються як інструмент протидії інформаційним впливам та зміцнення культурного суверенітету держави.

Функціональна узгодженість простежується і на рівні програмної реалізації: положення Стратегії корелюють із діяльністю Українського інституту книги, зокрема із програмами поповнення бібліотечних фондів, грантовою підтримкою перекладів та заходами міжнародної популяризації української літератури [254; 293; 167]. Це свідчить про взаємодію стратегічного (концептуального) та інструментального (програмного) рівнів державного регулювання.

Водночас наявність формальної нормативної узгодженості не завжди означає повну ресурсну синхронізацію. Відсутність закріплених у самій Стратегії гарантованих фінансових зобов'язань і залежність її реалізації від щорічного бюджетного планування створюють ризик розриву між задекларованими цілями та фактичними можливостями їх досягнення [204]. У такому випадку рівень реальної узгодженості визначається не лише нормативними зв'язками між документами, а й стабільністю фінансування та інституційною спроможністю відповідальних органів забезпечувати системне виконання стратегічних завдань.

Таким чином, попри закріплену в Стратегії необхідність підтримки перекладної літератури та міжнародної популяризації української книги, реалізація відповідних заходів залежить від обмежених грантових програм і не має стабільного довгострокового фінансування. Унаслідок цього окремі ініціативи реалізуються епізодично або в обмеженому масштабі, що знижує їх системний вплив і ускладнює досягнення задекларованих стратегічних результатів [254].

Постанови Кабінету Міністрів України, що регламентують реалізацію програм підтримки книговидавничої сфери, виступають ключовим інструментом імплементації положень профільних законів і фактично переводять декларативні норми законодавства у площину практичного застосування. Саме на рівні підзаконного регулювання визначаються порядок використання бюджетних коштів, алгоритм надання державної допомоги, критерії відбору отримувачів підтримки, вимоги до звітності, контрольні механізми та відповідальні виконавці.

Таким прикладом є постанова Кабінету Міністрів України № 135 від 10.03.2017, яка затверджує Порядок ведення Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції [189]. Цей акт забезпечує функціонування реєстраційного механізму як інструменту державного контролю та обліку суб'єктів галузі, створюючи правові передумови для легальної участі у програмах підтримки.

Водночас чинний порядок передбачає можливість виключення суб'єкта з Державного реєстру у разі припинення діяльності або подання недостовірних даних. За офіційними даними електронного реєстру, станом на 2025 рік у ньому налічується понад 8900 суб'єктів видавничої справи [54]. Згідно з галузевими аналітичними матеріалами, частина з них фактично не здійснює активної діяльності або припиняє її, що вказує на відсутність системного моніторингу актуальності даних і ефективного механізму регулярного оновлення реєстру [272; 273]. Це знижує практичну дієвість реєстраційного механізму як інструменту державного контролю та обліку суб'єктів галузі.

Подібна логіка інструментального регулювання простежується і в інших підзаконних актах, зокрема тих, що визначають порядок централізованих закупівель книжкової продукції для бібліотек. Такі постанови встановлюють алгоритм проведення мистецьких конкурсів, порядок укладення договорів, вимоги до звітності та критерії відбору видань, тим самим забезпечуючи формальну прозорість і підзвітність використання бюджетних коштів, однак водночас підкреслюють залежність практичної реалізації цих механізмів від адміністративних процедур і ресурсного забезпечення [179; 135].

Так, Постанова Кабінету Міністрів України № 638 від 12.06.2019 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті Українському інституту книги для підтримки книговидавничої справи та популяризації української літератури у світі» [190] конкретизує напрями, за якими можуть спрямовуватися бюджетні кошти, визначає розпорядника (Український інститут книги), процедури конкурсного відбору та форми контролю за використанням фінансування. Саме цей акт створює процедурну основу для програм поповнення бібліотечних фондів, підтримки перекладів та участі українських видавців у міжнародних книжкових ярмарках.

Фінансування програм підтримки здійснюється в межах бюджетних призначень відповідного року, що свідчить про залежність реалізації заходів від щорічного бюджетного планування. Ця залежність підтверджується звітністю Українського інституту книги про виконання паспортів бюджетної програми. Зокрема, у Звіті про виконання паспорта бюджетної програми на 2022 рік зафіксовано кредиторську заборгованість станом на 01 січня 2023 у розмірі 8,6 тис. грн, що свідчить про перенесення частини фінансових зобов'язань у межах бюджетного циклу [81].

Подальша звітність демонструє погашення таких зобов'язань у наступних бюджетних періодах. Так, у Звіті про виконання паспорта бюджетної програми на 2024 рік зазначено погашення кредиторської заборгованості за відповідними напрямками, що підтверджує функціонування механізму в межах казначейських процедур та бюджетного планування [82]. Аналогічна інформація міститься і в офіційних повідомленнях Українського інституту книги про завершення розрахунків за придбану книжкову продукцію, де прямо згадується кредиторська заборгованість, зареєстрована органами Казначейства, та її погашення у встановленому порядку [248].

Водночас наявність кредиторської заборгованості не свідчить про відсутність механізмів реалізації програм, а навпаки – підтверджує їх функціонування в межах встановлених бюджетних процедур. Постанови Кабінету Міністрів України визначають чіткі алгоритми конкурсного відбору, укладення договорів, постачання

книжкової продукції до бібліотек та фінансової звітності. Таким чином, механізми реалізації програм підтримки є формалізованими та процедурно визначеними.

Разом із тим аналіз звітів за 2018 та 2024 роки [82; 248] демонструє, що обсяг та своєчасність фінансування залежать від бюджетних рішень відповідного року, що зумовлює відсутність гарантованої багаторічної фінансової стабільності. Це підтверджує структурну особливість української моделі підзаконного регулювання: наявність нормативно закріплених інструментів підтримки за одночасної залежності їх масштабів і темпів реалізації від щорічного бюджетного процесу.

Механізми реалізації державної підтримки книговидавничої сфери конкретизуються у підзаконних актах Кабінету Міністрів України, які визначають порядок надання допомоги, алгоритми використання бюджетних коштів, коло отримувачів підтримки та процедури контролю. На відміну від рамкових положень законів, саме постанови Кабінету Міністрів України формують інструментальну модель державного втручання, перетворюючи загальні норми на конкретні управлінські процедури.

Показовим прикладом є програма «ЄКнига», реалізація якої регламентована відповідною постановою Кабінету Міністрів України [58]. У межах цього механізму держава здійснює адресне стимулювання внутрішнього попиту шляхом надання цифрових сертифікатів визначеним категоріям громадян. Постанова встановлює порядок подання заяви через електронну платформу, умови використання коштів, перелік суб'єктів господарювання, які можуть брати участь у програмі, а також процедуру перерахування бюджетних коштів видавцям і книгарням. Така модель характеризується чітко визначеним суб'єктом реалізації (а саме Український інститут книги), цифровізованим каналом надання послуги та прозорим механізмом фінансового обліку. Отже, на рівні процедурного регулювання механізм є формалізованим та технологічно інтегрованим у систему електронного врядування.

Іншим інструментом виступає компенсаційна модель підтримки книгарень, що передбачає субсидування витрат на оренду приміщень для розповсюдження

книжкової продукції. Відповідна постанова Кабінету Міністрів України визначає порядок надання компенсації, критерії відбору отримувачів та умови підтвердження витрат [191]. Водночас у нормативному тексті прямо передбачено відтермінування набрання чинності окремих положень, пов'язаних із дією воєнного стану. Таким чином, правовий механізм підтримки існує, однак його повноцінне застосування обмежене часовими та бюджетними чинниками, що знижує стабілізаційний потенціал інструменту саме у період економічної нестабільності.

До опосередкованих механізмів підтримки можна віднести модель «єПідтримки», у межах якої книжкова продукція була включена до переліку дозволених напрямів використання коштів [60]. Цей інструмент має іншу природу: він не є спеціалізованою галузевою програмою, а інтегрований у ширшу соціально-економічну ініціативу держави. У такій моделі підтримка книжкового сектора здійснюється не через окремий профільний бюджетний рядок, а через стимулювання споживчого попиту в межах загальної соціально-економічної ініціативи держави. Яскравим прикладом є державна програма «Національний кешбек», яка передбачає повернення частини коштів за придбання товарів українського виробництва та спрямована на підтримку внутрішнього ринку [98]. З 22 листопада 2025 року книжкову продукцію було включено до переліку дозволених напрямів витрачання коштів у межах цієї програми [99; 134]. Водночас програма має тимчасовий характер: відповідно до нормативного регулювання, нарахування кешбеку припиняється з 1 травня 2026 року, що додатково обмежує її потенціал як інструменту довгострокової підтримки галузі

Результати такого непрямого механізму наразі залишаються обмеженими та важко вимірюваними. За перші місяці дії розширеної категорії (кінець 2025 - початок 2026 року) відсутні публічні дані про обсяг коштів, витрачених саме на книжкову продукцію. Загалом програма демонструє значні обсяги виплат (у середньому понад 500 млн грн щомісяця; зокрема, за жовтень – 550,29 млн грн, за листопад – 524,02 млн грн), а сукупний обсяг виплат із початку її реалізації перевищив 6 млрд грн [133]. Проте її ефект для книжкової галузі має

короткостроковий і нецільовий характер, оскільки залежить від загального споживчого вибору населення, а не від системної підтримки видавничого сектора. Це підтверджує, що такий інструмент може лише частково підсилювати галузь у короткостроковій перспективі, але не замінює спеціалізованих програм державної підтримки.

Узагальнення наведених прикладів дає підстави стверджувати, що на рівні підзаконного регулювання механізми реалізації програм підтримки є достатньо деталізованими та процедурно визначеними. Вони охоплюють цифрові інструменти адресної допомоги, компенсаційні моделі підтримки інфраструктури та інтегровані механізми стимулювання попиту. Разом із тим їх ефективність визначається не лише якістю нормативної конструкції, а й стабільністю бюджетного фінансування та своєчасністю імплементації. Коли фінансування залежить від щорічного бюджетного процесу або набрання чинності відтерміновується, виникає розрив між нормативною наявністю інструменту та його фактичною дієздатністю.

Розгляд актів Кабінету Міністрів України, що регламентують реалізацію програм підтримки книговидавничої сфери, демонструє їх загальну нормативну узгодженість та відсутність формальних суперечностей. Зокрема, Постанова Кабінету Міністрів України № 638 від 12.06.2019 визначає порядок використання бюджетних коштів, передбачених Українському інституту книги, окреслюючи напрями підтримки, процедурні вимоги до конкурсного відбору та механізми фінансової звітності [190]. У свою чергу, спеціалізовані постанови щодо реалізації окремих програм (зокрема сертифікатного механізму «єКнига» або компенсаційної підтримки книгарень) деталізують алгоритм надання допомоги, встановлюють критерії участі суб'єктів господарювання та визначають відповідальних виконавців.

Таким чином, нормативна конструкція функціонує за принципом ієрархічної деталізації: рамковий порядок формує загальний контур фінансування та повноважень, тоді як окремі постанови запроваджують спеціальні режими реалізації конкретних інструментів. Однак при відсутності єдиної багаторічної

бюджетної рамки така система набуває ознак фрагментарності. Планування обсягів підтримки та масштабування програм залежать від щорічних бюджетних рішень, що особливо проявилось в умовах воєнного стану.

Звіти про виконання паспортів бюджетної програми Українського інституту книги підтверджують залежність реалізації заходів від бюджетного циклу. Так, у звіті за 2022 рік зафіксовано кредиторську заборгованість станом на 01.01.2023 у розмірі 8,6 тис. грн, що свідчить про перенесення фінансових зобов'язань у межах казначейських процедур [81]. У звіті за 2024 рік зазначено погашення відповідної заборгованості, що підтверджує функціонування програм у межах бюджетного планування та поступове врегулювання фінансових зобов'язань [82]. Додатково офіційні повідомлення Українського інституту книги містять інформацію про завершення розрахунків за придбану книжкову продукцію із зазначенням зареєстрованої кредиторської заборгованості та її погашення у встановленому порядку [248].

Підзаконні акти Кабінету Міністрів України конкретизують механізми реалізації державної підтримки книговидавничої сфери, трансформуючи загальні норми законодавства у практичні інструменти. У цьому контексті доцільно розглянути основні інструменти державного втручання.

Грантові інструменти (інституційна підтримка, підтримка проєктів, промоція української літератури у світі) процедурно спираються на затверджені урядом правила використання бюджетних коштів Українським інститутом книги, що визначають напрями витрат, вимоги до відбору, звітності та контролю [204]. Водночас на рівні практики стабільність фінансування не є гарантованою: у звіті Українського інституту книги щодо виконання бюджетної програми за 2022 рік прямо фіксується зменшення фінансування і наявність кредиторської заборгованості, що відображає залежність програм від бюджетного циклу та казначейського виконання [81]. Аналогічно у звіті за 2024 рік відзначено недостатність фінансування за окремими напрямками та наявність зобов'язань/заборгованості, що підтверджує ризик нестабільності підтримки навіть за наявності формально діючих порядків [82]. Отже, механізм реалізації грантів у

правовому сенсі є прописаним, але його результативність детермінується ресурсним забезпеченням.

Сертифікатні механізми (зокрема цифрова модель «єКнига») мають чітко оформлений порядок надання допомоги через електронний сервіс, що підвищує керованість та прозорість реалізації (ідентифікація отримувача, безготівковий розрахунок, контроль цільового використання) [204]. Водночас емпіричні підсумки використання коштів демонструють і обмеження цього інструменту: у 2025 році в межах програми було витрачено близько 139,8 млн грн на придбання книжок, тоді як понад 60 млн грн повернулися до бюджету як невикористані [56; 251].

Закупівлі та поповнення бібліотечних фондів процедурно реалізуються через конкурсні та договірні механізми (відбір проєктів, укладення договорів, розподіл накладів по бібліотеках), тобто мають інституційно оформлені «ланцюги реалізації». Практичні дані Українського інституту книги за 2024-2025 роки показують, що обсяги підтримки вимірювані, але варіативні: у 2024 році зафіксовано один масштаб фінансування й договорів, у 2025 році – менший обсяг договорів/накладів і суми, що опосередковано відображає бюджетні обмеження воєнного часу [293]. Водночас уже у 2026 році публічно комунікується новий цикл фінансування видання для бібліотек (понад 25 млн грн), що підтверджує продовження інструмента, але також підкреслює його щорічну залежність від бюджетних рішень [250].

Узгодженість між інструментами є частковою: гранти, сертифікати й бібліотечні закупівлі спрямовані на різні «вузли» книжкової екосистеми (пропозиція/виробництво, попит, публічна інфраструктура доступу), проте на практиці вони функціонують як окремі треки, синхронізація яких залежить від бюджетного планування та управлінської координації. Показовим є те, що звітні документи Українського інституту книги фіксують фінансові обмеження й зобов'язання, які здатні знижувати ефект будь-якого з інструментів незалежно від якості прописаних процедур [293; 250].

Нормативно-технічне регулювання у видавничій сфері виконує функцію інституційного забезпечення якості та впорядкованості книжкового виробництва.

Якщо законодавчі акти встановлюють загальні правила функціонування ринку, то стандарти конкретизують технологічні, структурні та інформаційні параметри продукції, створюючи уніфіковане середовище взаємодії всіх учасників видавничого процесу. Як вже зазначалося, правові засади розроблення, прийняття та застосування стандартів визначаються Законом України «Про стандартизацію» [201], який встановлює принципи функціонування національної системи стандартизації. Вони визначають вимоги до підготовки видань, структури вихідних даних, оформлення, ідентифікації та інформаційного супроводу, забезпечуючи сумісність продукції в межах національної та міжнародної систем обігу. У Додатку Б подано перелік основних стандартів, що застосовуються у видавничій діяльності.

У практичному вимірі видавничі стандарти регулюють бібліографічні формати, правила подання метаданих, системи класифікації та кодування, а також технічні характеристики друкованої й електронної продукції. Завдяки цьому забезпечується узгодженість між видавцями, бібліотечними установами, книготорговельними мережами та інформаційними системами. Стандарти виконують роль інструмента структурної координації галузі, мінімізуючи розбіжності у термінології, форматах опису та способах обміну даними.

Особливого значення набуває гармонізація національних стандартів із міжнародними та європейськими нормами. За даними переліку чинних стандартів, станом на березень 2025 року в Україні сформовано значний масив нормативних документів у сфері інформаційної, бібліотечної та видавничої діяльності, який охоплює державні національні стандарти (далі – ДСТУ), а також гармонізовані з міжнародними та європейськими підходами стандарти – ДСТУ ISO та ДСТУ EN [159]. Це свідчить про формальну інтеграцію української системи стандартизації до міжнародного нормативного простору.

Водночас структура цієї системи залишається неоднорідною: поряд із чинними національними стандартами (зокрема ДСТУ 3017:2015 «Видання. Основні види», ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання») продовжують використовуватися стандарти, що походять із міждержавної системи (ДСТУ ГОСТ), частина яких поступово виводиться з обігу [159]. Це створює ситуацію

«накладання стандартів різних поколінь», що ускладнює уніфікацію підходів і повноцінну інтеграцію до європейських практик.

Як зазначає І. Березанська, впровадження міжнародних стандартів у бібліотечно-інформаційній сфері України має поступовий і нерівномірний характер, що пов'язано як із технічними, так і з інституційними обмеженнями [10]. Зокрема, адаптація міжнародних норм не завжди супроводжується їх повноцінним практичним застосуванням, що знижує ефективність стандартизації як інструменту інтеграції.

Для порівняння, у країнах ЄС переважає використання уніфікованих міжнародних стандартів (таких як ISO, EN) без дублювання національними аналогами, що забезпечує вищий рівень сумісності інформаційних систем і цифрових платформ [378; 417]. Натомість в Україні співіснування національних, міждержавних і міжнародних стандартів формує більш складну і менш узгоджену нормативну модель.

Таким чином, наявність великої кількості стандартів сама по собі не свідчить про ефективність системи регулювання: ключовим викликом залишається не лише їх оновлення, а й системна гармонізація та практичне впровадження, що є необхідною умовою інтеграції українського книжкового ринку до європейського інформаційного простору.

Водночас розвиток цифрових технологій суттєво трансформує видавничі процеси, що актуалізує потребу системного оновлення нормативно-технічної бази. Поширення електронних видань, мультимедійних форматів, платформ електронної комерції та автоматизованих систем обробки метаданих вимагає перегляду частини стандартів, розроблених у межах традиційної друкованої парадигми [75]. Несвоєчасне оновлення нормативних документів може призвести до невідповідності між фактичними технологічними практиками та встановленими регуляторними вимогами.

Реалізація законодавчих норм у сфері книговидавництва здійснюється через систему спеціалізованих інституцій, які забезпечують трансформацію нормативних положень у практичні управлінські, фінансові та інформаційні

механізми. На відміну від законодавчого рівня, що формує загальні правила функціонування галузі, інституційний рівень покликаний забезпечити їхнє практичне впровадження, контроль виконання та адаптацію до поточних соціально-економічних умов. Саме через діяльність відповідних органів державної влади та підпорядкованих установ відбувається адміністрування реєстрів, розподіл бюджетних ресурсів, облік видавничої продукції, статистичний моніторинг ринку, а також захист прав суб'єктів інтелектуальної власності.

Серед ключових інституцій, що формують архітектуру державного управління видавничою сферою, виокремлюються Український інститут книги, Державний комітет телебачення і радіомовлення України, Книжкова палата України імені Івана Федорова та Національний орган інтелектуальної власності. Кожна з цих структур має власну сферу компетенції, закріплену нормативно, однак їхня діяльність є функціонально взаємозалежною.

Український інститут книги (далі – УІК) є центральною державною установою у сфері культурної політики, створеною з метою реалізації державної політики у книговидаванні, популяризації читання й підтримки галузі як на національному, так і на міжнародному рівні. Інститут функціонує як державна установа при Міністерстві культури України та має чітко визначений спектр функцій, спрямованих на підтримку видавців, стимулювання книжкового ринку та просування української літератури [184].

Відповідно до засадничих документів та місії установи, до основних завдань УІК належать формування та втілення програм з підтримки книговидавання, організація конкурсів державних закупівель для публічних бібліотек, адміністрування грантових механізмів перекладів українських творів іноземними мовами, а також популяризація української книжкової продукції на міжнародних книжкових ярмарках та виставках [232]. УІК також проводить дослідження книжкового ринку, моніторинг читацької активності та створює інформаційні проекти.

Крім того, Інститут реалізує спеціалізовані програми підтримки перекладів, наприклад Translate Ukraine, яка фінансово компенсує частину витрат іноземним і

вітчизняним видавцям на переклад української літератури, що сприяє її видимості в європейському і світовому гуманітарному просторі [207; 438]. Діяльність УІК також охоплює реалізацію державних програм поповнення фондів публічних бібліотек, участь у розбудові цифрової інфраструктури (зокрема каталогів та цифрових бібліотек) і сприяння міжнародній співпраці у сфері книговидавництва [267; 243; 249].

У науковому осмисленні діяльності Українського інституту книги переважає оцінка його як ключового інституційного інструмента державної культурної політики у сфері книговидавництва. Дослідники відзначають, що створення УІК стало кроком до централізації та систематизації механізмів підтримки читання, міжнародної промоції української літератури та взаємодії з професійним середовищем. Зокрема, у попередніх дослідженнях встановлено, що інституція реалізує діяльність через структурований комплекс програм, заходів і комунікаційних форматів, що свідчить про наявність системного підходу до промоції книги [279].

Науковий аналіз емпіричних даних свідчить про неоднорідний характер ефективності діяльності УІК. З одного боку, фахова аудиторія загалом визнає актуальність діяльності інституції та її роль у формуванні національного книжкового простору. З іншого боку, виявлено недостатній рівень поінформованості щодо конкретних повноважень і міжнародної діяльності установи, що свідчить про потребу вдосконалення комунікаційної стратегії [280, с. 100].

Дослідники Я. Котляревський, О. Мельников, Р. Єрмолич, В. Дерев'янкіна та А. Штангрет розглядають діяльність Українського інституту книги в контексті трансформації системи державної підтримки видавничої справи та запровадження механізмів контролю державної допомоги відповідно до вимог європейського законодавства. Автори наголошують, що чинна на той момент модель бюджетного фінансування книговидавництва характеризувалася недостатнім рівнем планування, моніторингу та досягнення цільових показників, що підтверджувалося

результатами аудиту Рахункової палати щодо реалізації програми «Українська книга» [115, с. 112].

Дослідниця М. Женченко визначає Український інститут книги як ключову державну інституцію у формуванні та реалізації сучасної політики підтримки книговидання. Особливу увагу дослідниця приділяє програмі поповнення бібліотечних фондів за рахунок державного бюджету у 2018-2021 роках, у межах якої щороку закуповувалися сотні назв книжок від десятків українських видавців [453, с. 176].

У контексті викладених позицій науковців Український інститут книги постає як інституційна відповідь держави на потребу систематизації та модернізації політики у сфері книговидання. Водночас сам факт створення окремої спеціалізованої установи не гарантує автоматичного підвищення ефективності державного регулювання. Ключовим питанням залишається не лише обсяг фінансування програм, а й якість управлінських механізмів, сталість процедур, прозорість відбору проєктів та узгодженість діяльності Інституту з іншими суб'єктами публічного управління.

Ефективність діяльності Українського інституту книги доцільно оцінювати не лише через кількісні показники (обсяг закупівель, кількість підтриманих проєктів, число перекладів), а насамперед через системні зміни в моделі регулювання галузі. Йдеться про формування стабільних конкурсних процедур, запровадження чітких критеріїв оцінювання, відкритість експертних рад, регулярний аналіз впливу програм підтримки на ринок, а також про посилення координації з професійними об'єднаннями видавців. Наприклад, запровадження відкритих конкурсних процедур Українського інституту книги, що передбачають публікацію критеріїв оцінювання, складу експертних рад і результатів відбору, дозволило інституціоналізувати механізми підтримки галузі та знизити рівень непрозорості у розподілі державних ресурсів [255; 253]. Важливою складовою є також інтеграція діяльності Інституту до європейського культурного простору в напрямі міжнародної промоції української книги.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що Український інститут книги є ключовим інституційним елементом сучасної моделі державного регулювання видавничої галузі. Проте його результативність визначається не лише наявністю програм підтримки, а здатністю забезпечити прозору, прогнозовану й стратегічно орієнтовану систему взаємодії держави та професійної спільноти. Саме в цьому вбачається потенціал переходу від ситуативної підтримки галузі до цілісної політики її сталого розвитку.

Державний комітет телебачення і радіомовлення України (далі – Держкомтелерадіо) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України. У межах визначених повноважень Комітет забезпечує формування та реалізацію державної політики в інформаційній сфері, зокрема у галузі видавничої справи та книгорозповсюдження. Відповідно до Положення про Держкомтелерадіо, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України, до його функцій належить реалізація державної політики у сфері видавничої діяльності, контроль за дотриманням законодавства у цій сфері, а також управління державними підприємствами видавничо-поліграфічного комплексу [188].

Держкомтелерадіо тривалий час виконував функцію головного розпорядника бюджетних коштів у межах програм підтримки книговидання, зокрема через реалізацію державного замовлення на випуск книжкової продукції [199]. Саме цей орган організовував прийом пропозицій від видавництв, формувал переліки видань, що підлягали фінансуванню, та забезпечував їх подальше розповсюдження до публічних бібліотек і інших установ. Така модель передбачала централізований механізм прийняття рішень і значну концентрацію управлінських повноважень у межах одного органу виконавчої влади, що визначало характер державного впливу на галузь як переважно адміністративний. Наприклад, у межах реалізації державного замовлення за програмою «Українська книга» Держкомтелерадіо централізовано здійснював відбір видавничих проєктів, визначав перелік видань для фінансування та організовував їх розподіл між бібліотеками, що зумовлювало

високу концентрацію управлінських повноважень і обмежувало прозорість процедур прийняття рішень [55].

Водночас результати аудиту Рахункової палати щодо використання бюджетних коштів за програмою «Українська книга» засвідчили наявність системних недоліків у плануванні, обґрунтуванні потреб та моніторингу результатів реалізації програми, що зумовило потребу реформування механізму державної підтримки книговидавання [200]. У наукових дослідженнях також підкреслювалося, що модель державного замовлення, реалізована через Держкомтелерадіо, мала переважно адміністративно-розподільчий характер і потребувала оновлення відповідно до принципів прозорості, конкурсності та узгодження з нормами законодавства про державну допомогу [115].

Після створення Українського інституту книги у 2016 році та запуску його операційної діяльності у 2017-2018 роках модель державної підтримки книговидавання зазнала суттєвої трансформації [174; 205]. Значна частина функцій, пов'язаних із відбором проєктів, розподілом фінансування та реалізацією програм підтримки, була передана новоствореній інституції, що функціонує на засадах конкурсних процедур і експертного оцінювання. Це сприяло переходу від централізованої адміністративної моделі до більш децентралізованого та інституційно диференційованого підходу, в якому поєднуються програмні, грантові та закупівельні механізми підтримки.

У сучасних умовах державний вплив на видавничу галузь здійснюється переважно через інструменти, що реалізуються Українським інститутом книги (програми поповнення бібліотечних фондів, підтримка перекладів, промоція читання), тоді як роль центральних органів виконавчої влади зміщується у бік формування нормативної бази та стратегічних пріоритетів [57]. У результаті відбувається поступовий перехід від адміністративного управління до моделі, що передбачає більшу прозорість процедур, залучення експертного середовища та орієнтацію на ринкові механізми розвитку галузі [277].

Таким чином, Держкомтелерадіо відіграв ключову роль у становленні системи державної підтримки книговидавання в період до інституційної реформи

2016-2017 років. Саме через цей орган здійснювалося бюджетне фінансування галузі, формувалися переліки видань для державного замовлення та реалізовувалася політика поповнення бібліотечних фондів. Водночас накопичені управлінські проблеми та зміна нормативного середовища стали підставою для передачі частини функцій спеціалізованій установі – Українському інституту книги, що означало перехід до нової моделі державного регулювання видавничої сфери.

У наукових дослідженнях ефективність діяльності Держкомтелерадіо у сфері підтримки книговидавання оцінюється з урахуванням його ролі у реалізації програми «Українська книга» у 2005-2016 роках. Зокрема, І. Шульга зазначає, що започаткування цієї програми стало свідченням наміру держави системно впливати на обсяги та жанрову структуру видання книжкової продукції, а її реалізацію було покладено саме на Держкомтелерадіо [291, с. 1-2].

Науковець О. Афонін розглядає діяльність державних органів у сфері книговидавання в контексті загального кризового стану галузі та недостатньої результативності державної політики. Дослідник наголошує, що попри формальну наявність механізмів державної підтримки, вони не забезпечували системного зростання обсягів видання та конкурентоспроможності української книги на внутрішньому ринку [3, с. 147-148].

Аналізуючи інституційну модель регулювання, Афонін зазначає, що діяльність Держкомтелерадіо як органу, відповідального за реалізацію державної політики у видавничій сфері, була обмежена переважно адміністративними функціями та не супроводжувалася комплексною економічною стратегією розвитку галузі [3, с. 149-150]. Він підкреслює, що відсутність узгодженої податкової, інвестиційної та протекціоністської політики призвела до зниження частки української книжкової продукції на ринку та посилення імпортозалежності [3, с. 150-151].

Дослідниця С. Буряк зазначає, що система бюджетного фінансування та державного замовлення не забезпечувала довгострокового розвитку книжкового ринку, оскільки характеризувалася фрагментарністю рішень, відсутністю

системного моніторингу результативності та слабкою орієнтацією на підвищення конкурентоспроможності української книги. Адміністративно-розподільчий характер підтримки сприяв ситуативному утриманню окремих сегментів галузі, проте не формував цілісної культурної політики у сфері книговидання, що зумовило необхідність інституційних змін та переорієнтації механізмів державного втручання [313].

У попередні роки державна підтримка галузі здійснювалася переважно через механізм бюджетного фінансування окремих програм, зокрема випуску соціально значущої літератури та поповнення бібліотечних фондів. Такий підхід дозволяв забезпечити мінімальний рівень присутності української книги в публічному просторі, однак мав переважно адміністративно-розподільчий характер. Як свідчать результати аудитів та наукових досліджень, відсутність чітких критеріїв оцінки результативності, системного моніторингу впливу програм та довгострокового стратегічного планування обмежувала реальний вплив державної підтримки на структурну модернізацію галузі.

Ключовою проблемою функціонування Держкомтелерадіо в контексті книговидання була інституційна невідповідність між задекларованими завданнями культурної політики та інструментами їх реалізації. Поєднання регуляторних, управлінських і програмно-фінансових функцій в межах одного органу не забезпечувало достатнього рівня гнучкості та спеціалізації, необхідних для розвитку конкурентного книжкового ринку. Крім того, модель підтримки орієнтувалася переважно на процес (розподіл коштів і виконання бюджетної програми), а не на результат (зростання читацької аудиторії, експортного потенціалу, інноваційності видавничого сектора).

Узагальнюючи, можна стверджувати, що діяльність Держкомтелерадіо відіграла важливу роль у збереженні інституційної присутності держави у сфері книговидання та підтримці базових функцій галузі. Водночас обмежена стратегічність і адміністративно орієнтований характер механізмів підтримки зумовили потребу трансформації моделі державного управління, що в подальшому

виявилося у створенні більш спеціалізованих інституційних форм реалізації культурної політики у книжковій сфері.

Книжкова палата України імені Івана Федорова (далі – Книжкова палата) є державною науковою установою, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері обліку та статистики друкованої продукції, формування національної бібліографії та збереження обов'язкового примірника видань. Установа функціонує відповідно до Закону України «Про обов'язковий примірник документів» [196] та інших нормативно-правових актів і виконує роль національного центру державної бібліографії та статистики друку [192].

Відповідно до чинного законодавства та статутних документів, до основних завдань Книжкової палати належать державна реєстрація друкованих видань, присвоєння міжнародних стандартних номерів (ISBN, ISSN, ISMN), формування та ведення державних бібліографічних покажчиків, підготовка статистичних щорічників друку України, а також зберігання архівного фонду обов'язкового примірника [196]. Палата здійснює аналітичну обробку адміністративних даних щодо випуску книжкової продукції, забезпечує інформаційне наповнення національних бібліографічних ресурсів і виконує функції науково-методичного центру з питань стандартизації у видавничій сфері.

Крім того, установа бере участь у розробленні державних стандартів у галузі видавничої справи та бібліографічного опису, координує діяльність щодо впровадження національних і міжнародних стандартів обліку документів, а також забезпечує інформаційну взаємодію з міжнародними організаціями у сфері бібліографії та книговидання [192]. Статистичні та аналітичні матеріали Книжкової палати використовуються органами державної влади, дослідниками та професійною спільнотою для оцінки динаміки розвитку книжкового ринку, мовної структури видань, тематичних пріоритетів та регіональних особливостей друку.

У сучасних наукових публікаціях проблематика ефективності Книжкової палати України представлена обмежено й здебільшого розкривається через аналіз окремих функціональних напрямів її діяльності. Значна частина таких досліджень

виконана фахівцями самої установи, що зумовлює концентрацію уваги на емпіричних показниках роботи та результатах їх практичного впровадження.

Дослідниці Т. Устіннікова та Т. Жигун оцінюють ефективність діяльності Книжкової палати України крізь призму функціонування системи обов'язкового примірника як ключового механізму державного бібліографічного обліку. Результати проведеного ними аналізу засвідчують зниження загального рівня доставляння видань у 2024 р. на 6,3% порівняно з попереднім роком, а також скорочення надходження газет і періодичних видань [261, с. 15].

У науковому дискурсі Книжкова палата України розглядається не лише як архівно-бібліографічна установа, а як ключовий елемент системи державного регулювання видавничої галузі, що поєднує функції статистичного обліку, інформаційно-аналітичного моніторингу та нормативно-методичного забезпечення ринку. Дослідниця Г. Гуцол підкреслює, що результати наукових робіт установи були визнані такими, що виконані у повному обсязі відповідно до вимог нормативно-правових документів, а їх практичне використання рекомендоване органам виконавчої влади, Державній службі статистики України, суб'єктам видавничої справи, бібліотекам і науковим установам [48]. Така оцінка засвідчує інституційну спроможність установи забезпечувати доказову базу для формування державної політики у сфері книговидання.

Водночас аналіз наявних публікацій засвідчує, що оцінювання діяльності Книжкової палати України здебільшого здійснюється через показники виконання нею визначених законом функцій: обліку обов'язкового примірника, ведення державної бібліографії, формування статистичних даних і впровадження стандартів. Така оцінка відображає внутрішнє бачення результативності діяльності установи та свідчить про визнання її ролі у формуванні інформаційно-аналітичної бази для державної політики у сфері книговидання.

Традиційно ефективність Книжкової палати України визначали через повноту надходження обов'язкових примірників, обсяг сформованих бібліографічних ресурсів, рівень дотримання видавцями вимог звітності та нормативної бази [261; 107]. У працях співробітників установи акцент робиться на

динаміці показників, кількості зареєстрованих видань, оновленні баз даних, розробленні стандартів та взаємодії з органами влади [218]. Таким чином, критерії ефективності мали переважно адміністративно-статистичний характер і були зорієнтовані на виконання регламентованих функцій.

Переосмислення ролі Книжкової палати в системі державного регулювання видавничої галузі потребує розширення критеріїв оцінювання її ефективності. Окрім кількісних показників обліку, важливо враховувати якість аналітичної роботи, рівень цифрової модернізації сервісів, відкритість даних, здатність оперативно реагувати на зміни законодавства та ринкової кон'юнктури, а також вплив установи на формування стратегічних рішень у сфері книговидавання. Ефективність має розглядатися не лише як виконання функцій архівно-бібліографічного центру, а як інституційна спроможність виступати активним суб'єктом публічної політики в галузі.

Іншим важливим елементом системи державного регулювання видавничої галузі є Національний орган інтелектуальної власності (далі – НОІВ), який забезпечує правову охорону результатів творчої діяльності та формує нормативно-правові умови функціонування ринку. Згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України № 943-р від 28.10.2022 [61], функції НОІВ виконує державна організація Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій (далі – УКРНОІВІ) [62].

Реформування системи інтелектуальної власності у 2020-2022 рр. передбачало поступове об'єднання повноважень у єдиній інституції, здатній адмініструвати всі аспекти державної політики у сфері охорони прав інтелектуальної власності, включно з реєстрацією об'єктів інтелектуальної власності, їх захистом, веденням державних реєстрів та міжнародною співпрацею [399].

Для видавничої галузі система інтелектуальної власності має ключове значення, оскільки саме авторське право становить основу економічної моделі книговидавання. Захист прав авторів і видавців, протидія піратству, реєстрація авторських прав та доступність державних реєстрів безпосередньо впливають на

стабільність функціонування ринку [274; 140]. Наприклад, законодавче вирівнювання авторського права через приведення українського законодавства у відповідність до стандартів і правил ЄС, а також Закону України «Про авторське право і суміжні права» сприяють гармонізації національного правового поля з міжнародними стандартами [440].

У структурі національної системи охорони інтелектуальної власності функціонує Апеляційна палата, до повноважень якої належить розгляд заперечень та заяв щодо визнання недійсними прав на об'єкти промислової власності [94]. Застосування позасудових процедур розгляду відповідних спорів розглядається як один із інструментів реалізації механізмів захисту прав інтелектуальної власності, що дозволяє доповнювати судову форму захисту адміністративними процедурами [93]. У цьому контексті діяльність Апеляційної палати відображає інституційний аспект функціонування НОІВ у сфері забезпечення правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності.

У дослідженні І. Комарницької та М. Буцяк діяльність УКРНОІВІ оцінюється через здатність забезпечувати безперервне функціонування системи правової охорони інтелектуальної власності в умовах воєнного стану [112]. Авторки підкреслюють, що збереження виконання ключових повноважень і стабільності правового регулювання у кризових умовах свідчить про інституційну спроможність та практичну ефективність відповідного органу

Функціонування НОІВ також оцінюється у щорічному звіті Європейської комісії про прогрес України у процесі євроінтеграції [439, с. 74]. У документі відзначено позитивні зрушення у сфері реформування системи інтелектуальної власності, зокрема інституційне зміцнення УКРНОІВІ як суб'єкта, що виконує функції НОІВ, оновлення законодавства та поступову гармонізацію з правом ЄС. Така характеристика свідчить про відповідність діяльності органу європейським стандартам та про його інтеграційну спроможність.

Водночас у звіті зафіксовано окремі проблемні аспекти, зокрема у сфері функціонування організацій колективного управління та механізмів збору й

розподілу винагороди [439, с. 74]. Це вказує на необхідність подальшого вдосконалення правозастосовної практики та інституційної координації.

Проблема оцінки ефективності діяльності НОІВ у системі державного регулювання видавничої галузі полягає в тому, що наявні наукові публікації здебільшого аналізують окремі аспекти його функціонування (правовий статус, компетенцію Апеляційної палати, реформування законодавства чи роботу в умовах воєнного стану), проте не пропонують цілісної моделі вимірювання інституційної результативності органу [110; 19; 112]. Унаслідок цього ефективність НОІВ розглядається фрагментарно, без узагальнення критеріїв оцінки його впливу на розвиток галузі.

Таким чином, традиційні підходи до оцінювання ефективності НОІВ зосереджуються переважно на формально-процедурних аспектах: відповідності законодавству, строках розгляду заяв, розвитку позасудових механізмів і гармонізації з правом ЄС. Такий підхід відображає внутрішню спроможність інституції, однак не враховує її впливу на розвиток видавничої галузі.

У зв'язку з цим доцільно розширити критерії оцінювання, включивши показники регуляторного впливу: рівень правової визначеності у сфері авторського права, захищеність прав суб'єктів ринку, доступність процедур та зниження транзакційних витрат. Це дозволяє розглядати діяльність НОІВ не лише як адміністративну функцію, а як чинник формування умов стабільного розвитку видавничого ринку.

Аналіз законодавчої бази та механізмів державного впливу на видавничу сферу України засвідчив, що регулювання галузі має комплексний і багаторівневий характер. Його основу становлять Конституція України, спеціальні закони у сфері видавничої справи, державної підтримки книговидання, авторського права, бібліотечної діяльності, стандартизації, інформації та медіа, а також підзаконні акти, які конкретизують порядок реалізації державної політики. Така нормативна модель відображає подвійний статус видавничої галузі – як складової частини креативних індустрій і як інструменту культурної та інформаційної безпеки держави.

Встановлено, що чинна система правового регулювання забезпечує базові умови функціонування галузі, однак характеризується фрагментарністю, перетином предметів регулювання окремих актів, залежністю практичної реалізації від підзаконних механізмів і щорічних бюджетних рішень. Це особливо проявляється у сферах державної підтримки книговидання, регулювання електронних видань, стандартизації та бібліотечного комплектування. Отже, законодавча база не завжди повною мірою відповідає сучасним викликам цифрової трансформації, воєнного стану та євроінтеграційних зобов'язань.

Формування державної політики у видавничій сфері здійснюється за участю ключових органів державної влади: Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства культури України та Міністерства освіти і науки України. Реалізацію окремих функцій забезпечують спеціалізовані інституції, зокрема Український інститут книги, Держкомтелерадіо, Книжкова палата України імені Івана Федорова та Національний орган інтелектуальної власності. Їхня діяльність забезпечує нормативне, організаційне, фінансове, статистичне та правозахисне супроводження галузі, однак ефективність цього впливу значною мірою залежить від рівня координації між інституціями, стабільності фінансування та якості механізмів реалізації ухвалених рішень.

Таким чином, система державного регулювання видавничої галузі України вже містить основні нормативні та інституційні елементи, необхідні для її функціонування, проте потребує подальшого узгодження, систематизації та модернізації. Це створює підстави для подальшого аналізу в наступних підрозділах результативності нормативно-правової бази, ефективності механізмів державної підтримки, а також пошуку напрямів трансформації системи регулювання відповідно до європейських стандартів, цифрових змін і воєнно-післявоєнних потреб розвитку галузі.

2.2. Аналіз результативності та ефективності нормативно-правового регулювання видавничої галузі

Стан державного регулювання видавничої галузі в Україні характеризується наявністю розгалуженої нормативно-правової бази, однак ефективність її впливу залишається нерівномірною [43]. Попри запровадження окремих програм підтримки та інституційних механізмів, їх результативність значною мірою залежить від бюджетної стабільності та узгодженості управлінських рішень [167]. Серед основних тенденцій можна виокремити поступову інтеграцію галузі в європейський культурний простір, зростання ролі цифрових форматів, а також посилення значення державної політики у сфері інформаційної безпеки в умовах воєнних викликів. Водночас зберігаються системні проблеми, зокрема фрагментарність реалізації політик, нерівномірність розвитку інфраструктури та обмежена передбачуваність механізмів державної підтримки [275].

Ефективність державного регулювання видавничої галузі традиційно оцінюється через призму досягнення цілей, визначених у стратегічних документах (Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» [202], Стратегія розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія» [204], Закон України № 2313-IX від 19.06.2022 «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання розвитку українського книговидавництва і книгорозповсюдження» [177] тощо), а також через кількісні показники функціонування ринку: обсяги книговидавництва (кількість назв і примірників), динаміка тиражів, рівень забезпеченості населення книгарнями та бібліотеками, частка україномовної продукції, обсяги державної підтримки тощо [230; 229]. Водночас ці показники фіксують переважно результативність, а не ефективність як співвідношення досягнутих результатів до витрачених ресурсів або до альтернативних сценаріїв розвитку галузі без втручання держави.

Суттєвою проблемою залишається відсутність усталеної системи індикаторів, що комплексно відображають багатогранність видавничої сфери: культурно-освітній вплив, внесок у деколонізацію та інформаційну безпеку,

економічну стійкість суб'єктів ринку, рівень піратства, динаміку читацького попиту тощо. Наявні статистичні дані (Книжкова палата України, Український інститут книги) часто обмежуються виробничими та розповсюджувальними показниками, не охоплюючи якісні аспекти (змістовий вплив видань, рівень культурної гігієни, суспільна цінність книговидавання в умовах війни) [258; 153]. Це призводить до фрагментарності оцінок та неможливості об'єктивно визначити, наскільки законодавчі ініціативи (зокрема, обмежувальні заходи 2022 р. [176] та стимулюючі механізми [177]) справді сприяють трансформації галузі.

У науковій літературі та регуляторній практиці сформувалося кілька основних підходів до оцінювання ефективності державного регулювання, які застосовуються або можуть бути застосовані до видавничої галузі. Найпоширенішими серед них є формально-юридичний, економічний та аудиторський підходи [162; 292; 21].

Одним з них є формально-юридичний підхід, за яким оцінювання зводиться до аналізу відповідності прийнятих нормативно-правових актів Конституції України, міжнародним зобов'язанням (зокрема, у сфері свободи слова, інтелектуальної власності, культурних прав), а також до перевірки наявності та своєчасності підзаконних актів, процедур реалізації та формального виконання повноважень суб'єктами (Український інститут книги, Міністерство культури України, Державний комітет телебачення та радіомовлення України). Цей підхід домінує в офіційних звітах та юридичній практиці, однак ігнорує фактичний вплив норм на галузь [145; 155; 79].

Інший, економічний підхід, базується на розрахунку співвідношення витрат держави (бюджетні асигнування, субсидії, компенсації, програми «єПідтримка», «єКнига») до отриманих результатів (зростання продажів, тиражів, кількості книгарень, повернення інвестицій у галузь). Використовуються показники рентабельності, динаміки ВВП у секторі культури, мультиплікативного ефекту тощо. Прикладом є аналіз витрат на програми підтримки порівняно з обсягами книговидавання чи витратами населення на книги [210; 103]. Недоліком є труднощі

кількісного вимірювання нефінансових ефектів (культурний капітал, інформаційна безпека, деколонізація).

Аудиторський підхід орієнтований на перевірку ефективності управлінських процесів: прозорості розподілу коштів, своєчасності виплат, рівня адміністративного навантаження на отримувачів, якості моніторингу та звітності. Використовується в рамках аналізу регуляторного впливу (АРВ) відповідно до Закону України «Про засади державної регуляторної політики» та практики Державної регуляторної служби. У видавничій сфері цей підхід застосовується фрагментарно, переважно до програм УІК, але не охоплює комплексну оцінку впливу на ринок [100; 95].

Жоден із наведених підходів окремо не забезпечує повноцінної оцінки ефективності регулювання видавничої галузі в сучасних умовах. Формально-юридичний підхід фіксує лише нормативну відповідність, ігноруючи фактичну реалізацію та суспільний ефект. Економічний підхід недооцінює нематеріальні культурні та безпекові результати, які є основними цілями державної політики в умовах війни та деколонізації. Аудиторський підхід обмежується процедурними аспектами, не досягаючи оцінки кінцевих суспільних благ (зростання читацької культури, зміцнення національної ідентичності, протидія інформаційній агресії).

Таким чином, для адекватного аналізу ефективності регулювання видавничої галузі необхідний комплексний, інтегративний підхід, що поєднує кількісні (статистичні, фінансові) та якісні (експертні, соціологічні, контент-аналітичні) індикатори, враховує специфіку воєнного часу, культурно-ідеологічну функцію книговидання та європейські стандарти культурної політики (ваучери на книги, підтримка локального контенту, боротьба з піратством). Відсутність такого підходу призводить до декларативності більшості стратегічних документів та недооцінки реального впливу законодавства на трансформацію галузі.

З огляду на викладене, у дослідженні сформовано авторську систему критеріїв оцінки ефективності регулювання видавничої галузі, яка інтегрує елементи наведених підходів та доповнює їх показниками, що враховують соціокультурну специфіку галузі. Розроблену систему критеріїв подано в табл.1:

**Моделі оцінки результативності та ефективності законодавчих
актів у видавничій сфері**

№	Критерій	Опис критерію та ключові індикатори оцінки	Джерела/обґрунтування (приклади)
1.	Економічний	Зростання обсягів книговидання (кількість назв, тиражі, дохід видавців), динаміка ринку (продажі, частка україномовної продукції), вплив державних програм на фінансову стійкість суб'єктів (видавців, книгарень), мультиплікативний ефект витрачених бюджетних коштів	Офіційна статистика видань за 2021-2022 роки; аналіз ринку в умовах війни та державної підтримки
2.	Соціокультурний	Зміна читацьких практик (рівень читання, попит на україномовну літературу), внесок у деколонізацію та інформаційну безпеку (вилучення російськомовних видань, списання фондів), популяризація української книги та національної ідентичності, доступність літератури для різних груп населення	Дані про списання російськомовних фондів у бібліотеках; результати опитувань населення щодо читання та бібліотечних послуг
3.	Інституційний	Спроможність ключових інституцій (УІК, МКІП, Держкомтелерадіо), рівень координації між органами влади, наявність та якість моніторингу/звітності, адаптивність інституцій до воєнних викликів та європейських стандартів	Стратегічні документи з цілями та завданнями галузі до 2032 року; звіти про інституційну спроможність УІК
4.	Реалізаційний (фінансування)	Рівень та стабільність бюджетного фінансування програм, своєчасність виплат, повнота реалізації	Інформація про бюджетне фінансування програм підтримки

		передбачених механізмів (субсидії, компенсації, сертифікати), співвідношення запланованих і фактично витрачених коштів	книговидання та книгорозповсюдження; дані про фактичні виплати та невикористані кошти
5.	Цифровий	Інтеграція цифрових інструментів (реалізація через «Дія», електронні каталоги, верифікація видань), протидія цифровому піратству, розвиток електронних ресурсів та онлайн-розповсюдження, адаптація регулювання до цифрових викликів	Результати національної кампанії проти піратства; механізми цифрової верифікації та реалізації програм через державний портал

У контексті запропонованої системи критеріїв доцільно розглянути інструменти державного впливу на функціонування видавничої галузі.

Сьогодні суб'єкти видавничої галузі мають можливість визначати структуру та обсяги випущеної видавничої продукції на видавничому ринку самостійно, у той час як держава, володіючи публічно-адміністративними та фінансово-економічними інструментами впливу на галузь, може мати вплив безпосередньо на результати видавничої справи. І основний вплив на результати господарської діяльності у видавничій галузі здійснюється завдяки державним замовленням на певну видавничу продукцію, вкладенню інвестицій, надання кредитування та інших фінансових інструментів [141, с. 139]. Водночас, попри ухвалення низки нормативно-правових актів, відсутність системного державного фінансування суттєво обмежує їхній практичний вплив і не дозволяє галузі досягти очікуваних якісних змін.

Для прикладу візьмемо ухвалення у червні 2022 року Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо встановлення обмежень на ввезення та розповсюдження видавничої продукції, що стосується держави-агресора, Республіки Білорусь, тимчасово окупованої території України» (далі – Закон № 2309-IX) [176] та Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання розвитку українського книговидання і

книгорозповсюдження» (далі – Закон № 2313-IX) [177]. Ці акти одночасно виконують функції культурної безпеки (обмеження впливу держави-агресора) та економічного стимулювання вітчизняних видавців.

Так, Закон № 2309-IX [176] має виразно обмежувальний характер і базується на механізмах прямої заборони. Він забороняє ввезення, реалізацію та розповсюдження в Україні видавничої продукції, що має походження з Російської Федерації, Республіки Білорусь, тимчасово окупованих територій України, а також книжкових видань авторів, які після 1991 року були громадянами держави-агресора (за винятком тих, хто є громадянами України і не має громадянства Російської Федерації). Метою норми є зменшення присутності російськомовної літератури в українському публічному просторі як частини стратегії культурної дерусифікації та інформаційної безпеки.

У передумовах до прийняття зазначеного закону фіксується значна залежність українського ринку від російського імпорту: до 24 лютого 2022 року російський книжковий імпорт становив приблизно 100 млн доларів США щорічно, а частка російськомовної продукції в українських книгарнях, за різними оцінками, сягала 50-70% [145]. Така ситуація створювала нерівні умови для вітчизняних видавців, які мали конкурувати не лише з фінансово потужними російськими видавництвами, що отримували підтримку з державного бюджету Російської Федерації, але й із багаторічним культурним спрямуванням на користь російськомовного продукту серед значної частини населення.

Оцінка ефективності Закону № 2309-IX за критеріями запропонованої моделі:

– **Економічний критерій.** Ринок не отримав очікуваного стрибка продажів та зростання обсягів українського книговидання. Попри загальне зростання доходів окремих видавництв і книгарень (зокрема, у першому півріччі 2025 року їхній сумарний дохід зріс приблизно на 38%, з 1,996 млрд грн до 2,75 млрд грн), це зростання значною мірою було забезпечене не розширенням обсягів продажів, а підвищенням цін і структурними змінами ринку [7]. Водночас аналітичні оцінки свідчать про збереження тенденції до скорочення або стагнації фізичних обсягів

реалізації, що пов'язано зі зростанням витрат на виробництво (зокрема папір, енергоносії, логістику) та обмеженим платоспроможним попитом населення [7]. Таким чином, вилучення російського сегмента ринку не супроводжувалося еквівалентним заповненням його українською продукцією, що свідчить про обмежену ефективність економічних механізмів стимулювання галузі.

– **Соціокультурний критерій.** Ефект є значним і позитивним. За даними Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, у 2022-2023 роках з фондів публічних бібліотек України було списано понад 26,1 млн книжок (12,97 млн у 2022 році та 13,17 млн у 2023 році), з яких близько 66% становили російськомовні видання [259]. Це свідчить про масштабний і системний характер процесу деколонізації бібліотечних фондів.

Водночас такі зміни не лише мають символічне значення, а й формують нову структуру культурного споживання: зменшення частки російськомовного контенту створює передумови для розширення присутності української книжкової продукції та трансформації читацьких практик. У цьому контексті державна політика у сфері книговидавання виступає інструментом не лише культурного розвитку, а й інформаційної безпеки, сприяючи посиленню національної культурної ідентичності в умовах воєнних викликів.

– **Інституційний критерій.** Реалізація слабка через недостатню координацію та спроможність органів (Держкомтелерадіо, МКІП, УІК). Закон набрав чинності із запізненням (підписаний у червні 2023 р.), а повноцінні механізми контролю (реєстр антиукраїнського контенту, штрафи) досі не запрацювали повною мірою через брак підзаконних актів.

– **Реалізаційний (фінансування).** Фінансове забезпечення механізмів підтримки залишається критично недостатнім. Закон № 2313-IX [177] передбачає запровадження стимулюючих інструментів (податкових пільг, компенсацій, субсидій), однак їх реалізація не була підкріплена належним бюджетним фінансуванням. Внаслідок цього потенціал компенсаторних механізмів залишився обмеженим, а видавничі підприємства не змогли оперативно наростити виробничі

потужності та заповнити вивільнену нішу ринку після вилучення російської продукції.

Додатково ситуація ускладнюється залежністю програм підтримки від щорічних бюджетних рішень, що знижує їх передбачуваність і довгострокову ефективність. Це свідчить про невідповідність між задекларованими інструментами державної політики та реальними фінансовими можливостями їх реалізації.

– **Цифровий критерій.** Вплив обмежений. Закон не містить спеціальних норм щодо протидії цифровому піратству чи онлайн-розповсюдженню забороненої видавничої продукції, хоча практика свідчить, що частина російського контенту продовжує циркулювати в цифровому просторі. Зокрема, за даними галузевих медіа, у 2025 році було повторно зафіксовано наявність книжок російських видавництв на українських онлайн-майданчиках, попри чинні обмеження на їх розповсюдження, що свідчить про обмеженість механізмів контролю в цифровому середовищі [28].

Закон України № 2309-IX [176] продемонстрував виразний нормативний і соціокультурний ефект (масове вилучення російськомовних видань, трансформація бібліотечних фондів, зміна структури публічного простору), однак його економічний вплив залишився обмеженим через недостатнє фінансове та інституційне забезпечення реалізації суміжних стимулюючих механізмів.

Таким чином, застосування інтегративної моделі оцінки дозволяє констатувати наявність дисбалансу між нормативною та економічною складовими ефективності регуляторного акта, що свідчить про переважання безпеково-культурної функції над механізмами ресурсної підтримки галузі.

Паралельно із законодавчими заборонами були запроваджені також стимули для розвитку українського книговидання, що знайшли відображення, зокрема, у № 2313-IX [177].

Цей акт передбачає низку пільг та інструментів державної підтримки для українських видавництв, книгарень і бібліотек, зокрема:

– компенсації витрат на придбання україномовних книжок та дитячої літератури;

- субсидії на покриття орендної плати, комунальних послуг та утримання приміщень книгарень (за умови переважного асортименту українською мовою, мовами корінних народів або офіційними мовами ЄС);
- розширення інструментів державної підтримки, включаючи потенціал сертифікатів на придбання книг.

Попри наявність прогресивних положень, реалізація механізмів, передбачених цим законом, натрапляє на серйозні виклики – передусім через обмежене державне фінансування.

Аналіз Закону № 2313-IX [177] у межах запропонованої моделі дозволяє констатувати, що потенціал цього нормативного акту суттєво перевищує його фактичний вплив на галузь.

Економічний вимір демонструє обмежений ефект: після вилучення російського сегменту ринку українські видавці не отримали очікуваного зростання обсягів продажів і доходів. Компенсаторні механізми, які мали б швидко заповнити звільнену нішу, не запрацювали повною мірою через брак бюджетного фінансування [262, 53].

Соціокультурний потенціал закону також залишився переважно декларативним. Передбачені субсидії для книгарень та книжкові сертифікати для громадян не були реалізовані в повному обсязі через відсутність відповідних бюджетних асигнувань у 2023-2024 роках [262, 53]. Як наслідок, очікуване посилення попиту на україномовну та дитячу літературу, що мало б сприяти зміцненню національної ідентичності й читацької культури, не відбулося.

Інституційна спроможність виявилася слабкою: відсутність своєчасного прийняття підзаконних актів, недостатня координація між Міністерством культури України, Українським інститутом книги та іншими органами влади призвели до системних затримок у впровадженні передбачених механізмів [119]. Показовим у цьому контексті є те, що Закон України № 2309-IX набрав чинності лише 25 червня 2023 року, тобто майже через рік після підписання. Ключові підзаконні нормативно-правові акти, необхідні для формування Реєстру антиукраїнського

контенту та застосування санкцій, досі не ухвалені в повному обсязі або прийняті зі значним відставанням [77].

Реалізаційний (фінансовий) аспект став одним із найбільш критичних недоліків Закону № 2313-IX. Закон передбачав запровадження економічних стимулів розвитку галузі, зокрема субсидій на оренду приміщень для книгарень та механізмів компенсації видавцям. Однак через брак стабільного бюджетного фінансування та відсутність цільових асигнувань ці інструменти не були запуснені в повному обсязі.

У державному бюджеті на 2023-2024 роки не було передбачено достатніх видатків на реалізацію компенсаційних і субсидійних схем, що унеможливило оперативне заповнення ринку якісною українською продукцією після вилучення російського сегменту [53]. Як наслідок, значна частина потенційних заходів підтримки залишилася нереалізованою, а економічний ефект закону виявився суттєво нижчим від очікуваного.

Цифровий вимір залишився найслабшим: нормативний акт не містить спеціальних положень щодо підтримки електронних книг, онлайн-книгарень чи верифікації україномовного контенту в цифровому середовищі, тому його дія в цій сфері залишається непрямом та мінімальною [177].

Застосування інтегративної моделі оцінки засвідчує, що нормативна конструкція закону містить потенціал для довгострокового економічного ефекту, однак відсутність системного ресурсного забезпечення зумовила розрив між задекларованими цілями та фактичними результатами. Це свідчить про структурну проблему регуляторної політики у видавничій сфері – несинхронізованість між програмним плануванням і фінансовими інструментами реалізації.

У контексті регулювання видавничої галузі України одним із важливих інструментів державної політики підтримки культури стала реалізація цільових програм, спрямованих на стимулювання попиту на культурні продукти. Зокрема, у відповідь на соціально-економічні виклики, спричинені повномасштабним вторгненням Російської Федерації в Україну, держава започаткувала низку ініціатив, що поєднували соціальну допомогу з підтримкою національного

культурного виробництва. Однією з таких ініціатив стала програма «єПідтримка», запущена 19 березня 2022 року як антикризова ініціатива з метою підтримки громадян, які постраждали від повномасштабного вторгнення.

Згідно з редакцією від 25.02.2022 Постанови Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2021 р. №1272 «Деякі питання надання допомоги в рамках Програми «єПідтримка» [60] громадянин України віком від 18 років, якому присвоєно реєстраційний номер облікової картки платника податків, або віком від 14 років, який має паспорт громадянина України та/або паспорт громадянина України для виїзду за кордон, за наявності сертифікату, що підтверджує отримання повного курсу вакцинації від гострої респіраторної хвороби COVID-19, мали змогу отримати одноразову допомогу у розмірі 1000 гривень. Допомогу можна було використати для отримання ряду послуг, у тому числі й у сфері культури, що включало в себе придбання книг, освітніх послуг, спортивні товари, канцтовари, культурні послуги тощо [60].

Ця державна допомога показала позитивні результати як для видавців [106], так і у контексті того, що українці надають перевагу читанню з-поміж інших послуг, якщо вони мають додаткові кошти, щоб здійснити якусь покупку. Так, з перерахованих на картки українців 8 млрд грн найбільше коштів було витрачено в книжкових магазинах – 908 млн грн. На другому місці опинилися кінотеатри з витраченою сумою 579 млн грн, а на третьому – театри, концерти та розважальні послуги на суму 302 млн грн [33].

Подальший розвиток цього інструменту державної підтримки призвів до запровадження 16 грудня 2024 року спеціалізованого напрямку підтримки – програми «єКнига», яка передбачала надання 908 гривень кожному 18-річному українцю виключно на придбання книжок.

Програма «єКнига» була введена в дію Постановою Кабінету Міністрів України від 03 грудня 2024 р. № 1385 «Деякі питання надання громадянам України державної допомоги на придбання книг» [58]. Ця програма спрямована на надання адресної фінансової допомоги громадянам України для придбання книжкової продукції державною мовою.

Програма реалізується державною установою «Український інститут книги» через Єдиний державний вебпортал електронних послуг «Дія». Застосування цифрових інструментів у цьому процесі дає змогу зменшити адміністративні витрати та забезпечити прозорість розподілу бюджетних коштів. В межах програми передбачено два основні типи отримувачів: громадяни, які досягли 18-річного віку, та батьки новонароджених дітей. Обсяг допомоги визначається як 0,3 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого на 1 січня відповідного року.

Книжкова продукція, яку можна придбати за кошти програми, має відповідати низці критеріїв: бути виданою державною мовою, мати наявність в електронному каталозі «Книжки на ринку», що забезпечує додаткову легітимацію та верифікацію продукції, яку субсидіює держава. Це свідчить про інтеграцію програми у загальну систему державного регулювання книжкового ринку – через взаємодію з автоматизованими інформаційними системами, підтримуваними видавцями.

Окремо варто відзначити запровадження спеціального поточного рахунку «єКнига» у визначених банках-партнерах (зокрема в АТ «Ощадбанк»), а також застосування віртуальної платіжної картки, що обмежує використання бюджетних коштів виключно цільовим призначенням – придбанням книг [78].

На основі офіційних статистичних даних, оприлюднених Українським інститутом книги [210], станом на 1 березня 2025 року можна здійснити оцінку попередніх результатів реалізації програми «єКнига» як інструмента державної підтримки книговидання та популяризації читання в Україні.

Станом на вказану дату загальна кількість поданих заяв на отримання державної допомоги становила 108 129, з яких 107 387 осіб уже фактично отримали кошти. Це свідчить про надзвичайно високий рівень реалізації поданих заяв – понад 99%, що демонструє ефективність адміністративного та цифрового механізмів обробки звернень через Портал «Дія» [210].

Загальний обсяг нарахованої в межах програми державної допомоги перевищив 223 млн грн, з яких понад 139 млн грн було фактично використано на

придбання книжкової продукції українською мовою [56; 251210]. Це підтверджує масштабність впровадження програми у фінансовому вимірі та її значення для економічної підтримки внутрішнього книжкового ринку.

Економічний вимір книжкового компоненту програми «ЄПідтримка», що в подальшому набув інституційного оформлення у вигляді програми «ЄКнига», є найбільш чітко вимірюваним і демонструє позитивний ефект. Програма, що мала антикризове спрямування, сформувала значний додатковий попит на культурні товари. Значна частка виділених коштів була спрямована саме на придбання книжкової продукції, що засвідчило пріоритетність цього сегменту серед інших культурних напрямів і створило для видавців і книгарень короткостроковий, але відчутний фінансовий імпульс [72, с. 31].

Соціокультурний ефект також виявився суттєвим. Реалізація програми підтвердила наявність стійкого внутрішнього попиту на книжкову продукцію за умови фінансової доступності. Високий рівень витрат саме на книги свідчить про значний потенціал читання як інструменту культурної консолідації та підтримки національної ідентичності навіть у період обмеження діяльності більшості культурних інституцій. За даними Українського інституту книги, упродовж 2025 року учасники програми придбали понад 430 тис. книжок, а частка використаних на книги коштів перевищила 62% від загального обсягу нарахованої допомоги [56; 251].

Інституційний аспект продемонстрував відносну ефективність координації між залученими органами державної влади. Використання цифрової інфраструктури, чіткі умови участі та оперативність запуску дозволили реалізувати програму у стислі терміни без суттєвих процедурних затримок [80].

Реалізаційний (фінансовий) вимір програми був одним із найсильніших, але водночас виявив суттєві обмеження. «ЄПідтримка» отримала бюджетне фінансування і прозорі механізми розподілу коштів через «Дія», що забезпечило реальний грошовий потік у видавничу галузь. Водночас ефект програми залишився обмеженим через нестабільне бюджетне фінансування. Зокрема, через скорочення бюджету у 2025 році сертифікати на книги отримали не всі 18-річні українці. Як

зазначила директорка Українського інституту книги Олександра Коваль, через недостатнє фінансування підтримку отримали лише близько 60-65% молоді, що суттєво зменшило потенційний стимулюючий вплив програми на ринок і не дозволило повністю компенсувати втрати галузі [65].

Цифровий вимір засвідчив ефективність використання державних електронних сервісів. Інтеграція програми в екосистему «Дія» спростила доступ громадян до допомоги та стимулювала розвиток онлайн-продажів книжкової продукції, що є важливим фактором модернізації каналів розповсюдження [80].

Аналіз програм «Підтримка» та «єКнига» свідчить про результативність моделей державного втручання, заснованих на прямому фінансуванні споживчого попиту. Еволюція від універсальної антикризової допомоги до спеціалізованого галузевого інструменту підтверджує здатність державної політики адаптуватися до потреб видавничого ринку. Водночас відсутність стабільного фінансового забезпечення обмежує довгостроковий ефект цих ініціатив і не забезпечує системної трансформації галузі.

У межах боротьби з книжковим піратством в Україні було реалізовано комплекс заходів, що мали на меті перевірку практичної дієвості чинної нормативно-правової бази у сфері інтелектуальної власності. Законодавчі акти, зокрема Закон України «Про авторське право і суміжні права» [171] та Закон України «Про видавничу справу» [173], стали основою для впровадження просвітницької кампанії «ANTI-PIRACY: BOOKS» [80], спрямованої на підвищення обізнаності населення про негативні наслідки піратства, а також на стимулювання попиту на легальну видавничу продукцію.

Проблематика ефективності правозастосування у сфері інтелектуальної власності, зокрема у видавничій діяльності, отримала додаткову практичну апробацію в межах Національної інформаційної кампанії проти піратства у сфері книговидавництва «ANTI-PIRACY: BOOKS», проведеної у вересні–листопаді 2024 року. Звіт про реалізацію зазначеної кампанії, оформлений Українським національним офісом інтелектуальної власності та інновацій спільно з Українським інститутом книги, Центром спостереження з питань порушень прав

інтелектуальної власності та Українською асоціацією видавців і книгорозповсюджувачів у листопаді 2024 року, містить емпіричні дані, що дозволяють оцінити вплив чинного законодавства на функціонування ринку легальної видавничої продукції [80]. У звіті наголошено, що значний рівень поширення піратських книжкових копій, зокрема в інтернет-просторі, зумовлює масштабні економічні втрати для правовласників, видавців і державного бюджету, а також сприяє зниженню авторської активності та інвестиційної привабливості галузі. Водночас акцентується, що саме поєднання регуляторних, правозахисних і просвітницьких підходів дозволяє активізувати правову поведінку споживачів, підвищити суспільну повагу до інтелектуальної власності й створити умови для зменшення рівня порушень авторських прав у сфері книговидавання.

Аналіз матеріалів звіту засвідчує, що одним із ключових наслідків недостатньо ефективного правозастосування у сфері авторського права є суттєві економічні втрати для суб'єктів видавничої діяльності. У документі зазначено, що видавництва внаслідок поширення піратської продукції втрачають орієнтовно третину своїх прибутків, що на пряму впливає на скорочення роялті для авторів, зменшення обсягу податкових надходжень до державного бюджету та, відповідно, на інвестиційну спроможність книговидавничої галузі. Згідно зі Звітом, така ситуація також чинить негативний вплив на культурну сферу в цілому, адже знижує мотивацію авторів до створення нових творів і підриває довіру до інституцій правової охорони інтелектуальної власності. В умовах воєнного стану проблема набуває особливої гостроти: контрафактна книжкова продукція поширюється на тлі зусиль легальних видавництв, які продовжують працювати в умовах обстрілів та енергетичних криз, забезпечуючи наповнення державного бюджету та підтримку культурного фронту. Така ситуація актуалізує необхідність у підвищенні ефективності реалізації норм чинного законодавства шляхом запровадження дієвих механізмів моніторингу, посилення відповідальності за порушення та забезпечення прозорості каналів розповсюдження книжкової продукції.

Таким чином, результати інформаційної кампанії підтверджують, що чинні нормативно-правові акти у сфері авторського права та видавничої діяльності, зокрема Закони України «Про авторське право і суміжні права» та «Про видавничу справу», за умови їхньої активної імплементації, супроводженої міжінституційною координацією, здатні забезпечити дієве регуляторне середовище у видавничій сфері. Однак ефективність таких актів значною мірою залежить не лише від юридичних механізмів захисту прав інтелектуальної власності, а й від наявності системної державної політики у сфері підвищення правової культури споживачів, прозорості ринку та підтримки правовласників. Зокрема, за результатами національної інформаційної кампанії «ANTI-PIRACY: BOOKS» було виявлено системне поширення піратських електронних і аудіокнижок через телеграм-канали, файлообмінні ресурси та спеціалізовані онлайн-платформи, що функціонують поза межами національної юрисдикції. Крім того, зафіксовано випадки нелегального розповсюдження книжкової продукції у форматі відкритого доступу без згоди правовласників, що свідчить про недостатню ефективність механізмів контролю та захисту авторського права у цифровому середовищі. Кампанія також продемонструвала низький рівень обізнаності споживачів щодо порушень авторського права та необхідність посилення просвітницької роботи у цій сфері [80].

Проведена кампанія засвідчила потребу у постійному вдосконаленні механізмів моніторингу правопорушень, адаптації національного законодавства до цифрових викликів (зокрема інтернет-піратства), розвитку співпраці з платформами розповсюдження контенту, а також необхідність залучення громадськості через просвітницькі ініціативи. У довгостроковій перспективі саме комплексне поєднання правових, інформаційних та інституційних заходів може створити стійку модель охорони прав інтелектуальної власності, яка сприятиме сталому розвитку видавничої галузі в Україні.

Практика застосування законодавчих актів у сфері книговидавництва в Україні свідчить про наявність як позитивних результатів, так і суттєвих обмежень у впровадженні регуляторних механізмів, спрямованих на підтримку галузі. Зокрема,

в умовах війни, що стала критичним викликом для всіх секторів культури, включно з книговидаванням, державні інструменти підтримки засвідчили обмежену, але важливу роль у збереженні функціонування галузі.

Аналіз кампанії «ANTI-PIRACY: BOOKS» та пов'язаних із нею механізмів протидії книжковому піратству у межах запропонованої інтегративної моделі дозволяє розглядати її як один із найбільш комплексних прикладів спроби системного підходу до захисту інтелектуальної власності у видавничій галузі. Водночас отримані результати засвідчують, що її ефективність має переважно частковий і фрагментарний характер.

Економічний вимір демонструє наявність істотних втрат для суб'єктів видавничої діяльності. Поширення піратських копій, особливо в цифровому середовищі, призводить до скорочення прибутків видавництв, зменшення роялті для авторів та недоотримання податкових надходжень до державного бюджету. За результатами національної інформаційної кампанії «ANTI-PIRACY: BOOKS», значна частина нелегального контенту поширюється через цифрові канали (зокрема телеграм-мережі та файлообмінні ресурси), що забезпечує його масову доступність і ускладнює монетизацію легального продукту [80, с. 22-23]. Водночас за оцінками правовласників, піратство призводить до втрати суттєвої частки потенційних доходів від реалізації книжкової продукції, що негативно впливає на економічну стійкість видавничих підприємств.

Соціокультурний ефект кампанії «ANTI-PIRACY: BOOKS» є помітним, але обмеженим за масштабом і глибиною. Просвітницький складник кампанії сприяв підвищенню рівня обізнаності цільової аудиторії щодо шкоди піратства та важливості дотримання авторських прав. Зокрема, результати опитування, проведеного в межах кампанії «ANTI-PIRACY: BOOKS», засвідчили, що однією з ключових причин придбання піратських книжок залишається недостатня обізнаність споживачів щодо проблеми книжкового піратства, попри те, що більшість респондентів усвідомлюють пов'язані з цим ризики [80, с. 26]. Це свідчить про наявність розриву між рівнем декларованого розуміння проблеми та фактичною споживчою поведінкою.

Водночас отримані дані підтверджують, що просвітницькі заходи сприяють підвищенню обізнаності громадян, однак не забезпечують автоматичної зміни моделей споживання, що зумовлює необхідність їх поєднання з економічними та регуляторними інструментами впливу.

Інституційний аспект засвідчив наявність міжвідомчої та міжсекторальної координації. Співпраця Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій, Українського інституту книги, Центру спостереження з питань порушень прав інтелектуальної власності та професійних об'єднань видавців дозволила здійснити інформаційно-аналітичну роботу та сформулювати рекомендації щодо вдосконалення регуляторного середовища. Водночас сталі механізми моніторингу та системного правозастосування залишаються недостатньо розвиненими.

Реалізаційний (фінансовий) аспект кампанії «ANTI-PIRACY: BOOKS» виявився одним з найбільш критичних недоліків. Кампанія не була підкріплена стабільним бюджетним фінансуванням і не передбачала запровадження субсидій, компенсацій чи інших механізмів прямої фінансової підтримки видавців і правовласників. Основні зусилля були спрямовані на створення інформаційного контенту та проведення просвітницьких заходів, тоді як економічні інструменти стимулювання легального ринку (сертифікати, компенсаційні виплати, податкові пільги) відсутні. У звіті неодноразово наголошується на значних економічних втратах галузі через піратство, проте конкретні заходи фінансової компенсації цих втрат у межах кампанії не були реалізовані. Це свідчить про обмежену реалізаційну спроможність і недостатню інтеграцію правозахисних та економічних механізмів підтримки.

Цифровий критерій кампанії виявився одним із найслабших. Незважаючи на те, що більшість порушень авторських прав відбувається саме в цифровому середовищі, кампанія майже не використовувала сучасні цифрові інструменти. Моніторинг порушень здійснювався переважно ручним способом – через скарги правовласників та періодичні перевірки, без застосування автоматизованих систем сканування інтернету чи співпраці з цифровими платформами.

Аналіз Національної інформаційної кампанії «ANTI-PIRACY: BOOKS» показав її часткову ефективність. Кампанія досягла певних результатів у підвищенні обізнаності суспільства (соціокультурний критерій) та налагодженні міжінституційної співпраці. Водночас її вплив виявився обмеженим через слабе бюджетне забезпечення (реалізаційний критерій), відсутність дієвих економічних механізмів підтримки видавців (економічний критерій) та недостатнє використання цифрових інструментів моніторингу і протидії піратству (цифровий критерій).

Загалом кампанія підтвердила, що просвітницьких заходів недостатньо для суттєвого зменшення рівня книжкового піратства. Для досягнення реального ефекту необхідне комплексне поєднання правових, економічних, цифрових та інституційних інструментів.

У підсумку аналізу результативності та ефективності впливу нормативно-правової бази на видавничу галузь України встановлено, що чинна система державного регулювання має розгалужену структуру та охоплює як обмежувальні, так і стимулюючі інструменти, однак її фактичний вплив на розвиток галузі є нерівномірним. З'ясовано, що формальна наявність законодавчих актів і програм підтримки не гарантує їхньої реальної дієвості, оскільки ефективність регулювання значною мірою залежить від фінансового забезпечення, інституційної координації, своєчасності підзаконного врегулювання та здатності держави адаптувати політику до цифрових і воєнних викликів.

Встановлено, що традиційні підходи до оцінки ефективності державного регулювання видавничої галузі (формально-юридичний, економічний та аудиторський) окремо не дають змоги повноцінно оцінити реальний вплив законодавства на трансформацію галузі. Формально-юридичний підхід фіксує нормативну відповідність, але не відображає реального суспільного ефекту; економічний – дозволяє оцінити фінансові результати, проте не охоплює культурно-безпекові наслідки; аудиторський – зосереджується на процедурній стороні реалізації програм, не даючи відповіді щодо їх стратегічної результативності. Це дало підстави обґрунтувати доцільність інтегративної моделі

оцінки, що поєднує економічний, соціокультурний, інституційний, реалізаційний та цифровий критерії.

На прикладі Закону України № 2309-IX встановлено, що його найбільш виражений ефект проявився у соціокультурному та безпековому вимірах. Закон став важливим інструментом культурної дерусифікації та обмеження присутності продукції держави-агресора в українському публічному просторі, що підтверджується масштабним списанням російськомовних видань із бібліотечних фондів і трансформацією структури культурного споживання. Водночас економічний ефект цього нормативного акта виявився обмеженим: вилучення російського сегмента ринку не було компенсоване пропорційним зростанням обсягів українського книговидавання, а підвищення доходів окремих суб'єктів ринку значною мірою було зумовлене зростанням цін, а не розширенням фізичних обсягів реалізації.

Проаналізовано також Закон України № 2313-IX, який передбачав стимулюючі механізми підтримки українського книговидавання і книгорозповсюдження. Встановлено, що його нормативний потенціал суттєво перевищив фактичний результат, оскільки запроваджені інструменти не були вчасно і повною мірою підкріплені стабільними бюджетними ресурсами. Це свідчить про структурну проблему державної політики у видавничій сфері: розрив між програмним задумом і фінансовими інструментами реалізації.

Аналіз програм «Підтримка» та «Книга» засвідчив, що найбільш результативними виявляються ті механізми державного регулювання, у яких нормативна база, фінансове забезпечення та цифрова інфраструктура реалізації є синхронізованими. Програма «Підтримка» продемонструвала ефективність як короткостроковий антикризовий механізм стимулювання попиту на книжкову продукцію, тоді як «Книга» стала прикладом більш системної моделі адресної підтримки, орієнтованої на довший соціокультурний ефект. Обидві ініціативи підтвердили, що за наявності фінансової доступності попит на книжкову продукцію в Україні є значним, а книга залишається важливим культурним товаром.

Окремий напрям оцінювання пов'язаний із ефективністю правозастосування у сфері авторського права. Аналіз кампанії «ANTI-PIRACY: BOOKS» показав, що чинні нормативно-правові акти у сфері інтелектуальної власності формально створюють необхідні підстави для захисту прав правовласників, однак їх практична ефективність залишається частковою. Найбільш проблемними виявилися цифровий та реалізаційний виміри: відсутність автоматизованих механізмів моніторингу, слабкість інструментів протидії цифровому піратству, недостатня інтеграція правозахисних та фінансових інструментів суттєво обмежують реальний вплив державної політики в цій сфері. Водночас кампанія підтвердила, що просвітницькі заходи мають позитивний, але самі по собі недостатній ефект без супроводу економічних, інституційних і цифрових механізмів впливу.

Таким чином, проведений аналіз дозволяє дійти висновку, що результативність нормативно-правової бази у видавничій галузі України є диференційованою: найвищих результатів досягнуто у сфері культурно-безпекового обмеження російського впливу та в окремих цифрово адміністрованих програмах підтримки, тоді як економічна, інституційна та цифрова ефективність державного регулювання залишається недостатньою. Це свідчить про потребу переходу від фрагментарної моделі законодавчого реагування до системної моделі регулювання, в якій нормативні акти супроводжуються стабільним фінансуванням, належною міжвідомчою координацією, сучасними цифровими інструментами реалізації та чіткою системою індикаторів оцінки впливу. Саме така трансформація є необхідною умовою підвищення відповідності української моделі регулювання європейським стандартам і забезпечення сталого розвитку видавничої галузі в умовах війни, післявоєнного відновлення та цифрової трансформації.

2.3. Державна підтримка видавничої справи України в контексті європейського досвіду (на прикладі Італії)

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації у 2022 році стало каталізатором глибокої структурної дестабілізації українського книжкового ринку, суттєво посиливши наявні проблеми та створивши нові виклики. За перші десять

місяців війни книжковий сектор зазнав масштабних матеріальних і кадрових втрат, спричинених прямими обстрілами, евакуацією персоналу, знищенням офісів, друкарень, складських приміщень, електронних архівів, а також руйнуванням логістичних ланцюгів.

За даними Державної наукової установи «Книжкова палата України імені Івана Федорова», станом на 1 грудня 2022 року кількість книжкових видань, що надійшли на реєстрацію, зменшилася більш ніж удвічі у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року – з 12 028 назв до 6 788, а їх сумарний наклад скоротився з 14,2 млн до 6,1 млн примірників (тобто лише 42,8 % від показників 2021 року) [64]. Кількість видавництв, що надіслали обов'язкові примірники, зменшилася з 1 065 до 549. Найбільш суттєвих втрат зазнало навчальне книговидання: у 2022 році було випущено лише 1 415 назв навчальної літератури тиражем 1,9 млн примірників, тоді як у 2021 році – 2 820 назв накладом 6,6 млн [64]. З огляду на відсутність фінансування з державного бюджету на друк підручників, а також припинення програм закупівель книжок для бібліотек, галузь виявилася практично позбавленою системної підтримки.

Наведені дані свідчать, що в умовах воєнної кризи ринкові механізми саморегуляції виявилися недостатніми, а видавнича галузь не здатна відновлюватися без системної державної підтримки. На відміну від секторів із коротким виробничим циклом і швидкою окупністю, книговидання характеризується тривалим інвестиційним періодом, високими ризиками та значною залежністю від платоспроможного попиту населення. У період війни скорочення доходів домогосподарств, руйнування інфраструктури розповсюдження та логістичні обмеження призводять до різкого звуження внутрішнього ринку, що унеможливорює швидке відновлення виробництва виключно на основі приватної ініціативи.

Крім того, видавнича галузь виконує не лише економічну, а й культурно-освітню та безпекову функцію, формуючи інформаційний простір держави та сприяючи зміцненню національної ідентичності. У таких умовах збереження її інституційної спроможності набуває стратегічного значення, що виходить за межі

класичної логіки ринкової ефективності. Саме тому державна підтримка повинна розглядатися не як тимчасовий антикризовий механізм, а як системний інструмент забезпечення стійкості та відновлення галузі [204].

В умовах структурної кризи державна підтримка видавничої галузі набуває не факультативного, а компенсаторного та стабілізаційного характеру. Якщо в періоди відносної економічної рівноваги втручання держави може розглядатися як інструмент стимулювання розвитку, то в умовах різкого скорочення виробництва, падіння купівельної спроможності населення та руйнування інфраструктури воно перетворюється на необхідну передумову збереження самої галузі.

Специфіка книговидання як виду культурної діяльності полягає у поєднанні економічної та суспільної функцій. Книга є не лише товаром, що реалізується на ринку, а й носієм знань, інструментом соціалізації, формування ціннісних орієнтирів та елементом національної інформаційної безпеки. Виробництво книжкової продукції характеризується тривалим циклом підготовки, значними початковими витратами та високими ризиками невизначеності попиту [236, с. 7]. За умов нестабільності ринку ці фактори істотно підвищують ймовірність скорочення видавничих програм, зменшення тиражів та відмови від інвестицій у нові проєкти.

Крім того, видавнича галузь має розгалужену інфраструктуру, що включає авторів, перекладачів, редакторів, дизайнерів, друкарні, книгарні, бібліотеки та дистрибуційні платформи. Порушення функціонування будь-якої ланки цієї системи негативно впливає на всю екосистему. У воєнний період, коли відбувається знищення матеріальної бази, релокація підприємств і скорочення споживчого попиту, ризик розриву виробничих і розповсюджувальних зв'язків суттєво зростає [32]. За таких умов ринкові механізми саморегуляції не здатні забезпечити достатній рівень стабільності та відновлення.

Окремого значення набуває цифрова трансформація галузі. Поширення електронних форматів, онлайн-продажів, цифрових платформ розповсюдження та нових медіа змінює структуру ринку, посилює конкуренцію та вимагає додаткових інвестицій у технологічну модернізацію. Видавництва змушені адаптуватися до

нових моделей споживання контенту, розвивати електронні каталоги, впроваджувати системи цифрового захисту авторських прав та використовувати інструменти автоматизації виробничих процесів [75, с. 30-38]. Поряд із цифровою модернізацією у сучасному міжнародному науковому дискурсі актуалізуються питання екологічної сталості видавничої галузі. Концепція екологічної трансформації розглядається як один із перспективних напрямів розвитку видавничої індустрії, що передбачає оптимізацію використання ресурсів, цифровізацію окремих виробничих процесів та впровадження більш сталих моделей функціонування видавничих підприємств [385]. Проте в умовах обмежених фінансових ресурсів самостійне фінансування таких змін для більшості суб'єктів ринку є складним або неможливим.

Таким чином, державна підтримка у сучасних умовах виконує не лише функцію компенсації поточних втрат, а й стратегічну роль у забезпеченні структурної модернізації галузі. Вона має спрямовуватися на збереження виробничого потенціалу, стимулювання попиту, підтримку інфраструктури розповсюдження та сприяння цифровій адаптації видавничого сектора. У цьому контексті особливого значення набувають конкретні механізми державного втручання, які реалізуються через грантові програми, субсидії, сертифікати підтримки попиту та інші інструменти фінансового й інституційного характеру.

Державна підтримка книговидавничого сектора в Україні здійснюється у декількох форматах, серед яких особливу роль відіграють цільові гранти, субсидії, сертифікати на придбання книг, пряма закупівля бібліотечних фондів та нормативно-правові інструменти, спрямовані на зменшення фінансових ризиків і стимулювання доступу до української літератури. Зазначені механізми мають різну економічну та інституційну природу: одні спрямовані на підтримку видавців і книгарень, інші – на стимулювання попиту з боку населення. У сукупності вони формують систему державного втручання, покликану забезпечити стабільність галузі, зберегти її виробничий потенціал та адаптувати до нових економічних і цифрових викликів.

Так, інституційна підтримка видавців реалізується через механізм грантового фінансування. Згідно з Порядком надання інституційної підтримки, закріпленим у Законі України «Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні» [184], відповідні дотації надаються Українським інститутом книги за державним замовленням у формі грантів із визначеними умовами звітності, цільового використання коштів та контролю результатів.

Станом на сьогодні грантове фінансування інституційної підтримки залишається одним із ключових інструментів державної підтримки книговидавничої галузі. З одного боку, воно сприяє короткостроковій стабілізації діяльності видавців і розвитку окремих сегментів ринку, дозволяючи частково зберегти інституційну спроможність у складних умовах.

З іншого боку, ефективність механізму суттєво обмежена. Обсяги фінансування значно нижчі за реальні потреби галузі: так, у 2024 році УІК отримав лише 93,5 млн грн при потребі в 1 211 млн грн, а в 2025 році – близько 78,5-278 млн грн при заявленій потребі в 1,442 млрд грн [16]. Крім того, конкурси проводяться нерегулярно, супроводжуються бюрократичними процедурами та сильною залежністю від щорічних бюджетних рішень і секвестру. У цьому контексті особливо актуальною є потреба у вдосконаленні механізмів інституційної підтримки, а саме – підвищення їх системності, передбачуваності фінансування та кращої інтеграції з іншими інструментами державної політики у сфері книговидання.

У рамках цього ж Закону України «Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні» передбачено субсидії для книгорозповсюджувачів, книжкових магазинів, що спрямовані на відшкодування витрат на оренду торгівельних приміщень та утримання інфраструктури. Зазначений механізм має на меті збереження мережі фізичного розповсюдження української літератури як ключової складової інфраструктури галузі. Водночас реалізація положень щодо відшкодування орендних витрат пов'язана із завершенням воєнного стану, що фактично відтерміновує практичне застосування цього інструменту.

Така ситуація демонструє характерну для української моделі державної підтримки проблему: наявність нормативно закріплених механізмів без їхнього повноцінного фінансового та часово визначеного забезпечення. В умовах війни, коли частина книгарень припинила діяльність або функціонує з мінімальною рентабельністю, відкладений характер субсидування знижує стабілізаційний потенціал цього інструменту. Отже, формальна наявність механізму підтримки не завжди означає його фактичну ефективність [244, с. 102-103].

Поряд із механізмами підтримки інфраструктури книгорозповсюдження законодавство передбачає інструменти стимулювання внутрішнього попиту на книжкову продукцію. Якщо субсидування книгарень спрямоване на збереження матеріальної бази галузі, то запровадження державних сертифікатів на придбання книжок орієнтоване безпосередньо на формування читацького попиту та розширення доступу громадян до української літератури. Такий підхід відображає зміщення акценту з підтримки пропозиції на підтримку споживання як одного з ключових чинників стабілізації ринку в умовах економічної та воєнної нестабільності.

Нормативне закріплення підтримки споживання книжкової продукції відбулося через Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо державної підтримки розвитку книговидавничої справи і популяризації читання», яким було доповнено Закон України «Про державну підтримку книговидавничої справи» положеннями щодо надання спеціальних сертифікатів на придбання книжок українською мовою [175]. Згідно з цим положенням, громадянам України можуть надаватися одноразові сертифікати для придбання книжок, зокрема після народження дитини або при досягненні дитиною 14-річного віку.

Економічна логіка такого механізму полягає у формуванні гарантованого платоспроможного попиту на книжкову продукцію, що дозволяє частково компенсувати скорочення ринку в умовах воєнної та економічної нестабільності. На відміну від грантових програм, спрямованих на підтримку пропозиції, сертифікати активізують безпосередньо кінцевого споживача, створюючи

додатковий грошовий потік у галузі та підтримуючи видавців і книгарні через ринковий механізм купівлі та продажу.

Практична реалізація зазначеної сертифікатної моделі у 2024 році засвідчила її здатність стимулювати внутрішній попит на книжкову продукцію. За офіційними даними, понад 62% нарахованих коштів було використано на придбання книжок українською мовою [127].

Водночас часткове повернення невикористаних коштів до бюджету вказує на наявність структурних обмежень доступу до книжкової продукції, що знижує потенціал цього інструменту. Таким чином, сертифікатна модель підтверджує свою ефективність як короткострокового стимулу попиту, однак потребує поєднання з інструментами підтримки інфраструктури розповсюдження.

Поряд із механізмами адресного стимулювання попиту держава застосовує інструменти формування гарантованого інституційного попиту на книжкову продукцію. Ще одним форматом державної підтримки книговидавничої галузі є закупівля книжкової продукції для поповнення фондів публічних бібліотек за кошти державного бюджету.

Нормативно-правовою основою програми є Закон України «Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні» [184], а також Стратегія розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія», затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03 березня 2023 № 190-р [204]. У цій стратегії серед пріоритетних напрямів визначено необхідність системного оновлення бібліотечних фондів шляхом централізованих закупівель сучасної української літератури, зокрема дитячих, науково-популярних та художніх видань, що сприяють формуванню читацької культури та зміцненню національного культурного простору. Реалізація відповідної програми покладена на Український інститут книги як уповноважену державну установу.

У 2021 році Український інститут книги реалізував програму поповнення фондів публічних бібліотек, в рамках якої було закуплено 386 779 примірників книжок від 101 українського видавництва, що надійшли до 1 030 публічних бібліотек по всій країні [208]. Загальна вартість закупленої літератури становила

47,9 млн грн, а відбір книжок здійснювався за результатами відкритого конкурсного відбору з урахуванням експертних оцінок та потреб бібліотек у якісній, сучасній, україномовній літературі для дітей, підлітків і дорослих.

У 2024-2025 роках механізм поповнення бібліотечних фондів реалізовувався через проведення мистецького конкурсу культурно-мистецьких проєктів, спрямованих на випуск книжкової продукції для публічних бібліотек [197].

У 2024 році в межах конкурсу з видання книжкової продукції, організованого Українським інститутом книги, фонди публічних бібліотек України було поповнено 137,5 тис. примірників нових видань. За результатами конкурсу виконано 93 договори на загальну суму 29,5 млн грн. У 2025 році укладено та виконано 76 договорів на суму 21,94 млн грн. Загальний наклад видань склав 113 тис. примірників, що були передані до 1 418 публічних бібліотек України. Переможцями конкурсу стали 30 українських видавництв [245].

Порівняльний аналіз динаміки реалізації програм поповнення бібліотечних фондів у 2021 та 2024-2025 роках засвідчує суттєву трансформацію як масштабів, так і механізмів державної підтримки.

У 2021 році реалізація програми мала характер централізованої закупівлі книжкової продукції для публічних бібліотек, що здійснювалася Українським інститутом книги на основі відкритого конкурсного відбору. Процедура відбору відзначалася високим рівнем інституційної організації та прозорості: було залучено автоматизовану бібліотечно-інформаційну систему, експертні ради та самі бібліотеки як суб'єкти оцінювання. Загалом до розгляду було подано 2384 книжкових видання, з яких відібрано 689 назв. У межах реалізації програми укладено 86 договорів і придбано 331,1 тис. примірників книжкової продукції на суму 48,36 млн грн. Книжки було розподілено між 616 публічними бібліотеками, що свідчить про значний масштаб охоплення та системний характер державного втручання [208].

Натомість у 2024-2025 роках механізм реалізації державної підтримки зазнав трансформації: від прямої закупівлі готової книжкової продукції держава перейшла до моделі фінансування видавничих проєктів через мистецькі конкурси. У 2024

році за результатами конкурсу було виконано 93 договори на суму 29,5 млн грн, що забезпечило випуск 137,5 тис. примірників книжок. У 2025 році обсяг державної підтримки ще більше скоротився. Було укладено 76 договорів на суму 21,94 млн грн, а загальний наклад становив 113 тис. примірників. Водночас кількість бібліотек-отримувачів зростає до 1 418, що свідчить про розширення географії розподілу при зменшенні обсягів фінансування та накладів [246; 268].

Таким чином, у порівнянні з 2021 роком спостерігається зниження як фінансових показників програми, так і кількості закуплених примірників книжкової продукції. Якщо у 2021 році держава забезпечувала масштабне централізоване поповнення бібліотечних фондів, то у 2024-2025 роках підтримка набула більш обмеженого та проєктно-орієнтованого характеру. Така трансформація зумовлена бюджетними обмеженнями воєнного часу, а також зміною підходів до державного втручання – від прямого формування попиту до стимулювання пропозиції через підтримку видавничих ініціатив.

Водночас зберігається інституційна сталість базових механізмів: конкурсна процедура, експертний відбір, орієнтація на соціально значущу тематику та підтримка україномовної книжкової продукції. Це свідчить про збереження державою стратегічного підходу до розвитку бібліотечної інфраструктури як елементу культурної політики, попри скорочення ресурсного забезпечення.

Отже, динаміка 2021-2025 років підтверджує, що державні бібліотечні програми залишаються одним із дієвих інструментів підтримки видавничої галузі, проте їх ефективність безпосередньо залежить від стабільності бюджетного фінансування. Скорочення обсягів накладів і фінансування демонструє вразливість моделі до зовнішніх кризових чинників, що додатково обґрунтовує необхідність інституційно закріпленого та довгострокового механізму державної підтримки видавничої справи.

Цей формат підтримки виконує декілька взаємопов'язаних функцій. По-перше, він сприяє оновленню бібліотечних фондів, що особливо важливо в умовах деколонізації культурного простору та списання застарілих і російськомовних видань. По-друге, закупівлі забезпечують видавництвам відносно прогнозований

обсяг реалізації, що зменшує фінансові ризики та дозволяє планувати видавничі програми. По-третє, через бібліотечну мережу держава гарантує доступ громадян до книжкового контенту незалежно від їхньої платоспроможності, що має важливе соціальне значення.

Поряд із інструментами стимулювання внутрішнього попиту та підтримки національної інфраструктури розповсюдження книжкової продукції державна політика у сфері книговидавання охоплює також зовнішній вимір – забезпечення міжнародної присутності української книги. Якщо бібліотечні закупівлі та сертифікатні програми спрямовані на стабілізацію внутрішнього ринку, то механізми міжнародної підтримки виконують функцію інтеграції національного книговидавання у глобальний культурний простір та зміцнення культурного суверенітету держави.

Як зазначає у своєму дослідженні М. Женченко, зміни в законодавстві стали основою для відмови від імпорту російської книжкової продукції, водночас державна політика дедалі активніше спрямовується на підтримку українських перекладів, а також участі українських видавництв у міжнародних книжкових ярмарках і виставках [454, с. 171-172].

За дослідженням О. Орлюк, українська книжка в умовах повномасштабної війни набула значення інструменту культурної дипломатії, а попит на українську літературу за кордоном у перший рік великої війни зріс майже вдвічі. Попри те, що у 2022 році загальна кількість виданих книжок і брошур в Україні скоротилася на 50,5% порівняно з попереднім роком, уже протягом дев'яти місяців 85,9% видавництв відновили діяльність повністю, а 14,1% – частково. Водночас суттєво зросла міжнародна активність: у 2022 році іноземними партнерами було придбано права на понад 230 творів українських авторів проти 120 у попередньому році, що свідчить про посилення інтересу до українського контенту на глобальному ринку [154].

Наведені показники підтверджують, що українська видавнича галузь володіє експортним потенціалом і здатна інтегруватися у світовий книжковий простір навіть в умовах воєнної кризи. Водночас такий результат не є виключно наслідком

кон'юнктурного інтересу до України, а значною мірою обумовлений попередніми програмами підтримки перекладів і міжнародної промоції.

Про важливість державної підтримки української книги на міжнародній арені неодноразово наголошують також учасники видавничого процесу. За відсутності системного фінансування та організаційної допомоги з боку держави більшість українських видавництв не мають достатніх ресурсів для регулярної участі у провідних міжнародних книжкових ярмарках, придбання прав на переклади, організації презентацій чи просування авторів на глобальному ринку. Як зазначають видавці, без державної підтримки українська література залишається практично невидимою за кордоном, що обмежує її конкурентоспроможність і культурний вплив [125].

Особливого значення у цьому контексті набуває перекладацький напрям як ключовий інструмент міжнародної присутності української літератури. За дослідженням перекладацьких процесів в Італії 2022-2024 років, переклад української літератури стає механізмом формування образу України в європейському гуманітарному просторі [269]. Йдеться не лише про збільшення кількості видань українських авторів італійською мовою, а про зміну функціонального статусу перекладу: з комерційного інструменту він трансформується у форму культурного представництва та інтелектуальної присутності держави за кордоном. Через переклад у європейському дискурсі закріплюються наративи про історію, досвід війни, культурну автономію та ціннісні орієнтири українського суспільства.

Зокрема, показовим є зростання перекладів творів сучасних українських авторів в Італії після 2022 року, серед яких видання текстів Сергія Жадана, Оксани Забужко та Андрія Куркова італійськими видавництвами. Їхня поява на європейському книжковому ринку супроводжується активною участю авторів у міжнародних фестивалях, публічних дискусіях і медіа, що посилює функцію перекладу як інструменту культурної дипломатії [270, с. 110; 226]. Таким чином, перекладацькі проєкти виходять за межі суто видавничої діяльності та стають

складовою ширшої стратегії представлення України у світовому культурному просторі.

Розширення міжнародної присутності української книжки слід розглядати не лише як інструмент економічного просування видавничої продукції, а й як складник публічної культурної політики держави [211, с. 18]. В умовах повномасштабної війни та протидії російській культурній експансії участь українських видавництв у міжнародних книжкових ярмарках, підтримка перекладів українських авторів іноземними мовами та просування національного контенту за кордоном набувають стратегічного значення. Йдеться не лише про комерційне розширення ринку збуту, а про формування позитивного іміджу України, зміцнення її культурного суверенітету та інтеграцію в європейський і світовий гуманітарний простір [166, с. 11-10].

За відсутності державної підтримки більшість українських видавництв не мають достатніх фінансових ресурсів для системної участі у міжнародних виставкових заходах, придбання прав на переклади або просування авторів на глобальному рівні. У такому випадку конкуренція з великими іноземними видавничими корпораціями стає нерівною, а можливості виходу українського продукту на міжнародний ринок суттєво обмежуються. Державне втручання у цій сфері виконує функцію компенсації ресурсної асиметрії та забезпечує представлення національної книжкової продукції в умовах глобалізованого культурного ринку [295].

Водночас міжнародна експансія української книжки відбувається в умовах цифрової трансформації світового книговидавничого простору. Онлайн-платформи, електронні формати, цифрові каталоги та алгоритмізовані системи дистрибуції змінюють механізми просування та споживання контенту. Це зумовлює необхідність не лише фінансування перекладів і презентацій, а й підтримки цифрової адаптації галузі: модернізації електронних реєстрів, розвитку онлайн-продажів, захисту авторських прав у цифровому середовищі [75, с. 331]. Таким чином, міжнародні стимули виступають складовою ширшої стратегії державної підтримки, спрямованої на забезпечення конкурентоспроможності

українського книговидання в умовах технологічних і геополітичних трансформацій.

Отже, наведені інструменти державної підтримки (грантові програми, сертифікатні механізми, бібліотечні закупівлі та стимули для міжнародного просування) не обмежуються виконанням окремих адміністративних або фінансових функцій. У сукупності вони формують модель публічного втручання, спрямовану на забезпечення стабільності видавничої галузі в умовах структурних трансформацій. Йдеться про перехід від фрагментарної підтримки окремих суб'єктів ринку до формування системної політики, що поєднує економічні, соціокультурні та безпекові пріоритети.

Ці інструменти державної підтримки формують комплексну модель публічного регулювання, що поєднує фінансові, соціокультурні та інституційні механізми впливу на розвиток видавничої галузі. Згідно з аналітичними звітами Українського інституту книги, такі механізми сприяють розширенню читачької аудиторії, підтримці малих і середніх видавництв, а також відновленню інфраструктури розповсюдження книжок у кризових умовах [208]. Водночас їх ефективність безпосередньо залежить від стабільності бюджетного фінансування, інституційної спроможності виконавців та рівня цифрової інтеграції механізмів реалізації.

Оцінка національної моделі державної підтримки потребує порівняльного аналізу з практиками інших європейських країн, що дозволяє визначити потенційні напрями вдосконалення української системи регулювання. У цьому контексті показовим є досвід Італії, де державна політика у сфері книговидання характеризується чітко структурованою інституційною базою, стабільними фінансовими механізмами та розвиненою системою підтримки друкованих медіа. Аналіз італійської моделі дає можливість окреслити додаткові інструменти, які можуть бути адаптовані до українських умов.

У структурі державного регулювання видавничої галузі Італійської Республіки ключову роль відіграє або ж Офіс підтримки видавничої справи (італ. Ufficio per il sostegno all'editoria) (далі – Офіс) при Департаменті інформації та

видавництва, що функціонує у складі Ради Міністрів Італії (італ. Presidenza del Consiglio dei Ministri) [429]. Інституційне розміщення цього органу в структурі центральної виконавчої влади свідчить про стратегічне значення політики підтримки медіа та видавництва на рівні урядового управління.

Офіс виконує функції реалізації державної політики у сфері забезпечення медіаплюралізму, фінансової підтримки друкованих медіа та стимулювання інноваційних процесів у видавничому секторі [326]. Офіс адмініструє грантові та дотаційні програми для різних категорій суб'єктів медіаринку, зокрема періодичних видань, спеціалізованих видань для осіб з порушеннями зору, кооперативних медіа, регіональних інформаційних ресурсів та некомерційних організацій [386; 326].

Внутрішня структура офісу передбачає функціонування спеціалізованих підрозділів, серед яких Служба прямої підтримки преси (італ. Servizio per il sostegno diretto alla stampa), відповідальний за пряму фінансову підтримку преси, та Служба з питань інвестицій (італ. Servizio per gli investimenti), орієнтований на модернізацію редакційної інфраструктури, цифровізацію виробничих процесів і впровадження інновацій [429; 355].

Фінансування здійснюється відповідно до нормативно закріплених процедур та охоплює:

- дотації для кооперативних і некомерційних видавничих ініціатив;
- підтримку видань мовами національних меншин;
- фінансування безкоштовної преси;
- гранти на модернізацію IT-інфраструктури та редакційного обладнання;
- підтримку розповсюдження друкованої продукції, зокрема в малозаселених територіях [326; 386].

Таким чином, інституційна модель Італії демонструє комплексний підхід до підтримки видавничої галузі, що поєднує соціальну функцію забезпечення доступу до інформації з економічними механізмами збереження медіаплюралізму та стимулювання цифрової модернізації.

Зазначена інституційна модель відображає високий рівень централізації та стратегічної координації державної політики у сфері видавництва. На відміну від фрагментарних підходів, характерних для країн із перехідною економікою, в Італії механізми фінансової підтримки інтегровані у довгострокову модель медіаполітики, що поєднує економічні стимули з інструментами забезпечення плюралізму та цифрової модернізації. Такий підхід мінімізує ризик декларативності норм і забезпечує їх практичну реалізацію через стабільні бюджетні фонди та інституційно закріплені процедури.

В українській моделі державного регулювання аналогічний рівень інституційної концентрації відсутній: функції підтримки видавничої галузі розподілені між кількома органами та реалізуються переважно через окремі програмні інструменти. Це ускладнює координацію державної політики та знижує її системність у порівнянні з італійською моделлю.

Важливими фінансовими інструментами реалізації державної політики є Єдиний фонд для плюралізму та цифрових інновацій у сфері інформації (італ. Fondo unico per il pluralismo e l'innovazione dell'informazione) (далі – Єдиний фонд) та Надзвичайний фонд для заходів підтримки видавничої справи (італ. Fondo straordinario per gli interventi di sostegno all'editoria) (далі – Надзвичайний фонд), що адмініструються Департаментом інформації та видавництва при Раді Міністрів Італії.

Єдиний фонд забезпечує довгострокову підтримку друкованих медіа, які дотримуються принципів інформаційного плюралізму, а також фінансує інноваційні трансформації галузі. У рамках Єдиного фонду надається фінансування на розвиток цифрових інструментів, модернізацію виробничих процесів, впровадження нових моделей розповсюдження, підтримку кіосків і мереж локального розповсюдження, а також створення робочих місць, зокрема, для молодих журналістів [355].

Надзвичайний фонд, натомість, має кризовий характер і застосовується як інструмент оперативного реагування на зовнішні виклики, зокрема пандемію COVID-19 або виклики, пов'язані з цифровим переходом у медіа. Його механізми

передбачають субсидування витрат на друк, логістику, інфраструктуру та професійне навчання персоналу [356].

Поєднання постійного та надзвичайного фінансування формує гнучку модель державного втручання, яка дозволяє одночасно забезпечувати стабільність ринку та адаптацію до технологічних змін.

Італійська модель характеризується послідовною державною політикою у сфері регулювання медіасектора. Фінансова підтримка тут має не разовий, а системний характер і є частиною довгострокової стратегії розвитку.

Водночас цифрова трансформація розглядається як невід'ємний елемент цієї політики. Це дозволяє не лише підтримувати традиційні друковані медіа, а й поступово адаптувати їх до нових технологічних умов.

На відміну від Італії, в Україні відсутній інституційно закріплений механізм поєднання довгострокового та кризового фінансування видавничої галузі. Державна підтримка реалізується переважно через окремі програмні ініціативи, що мають епізодичний характер і залежать від поточних бюджетних рішень, що знижує її стабілізаційний потенціал та обмежує можливості адаптації галузі до кризових і технологічних викликів.

Окремим елементом державної підтримки є програма «Contributo alle biblioteche per acquisto libri», що реалізується Міністерством культури Італії через Direzione Generale Biblioteche e diritto d'autore (Генеральний директорат бібліотек і авторського права). Програма передбачає щорічне фінансування на суму 30 мільйонів євро для закупівлі книжкової продукції державними, муніципальними та іншими публічними бібліотеками країни. Її метою є підтримка функціонування бібліотек та стимулювання національного книговидання [336].

Координацію політики читання здійснює Центр книги та читання (італ. Centro per il libro e la lettura) (далі – Центр), заснованого Указом Президента Італії № 233 від 26 листопада 2007 року [335]. Центр відповідальний за координацію політик у сфері читання, підтримки книжкової культури та реалізації науково-організаційних функцій. Зокрема, він займається фінансуванням проєктів, організацією книжкових фестивалів і промоційних кампаній (наприклад, «Міста,

що читають». італ. *Città che legge* [324]), наданням грантів бібліотекам та освітнім інституціям, а також дослідницькою діяльністю у сфері читання [335].

Особливістю діяльності Центру є його фокус на довгостроковому розвитку читацької культури: центр реалізує системні національні кампанії, сприяє створенню стійких локальних політик читання, підтримує взаємодію між видавцями, авторами, бібліотеками та читачами, а також бере участь у формуванні державної політики підтримки книговидавництва та читання. Центр співпрацює з Міністерством культури Італії, Міністерством освіти Італії, місцевими адміністраціями та Асоціацією комун Італії (італ. *Associazione Nazionale Comuni Italiani*) [321; 324].

Італійський досвід свідчить, що бібліотечні закупівлі книжкової продукції є складовою цілісної системи державного регулювання книжкового ринку. Держава через Міністерство культури Італії та Центр проводить культурну політику та виступає активним суб'єктом підтримки попиту: виділяє цільові кошти на придбання книг для публічних бібліотек, що сприяє структурній стабільності всієї ланцюга (видавці-дистриб'ютори-книгарні) [391, с. 23; 369]. Така модель формує передбачуване середовище функціонування галузі, у якому інструменти підтримки пов'язані з довгостроковими стратегічними цілями – розвитком читацької культури, збереженням інформаційного плюралізму та адаптацією до цифрових викликів.

Поряд із державними інституціями та програмами прямого бюджетного фінансування, важливим елементом італійської моделі регулювання є організації колективного управління авторськими правами, які поєднують публічно-правовий статус із функціями ринкового адміністрування. Ключовою серед них є Італійське товариство авторів та видавців (італ. *Società Italiana degli Autori ed Editori*) (далі – Товариство). Цей орган має статус юридичної особи публічного права, наданий відповідно до положень Закону № 2 від 31 січня 2008 року (італ. *Legge 31 gennaio 2008, n. 2*), а його діяльність спрямовується та координується Міністерством культури Італії та Президентською радою міністрів [337]. Товариство поєднує функції захисту прав правовласників з механізмами перерозподілу фінансових

ресурсів на підтримку культурного сектора. На відміну від професійних об'єднань, що функціонують як недержавні організації та не наділені владними чи регуляторними повноваженнями, діяльність Товариства інтегрована у систему державної культурної політики Італії та передбачає використання інструментів авторського права як джерела фінансування творчих ініціатив.

З 2016 року Товариство реалізує програму «Per Chi Crea», започатковану Міністерством культури Італії [407]. Програма фінансується за рахунок 10% доходів від компенсації авторам, виконавцям та продюсерам за приватне відтворення їхніх творів для особистого некомерційного використання [327]. Згідно з італійським законодавством, виробники та імпортери техніки (смартфонів, комп'ютерів, зовнішніх накопичувачів та інших пристроїв для запису) сплачують цей спеціальний збір для підтримки культурних ініціатив, зокрема на реалізацію банди для молодих митців у межах «Per Chi Crea» [408].

Програма «Per Chi Crea» виступає прикладом фінансового інструменту підтримки молодих фахівців культурної сфери через державну політику у сфері авторського права, що водночас створює умови для розвитку новітнього національного видавничого продукту. Особливість цієї програми полягає у тому, що вона базується на механізмі перерозподілу доходів з ринку споживання цифрового контенту на користь культурного сектора, а саме через плату за приватне копіювання, що сплачується виробниками пристроїв зберігання інформації.

Таким чином, діяльність Товариства демонструє, що механізми авторського права в Італії виконують не лише охоронну функцію, а й виступають інструментом економічної підтримки культурного сектора. Поєднання публічно-правового статусу з функціями ринкового адміністрування створює модель, у якій регулювання інтелектуальної власності інтегроване в загальну систему державної підтримки книговидавання.

В українському контексті функції колективного управління здійснюються спеціалізованими організаціями колективного управління, діяльність яких регулюється Законом України «Про авторське право і суміжні права» від 01 грудня

2022 № 2811-IX [171] та Законом України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» від 15 травня 2018 року № 2415-VIII [185]. Їхня інституційна роль є значно обмеженішою: вони зосереджені головним чином на зборі, адмініструванні та розподілі роялті між правовласниками і не наділені функціями системного перерозподілу коштів на розвиток культурних і креативних індустрій [231, с. 2; 3-6]. Відсутність інтеграції механізмів авторського права у державну політику підтримки книговидавництва та креативних індустрій суттєво знижує потенціал цього інструменту як джерела додаткового фінансування галузі та обмежує можливості реалізації комплексних програм підтримки, подібних до італійської моделі.

Поряд із інституціями публічного характеру, важливим компонентом італійської моделі є професійні галузеві об'єднання, які, хоча й не належать до органів державної влади, здійснюють вагомий вплив на формування політики у сфері книговидавництва та преси. Серед таких інституцій вирізняються Італійська асоціація видавців (італ. Associazione Italiana Editori) (далі – AIE) [323] та Італійська спілка періодичної преси (італ. Unione Stampa Periodica Italiana) (далі – USPI), що виступають активними суб'єктами публічного діалогу, правового лобізму та ініціаторами законодавчих змін.

AIE виступає як головний представник інтересів видавців книг, наукових журналів та цифрового контенту. Асоціація регулярно проводить аналіз ринку [413], готує пропозиції до уряду та парламенту (зокрема, в межах ініціативи «Libro in Parlamento» [392]), організовує публічні заходи та круглі столи щодо боротьби з цифровим піратством і впливу штучного інтелекту на видавничу галузь [387]. Асоціація також активно просуває кампанію #unlibroèunlibro, спрямовану на встановлення рівного оподаткування паперових і електронних книг, та лобіює збільшення державних закупівель книг для бібліотек [442; 414].

USPI, у свою чергу, об'єднує видавців періодичних видань (як друкованих, так і онлайн) і фокусується на захисті професійних, моральних та матеріальних інтересів редакцій. У 2023 році USPI підписала Колективний договір національного рівня з Італійською федерацією журналістики, видавничої справи та комунікації

(італ. Federazione Nazionale della Stampa Italiana) для регулювання трудових відносин журналістів у секторі періодичної преси [325]. Спілка також надає постійну правову підтримку видавцям, бере участь у переговорах щодо державних заходів підтримки редакцій [316].

В Україні вплив професійних об'єднань на видавничу галузь реалізується переважно через громадські організації. Однією з найбільш відомих є Українська асоціація видавців та книгорозповсюджувачів (далі – УАВК). Вона бере участь у розробці законодавчих пропозицій і, зокрема, ініціювала запровадження мораторію на виселення видавництв і книгарень [425, с. 120]. Крім того, асоціація виступає платформою для консолідації позицій професійної спільноти. Вона представляє інтереси галузі у взаємодії з органами державної влади та долучається до формування стратегічних рішень у сфері культурної політики [425, с. 124-125].

Іншою важливою організацією є Національна спілка журналістів України (далі – НСЖУ), яка активно займається захистом професійних прав журналістів, фіксацією злочинів проти медійників та наданням юридичної підтримки. Спілка системно моніторить напади та переслідування журналістів [147], веде кампанію зі звільнення українських журналістів, які перебувають у російському полоні [161]. Також в Україні функціонує Національна спілка письменників України (далі – НСПУ), яка підтримує літературний процес, організовує премії [156] та бере участь у відновленні культурної інфраструктури, зокрема реконструкції пошкодженого Будинку письменників у Києві. Секретаріат НСПУ ініціював відкритий благодійний збір коштів на ремонт і реконструкцію будівлі [22].

Водночас рівень впливу цих об'єднань залишається обмеженим. Станом на 2025 рік УАВК об'єднувала лише 95 учасників [152], у той же час, як вже зазначалося, у Державному реєстрі зареєстровано 8900 суб'єктів видавничої справи [54]. Більшість українських громадських організацій у галузі діють на волонтерських засадах, мають слабе фінансове забезпечення та охоплюють лише невелику частину ринку. Це свідчить про недостатню інституційну зрілість і низький рівень включеності професійної спільноти у процеси формування державної політики у сфері книговидавання.

Таким чином, порівняльний аналіз засвідчує, що в Італії професійні галузеві об'єднання інтегровані у систему публічного регулювання як повноцінні партнери держави, виконуючи функції аналітичного супроводу, нормотворчої ініціативи та координації галузевих інтересів. Їх діяльність характеризується високим рівнем інституціоналізації, стабільним фінансовим забезпеченням та широким охопленням професійної спільноти. Натомість в Україні вплив професійних об'єднань має більш фрагментарний характер і реалізується переважно через громадський сектор, що обмежений ресурсно та організаційно. Це зумовлює нижчий рівень їх участі у формуванні державної політики та слабшу інтеграцію у систему публічного управління галуззю. Відтак, одним із перспективних напрямів розвитку української моделі є посилення інституційної спроможності професійних об'єднань, розширення їх представництва та формалізація механізмів взаємодії з органами державної влади.

Таким чином, італійська модель регулювання видавничої галузі характеризується багаторівневою структурою, що поєднує централізовані державні механізми фінансування, автономні інституції з програмно-стратегічними функціями, публічно-правові організації колективного управління авторськими правами та активну участь професійних асоціацій. За таких умов забезпечується баланс між публічними інтересами та ринковими механізмами. Це дає змогу поєднати інструменти культурної політики з економічними стимулами та формує більш передбачуване середовище розвитку галузі.

В умовах цифрової трансформації саме узгодженість дій і координація між різними суб'єктами регулювання визначають здатність видавничого сектора адаптуватися до технологічних змін і зберігати інформаційний плюралізм.

Порівняльний аналіз показує, що ефективність такої моделі залежить не лише від обсягів фінансування. Визначальними чинниками є інституційна сталість, нормативна узгодженість і активна взаємодія держави з професійним середовищем.

Італійська модель регулювання видавничої галузі характеризується розгалуженою інституційною структурою та системою фінансових інструментів підтримки. Її важливою складовою є сформована нормативно-правова база, у

межах якої законодавчі акти визначають засади функціонування видавничих підприємств, умови державної допомоги, механізми забезпечення плюралізму та адаптації галузі до цифрових викликів.

Аналіз еволюції правового регулювання дозволяє простежити, як упродовж кількох десятиліть формувалася системна модель державної підтримки. Вона поєднує принцип свободи слова з інструментами економічного стимулювання.

Система правового регулювання видавничої галузі Італії формувалася поступово та відображає історичні, політичні й соціально-економічні трансформації держави. Нормативно-правові акти, ухвалені в різні періоди, закріплювали як загальні принципи функціонування друкованих медіа, так і спеціалізовані механізми організації видавничої діяльності та державної підтримки. З огляду на це доцільним є розгляд ключових законодавчих актів, що визначили етапи становлення сучасної моделі регулювання видавничої сфери Італії.

Італійські дослідники видавничої справи сходяться в тому, що сучасна система правового регулювання галузі сформувалася як результат тривалого історичного процесу, у якому законодавство виступало не лише інструментом економічної стабілізації, а й механізмом захисту свободи слова та інформаційного плюралізму. Так, А. Кадіолі та Дж. Віджіні [314] показують, як від повоєнного відновлення до цифрової ери законодавчі норми послідовно еволюціонували від подолання цензури до створення умов для ринкової конкуренції та культурного різноманіття. У свою чергу, дослідник В. Мелі [395] аналізує запровадження фіксованої ціни на книги як свідоме обмеження конкуренції на користь культурних цілей, таких як захист незалежних книгарень, дрібних видавництв і розмаїття асортименту. В. Мелі підкреслює, що ця норма створює бар'єр проти агресивної цінової політики великих мереж і онлайн-платформ, сприяючи збереженню культурного плюралізму, хоча й несе ризики для динаміки ринку. Тобто, італійські дослідники сходяться на думці, що законодавство у сфері видавничої діяльності в Італії не обмежується технічним регулюванням, а виконує стратегічну функцію, поєднуючи економічні, політичні та культурні цілі держави.

Одним із ключових нормативно-правових актів, що сформував правові засади галузі, є Закон про пресу від 8 лютого 1948 року № 47 італ. (італ. Legge sulla stampa), ухвалений у повоєнний період. Цей документ визначив основні принципи функціонування друкованих медіа, встановив вимоги до реєстрації періодичних видань, закріпив правовий статус відповідального редактора, а також окреслив межі юридичної відповідальності за зміст публікацій. [390].

Наступним важливим етапом еволюції правового регулювання стало ухвалення Закону від 5 серпня 1981 року № 416 «Про видавничі підприємства та державну допомогу пресі» (італ. Disciplina delle imprese editrici e provvidenze per l'editoria). Цей акт вперше на законодавчому рівні системно врегулював правовий статус видавничих підприємств і запровадив механізми державної фінансової підтримки. Закон визначив критерії отримання субсидій, встановив пільгові умови для підприємств, що видають загальнонаціональні та місцеві газети, а також закріпив засади інституційної допомоги сектора. Отже, державне втручання у сферу медіа набуло чітко структурованого економічного виміру [388].

Подальше розширення нормативної бази відбулося з прийняттям Закону № 62 від 7 березня 2001 року (італ. Nuove norme sull'editoria e sui prodotti editoriali), який суттєво модернізував понятійний апарат галузі. У документі було закріплено юридичне визначення «видавничої продукції», включно з цифровими форматами, що відображало початок трансформації медіасередовища. Закон також передбачив створення національного реєстру видавців та встановив механізми підтримки роздрібної торгівлі книжковою продукцією, зокрема через пільгові податкові режими для книгарень [389].

Важливим кроком у напрямі інституціоналізації державної підтримки стало ухвалення Закону від 26 жовтня 2016 року № 198 (італ. Istituzione del Fondo per il pluralismo e l'innovazione dell'informazione), яким було створено Фонд для плюралізму та інновацій у сфері інформації. Цей нормативний акт реформував підходи до розподілу державних субсидій, орієнтуючи їх на підтримку незалежних, некомерційних та локальних медіа, а також на впровадження цифрових технологій у видавничу діяльність [390]. Запровадження спеціалізованого фонду свідчить про

перехід від фрагментарних форм допомоги до системного механізму довгострокового фінансування галузі.

З огляду на порівняльний аспект дослідження, вищезгаданий закон є особливо показовим для аналізу підходів до державної підтримки видавничої сфери. На відміну від Італії, в Україні відсутній окремий законодавчо закріплений фонд, спрямований на забезпечення плюралізму та інновацій у видавничій сфері. Державна підтримка реалізується переважно в межах окремих програм, зокрема через проєктні ініціативи на кшталт програми «Українська книга», що мають переважно програмно-бюджетний характер і не формують сталого інституційно-фінансового механізму. Відсутність спеціалізованого фонду та довгострокових гарантій фінансування зумовлює залежність галузі від щорічних бюджетних рішень і поточних державних пріоритетів.

Представлені у Таблиці 2 напрями нормативно-правового регулювання видавничої сфери демонструють відмінності у підходах до формування державної політики у сфері видавничої справи в Італії та Україні.

Оскільки нормативно-правові системи Італії та України формувалися в різних політичних, правових і культурних умовах, пряме зіставлення окремих законодавчих актів не завжди є методологічно коректним. У зв'язку з цим у Таблиці 2 представлено зіставлення основних напрямів державного регулювання видавничої сфери, які реалізуються через відповідні нормативно-правові акти в обох країнах.

Італійська модель характеризується послідовною еволюцією законодавства: від базового регулювання свободи преси до інституціоналізації системної фінансової підтримки та створення спеціалізованого фонду для плюралізму та інновацій. Кожен наступний нормативний акт не замінює попередній, а розширює його, формуючи багаторівневу систему правового та фінансового забезпечення галузі.

Основні нормативно-правові акти у сфері регулювання видавничої діяльності в Італії та Україні

Італія			Україна	
№	Назва закону	Опис закону	Назва закону	Опис закону
1	Legge 8 febbraio 1948, n. 47 – Legge sulla stampa	Закон про свободу преси, вимоги до реєстрації видань, відповідальність редактора	Закон України «Про видавничу справу» від 05.06.1997 № 318/97-ВР	Основні засади видавничої справи, вимоги до суб'єктів, реєстрація, обов'язки
2	Legge 5 agosto 1981, n. 416 – Disciplina delle imprese editrici	Регулювання видавничих підприємств, критерії субсидій, державна допомога	Закон України «Про державну підтримку книговидавничої справи» від 06.03.2003 № 601-IV	Механізми надання держпідтримки видавцям: гранти, пільги, програми читання
3	Legge 7 marzo 2001, n. 62 – Nuove norme sull'editoria	Охоплення цифрових продуктів, створення реєстру видавців, податкові пільги книгарням	Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 № 2811-IX	Охорона прав авторів та правонаступників, порядок використання творів
4	Legge 26 ottobre 2016, n. 198 – Fondo per il pluralismo	Створення Фонду для плюралізму та цифрових інновацій у медіа	В Україні аналогічного закону наразі не існує.	

В українському правовому полі регулювання видавничої діяльності також має законодавче підґрунтя, однак воно здебільшого орієнтоване на визначення статусу суб'єктів та загальних принципів діяльності. Механізми фінансової підтримки функціонують переважно в межах окремих програм або підзаконних актів, що зумовлює їх залежність від поточної бюджетної політики та щорічних рішень органів виконавчої влади.

Відсутність окремого законодавчо закріпленого стабільного фонду підтримки плюралізму та інновацій у видавничій сфері в Україні свідчить про різний рівень інституціоналізації державної підтримки у порівнюваних країнах. Якщо в Італії підтримка інтегрована в структуру публічного фінансування як постійний елемент культурної політики, то в Україні вона має більш програмний характер.

Повномасштабна війна стала визначальним фактором структурної кризи видавничої галузі України, що проявилось у різкому скороченні обсягів виробництва, руйнуванні інфраструктури та втраті кадрового потенціалу. За таких умов ринкові механізми саморегуляції виявилися недостатніми, що обґрунтовує необхідність системної державної підтримки як передумови збереження галузі.

Видавнича справа в Україні здійснює економічну, соціокультурну та безпекову функції, що зумовлює трансформацію державної підтримки з інструменту стимулювання розвитку у механізм компенсації втрат і забезпечення інституційної стійкості галузі.

Сучасна модель державної підтримки в Україні має комплексний, але водночас фрагментарний характер і включає інструменти підтримки пропозиції (гранти, субсидії), стимулювання попиту (сертифікати «єКнига») та формування інституційного попиту (бібліотечні закупівлі). Водночас ефективність цих механізмів обмежується нестабільністю фінансування та відкладеним характером реалізації окремих інструментів.

Запровадження сертифікатних програм підтверджує ефективність стимулювання попиту як антикризового інструменту, однак виявляє структурні

обмеження доступу до книжкової продукції, що потребує синхронізації з підтримкою інфраструктури розповсюдження.

Бібліотечні закупівлі залишаються важливим елементом державної політики, поєднуючи економічну підтримку видавців із соціальною функцією забезпечення доступу до книжкової продукції. Проте їх масштаб і ефективність прямо залежать від бюджетних можливостей, що робить цей інструмент вразливим до кризових факторів.

Державна підтримка міжнародної присутності української книги (переклади, участь у ярмарках) виконує функцію культурної дипломатії та сприяє інтеграції у світовий книжковий ринок, однак залишається обмеженою через недостатність ресурсів і системних програм.

Порівняльний аналіз із Італією демонструє, що ефективність державної підтримки значною мірою визначається рівнем інституційної організації. Італійська модель відзначається більш централізованим управлінням, наявністю стабільних джерел фінансування та їх включенням у довгострокову культурну політику.

Поєднання постійних і кризових фінансових інструментів, розвиток бібліотечних програм, підтримка читання та використання механізмів авторського права формують цілісну систему регулювання. Вона забезпечує як стабільність галузі, так і її здатність адаптуватися до змін.

Натомість українська модель є більш фрагментованою: функції розподілені між різними інституціями, відсутній стабільний фонд фінансування, а участь професійних об'єднань у формуванні політики залишається обмеженою. Ці аспекти знижують загальну ефективність регулювання.

Перспективними напрямками вдосконалення державної підтримки в Україні є інституціоналізація стабільних фінансових механізмів, посилення координації між органами влади, інтеграція інструментів авторського права у систему фінансування галузі, розвиток інфраструктури розповсюдження та підвищення ролі професійних об'єднань у формуванні політики.

Загалом, державна підтримка видавничої галузі має трансформуватися з фрагментарного набору програм у цілісну стратегічну систему, що поєднує економічні, культурні та безпекові пріоритети та забезпечує довгострокову стійкість галузі в умовах кризових і технологічних змін.

Висновки до другого розділу

У другому розділі досліджено нормативно-правові засади державного регулювання видавничої справи в Україні, проаналізовано механізми державного впливу на галузь, оцінено результативність чинних інструментів підтримки та здійснено порівняння української моделі з італійським досвідом.

Встановлено, що законодавча база регулювання видавничої справи в Україні сформована навколо базових законів, які визначають загальні засади функціонування галузі, статус суб'єктів видавничої діяльності, окремі механізми державної підтримки, а також регулюють сферу авторського права і суміжних прав. Водночас аналіз засвідчив, що чинна нормативно-правова система не формує цілісного й достатньо стабільного механізму розвитку видавничої галузі, оскільки значна частина інструментів підтримки реалізується через підзаконні акти, окремі державні програми та щорічні бюджетні рішення. Це зумовлює фрагментарність державної політики та її залежність від поточної політичної й фінансової кон'юнктури.

З'ясовано, що ключові державні інституції беруть участь у регулюванні видавничої справи нерівномірно. Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України визначають нормативні та програмні рамки державної політики, Український інститут книги виступає центральною спеціалізованою інституцією практичної реалізації програм підтримки, тоді як роль інших суб'єктів державного управління є більш опосередкованою або обмеженою окремими напрямками. Така модель свідчить про наявність інституційної основи для регулювання галузі, однак не забезпечує належного рівня координації між органами влади та довгострокової узгодженості механізмів державного впливу.

Аналіз результативності нормативно-правової бази показав, що її вплив на розвиток галузі є суперечливим. З одного боку, в Україні сформовано правові передумови для підтримки книговидання, розвитку читання, поповнення бібліотечних фондів, функціонування грантових і сертифікатних механізмів, а також обмеження деструктивного зовнішнього впливу на національний книжковий ринок. З іншого боку, ефективність цих норм суттєво знижується через нестабільність фінансування, відкладений характер реалізації окремих положень, недостатню узгодженість між нормативною моделлю та практикою її виконання, а також відсутність системного моніторингу кінцевих результатів.

Доведено, що в умовах повномасштабної війни державна підтримка видавничої галузі набуває компенсаторного, стабілізаційного та безпекового значення. Скорочення кількості назв і накладів книжкової продукції, зменшення кількості активних видавництв, руйнування інфраструктури та звуження платоспроможного попиту підтверджують, що ринкові механізми саморегуляції в умовах воєнної кризи є недостатніми для збереження галузі. За таких умов державне втручання слід розглядати не як додатковий стимул, а як необхідну умову збереження інституційної спроможності видавничого сектора.

Оцінка окремих механізмів державної підтримки показує, що їх ефективність є неоднаковою. Інституційні гранти та інші форми підтримки пропозиції можуть сприяти збереженню виробничої спроможності видавництв. Водночас їхній вплив значною мірою залежить від обсягів фінансування та чіткості процедур реалізації.

Механізми підтримки книгорозповсюдження, зокрема передбачене законодавством субсидування книгарень, виявляють розрив між нормативним закріпленням і практичною реалізацією. Це знижує їхній потенціал як інструменту стабілізації галузі.

Сертифікатна модель підтримки, реалізована через програму «Книга», продемонструвала ефективність у стимулюванні внутрішнього попиту. Водночас вона виявила низку структурних обмежень, пов'язаних із доступом до книжкової продукції та станом інфраструктури розповсюдження.

Встановлено, що бібліотечні закупівлі та програми поповнення бібліотечних фондів залишаються одним із найважливіших інструментів прямої підтримки видавничої галузі. Вони виконують одночасно культурну, соціальну та економічну функції: забезпечують оновлення бібліотечних фондів, підтримують попит на книжкову продукцію та розширюють доступ громадян до української книги. Разом із тим порівняння програм 2021 та 2024, 2025 років засвідчило скорочення обсягів фінансування й накладів та перехід від моделі масштабної централізованої закупівлі до більш обмеженого проєктного фінансування, що свідчить про вразливість цього інструменту до зовнішніх кризових чинників.

З'ясовано, що механізми міжнародного просування української книги та підтримки перекладів набувають особливого значення в умовах війни, оскільки виконують не лише економічну, а й культурно-дипломатичну функцію. Участь українських видавництв у міжнародних ярмарках, підтримка перекладів і просування українського контенту за кордоном формують позитивний образ держави, посилюють її культурну присутність у європейському просторі та сприяють зміцненню культурного суверенітету. Водночас у цьому напрямі також відчувається залежність від державної організаційної та фінансової підтримки.

Порівняльний аналіз української та італійської моделей державної підтримки видавничої галузі засвідчив принципові відмінності в рівні інституціоналізації, стабільності фінансування та нормативної узгодженості. Для Італії характерна багаторівнева система підтримки, що поєднує спеціалізовані урядові інституції, постійні та кризові фонди, бібліотечні програми, інструменти підтримки читання, інтеграцію механізмів авторського права в культурну політику та активну участь професійних об'єднань у виробленні рішень. Українська модель, натомість, характеризується програмно-фрагментарним підходом, меншою інституційною концентрацією, відсутністю окремого стабільного фонду підтримки плюралізму та інновацій і значною залежністю від щорічних бюджетних рішень.

Отже, результати підтверджують, що державне регулювання видавничої справи в Україні має сформовану нормативну основу та окремі дієві інструменти підтримки, однак загалом залишається недостатньо цілісним, стабільним і

довгостроково забезпеченим. Європейський, зокрема італійський, досвід показує доцільність переходу від програмно-епізодичного до системного інституційно закріпленого підходу, який поєднує підтримку попиту, пропозиції, інфраструктури розповсюдження, бібліотечної мережі, цифрової адаптації та міжнародного просування національної книги. Це створює підґрунтя для подальшого осмислення ролі громадського сектора, професійних об'єднань і механізмів саморегулювання у формуванні збалансованої моделі управління видавничою галуззю, що становить предмет аналізу третього розділу.

РОЗДІЛ 3. САМОРЕГУЛЮВАННЯ ВИДАВНИЧОЇ ГАЛУЗІ

3.1. Принципи та форми саморегулювання видавничої галузі інститутами громадянського суспільства

В умовах трансформації культурної політики та розвитку креативних індустрій видавнича справа дедалі частіше розглядається як сфера, у якій державне регулювання поєднується з ринковими механізмами та активною участю недержавних суб'єктів. Така модель зумовлена специфікою функціонування книжкової продукції, яка поєднує економічні та суспільно-культурні функції. Відтак управління галуззю не може обмежуватися виключно адміністративними інструментами, а передбачає залучення професійного середовища до вироблення стратегічних рішень.

Відповідно до Закону України «Про видавничу справу» [173], видавнича діяльність спрямована на задоволення потреб особи, суспільства та держави, забезпечення свободи слова, підтримку національно-культурного розвитку та доступу до світових культурних цінностей. Законодавство закріплює такі засади державної політики, як свобода видавничої діяльності, протидія монополізації, підтримка національного книговидання, створення фондів розвитку галузі, а також залучення національно-культурних товариств і формування експертних рад за участю галузевих асоціацій, творчих спілок, представників професійної спільноти та громадського експертного середовища [173].

Нормативне закріплення участі недержавних суб'єктів у процесах формування політики свідчить про інституціоналізоване визнання ролі громадянського суспільства у розвитку видавничої галузі. Йдеться про консультативну функцію, потенційне співформування рішень у сфері культурної політики, розподілу ресурсів, визначення пріоритетів державної підтримки та розроблення стратегічних документів. Таким чином, громадський компонент вбудовується у систему галузевого управління як її структурний елемент, що має забезпечувати баланс інтересів держави, бізнесу та суспільства. Водночас така модель передбачає реальну залученість у процеси прийняття рішень.

У цьому контексті громадське управління у видавничій сфері постає як механізм доповнення державного регулювання через участь професійних об'єднань, галузевих асоціацій, експертних груп і творчих спілок у процесах вироблення та реалізації публічної політики. Його значення особливо зростає в умовах воєнного стану, економічної нестабільності та необхідності захисту національного культурного простору, коли державні ресурси є обмеженими, а професійна спільнота фактично бере на себе частину функцій із підтримки, консолідації та розвитку галузі. Саме тому аналіз теоретичних засад і нормативних передумов такої взаємодії є необхідним для подальшого дослідження принципів і форм громадського впливу на розвиток видавничої справи.

Таким чином, громадське управління у цій сфері доцільно розглядати не як допоміжний, а як системоутворюючий елемент сучасної моделі регулювання видавничої галузі. За таких умов професійні спільноти та галузеві об'єднання виступають не лише об'єктами регулювання, а й активними суб'єктами формування політики, здатними впливати на визначення пріоритетів розвитку галузі та зміст управлінських рішень. Водночас ефективність такої взаємодії залежить від рівня інституціоналізації їх участі та реальної включеності у процеси прийняття рішень, що визначає її практичний вплив на розвиток видавничої сфери.

У науковій літературі видавнича справа розглядається як складова частина системи соціальних комунікацій, що передбачає участь різних суб'єктів у її функціонуванні та розвитку [13; 286]. У межах такого підходу книговидання є економічною діяльністю, спрямованою на виробництво і розповсюдження друкованої продукції, а також важливим каналом поширення знань та суспільно значущої інформації. Через видавничу продукцію здійснюється передача ідей, наукових результатів, літературних та культурних традицій, що формують інтелектуальний і культурний простір суспільства.

Відповідно до цього, науковиця О. Бляшук розглядає видавничу справу як складову частину системи соціальних комунікацій, підкреслюючи її роль у трансляції культурних смислів і формуванні комунікативного простору суспільства. Дослідниця наголошує, що книговидання виконує не лише

економічну, а передусім соціокультурну функцію, забезпечуючи циркуляцію знань, ідей та цінностей у суспільстві [13]. Дослідник В. Шпак, аналізуючи розвиток видавничої справи України у пострадянський період, звертає увагу на трансформацію інституційної структури галузі та поступове зростання ролі професійних об'єднань у процесах формування галузевої політики [286].

У свою чергу, Т. Савельєва та І. Пелишенко, досліджуючи громадські об'єднання як інституціоналізовані форми суспільних рухів, зазначають, що ефективність їхнього впливу залежить від рівня організаційної спроможності, представницькості та включеності у публічні процеси [216].

Узагальнюючи наведені підходи, можна стверджувати, що професійні об'єднання відіграють помітну роль у функціонуванні видавничої галузі та беруть участь у процесах формування галузевої політики. Водночас ефективність такого впливу визначається не лише фактом наявності відповідних інституцій, а рівнем їх організаційної спроможності, представницькості та реальної інтеграції у процеси публічного управління. Це дозволяє розглядати громадський компонент у видавничій сфері як інституціоналізований елемент системи регулювання галузі.

У наукових дослідженнях культурної політики значна увага приділяється ролі професійних спільнот та громадських організацій у процесах формування галузевої політики. У межах такого підходу громадське управління розглядається як механізм участі недержавних представників (професійних асоціацій, творчих спілок, експертних організацій та інших інституцій громадянського суспільства) у виробленні та реалізації стратегій розвитку культурних індустрій. Як зазначає А. Пратт, функціонування культурних індустрій значною мірою залежить від взаємодії державної політики та професійних інституцій, які представляють інтереси галузі та беруть участь у формуванні регуляторного середовища [412].

Зокрема, у дослідженнях Л. Енгвалля підкреслюється, що система видавничого виробництва у сучасному суспільстві формується через взаємодію різних інституційних представників, серед яких важливу роль відіграють професійні організації та галузеві спільноти. Вони виступають не лише учасниками

ринку, а й інституціями, що впливають на правила функціонування видавничої системи, стандарти професійної діяльності та розвиток галузі загалом [342].

Специфіка книги як культурного та ринкового продукту безпосередньо впливає на підходи до управління видавничою галуззю. На відміну від багатьох інших секторів економіки, книговидання поєднує комерційні механізми виробництва і розповсюдження з виконанням важливих суспільних функцій: поширення знань, підтримки культурної спадщини, розвитку мови та формування читацької культури. У зв'язку з цим управління галуззю передбачає не лише економічне регулювання, але й врахування культурних та соціальних пріоритетів [435, с. 14-19].

Саме така специфіка зумовлює необхідність поєднання державної політики з участю професійної спільноти, яка володіє галузевою експертизою та безпосередньо залучена до процесів створення і поширення видавничої продукції. У цьому контексті громадське управління виступає важливим механізмом узгодження інтересів держави, учасників ринку та суспільства.

Таким чином, специфіка видавничої галузі як сфери, що поєднує економічні та соціокультурні функції, зумовлює необхідність поєднання державного регулювання з участю професійної спільноти. У цьому контексті громадське управління виступає механізмом узгодження інтересів різних учасників та інтеграції галузевої експертизи у процеси формування політики. Це актуалізує потребу у визначенні принципів, на яких ґрунтується така взаємодія, що дозволяє перейти до аналізу форм і механізмів громадського впливу на розвиток видавничої галузі.

Важливим принципом громадського управління у видавничій сфері є забезпечення представництва інтересів різних груп учасників галузі у процесах формування публічної політики [437]. Йдеться про створення інституційних механізмів, через які професійна спільнота може брати участь у виробленні рішень, що стосуються розвитку книговидання, регулювання ринку та визначення стратегічних пріоритетів культурної політики.

Представництво інтересів здійснюється насамперед через діяльність галузевих асоціацій, професійних об'єднань та творчих спілок, які консолідують позиції окремих учасників ринку та транслиують їх у публічному полі [334]. Такі організації формують колективну позицію галузі щодо законодавчих ініціатив, програм державної підтримки, податкової політики, умов розповсюдження книжкової продукції та інших питань, що впливають на функціонування видавничого сектора. Водночас вони забезпечують комунікацію між різними групами учасників книжкового ринку: видавцями, книготорговцями, бібліотеками, авторами та іншими суб'єктами культурного середовища, сприяючи узгодженню їхніх інтересів і виробленню спільного бачення розвитку галузі.

Таким чином, принцип участі та представництва інтересів передбачає включення професійної спільноти до процесу вироблення галузевої політики через інституційні механізми представництва. Це дозволяє враховувати практичний досвід учасників ринку, підвищувати обґрунтованість управлінських рішень і формувати більш збалансовану систему регулювання видавничої справи. Для видавничої галузі це має особливе значення, оскільки сприяє узгодженню інтересів різних сегментів книжкового ринку та зменшує ризик домінування окремих груп у процесі вироблення політики.

Ще одним важливим принципом громадського управління у видавничій сфері є забезпечення прозорості процесів прийняття рішень та підзвітності інституцій, що представляють інтереси галузі. Участь професійної спільноти у формуванні галузевої політики передбачає відкритість процедур обговорення, доступність інформації про діяльність органів управління та можливість громадського контролю за прийнятими рішеннями [416; 344].

Прозорість діяльності галузевих організацій і консультативних структур сприяє підвищенню довіри між державними інституціями, професійною спільнотою та суспільством. Вона забезпечує зрозумілість механізмів вироблення політичних рішень, зокрема у питаннях розподілу державної підтримки, визначення стратегічних напрямів розвитку книговидавництва та реалізації культурних програм.

Підзвітність, у свою чергу, передбачає відповідальність як державних органів, так і представницьких організацій перед професійною спільнотою та суспільством за результати прийнятих рішень. Наявність відкритих процедур обговорення, публікації звітів про діяльність інституцій та залучення експертного середовища до оцінки реалізації програм сприяє підвищенню ефективності управлінських процесів у видавничій сфері.

У видавничій галузі принципи прозорості та підзвітності набувають особливого значення, оскільки виступають необхідною умовою формування довіри до інституційних механізмів державної підтримки, процедур консультацій із професійною спільнотою та діяльності представницьких організацій. Їх забезпечення сприяє підвищенню легітимності управлінських рішень і ефективності взаємодії між державними інституціями та учасниками галузі.

Важливим принципом громадського управління у видавничій сфері є використання професійної експертизи галузевої спільноти та формування узгодженої позиції щодо ключових питань розвитку книговидавництва. На відміну від загальних консультацій, експертна участь передбачає залучення фахівців, які володіють практичним досвідом роботи у сфері видавничої діяльності, книжкової торгівлі, бібліотечної справи або культурної політики. Саме така експертиза дозволяє враховувати специфіку функціонування книжкового ринку та забезпечує більш обґрунтоване формування галузевих рішень.

Галузеві асоціації та професійні об'єднання виступають платформами для акумулювання експертних знань і вироблення спільної позиції професійної спільноти щодо актуальних проблем розвитку книговидавництва. У межах їхньої діяльності здійснюється аналіз законодавчих ініціатив, підготовка експертних висновків, формування пропозицій до державних програм підтримки галузі, а також участь у публічних консультаціях та робочих групах при органах влади. Така участь дозволяє поєднувати практичний досвід учасників книжкового ринку з процесами вироблення державної політики у сфері культури [281, с. 118-121].

Отже, у видавничій галузі професійна експертиза виступає не допоміжним, а структурно необхідним елементом ефективного регулювання, оскільки забезпечує

врахування специфіки функціонування книжкового ринку, яка не може бути повною мірою охоплена виключно адміністративними інструментами. Її залучення сприяє підвищенню обґрунтованості управлінських рішень та адаптивності регуляторних механізмів до реальних потреб галузі.

Важливим інструментом реалізації експертної функції є також галузева адвокація, тобто системна діяльність професійних організацій, спрямована на представлення інтересів книжкового сектора у публічному просторі та процесах вироблення державної політики. Вона може включати підготовку аналітичних матеріалів, експертних рекомендацій, проведення професійних дискусій і комунікацію з державними інституціями. У сучасних моделях культурної політики професійні спільноти дедалі частіше виступають активними учасниками формування політичних рішень, що сприяє підвищенню ефективності управління культурними індустріями.

Ще одним важливим принципом громадського управління у видавничій сфері є партнерська взаємодія між державними інституціями та професійною спільнотою. Така взаємодія передбачає участь галузевих організацій, професійних асоціацій та експертного середовища у процесах підготовки та реалізації публічної політики. У сучасних моделях управління культурними індустріями представники професійної спільноти дедалі частіше залучаються до консультаційних процедур, діяльності робочих груп та дорадчих органів, що дозволяє враховувати галузеву експертизу під час прийняття управлінських рішень.

Участь зацікавлених сторін у консультаціях з органами влади є важливим інструментом демократичного вироблення політики, оскільки сприяє представленню різноманітних інтересів і підвищує якість прийнятих рішень. Дослідження засвідчують, що залучення учасників галузі до консультаційних процесів безпосередньо впливає на рівень участі та різноманітність представлених інтересів у публічній політиці [312]. У сфері культурної політики така партнерська взаємодія реалізується через формування мереж співпраці між державними органами, професійними організаціями та експертними спільнотами, що передбачає їх участь у стратегічному плануванні, підготовці програм розвитку та

реалізації спільних проєктів [368]. Таким чином, партнерська взаємодія виступає не лише формою співпраці, а й важливим принципом громадського управління, що забезпечує інтеграцію галузевої експертизи у процеси прийняття управлінських рішень.

Таким чином, партнерська взаємодія у видавничій галузі виступає не лише формою співпраці між державними інституціями та професійною спільнотою, а й індикатором рівня розвитку та зрілості системи галузевого управління. У її межах професійні об'єднання та інші недержавні учасники набувають статусу повноцінних учасників реалізації публічної політики, що сприяє підвищенню ефективності управлінських рішень та узгодженню інтересів основних суб'єктів галузі.

Однією з важливих форм громадського впливу на розвиток видавничої галузі є саморегуляція професійної спільноти. У цьому контексті її можна визначити як систему добровільно сформованих правил, стандартів і практик, що розробляються самими учасниками ринку. Вони спрямовані на координацію діяльності, захист професійних інтересів і підтримання належної якості процесів у галузі.

У науковій літературі саморегуляцію розглядають як форму регуляторного процесу, за якої правила та стандарти формуються не державними органами, а професійною або галузевою спільнотою. Саме вона бере на себе відповідальність за їх дотримання і контроль [363; 432]. У такій моделі галузеві організації або професійні об'єднання виступають суб'єктами встановлення правил і стандартів поведінки, які регулюють діяльність учасників ринку на рівні індустрії, доповнюючи або частково замінюючи державне регулювання [371].

У межах культурних та креативних індустрій саморегуляція часто розглядається як один із механізмів узгодження ринкової автономії галузі та суспільних інтересів, пов'язаних із виробництвом і поширенням культурного продукту. Дослідники відзначають, що у таких сферах значну роль відіграють професійні спільноти та галузеві об'єднання, які формують внутрішні стандарти діяльності, виробляють спільні позиції щодо розвитку галузі та представляють інтереси учасників ринку у взаємодії з державними інституціями [354]. У

видавничій сфері це може проявлятися у діяльності асоціацій видавців, книгорозповсюджувачів, професійних спільнот редакторів і перекладачів, які виступають майданчиками для вироблення галузевих рекомендацій, етичних принципів та стандартів професійної взаємодії.

Отже, саморегуляція у видавничій галузі виступає важливим механізмом доповнення державного регулювання, що забезпечує формування галузевих стандартів, норм професійної діяльності та етичних принципів взаємодії між учасниками ринку. Її ефективність залежить від рівня організаційної спроможності професійної спільноти та здатності галузевих інституцій забезпечувати дотримання вироблених правил, що у сукупності сприяє підвищенню якості функціонування видавничого сектора.

Окреслені принципи громадського управління визначають концептуальні засади взаємодії між державними інституціями та професійною спільнотою у видавничій галузі. Їх реалізація забезпечує залучення недержавних суб'єктів до процесів формування публічної політики та сприяє формуванню більш гнучкої й збалансованої моделі регулювання, що поєднує адміністративні механізми з галузевою експертизою.

Поряд із визначеними принципами, громадський вплив на розвиток видавничої галузі виявляється у конкретних формах участі професійної спільноти у формуванні та реалізації галузевої політики. Йдеться про діяльність громадських організацій і професійних об'єднань, участь у нормотворчих процесах, адвокацію, партнерську взаємодію та саморегуляцію. Аналіз цих форм дає змогу простежити практичні механізми включення недержавних представників у систему регулювання видавничої сфери.

Участь громадських організацій у формуванні публічної політики в Україні має нормативно-правове підґрунтя, визначене Законом України «Про громадські об'єднання» [180]. Відповідно до статті 1 цього закону, громадське об'єднання є добровільним об'єднанням фізичних та/або юридичних осіб приватного права, створеним для здійснення та захисту прав і свобод, а також задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних і культурних інтересів. Важливою

нормою є також положення статті 21, відповідно до якої громадські об'єднання мають право брати участь у формуванні та реалізації державної політики через подання пропозицій до органів державної влади, участь у консультаціях, діяльність у консультативно-дорадчих органах та реалізацію спільних ініціатив із державними інституціями. Таким чином, законодавство України створює правові передумови для залучення інститутів громадянського суспільства до управління видавничою сферою.

У наукових дослідженнях розвитку видавничої справи також підкреслюється значення професійних об'єднань у формуванні галузевого середовища. Зокрема, В. Шпак зазначає, що в умовах становлення української державності професійні об'єднання видавців і книгорозповсюджувачів стали важливими інституціями, які сприяли консолідації учасників книжкового ринку, захисту їхніх інтересів та участі у формуванні державної політики у сфері книговидання. Через діяльність таких організацій відбувається узгодження позицій представників галузі, підготовка пропозицій до законодавчих ініціатив, а також формування професійних стандартів і правил взаємодії між учасниками ринку [282].

У ширшому контексті досліджень культурної політики роль професійних спільнот у формуванні галузевих рішень розглядається також через концепцію управління культурними індустріями. Так, Д. Тросбі підкреслює, що культурні індустрії характеризуються поєднанням економічної діяльності та суспільної місії, що зумовлює необхідність участі різних представників у процесах управління галуззю. У таких умовах поряд із державними інституціями важливу роль відіграють професійні організації, які представляють інтереси галузі, формують експертні позиції та сприяють виробленню збалансованої культурної політики [435].

Подібну позицію висловлює і дослідник Р. Тауз, яка зазначає, що ефективне управління культурними індустріями передбачає взаємодію держави, ринку та інституцій громадянського суспільства. Професійні асоціації та галузеві об'єднання у цій системі виконують функцію посередників між державними

структурами та учасниками ринку, сприяючи формуванню більш адаптивних і гнучких моделей регулювання [437].

Таким чином, сучасні дослідження культурної політики та економіки культурних індустрій підтверджують, що професійні об'єднання відіграють важливу роль у формуванні галузевих рішень та розвитку культурних секторів. Вони виступають каналом представництва інтересів учасників ринку, забезпечують акумулювання професійної експертизи та сприяють формуванню механізмів співпраці між державою, ринком і громадянським суспільством. Водночас їхня роль у виробленні галузевої політики не обмежується загальними деклараціями або окремими консультаціями, а реалізується через систему інституційних механізмів, що забезпечують організовану взаємодію між державними структурами та представниками галузі.

Наукові дослідження уточнюють зазначені положення, акцентуючи на функціональних характеристиках діяльності інституцій громадянського суспільства. Зокрема, професійні асоціації, громадські організації та експертні спільноти розглядаються як механізми акумулювання інтересів професійного середовища, підготовки експертних пропозицій і формування узгодженої позиції галузі щодо законодавчих ініціатив та стратегічних напрямів розвитку книговидавництва. Як зазначають українські дослідники громадянського суспільства, громадські організації виконують функцію представництва інтересів різних соціальних груп та сприяють налагодженню комунікації між державою і суспільством у процесах вироблення публічної політики [214; 17].

Практична реалізація громадського впливу у сфері публічної політики відбувається через інституційні форми взаємодії громадянського суспільства з органами влади. У наукових дослідженнях підкреслюється, що така участь реалізується через різні організаційні структури та механізми взаємодії з органами влади, які забезпечують представництво інтересів громадян і професійних спільнот та формують інституційне середовище громадської участі [108; 214]. Важливою характеристикою цих форм є їх здатність забезпечувати сталі канали взаємодії між громадянським суспільством і державними інституціями, що дозволяє формувати

колективну позицію професійних спільнот, готувати експертні рекомендації та залучати практичний досвід до процесів вироблення політики. До таких форм належать діяльність громадських організацій, галузевих асоціацій, професійних об'єднань, а також участь представників громадськості у консультативно-дорадчих органах при державних інституціях [12].

До інституцій, що відіграють помітну роль у формуванні галузевої політики та розвитку книжкового ринку в Україні, належать, зокрема, Українська асоціація видавців та книготорговців, Національна спілка письменників України та Національна спілка журналістів України [247; 149; 148] тощо. Важливе місце посідають також громадські організації, що реалізують культурні, освітні та просвітницькі ініціативи у сфері книговидавництва, серед яких, зокрема, ГО «Форум видавців» [23].

Діяльність таких інституцій спрямована на консолідацію професійної спільноти, популяризацію читання, підтримку культурних ініціатив та формування сприятливого середовища для розвитку видавничої галузі. Водночас вони виступають важливими учасниками комунікації між державними інституціями та представниками книжкового ринку, сприяючи врахуванню галузевої експертизи під час формування та реалізації культурної політики.

Важливою формою реалізації громадського впливу на розвиток галузі є участь професійної спільноти у нормотворчих процесах, тобто у підготовці законодавчих ініціатив та нормативно-правових актів. У сучасних моделях публічного управління така участь розглядається як один із механізмів забезпечення демократичності процесу формування державної політики та врахування інтересів різних соціальних і професійних груп. Науковці підкреслюють, що залучення громадськості до нормотворчості сприяє підвищенню якості нормативних актів, оскільки дозволяє інтегрувати у процес їх розроблення експертні знання та практичний досвід представників відповідної сфери діяльності.

Дослідники нормотворчого процесу наголошують, що громадські організації та інші інституції громадянського суспільства можуть бути залучені до підготовки нормативно-правових актів на різних етапах їх розроблення: від ініціювання

пропозицій до експертного обговорення проєктів нормативних документів. У працях з публічного управління та нормопроектування така участь розглядається як одна з ознак демократизації нормотворчої діяльності, за якої поряд із державними органами та органами місцевого самоврядування до вироблення рішень долучаються й недержавні представники [151, с. 57-58].

Водночас участь громадськості у законотворчості може реалізовуватися через різні механізми, зокрема подання законодавчих пропозицій, участь у громадських обговореннях, експертних консультаціях та підготовку аналітичних рекомендацій для органів влади, що сприяє підвищенню відкритості законодавчого процесу та врахуванню позицій громадянського суспільства під час прийняття рішень [70, с. 29]. Окрім цього, важливим інструментом такої участі є діяльність консультативно-дорадчих органів при державних інституціях, зокрема громадських рад при органах виконавчої влади, які мають можливість подавати пропозиції до проєктів нормативно-правових актів і брати участь у формуванні державної політики у відповідних сферах, забезпечуючи додаткові канали взаємодії між державою та громадянським суспільством [34, с. 38-39].

Отже, участь професійної спільноти у нормотворчому процесі виступає одним із ключових інструментів взаємодії між державними інституціями та представниками галузі. Включення експертного середовища та професійних об'єднань до розроблення нормативно-правових актів сприяє формуванню більш обґрунтованих управлінських рішень та дозволяє враховувати специфіку функціонування відповідної сфери діяльності. У випадку видавничої галузі така участь є особливо важливою, оскільки розвиток книжкового ринку залежить не лише від загальних механізмів культурної політики, а й від врахування професійного досвіду учасників галузі під час формування регуляторного середовища. Саме тому залучення галузевих організацій до нормотворчого процесу можна розглядати як важливу передумову підвищення ефективності державної політики у сфері книговидавання.

Ще однією важливою формою реалізації громадського впливу на формування та реалізацію публічної політики є адвокаційна діяльність

громадських організацій та професійних об'єднань. На відміну від нормотворчої участі, яка передбачає безпосереднє залучення представників професійної спільноти до підготовки нормативно-правових актів у межах формальних процедур, адвокаційна діяльність спрямована на вплив на процес ухвалення рішень через публічні, експертні та комунікаційні інструменти [317, с. 2].

Дослідники зазначають, що адвокаційна діяльність громадських організацій реалізується через поєднання внутрішніх (експертні консультації, підготовка аналітичних матеріалів, участь у робочих групах) і зовнішніх (публічні кампанії, інформаційні заходи, залучення медіа) механізмів впливу [436, с. 2].

У контексті діяльності громадянського суспільства адвокаційні механізми можуть проявлятися у різних формах: проведенні публічних кампаній, підготовці експертних позицій щодо проєктів нормативно-правових актів, організації професійних дискусій, а також підготовці колективних звернень до органів державної влади. Такі інструменти дозволяють привертати увагу до актуальних суспільних проблем, формувати порядок денний публічної політики та сприяти врахуванню інтересів громадянського суспільства у процесах прийняття рішень. Дослідник Д. Назаренко підкреслює, що адвокаційна діяльність громадських організацій є важливим елементом демократичного врядування, оскільки вона забезпечує можливість суспільства впливати на формування державної політики та контролювати її реалізацію [146, с. 111-112].

Таким чином, адвокаційна діяльність у видавничій галузі виступає важливим інструментом впливу професійної спільноти на процес формування публічної політики, забезпечуючи можливість артикуляції та просування галузевих інтересів поза межами формалізованих процедур державного управління. Вона сприяє формуванню порядку денного політики, актуалізації ключових проблем розвитку книговидавництва та розширенню участі недержавних представників у процесах прийняття управлінських рішень, виконуючи функцію комунікаційного посередника між державними інституціями та професійним середовищем.

Ще однією формою реалізації громадського впливу на розвиток видавничої галузі є партнерська взаємодія між державними інституціями та організаціями

громадянського суспільства, що здійснюється у формі спільних програм і проєктів. Сучасні моделі публічного управління розглядають таку співпрацю як важливий механізм залучення недержавних суб'єктів до реалізації публічної політики [368]. У науковій літературі партнерські моделі управління визначаються як такі, що передбачають участь громадських організацій у реалізації державних програм, розробленні стратегій розвитку та впровадженні суспільно важливих ініціатив [344]. За таких умов громадські організації виступають не лише суб'єктами контролю, а й повноцінними партнерами держави у реалізації публічної політики.

На практиці розвитку видавничої галузі партнерські механізми взаємодії держави та професійної спільноти можуть реалізовуватися через спільні культурні та соціальні ініціативи. Зокрема, у сучасній українській практиці одним з видів такої співпраці є благодійні видавничі проєкти, що реалізуються за участю державних інституцій та приватних видавництв. Серед прикладів можна назвати благодійну акцію «Українським дітям – українську книгу», реалізовану за участю Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Міністерства культури та інформаційної політики України та українських видавництв, крім того – проєкт «Книжки без кордонів», що координується Українським інститутом книги за підтримки державних інституцій, а також благодійні ініціативи приватних видавництв, зокрема проєкти видавництва «Ранок» («Ми Українці», «Діти Донбасу») та «Видавництва Старого Лева» – «Books on charity! Книги на благодійність» тощо [278, с. 83-84].

Аналіз таких ініціатив засвідчує, що подібні проєкти виконують не лише соціальну функцію забезпечення доступу до книжкової продукції, але й сприяють популяризації читання та зміцненню взаємодії між державними органами та учасниками книжкового ринку. Зокрема, у межах дослідження благодійних видавничих ініціатив в Україні було встановлено, що подібні проєкти можуть виступати ефективним інструментом співпраці держави та видавничого сектора у сфері культурної політики та популяризації читання [278, с. 85-86].

З огляду на вищезазначене можемо стверджувати, що партнерські програми виступають важливим механізмом взаємодії між державними інституціями та

організаціями громадянського суспільства у процесах розвитку культурних індустрій. На відміну від інших форм громадського впливу, вони передбачають не лише представництво інтересів або експертну участь у виробленні рішень, а й безпосередню співпрацю у реалізації галузевих ініціатив. У цьому контексті партнерські проєкти дозволяють поєднати управлінські ресурси держави з професійною експертизою учасників ринку, що створює додаткові можливості для реалізації культурної політики та розвитку видавничої галузі. Водночас ефективність таких форм взаємодії значною мірою залежить від рівня інституціоналізації співпраці, прозорості процедур та активності самих професійних спільнот у реалізації спільних програм.

Характер взаємодії між державними інституціями та професійною спільнотою є одним із ключових чинників ефективності функціонування системи управління у сфері культурних індустрій, зокрема у видавничій галузі. Саме спосіб організації цієї взаємодії визначає, якою мірою професійні учасники ринку можуть брати участь у формуванні державної політики, впливати на вироблення галузевих рішень та долучатися до реалізації програм розвитку. У наукових дослідженнях публічного управління така взаємодія розглядається через моделі участі зацікавлених сторін, що передбачають залучення громадянського суспільства, експертних спільнот та професійних асоціацій до процесів вироблення та реалізації політики. Зазначений підхід відображає перехід від ієрархічних моделей управління до більш відкритих та інклюзивних форм взаємодії між державою та недержавними представниками [298].

Однією з поширених форм взаємодії між державними інституціями та професійною спільнотою є консультаційна модель, що передбачає залучення представників галузі до підготовки та обговорення управлінських рішень. У межах цієї моделі професійні об'єднання, експертні спільноти та галузеві організації беруть участь у розробленні нормативно-правових актів, стратегічних документів і програм розвитку, надаючи державним інституціям експертні оцінки та рекомендації. Такий формат участі забезпечує інтеграцію галузевої експертизи у процес вироблення політики та відповідає сучасним підходам до формування

публічної політики, які передбачають залучення різних інституційних учасників до процесу прийняття рішень [358; 415].

Практично така участь може реалізовуватися у різних організаційних формах. До них належать експертні консультації під час підготовки законодавчих ініціатив, участь представників галузі у громадських обговореннях, діяльність у складі робочих груп або експертних комісій, а також участь у дорадчих органах при державних інституціях. Подібні формати взаємодії дозволяють представникам професійної спільноти висловлювати позицію галузі, надавати фахові рекомендації та пропонувати альтернативні підходи до вирішення галузевих проблем [281, с. 128].

Водночас консультаційна модель має певні обмеження. Її характерною рисою є те, що участь професійних спільнот здебільшого має дорадчий характер, тоді як остаточне ухвалення рішень залишається у компетенції державних органів. У зв'язку з цим у сучасних дослідженнях публічного управління все частіше наголошується на необхідності переходу від суто консультаційних механізмів до більш розвинених форм співпраці, таких як партнерські або співрегуляторні моделі управління, які передбачають більш активну участь недержавних учасників у процесах реалізації політики [298].

Більш розвиненою формою взаємодії між державними інституціями та професійною спільнотою є партнерська модель, яка передбачає перехід від консультаційної участі до безпосередньої співпраці у реалізації галузевих програм та ініціатив. Якщо у консультаційній моделі представники професійного середовища виконують переважно дорадчу та експертну функцію, то у партнерській моделі вони можуть виступати співвиконавцями окремих програм, проєктів або стратегічних ініціатив у сфері культурної політики.

У межах такого підходу державні інституції взаємодіють із професійними об'єднаннями, громадськими організаціями та іншими учасниками галузі у процесі реалізації публічної політики, поєднуючи управлінські ресурси держави з професійною експертизою представників ринку. Подібні форми співпраці

дозволяють більш ефективно враховувати практичні потреби галузі та забезпечують гнучкість механізмів реалізації державних програм.

Дослідники публічного управління наголошують, що партнерські формати взаємодії є характерною рисою сучасних моделей управління, які передбачають активну участь недержавних учасників у процесах реалізації політики та вирішення суспільних проблем [341]. У таких моделях державні органи, громадські організації та професійні спільноти можуть формувати спільні інституційні механізми співпраці, спрямовані на досягнення визначених публічних цілей.

Практично партнерська модель може реалізовуватися через різні організаційні форми співпраці, зокрема спільні галузеві програми, реалізацію державних ініціатив за участю професійних організацій, проведення спільних культурних або освітніх проєктів, а також участь професійних асоціацій у реалізації програм підтримки галузі. Подібні механізми дозволяють поєднати управлінські можливості держави з експертним потенціалом професійного середовища, що сприяє більш ефективному розвитку галузі.

Прикладом партнерської моделі взаємодії є діяльність професійних асоціацій видавців і книгорозповсюджувачів у зарубіжних країнах. За результатами порівняльного аналізу М. Сенченка, у більшості розвинених країн такі асоціації виконують представницькі та лобістські функції, а також активно долучаються до реалізації державних програм підтримки галузі. Вони беруть участь у розподілі державних коштів, співфінансують спільні проєкти та долучаються до формування механізмів фінансування. Це дає змогу поєднувати державні ресурси з професійною експертизою та ринковими можливостями [220].

Таким чином, партнерська модель взаємодії створює можливості для більш активного залучення професійної спільноти до реалізації державної політики у галузі. У контексті видавничої сфери подібні механізми співпраці можуть сприяти ефективнішому поєднанню управлінських ресурсів держави з експертним потенціалом професійних об'єднань, що підвищує результативність галузевих програм та сприяє розвитку видавничого сектора.

Ще більш інституціоналізованою формою взаємодії між державою та професійною спільнотою є співрегуляторна модель, яка передбачає часткове поєднання механізмів державного регулювання та галузевого саморегулювання. У межах такої моделі професійні об'єднання, асоціації або інші інституції громадянського суспільства можуть брати участь не лише у консультаціях чи реалізації програм, а й у формуванні окремих правил функціонування галузі, розробленні стандартів діяльності або механізмів професійного контролю [372, с. 3].

У сучасних дослідженнях публічного управління співрегуляція розглядається як один із інструментів багаторівневого управління, що передбачає розподіл регуляторних функцій між державними інституціями та недержавними представниками. Як зазначає К. Марсден, співрегуляція поєднує елементи державного регулювання та саморегулювання галузі, забезпечуючи водночас нормативну рамку з боку держави та участь професійних спільнот у виробленні конкретних правил і стандартів діяльності. Такий підхід дозволяє враховувати специфіку функціонування галузі та підвищує ефективність регуляторних механізмів [394].

Практично співрегуляторна модель може реалізовуватися через різні інституційні механізми, зокрема розроблення професійних кодексів і стандартів діяльності, участь галузевих асоціацій у розробленні регуляторних правил, створення спільних регуляторних органів або делегування окремих функцій контролю професійним об'єднанням. Подібні механізми дозволяють підвищити адаптивність регуляторної системи до потреб галузі та забезпечують більш активну участь професійної спільноти у процесах управління.

Отже, співрегуляторна модель передбачає більш високий рівень інституціоналізації взаємодії між державними інституціями та професійною спільнотою, оскільки вона поєднує механізми державного регулювання з елементами галузевого саморегулювання. У контексті видавничої галузі використання подібних механізмів може сприяти формуванню більш гнучкої та ефективної системи регулювання, у якій державна політика доповнюється

професійною експертизою галузевих об'єднань та інституцій громадянського суспільства.

Таким чином, взаємодія між державними інституціями та професійною спільнотою у сучасних системах публічного управління може реалізовуватися через різні моделі участі недержавних учасників у процесах формування та реалізації політики. Консультаційна модель забезпечує залучення професійного середовища до обговорення та експертної оцінки управлінських рішень, партнерська модель передбачає спільну реалізацію програм і ініціатив, тоді як співрегуляторна модель передбачає більш глибоку інституціоналізацію взаємодії через поєднання механізмів державного регулювання та галузевого саморегулювання.

Послідовний розвиток цих форм взаємодії свідчить про трансформацію підходів до публічного управління, у межах яких професійні спільноти дедалі активніше залучаються до процесів вироблення та реалізації політики. У контексті видавничої галузі така взаємодія може сприяти формуванню більш ефективної системи регулювання, що поєднує управлінські ресурси держави з експертним потенціалом професійного середовища та інституцій громадянського суспільства.

Рівень інституціоналізації співпраці між державними інституціями та професійною спільнотою можна розглядати як показник зрілості системи публічного управління у галузі. Йдеться про наявність стабільних механізмів взаємодії, які забезпечують участь різних суб'єктів у формуванні та реалізації політики [358]. Дослідження у сфері публічного управління показують, що такі механізми створюють умови для системного діалогу між зацікавленими сторонами та узгодження їхніх інтересів. Зокрема, це відбувається через формалізовані майданчики взаємодії [298]. Практично це реалізується у діяльності дорадчих органів, робочих груп та інших інституційних форм співпраці між державними структурами та представниками галузі. У цьому процесі важливу роль відіграють професійні об'єднання, які забезпечують представництво інтересів галузі, акумулювання експертного потенціалу та участь у формуванні державної політики [281].

Отже, проведений аналіз засвідчив, що громадський вплив на розвиток видавничої справи є важливою складовою сучасної системи регулювання галузі та реалізується через поєднання принципів представництва інтересів, прозорості й підзвітності, професійної експертизи, партнерської взаємодії та саморегуляції. Їх зміст полягає у забезпеченні участі професійної спільноти у виробленні та реалізації галузевої політики, що дозволяє інтегрувати практичний досвід учасників книжкового ринку у процеси прийняття управлінських рішень.

Встановлено, що громадський вплив у видавничій сфері виявляється у конкретних інституційних та процедурних формах, зокрема через діяльність професійних об'єднань і громадських організацій, участь у нормотворчих процесах, адвокаційну діяльність, партнерські програми та механізми саморегуляції. Такі форми забезпечують представництво інтересів галузі, підготовку експертних пропозицій, комунікацію з державними інституціями та формування узгодженої позиції професійного середовища щодо стратегічних напрямів розвитку книговидання.

Узагальнення наукових підходів дає підстави стверджувати, що у видавничій галузі громадське управління доцільно розглядати не як допоміжний елемент державного регулювання, а як структурний компонент галузевої політики, ефективність якого залежить від рівня інституціоналізації участі професійної спільноти, її організаційної спроможності та реального включення у процеси формування рішень. Це дозволяє перейти до подальшого аналізу того, наскільки зазначені механізми є дієвими на практиці та якою мірою вони впливають на розвиток видавничої галузі.

3.2. Проблеми та перспективи розвитку змішаної моделі регулювання видавничої справи

Ефективність регулювання видавничої галузі визначається не лише змістом законодавчих норм чи наявністю державних програм підтримки, а й тим, як ці механізми функціонують на практиці та як їх оцінюють безпосередні учасники ринку. Саме видавці щоденно взаємодіють із нормативно-правовим середовищем,

державними інституціями та професійними об'єднаннями, тому їхній досвід дозволяє оцінити, наскільки існуюча система регулювання відповідає реальним потребам галузі. Вивчення їхньої думки є важливим також для аналізу взаємодії між державними структурами та професійною спільнотою, адже рівень цієї взаємодії значною мірою визначає результативність регуляторної політики.

Важливим інструментом дослідження ефективності регуляторної моделі у сфері культурних індустрій є використання емпіричних методів аналізу, зокрема опитування представників галузі. Застосування таких підходів дозволяє отримати систематизовані дані щодо оцінки учасниками ринку чинних механізмів державного та громадського регулювання, а також виявити ті аспекти функціонування галузі, які не завжди відображаються у нормативних документах або офіційних звітах. Емпіричні дослідження дають змогу поєднати аналіз інституційних механізмів управління з практичним досвідом учасників ринку, що сприяє більш комплексному розумінню реальної ефективності державної політики у сфері книговидавання.

В рамках цього дослідження було проведено опитування представників видавничого сектора України з метою виявлення оцінок учасниками ринку ефективності існуючих механізмів державного та громадського регулювання галузі (Додаток В та Додаток Г). Залучення позиції видавців дозволяє розглянути систему управління книговидаванням не лише з інституційно-нормативної перспективи, але й через призму практичного досвіду функціонування ринку. Отримані результати дали змогу оцінити рівень довіри до державних інституцій, ефективність програм підтримки книговидавання, роль професійних асоціацій у представництві інтересів галузі, а також характер взаємодії між державними органами та професійним середовищем у процесі формування галузевої політики.

Проведене опитування дозволяє оцінити ефективність системи регулювання видавничої галузі з позиції безпосередніх учасників ринку. На відміну від нормативно-правового аналізу, результати емпіричного дослідження відображають практичний досвід функціонування галузі та дозволяють виявити розбіжності між формальною моделлю регулювання і її фактичною реалізацією.

Характеристика вибірки респондентів є важливим елементом емпіричного дослідження, оскільки дозволяє оцінити різноманітність професійного досвіду учасників опитування та широту охоплення практичних аспектів функціонування галузі.

У межах емпіричного етапу дослідження було опитано 56 респондентів, серед яких керівники та фахівці видавництв, книгарень і підприємств книготорговельного сектору. До участі в опитуванні були залучені представники видавничого сектору з різним рівнем професійного досвіду та різними напрямками діяльності, що дозволило охопити різні практичні аспекти функціонування галузі.

Такий підхід відповідає якісно-орієнтованому характеру дослідження, оскільки опитування було спрямоване не на досягнення статистичної репрезентативності, а на виявлення ключових тенденцій, проблемних аспектів та оцінок стану галузі з боку її безпосередніх учасників.

У межах якісних і змішаних підходів достатність вибірки визначається не її кількісними параметрами, а досягненням теоретичного насичення (англ. *theoretical saturation*), тобто моменту, коли подальше залучення респондентів не забезпечує суттєвого приросту нової аналітичної інформації [330, с. 289; 362, с. 79]. У цьому дослідженні після опитування близько 50 респондентів додаткові відповіді переважно підтверджували вже виявлені тенденції, не формуючи принципово нових смислових категорій, що свідчить про досягнення теоретичного насичення.

Структура вибірки свідчить про значну частку респондентів із тривалим професійним досвідом у видавничій сфері. Так, 67,9% опитаних працюють у галузі понад п'ятнадцять років, ще 19,6% мають досвід від восьми до п'ятнадцяти років, тоді як 8,9% респондентів працюють у видавничій сфері від одного до трьох років. Найнижчий відсоток отримав показник видавництва, які працюють менше одного року (1,8%) та від чотирьох і до семи років (1,8%). Такий розподіл підтверджує, що відповіді учасників опитування ґрунтуються переважно на тривалому практичному досвіді роботи у галузі та безпосередній взаємодії з інституціями державного і громадського регулювання.

Отже, результати опитування можна розглядати як експертну оцінку представників професійного середовища щодо ефективності механізмів регулювання видавничої галузі України та особливостей їх реалізації на практиці.

Варто також зазначити, що анкета містила як обов'язкові питання закритого типу, так і відкриті запитання, відповіді на які надавалися за бажанням респондентів. У зв'язку з цим кількість відповідей на окремі запитання відрізняється: на обов'язкові питання відповіли всі 56 учасників опитування, тоді як відкриті коментарі залишила лише частина респондентів. Такі відповіді використовуються у дослідженні як якісні уточнення до основних результатів опитування та дозволяють глибше інтерпретувати оцінки представників професійного середовища.

Крім того, у низці запитань анкети респондентам було надано можливість обирати кілька варіантів відповіді одночасно. У зв'язку з цим загальна кількість обраних варіантів у таких питаннях може перевищувати загальну кількість учасників опитування. Такий підхід застосовувався для більш повного виявлення позицій респондентів щодо проблем розвитку видавничої галузі та дозволяє точніше відобразити різноманітність факторів, які впливають на функціонування сектора.

Результати опитування свідчать про достатньо високий рівень обізнаності представників видавничого сектора щодо діяльності громадських організацій, що працюють у сфері підтримки книговидання. Зокрема, 80,4% респондентів зазначили, що знайомі з діяльністю громадських організацій, тоді як 10,7% повідомили про недостатню поінформованість. У той же час 8,9% видавців зазначили про часткову обізнаність з діяльністю громадських об'єднань. Це свідчить про те, що більшість представників професійного середовища має уявлення про роль громадських ініціатив у розвитку галузі, що створює передумови для їх потенційної участі у формуванні галузевої політики.

Водночас оцінка ефективності діяльності громадських об'єднань є переважно стриманою. Більшість респондентів характеризує їхню діяльність як таку, що має обмежений, але помітний вплив на розвиток галузі (за шкалою від 1

до 5, де 1 – зовсім неефективно, 5 – дуже ефективно). Половина опитаних (50%) визначила її на рівні 3 балів, водночас 19,6% респондентів поставили оцінку 4 бали, а 10,7% – 5 балів. Разом із тим 19,7% респондентів ефективність на рівні 1-2 балів, що вказує на наявність критичного ставлення до результатів діяльності таких організацій.

Дані опитування також показують, що взаємодія видавництв із громадськими об'єднаннями не є системною. Частина респондентів зазначила наявність співпраці, однак вона здебільшого обмежується участю у професійних заходах, галузевих обговореннях або інформаційних ініціативах. У коментарях підкреслюється, що така взаємодія часто має ситуативний характер і залежить від окремих проєктів.

Серед ключових перешкод для ефективної співпраці найчастіше називається недостатній рівень комунікації між сторонами. Зокрема, 69,6% опитаних вказали саме на недостатній рівень взаємодії між громадськими організаціями та видавництвами. Водночас 32,1% респондентів відзначили відсутність фінансової підтримки, 19,6% – бюрократичні перешкоди, а 10,7% – відсутність спільних цілей. Окремі учасники опитування також звертали увагу на відсутність цілісної державної стратегії розвитку книговидавництва та недостатній рівень самоорганізації професійної спільноти.

Одне з важливих питань проведеного опитування було про те, як українські видавці оцінюють роль державних структур в управлінні видавничою справою. За його результатами 50% респондентів оцінили діяльність державних інституцій нейтрально, що може свідчити про недостатню ефективність або ж обмежений вплив державної політики на практичне функціонування галузі. Водночас 39,3% опитаних надали негативну оцінку ролі державних структур, що прямо вказує на наявність проблем у сфері регулювання та підтримки книговидавництва на думку видавців. І лише 10,7% респондентів позитивно оцінили діяльність державних органів в управлінні видавничою справою. Отримані результати продемонстрували потребу у вдосконаленні механізмів взаємодії між державними інституціями та

професійним середовищем, а також у підвищенні ефективності державної політики у сфері книговидавництва.

Говорячи про ефективність комунікації між державними органами та громадськими ініціативами у видавничій сфері, більшість респондентів (58,9%) оцінили таку взаємодію лише частково ефективною, що вказує на наявність окремих механізмів співпраці, однак недостатню системність та координацію між сторонами. Водночас 30,4% опитаних вважають, що ефективна комунікація між державними структурами та громадськими ініціативами фактично відсутня. Лише 10,7% респондентів позитивно оцінили рівень такої взаємодії.

Важливим інструментом державного регулювання галузі є система стандартизації, яка визначає вимоги до підготовки та випуску видавничої продукції. Державні стандарти України (далі – ДСТУ) виконують регулятивну функцію, сприяють уніфікації процесів і підвищенню якості продукції. Водночас розвиток цифрових технологій та інтеграція у європейський культурний простір зумовлюють необхідність їх постійного оновлення.

Результати опитування свідчать, що більшість представників видавничої галузі загалом позитивно оцінюють відповідність чинних державних стандартів сучасним потребам видавничої справи. Зокрема, 58,9% респондентів вважають, що чинні ДСТУ відповідають сучасним вимогам галузі. Водночас 30,4% опитаних зазначили, що стандарти лише частково відповідають актуальним умовам функціонування видавничої сфери, що може свідчити про потребу їхнього оновлення з урахуванням цифровізації, розвитку електронних видань та трансформації видавничих технологій. Ще 10,7% респондентів вважають, що чинні ДСТУ не відповідають сучасним вимогам видавничої справи. Отримані результати демонструють загалом позитивне сприйняття системи стандартизації у галузі, однак водночас вказують на необхідність її подальшої адаптації до сучасних технологічних і ринкових змін.

Відповіді респондентів також вказують на запит щодо оновлення стандартів з урахуванням європейського досвіду. Зокрема, 19,6% опитаних вважають, що зміни необхідно впроваджувати терміново, тоді як 41,1% підтримують поступове

оновлення. Водночас 39,3% респондентів оцінюють чинні стандарти як загалом відповідні потребам галузі. Таким чином, сукупно 60,7% учасників опитування підтримують необхідність оновлення державних стандартів, що свідчить про наявність у професійній спільноті запиту на адаптацію нормативної бази видавничої діяльності до сучасних технологічних умов та європейських регуляторних практик.

Отримані результати показують, що система державної стандартизації у видавничій галузі загалом сприймається професійною спільнотою як функціональна та актуальна, однак потребує подальшої модернізації відповідно до сучасних умов розвитку галузі. Підтримка більшістю респондентів ідеї оновлення ДСТУ засвідчує наявність запиту на адаптацію нормативної бази до процесів цифровізації, розвитку електронного книговидання та європейської інтеграції. Це дозволяє зробити висновок, що подальше вдосконалення системи стандартизації має здійснюватися шляхом поступового оновлення нормативних документів із урахуванням міжнародних практик та технологічних трансформацій видавничої сфери.

Рівень державної підтримки книговидання, оцінений представниками професійного середовища, є показовим для визначення ефективності існуючої системи регулювання галузі.

Результати проведеного опитування свідчать про переважання критичної оцінки рівня державної підтримки видавничої справи. Зокрема, 58,9% опитаних оцінили державну підтримку книговидання як недостатню. Ще 30,4% вважають її частково достатньою, тоді як лише 10,7% назвали наявні механізми підтримки повністю ефективними. Це свідчить про те, що більшість представників професійної спільноти не розглядає чинну систему державної допомоги як достатню для забезпечення стабільного розвитку галузі.

Такі оцінки вказують на розрив між формальною системою підтримки, закріпленою у нормативно-правових актах і державних програмах, та її практичним сприйняттям учасниками ринку. Попри наявність окремих

інструментів, їхній вплив на розвиток галузі оцінюється як обмежений і недостатній для системного вирішення ключових проблем видавничого сектора.

Аналіз результатів опитування дозволяє уточнити, які саме механізми державної підтримки учасники ринку вважають найбільш ефективними. Найбільшу підтримку серед респондентів отримали податкові пільги для видавців та підтримка через державні закупівлі книжкової продукції (по 53,6% відповідей). Важливим механізмом підтримки також були названі гранти на розвиток видавничих ініціатив, які підтримали 46,4% опитаних. Дещо менша кількість респондентів (39,3%) відзначила ефективність прямого фінансування видавничих проєктів.

У відкритих відповідях респонденти найчастіше наголошували на необхідності збільшення фінансування видавничої галузі, підтримки малих і нішевих видавництв, розвитку програм популяризації української книги та посилення міжнародного просування українського книговидання. Окрему увагу учасники опитування звертали на потребу підвищення прозорості грантових програм, протидії корупції та оновлення бібліотечних фондів.

Аналіз ролі державних інституцій у розвитку видавничої галузі дозволяє визначити, як представники професійного середовища сприймають ефективність інституційної моделі регулювання галузі. У цьому контексті оцінки видавців дають змогу з'ясувати, які саме інституції, на думку представників видавничого сектора, мають найбільший вплив на розвиток видавничої справи.

У межах проведеного опитування респондентам було запропоновано оцінити ефективність діяльності державних інституцій за п'ятибальною шкалою, де 1 означає повну неефективність, а 5 – дуже високий рівень ефективності.

Найбільш критично респонденти оцінюють вплив Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України. Зокрема, діяльність Верховної Ради 46,4% респондентів оцінили на рівні 1, а ще 30,4% – на рівні 2. Таким чином, сукупно 76,8% опитаних дали цій інституції низькі оцінки ефективності. Подібна ситуація спостерігається і щодо Кабінету Міністрів України: 46,4% респондентів поставили оцінку 1, а 30,4% – оцінку 2, що також становить 76,8% низьких оцінок. Такий

розподіл відповідей може свідчити про те, що представники галузі не вважають діяльність цих інституцій достатньо результативною у контексті формування державної політики у сфері книговидавництва.

Дещо вищі, але все ж переважно помірні оцінки отримало Міністерство культури та стратегічних комунікацій України. Найбільша частка респондентів оцінила ефективність його впливу на рівні 2 балів (37,5%) та 3 балів (30,4%). Натомість високі оцінки (4-5 балів) надали лише 12,5% опитаних, що свідчить про переважно стримане сприйняття ефективності діяльності профільного міністерства у сфері регулювання видавничої галузі.

Подібна тенденція спостерігається і щодо Державного комітету телебачення і радіомовлення України. Найбільша частка респондентів оцінила його вплив на рівні 3 балів (37,5%), тоді як 30,4% опитаних поставили оцінку 2, а 19,6% – оцінку 1. Високі оцінки (4-5 балів) отримала лише невелика частина відповідей (12,5%). Це може свідчити про те, що роль цієї інституції у розвитку видавничої галузі сприймається професійною спільнотою як обмежена.

Натомість значно вищий рівень оцінок отримав Український інститут книги. Зокрема, 39,3% респондентів оцінили ефективність його діяльності на найвищому рівні – 5 балів, тоді як ще 19,6% поставили оцінку 4. Таким чином, сукупно 58,9% опитаних дали високі оцінки діяльності цієї інституції. Водночас 19,6% опитаних оцінили діяльність інституції на середньому рівні – 3 бали. Низькі оцінки (1-2 бали) надали лише 21,4% респондентів. Такий результат свідчить про те, що Український інститут книги сприймається представниками видавничого сектора як одна з найбільш ефективних державних інституцій у сфері розвитку книговидавництва.

Відкриті відповіді респондентів також підтверджують цю тенденцію. У коментарях учасники опитування неодноразово зазначали Український інститут книги як ключову інституцію, що має реальний вплив на розвиток видавничої галузі. Зокрема, респонденти пов'язують його значення з реалізацією грантових програм, конкурсів підтримки видавничих проєктів та іншими інструментами прямої підтримки галузі. Водночас у відповідях також згадуються Верховна Рада України та Міністерство фінансів України, які впливають на розвиток

книговидання через ухвалення законодавчих рішень та формування бюджетної політики. Окремі респонденти наголошували і на ролі професійних об'єднань, зокрема асоціацій видавців, які забезпечують комунікацію між галуззю та державними структурами.

Отримані результати підтверджують необхідність подальшого вдосконалення механізмів взаємодії між державними інституціями та професійною спільнотою, а також підвищення результативності державної політики у сфері розвитку книговидання.

Стан професійної підготовки фахівців для видавничої галузі є важливим чинником її довгострокового розвитку, оскільки саме освітні інституції формують кадровий потенціал галузі та визначають рівень підготовки майбутніх спеціалістів. У зв'язку з цим у межах проведеного опитування респондентам було запропоновано оцінити відповідність сучасної видавничої освіти потребам ринку.

Отримані результати свідчать про доволі критичне сприйняття стану професійної підготовки у сфері книговидання. Лише 19,6% респондентів вважають, що сучасна видавнича освіта повністю відповідає потребам ринку, тоді як 50% опитаних зазначили, що вона відповідає їм лише частково. Водночас 30,4% респондентів вважають, що сучасна система підготовки кадрів не відповідає потребам видавничої галузі. Такі результати свідчать про наявність певного розриву між системою професійної освіти та реальними вимогами ринку праці у видавничій сфері.

Більш детально проблеми видавничої освіти відображають відповіді респондентів на запитання з можливістю обрати кілька варіантів відповіді. Найчастіше учасники опитування вказували на недостатній рівень практичної підготовки студентів (60,7%) та слабку співпрацю між закладами освіти й видавництвами (50%). Крім того, 30,4% респондентів звернули увагу на відсутність сучасних навчальних програм, адаптованих до тенденцій цифровізації та трансформації книжкового ринку. Ще 10,7% опитаних назвали проблемою недостатнє фінансування освітніх програм у сфері видавничої підготовки.

Окрему увагу у межах опитування було приділено оцінці ролі Міністерства освіти і науки України у розвитку видавничої освіти. Відкриті відповіді респондентів демонструють доволі критичне сприйняття впливу цієї інституції на розвиток підготовки фахівців для видавничої галузі. Частина учасників опитування зазначала, що вплив Міністерства освіти і науки України на розвиток видавничої освіти є обмеженим або недостатнім. Водночас окремі респонденти наголошували на необхідності модернізації системи підготовки кадрів, посилення практичної складової навчання та покращення матеріально-технічної бази освітніх програм.

Питання про роль наукових досліджень у розвитку видавничої галузі також продемонструвало неоднозначні оцінки з боку представників професійного середовища. Зокрема, 30,4% респондентів вважають, що українська видавнича наука позитивно впливає на розвиток галузі, тоді як 39,3% опитаних оцінюють цей вплив як частковий. Водночас 30,4% респондентів не вважають, що наукові дослідження мають суттєвий вплив на розвиток видавничого сектора. Отримані результати свідчать про наявність розриву між академічними дослідженнями та практичними потребами видавничого ринку. Це може вказувати на недостатній рівень інтеграції наукових напрацювань у професійну діяльність видавничих структур та потребу посилення взаємодії між науковим середовищем і представниками галузі.

Суттєву роль у функціонуванні видавничої галузі відіграють громадські об'єднання, які беруть участь у формуванні професійного середовища, реалізації галузевих ініціатив та просуванні інтересів видавничої спільноти. У межах проведеного опитування респондентам було запропоновано оцінити масштаби діяльності громадських об'єднань у сфері видавничої справи та їхню роль у розвитку галузі.

Відповіді респондентів на запитання щодо кількості активних громадських об'єднань у видавничій сфері демонструють певну невизначеність у сприйнятті структури громадського сектора. Найбільша частка респондентів (39,3%) вважає, що у сфері видавничої справи діє менше п'яти активних громадських об'єднань, тоді як 30,4% опитаних оцінюють їхню кількість у межах 5-10 організацій.

Водночас 28,6% респондентів зазначили, що їм складно оцінити кількість таких об'єднань.

Разом з тим результати опитування показують, що 71,4% є обізнаними з успішними проєктами громадських об'єднань у сфері видавничої справи, тоді як 28,6% опитаних повідомили, що їм такі проєкти не відомі. Це свідчить про те, що у видавничій галузі найбільш помітну роль відіграє обмежене коло громадських об'єднань, які завдяки активній проєктній та комунікаційній діяльності мають високий рівень впізнаваності серед представників професійного середовища.

У відкритих відповідях респонденти називали низку прикладів таких ініціатив. Зокрема, згадувалися діяльність Українського інституту книги та реалізація конкурсних програм підтримки видавничих проєктів, діяльність професійних організацій та асоціацій видавців, а також культурні та просвітницькі ініціативи громадських організацій, зокрема PEN Ukraine, ГО «Український Літературний Центр», проєкт популяризації читання «Читомо». Окремі респонденти також відзначали значення галузевих рейтингів і премій, таких як «Книжка року», а також діяльність організацій, що сприяють міжнародному просуванню української книги.

Водночас результати опитування демонструють наявність суттєвих проблем, пов'язаних із фінансуванням громадських об'єднань у видавничій сфері. Зокрема, 50% респондентів вважають, що такі проблеми існують, тоді як 30,4% опитаних зазначили, що вони існують частково. Лише 19,6% респондентів вважають, що громадські об'єднання не стикаються із суттєвими фінансовими труднощами. Отримані результати свідчать про те, що проблема фінансової стабільності громадських ініціатив залишається актуальною для видавничого сектора.

Отже, що громадські об'єднання відіграють помітну роль у розвитку видавничої галузі та сприймаються представниками професійного середовища як важливий елемент галузевої екосистеми, який доповнює механізми державного регулювання та сприяє реалізації культурних і професійних ініціатив у сфері книговидання. Водночас ефективність їхньої діяльності значною мірою залежить від наявності стабільних джерел фінансування та розвинених механізмів взаємодії

з державними інституціями. Отримані результати також свідчать, що фінансові обмеження та недостатній рівень координації між учасниками галузі залишаються важливими чинниками, які стримують подальший розвиток громадського сектора у видавничій сфері.

Окремий блок запитань був присвячений оцінці міжнародної підтримки видавничого сектора та її впливу на діяльність українських видавництв. Зокрема, 39,3% респондентів зазначили, що їхні видавництва отримують міжнародну підтримку, тоді як 60,7% опитаних повідомили, що такої підтримки не отримують. Це свідчить про те, що міжнародні програми підтримки відіграють важливу роль для частини видавничого сектора, проте доступ до них залишається обмеженим для значної кількості учасників ринку.

Серед форм міжнародної підтримки, які отримують українські видавництва, найбільш поширеними є грантові програми, які відзначили 59,1% респондентів. Досить поширеною формою співпраці є також спільні міжнародні проекти, на які вказали 31,8% опитаних. Значно рідше респонденти зазначали освітні програми та міжнародні обміни, які згадали 9,1% респондентів. Таким чином, основним механізмом міжнародної підтримки видавничої галузі залишаються грантові інструменти та проектна співпраця.

У відкритих відповідях респонденти також називали конкретні міжнародні програми та ініціативи, які вони вважають найбільш ефективними. Зокрема, згадувалися програми підтримки Гете-Інституту, які включають грантові конкурси, професійні семінари та підтримку участі українських видавців у міжнародних книжкових ярмарках, зокрема у Франкфурті, Німеччина. Серед ефективних інструментів підтримки також відзначалися програми фінансування перекладів, які сприяють поширенню української літератури за кордоном та розширенню міжнародної співпраці у сфері книговидавання.

Окремі респонденти згадували програми культурної підтримки іноземних інституцій, зокрема Французького інституту, а також різні форми підтримки наукових і освітніх видань. Водночас частина учасників опитування зазначила, що їм не відомі конкретні міжнародні програми підтримки, що може свідчити про

нерівномірну поінформованість представників галузі щодо можливостей міжнародної співпраці.

Загалом результати опитування демонструють, що міжнародна підтримка є важливим додатковим ресурсом розвитку української видавничої галузі, особливо у сфері грантових програм, перекладацьких проєктів та міжнародної професійної співпраці. Водночас доступ до таких програм залишається нерівномірним, що обмежує можливості їхнього впливу на розвиток галузі в цілому.

Важливим аспектом дослідження стало з'ясування того, як повномасштабна війна вплинула на функціонування видавничої галузі та які проблеми, на думку респондентів, є найбільш актуальними для видавництва у цей період.

Результати опитування свідчать, що більшість представників галузі оцінюють вплив війни як суттєво негативний. Зокрема, 60,7% респондентів зазначили, що війна значно погіршила стан видавничої галузі, тоді як 30,4% опитаних вважають, що її вплив був частково негативним. Лише 8,9% респондентів зазначили, що війна майже не вплинула на розвиток галузі.

Відповіді респондентів також дозволяють визначити ключові проблеми, які постали перед видавничим сектором у воєнний час. Найбільш значущим викликом респонденти назвали втрату кваліфікованих кадрів, що відзначили 100% опитаних. Значна частина респондентів також звернула увагу на фізичне знищення або пошкодження майна та ресурсів видавництв, а також на відсутність достатнього фінансування – кожен із цих факторів був відзначений 80,4% респондентів. Крім того, 39,3% опитаних вказали на переривання логістичних ланцюгів, що ускладнює виробництво та розповсюдження книжкової продукції.

У відкритих коментарях респонденти також звертали увагу на зниження купівельної спроможності населення та скорочення витрат на книжкову продукцію, що пов'язано з економічними наслідками війни.

Водночас учасники опитування визначили низку заходів, які можуть сприяти підтримці видавничої галузі у цей період. Найбільш важливим механізмом підтримки респонденти назвали міжнародні гранти та проєкти, які відзначили 89,3% опитаних. Значна частина респондентів також вважає важливою державну

фінансову підтримку галузі (60,7%) та компенсацію збитків, завданих війною (50%). Крім того, 39,3% респондентів наголошують на необхідності спрощення податкових умов для видавництва, а також той самий відсоток людей обрав варіант підтримки логістичних процесів і доступу до ресурсів, що може сприяти стабілізації діяльності видавничих підприємств.

Окремі респонденти також підкреслювали важливість розширення доступу малих видавництв до медіаресурсів та інформаційних платформ, що могло б сприяти популяризації книжкової продукції та підтримці незалежних видавничих ініціатив.

Таким чином, результати опитування демонструють, що війна суттєво вплинула на функціонування видавничої галузі, загостривши фінансові, кадрові та логістичні проблеми. Водночас респонденти відзначають важливість міжнародної та державної підтримки як ключових факторів стабілізації та подальшого розвитку галузі в умовах воєнного часу.

У межах опитування респондентам також було запропоновано оцінити чинну законодавчу та нормативну базу, яка регулює розвиток видавничої галузі. Це питання є принциповим, оскільки саме законодавче середовище визначає правила діяльності учасників ринку та формує інституційні умови для функціонування галузі.

За результатами опитування більшість представників галузі не вважають чинну нормативну базу достатньою для її повноцінного розвитку. Зокрема, 89,3% респондентів оцінили її як частково достатню, тоді як 7,1% опитаних вважають її недостатньою. Лише незначна частка опитаних вважає наявне законодавче регулювання повністю ефективним.

У той же час 73,2% респондентів зазначили, що постійно спираються на чинну нормативну базу у своїй професійній діяльності. Ще 14,3% опитаних використовують нормативно-правові механізми лише в окремих випадках. Водночас 12,5% респондентів вважають, що чинна нормативна база не є актуальною для їхньої діяльності.

Високі показники щодо використання нормативної бази у своїй діяльності та одночасна критика її якості свідчить про те, що представники видавничої галузі змушені працювати в рамках наявних регуляторних механізмів, одночасно на практиці відзначаючи їхню обмеженість і потребу в удосконаленні.

Отримані дані підкреслюють, що чинна нормативно-правова база зберігає свою практичну значущість як основний регулятор відносин у видавничій сфері, проте не відповідає сучасним потребам розвитку галузі. Це актуалізує необхідність її системного реформування з урахуванням реальних потреб і пропозицій безпосередніх учасників ринку.

Аналіз відповідей дозволяє уточнити, як саме законодавство впливає на галузь. Для більшості респондентів (67,9%) воно поєднує як розвиваючі, так і стримуючі функції. Водночас 30,4% оцінюють його переважно як стримуючий фактор. Це свідчить про неоднозначне сприйняття нормативного середовища: з одного боку, воно створює можливості для підтримки, з іншого – містить обмеження, що ускладнюють розвиток ринку.

У відповідях на відкриті питання серед основних проблем респонденти назвали недостатній рівень державної підтримки, відсутність дієвих механізмів боротьби з піратством, потребу оновлення стандартів, а також недостатню увагу до розвитку бібліотечної сфери та книгорозповсюдження. Окремі респонденти також наголошували на необхідності адаптації українського законодавства до європейських практик, підтримки освіти, науки та культурного розвитку. Отримані відповіді свідчать про запит професійної спільноти не лише на посилення регуляторних механізмів, а й на формування комплексної державної політики підтримки книжкового ринку та культурної сфери загалом.

Отже, законодавча база у сфері видавничої діяльності сприймається професійною спільнотою як важливий, але недостатньо ефективний інструмент розвитку галузі. Вона створює певні регуляторні рамки функціонування ринку, однак потребує подальшого вдосконалення, зокрема у напрямі посилення механізмів підтримки видавничої діяльності, розвитку книгорозповсюдження та захисту авторських прав.

Завершальні запитання анкети були спрямовані на з'ясування думки респондентів щодо можливих шляхів покращення стану видавничої галузі України та рекомендацій для державних інституцій, громадських організацій і міжнародних партнерів.

У відповідях респонденти називали різні фактори, які можуть позитивно вплинути на розвиток галузі. Частина відповідей стосувалася загального контексту функціонування видавничого сектора, зокрема завершення війни та стабілізації соціально-економічної ситуації. Водночас значна частина респондентів наголошувала на необхідності посилення державної підтримки галузі, зокрема через фінансування бібліотек, розвиток книжкових ярмарків, підтримку книгарень і реалізацію програм популяризації читання.

Серед інших важливих напрямів респонденти відзначали розвиток мережі книгорозповсюдження, підтримку незалежних видавничих ініціатив та створення умов для розвитку культурних і суспільно значущих проєктів. Також підкреслювалася необхідність підготовки професійних кадрів для видавничої галузі та розвитку системи професійної освіти.

У рекомендаціях для державних інституцій, громадських організацій та міжнародних партнерів респонденти наголошували на важливості більшої залученості професійної спільноти до процесу формування галузевої політики, підтримки малих видавництв, а також створення ефективних механізмів міжнародного просування української книжкової продукції. Зокрема, пропонувалося розвивати інституційні механізми підтримки участі українських видавців у міжнародних книжкових ярмарках, запроваджувати прямі грантові програми та створювати спеціалізовані структури для просування українських авторів і видавничих проєктів на міжнародному ринку.

Окремі респонденти також наголошували на необхідності посилення практичної підтримки галузі з боку державних інституцій та розвитку медійної інфраструктури для популяризації української книги.

Таким чином, відповіді респондентів свідчать, що представники галузі пов'язують покращення стану видавничої справи з комплексом заходів, які

поєднують державну підтримку, розвиток професійного середовища, розширення міжнародної співпраці та формування сучасної інфраструктури книжкового ринку.

Узагальнюючи результати опитування, можна констатувати, що представники видавничої галузі оцінюють чинну систему державного і громадського регулювання як таку, що функціонує, але не забезпечує повною мірою потреб розвитку галузі. Основними проблемами респонденти вважають недостатню державну підтримку, часткову відповідність нормативної бази сучасним викликам, обмежену ефективність окремих державних інституцій, нестачу системної комунікації між учасниками галузі та недостатню інтеграцію професійної освіти й науки з практичними потребами ринку.

Водночас результати опитування засвідчують наявність у галузі потенціалу для розвитку, пов'язаного з діяльністю Українського інституту книги, громадських об'єднань, міжнародних програм підтримки та окремих механізмів державної допомоги. Однак ефективність цих інструментів залишається обмеженою через фрагментарність політики, нерівномірність доступу до ресурсів та відсутність цілісної стратегії розвитку видавничої справи. Отже, емпіричні дані підтверджують потребу у вдосконаленні системи регулювання галузі на засадах більшої узгодженості державної політики, професійної участі та адаптації до сучасних економічних, воєнних і євроінтеграційних викликів.

3.3. Адаптація світового досвіду регулювання видавничої сфери до сучасних українських реалій

Для порівняльного аналізу міжнародних практик взаємодії між державою та професійними спільнотами у сфері культурних індустрій доцільно звернутися до теоретичних підходів публічного управління. У сучасній теорії публічного управління дедалі ширше використовується поняття врядування (англ. *governance*), яке відображає відхід від традиційної моделі ієрархічного державного управління (англ. *government*) до системи, де вироблення політики відбувається через взаємодію різних учасників: держави, ринку та громадянського суспільства. На відміну від управління, що передбачає централізовану адміністративну ієрархію,

врядування описує мережеву систему координації між взаємозалежними учасниками політичного процесу [418; 428].

Також дедалі ширше застосовуються концепції партисипативного врядування (англ. *participatory governance*) та мережевого врядування (англ. *network governance*). Перша з них передбачає залучення громадян і організацій громадянського суспільства до процесів формування політики [359], тоді як друга описує систему управління, у межах якої політика виробляється через взаємодію мереж взаємозалежних учасників: державних інституцій, приватного сектора та громадських організацій [383, 47]. У контексті культурних індустрій це означає, що сучасна культурна політика дедалі рідше реалізується виключно через вертикальну державну ієрархію.

Натомість у Європі та загалом у міжнародних підходах простежується перехід до моделей врядування, у межах яких держава, ринок і громадянське суспільство спільно беруть участь у досягненні ключових цілей культурної політики, а саме у забезпеченні доступності культури, підтримці культурного різноманіття, інституційної стійкості, прозорості фінансування та дотриманні професійних стандартів. Такий підхід узгоджується з практиками, що просуваються в межах Конвенції ЮНЕСКО 2005 року про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження, у якій прямо підкреслюється значення участі громадянського суспільства у досягненні цілей культурної політики [443].

Таким чином, сучасна культурна політика орієнтується на мережеві та партисипативні моделі врядування, що передбачають взаємодію держави з учасниками ринку та інститутами громадянського суспільства. У видавничій галузі це проявляється у залученні професійних об'єднань до формування та реалізації політики, що зумовлює доцільність аналізу міжнародних практик такої взаємодії.

У дослідженнях культурної політики та креативних індустрій концепції врядування часто конкретизуються через типології моделей взаємодії між державою, ринком і громадянським суспільством. У науковій літературі для аналітичних цілей умовно виокремлюють кілька таких моделей. На практиці вони

рідко існують у чистому вигляді та, як правило, поєднуються між собою, формуючи змішані моделі культурної політики. У цьому контексті у науковій літературі часто виокремлюють три базові типи.

Першою є державоцентрична (адміністративно-ієрархічна) модель, для якої характерна провідна роль державних інституцій, таких як міністерств, профільних агентств або спеціалізованих органів управління. Основними інструментами впливу виступають нормативно-правове регулювання, бюджетні програми та адміністративні механізми підтримки. У межах такої моделі можуть функціонувати дорадчі органи або консультативні ради, однак їхній вплив на процес ухвалення рішень зазвичай має непрямий характер. Для культурних індустрій потенційним ризиком державоцентричного підходу є формування патерналістської системи, коли розвиток сектора значною мірою залежить від державних пріоритетів та політичних рішень, а інституціоналізація професійного діалогу з представниками галузі залишається недостатньо розвиненою [435].

Другим типом є ринково-орієнтована модель, у межах якої держава мінімізує пряме втручання у функціонування культурного сектора, покладаючи регулятивну функцію передусім на механізми ринкової конкуренції та споживчого попиту. Державна підтримка в такій системі зазвичай обмежується інструментами непрямого стимулювання, зокрема податковими пільгами, грантами на інноваційні проекти або програмами розвитку креативної економіки. Однак у сфері культури ринкові механізми не завжди забезпечують підтримку тих напрямів, що мають значну суспільну або культурну цінність, але не характеризуються високою комерційною рентабельністю [437].

Третім типом є партисипативна модель управління. Як вже було зазначено, цей підхід передбачає активне залучення громадянського суспільства та професійних спільнот до процесів формування культурної політики. У межах такої моделі важливу роль відіграють інституціоналізовані механізми консультацій, спільне вироблення політичних рішень, участь галузевих асоціацій у розробленні програм підтримки та професійних стандартів, а також забезпечення прозорості та підзвітності управлінських процедур. У європейській практиці подібні підходи

реалізуються через різні форми діалогу з громадянським суспільством і механізми партнерського врядування (англ. collaborative governance), що передбачають участь професійних спільнот у виробленні рішень у сфері культурної політики [443; 298].

Таким чином, наведена типологія демонструє різні підходи до організації взаємодії між державою, ринком і громадянським суспільством у сфері культурної політики. У сучасних дослідженнях культурних індустрій ці підходи дедалі частіше аналізуються через призму мережевого врядування, яке підкреслює взаємозалежність різних учасників політичного процесу.

Для книжкового сектора, як складової частини культурних індустрій, мережева модель врядування є особливо релевантною, оскільки видавничий ринок поєднує економічний і суспільно-культурний виміри функціонування. З одного боку, він діє як система взаємодії основних учасників ринку, з іншого – виконує функції, пов'язані з відтворенням культурного та освітнього простору. За таких умов ефективність галузі залежить від узгоджених правил взаємодії, що передбачають поєднання державного регулювання, ринкових механізмів та інституціоналізованої участі професійного середовища.

Видавнича галузь у провідних країнах світу демонструє значний економічний потенціал і є важливою складовою креативної економіки. За даними Федерації європейських видавців (англ. Federation of European Publishers) [352], у 2024 році оборот європейського книжкового ринку сягнув рекордних 24,9 млрд євро, а загальна ринкова вартість з урахуванням роздрібної торгівлі становить приблизно 36-39 млрд євро щорічно. У глобальному масштабі ринок книг у 2025 році оцінюється в межах 126-143 млрд дол. США, з прогнозом зростання до понад 200 млрд дол. до 2032 року. У таких країнах, як Німеччина, Франція, Італія та Великобританія, видавнича діяльність забезпечує десятки тисяч робочих місць і формує стабільний внесок у економіку креативного сектора [373; 357].

Така економічна значущість видавничої галузі за кордоном пояснює, чому уряди цих країн активно застосовують мережеві та партисипативні моделі врядування: професійні асоціації не лише представляють інтереси ринку, але й

стають ключовими партнерами держави у формуванні стабільної, конкурентоспроможної та культурно значущої індустрії.

Для порівняння міжнародного досвіду з українським доцільно застосувати «трикутник врядування» держава-ринок-громадянське суспільство [380]. У межах цього підходу ключовим показником ефективності системи управління є не лише формальна наявність інституцій, а ступінь інституціоналізованої участі різних представників у процесі вироблення політики. Йдеться, зокрема, про регулярність консультацій із заінтересованими сторонами, прозорість процедур ухвалення рішень, реальний вплив галузевих асоціацій на формування політик, а також наявність механізмів моніторингу та підзвітності.

У європейській практиці одним із механізмів, що поєднує елементи державного регулювання та саморегуляції, є модель співрегулювання (англ. co-regulation). Вона розглядається як проміжна форма управління, яка дозволяє поєднати нормативні повноваження держави з участю професійних спільнот та інших зацікавлених сторін у реалізації політики.

У документах Європейського Союзу співрегулювання визначається як механізм, за якого законодавчий акт ЄС встановлює загальні цілі та рамкові вимоги, тоді як практичні інструменти їх реалізації розробляються і впроваджуються визнаними учасниками відповідної сфери (економічними операторами, соціальними партнерами, неурядовими організаціями або професійними об'єднаннями) у межах правових рамок, визначених законодавцем [350].

У європейській практиці співрегулювання характеризується низкою принципових рис, що забезпечують поєднання участі недержавних представників із збереженням державою стратегічної ролі у формуванні політики.

Насамперед співрегулювання здійснюється в межах визначеної нормативної рамки та чітко сформульованих цілей, встановлених законодавцем. Це означає, що делегування окремих функцій учасникам сектора не передбачає усунення держави від регуляторної ролі, а відбувається в межах правових параметрів, спрямованих на забезпечення публічного інтересу.

Водночас важливою умовою функціонування такої моделі є участь суб'єктів, які реально представляють відповідний сектор. Йдеться передусім про репрезентативні професійні об'єднання, галузеві асоціації, соціальних партнерів та інші організації, здатні акумулювати експертні знання та позицію професійної спільноти.

Крім того, ефективність співрегулювання передбачає наявність інструментів контролю, моніторингу та оцінювання результатів. Їх застосування забезпечує ефективність реалізації ухвалених рішень і запобігає домінуванню вузьких групових інтересів у процесі формування політики.

Не менш важливою характеристикою є прозорість процедур залучення зацікавлених сторін. У європейській практиці такі процедури узгоджуються з принципами «Better Regulation», тобто системи формування політик, що передбачає використання доказової бази, проведення відкритих консультацій та залучення стейкхолдерів до процесу розроблення регуляторних рішень [344; 347].

Європейська Комісія у межах розвитку підходів до вдосконалення регуляторної політики, зокрема у сфері саморегулювання та співрегулювання, сформувала низку принципів і методичних орієнтирів щодо застосування цих механізмів. У відповідних документах наголошується на необхідності забезпечення належної якості регуляторного процесу, що передбачає чітке формулювання цілей політики, інклюзивність процедур ухвалення рішень, залучення зацікавлених сторін, прозорість процесів, а також систематичне оцінювання ефективності запроваджених механізмів [347].

У сфері культурних індустрій механізми співрегулювання є особливо релевантними у тих випадках, коли ефективне функціонування сектора потребує поєднання державного регуляторного впливу з професійною експертизою учасників галузі. Зокрема, застосування такої моделі є доцільним у ситуаціях, коли держава не може або не повинна детально регламентувати професійні стандарти діяльності, включно з етичними нормами, ринковими практиками та правилами взаємодії між учасниками галузі [350].

Крім того, співрегулювання набуває особливої ваги в умовах динамічних змін культурного середовища, що потребують гнучкості та оперативного оновлення галузевих правил [445].

Не менш важливою є також необхідність поєднання суспільного інтересу (зокрема забезпечення культурного різноманіття, доступності культурних продуктів і захисту прав учасників культурного процесу) з професійною експертизою та практичним досвідом представників галузі. Таке поєднання сприяє формуванню більш збалансованих та ефективних механізмів регулювання.

Варто зазначити, що співрегулювання доцільно розглядати не як альтернативу державному регулюванню, а як інституційно оформлений механізм взаємодії між державними органами та професійною спільнотою. У межах такої моделі держава визначає стратегічні цілі та нормативні рамки політики (зокрема у сфері підтримки читання, перекладацьких програм, розвитку книговидавництва та експорту книжкової продукції), тоді як професійні асоціації беруть участь у розробленні галузевих стандартів, критеріїв програм, етичних кодексів та процедур моніторингу їх реалізації.

Ключовою передумовою ефективності співрегулювання є забезпечення репрезентативності учасників професійного середовища, що передбачає чітке визначення суб'єктів, уповноважених представляти інтереси галузі, а також прозорих механізмів підзвітності, які дають змогу фіксувати результати прийнятих рішень і оцінювати їхній вплив на розвиток сектора.

Професійні асоціації в культурних індустріях виконують не лише функцію представництва інтересів галузі, а й відіграють роль інституцій громадського впливу. Вони акумулюють галузеву експертизу, формують професійні стандарти, формулюють та репрезентують проблеми та пропозиції розвитку сектора, а також виступають важливим каналом комунікації між державними інституціями, учасниками ринку та ширшим культурним середовищем.

У своєму дослідженні науковиця М. Горовіц підкреслює, що сучасна медіаполітика ЄС формується як баланс між державним регулюванням, ринковими механізмами та участю недержавних представників [301]. Законодавче

регулювання доповнюється моделями співрегулювання (англ. co-regulation) і саморегуляції (англ. self-regulation), які передбачають активну роль професійних спільнот у виробленні стандартів і реалізації політики. Ефективність таких моделей залежить від прозорості процедур, спільного визначення цілей, регулярного моніторингу та наявності механізмів відповідальності. У теоретичному вимірі це дозволяє розглядати участь галузевих об'єднань не лише як консультативну, а як складову частину системного управління галуззю.

Така модель набуває особливої актуальності, оскільки розвиток книжкового ринку залежить не лише від державного регулювання, а й від діяльності професійних інституцій галузі. Дослідження Дж. Де Прато та Ж.-П. Сімон показують, що у більшості європейських країн значну роль у формуванні політики книговидавництва відіграють галузеві асоціації видавців, книготорговців та інших учасників ринку, які виступають посередниками між державою та професійною спільнотою і беруть участь у розробленні програм підтримки, регуляторних механізмів та стратегій розвитку галузі [334].

Італійські дослідники видавничої справи підкреслюють, що професійні асоціації виконують не лише представницькі, а й системоутворюючі функції в регулюванні галузі. Так, Дж. Соліміне розглядає видавничий сектор як складну систему взаємодії комерційних і культурних інтересів, у межах якої асоціації виступають посередниками між ринком і державою, забезпечуючи стабільність правил гри (фіксована ціна, податкові стимули, захист незалежних книгарень) та адаптацію галузі до цифрових змін без втрати культурного різноманіття [396]. Дослідник Е. Скарпелліні [422] аналізує видавництво як частину трансформації культурного споживання, де асоціації стають інструментом збереження плюралізму й регіональної ідентичності в умовах комерціалізації. У той час як П. Джованніні [360] акцентує на їхній економічній ролі як категорійних організацій, що компенсують структурні слабкості індивідуальних гравців, координують лобістські ініціативи та сприяють стійкості галузі в періоди криз.

Отже, наукові підходи італійських авторів підтверджують, що ефективність державного регулювання у видавничій сфері значною мірою залежить від рівня

інституційної спроможності професійних асоціацій та їх здатності виконувати посередницькі, координаційні та адвокаційні функції. У цьому контексті професійні об'єднання виступають не лише як суб'єкти представництва інтересів галузі, а як важливий елемент регуляторної системи, що забезпечує узгодження економічних і культурних цілей розвитку видавничої індустрії. Зазначений досвід є релевантним для аналізу української практики, де роль галузевих асоціацій також набуває ключового значення у процесах формування та реалізації державної політики у сфері книговидання.

На міжнародному рівні роль організацій громадянського суспільства в культурній політиці прямо визнається: наприклад, у Конвенції ЮНЕСКО 2005 року про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження участь громадянського суспільства визначена як фундаментальна для досягнення цілей щодо розмаїття культурних виражень [443]. Аналітичні матеріали ЮНЕСКО також підкреслюють, що громадянське суспільство є активним у сферах адвокації, політичного розвитку та нарощування спроможності, особливо там, де публічної дії недостатньо [445].

На рівні Європейського Союзу одним із прикладів інституціоналізованого представництва інтересів культурних і креативних секторів є механізм структурованого діалогу Європейської Комісії з галузевими стейкхолдерами. Зокрема, у 2015-2023 рр. функціонувала платформа «Voices of Culture», а в подальшому було започатковано нові формати діалогу, спрямовані на системне залучення професійних спільнот до обговорення та формування культурної політики ЄС [346; 446]. У межах цих механізмів представники професійних асоціацій, мереж та організацій громадянського суспільства мають можливість формулювати пропозиції щодо стратегічних напрямів розвитку сектора та брати участь у консультаційних процесах. Це свідчить про те, що участь галузевих об'єднань у виробленні політики розглядається не як формальна процедура, а як один із інституційних механізмів багаторівневого врядування, що забезпечує врахування експертизи сектора у процесі прийняття рішень.

На національному рівні інституціоналізовані механізми діалогу між державними інституціями та професійною спільнотою нерідко інтегруються у діяльність державних або напівавтономних інституцій підтримки книжкової сфери, у межах яких представники галузі беруть участь у роботі дорадчих та експертних органів. Показовим прикладом є «Centre national du livre» (Франція), у моделі функціонування якого поєднується державний мандат із широкою участю професійної спільноти. Зокрема, до структури інституції входять адміністративна рада та тематичні експертні комісії, які на колегіальних засадах здійснюють розгляд заявок на отримання фінансової підтримки. Таким чином, взаємодія держави та галузі інституціоналізується не лише у формі консультацій, а й у процедурному вимірі. Зокрема, через систему експертних комісій, визначені строки повноважень їхніх членів, регулярний календар засідань та формалізовані висновки щодо ухвалення рішень [319].

Професійні асоціації видавничого сектора беруть участь у формуванні політики через механізми експертних консультацій, підготовку позиційних документів та представлення інтересів галузі на міжнародному рівні. Зокрема, Міжнародна асоціація видавців (англ. International Publishers Association) визначає серед ключових напрямів своєї діяльності захист і просування авторського права, а також підтримку принципу свободи публікації, що безпосередньо стосується сфери регуляторної політики у видавничій галузі [374]. Аналогічну функцію виконують і галузеві європейські об'єднання видавців та медіа організацій, діяльність яких спрямована на консолідацію позицій сектора та представлення його інтересів у взаємодії з інституціями Європейського Союзу [349].

Порівнюючи міжнародні практики із українською ситуацією, важливо оцінювати не лише наявність професійних асоціацій, а їхню функціональну спроможність впливати на формування галузевої політики. Такий підхід передбачає аналіз низки інституційних характеристик, зокрема: наявності сталих механізмів консультацій із державними органами; спроможності виробляти позиційні документи, рекомендації та професійні стандарти; участі у роботі дорадчих або експертних органів; здатності збирати, систематизувати та надавати

дані й аналітичні матеріали для формування політик; а також наявності внутрішніх механізмів підзвітності, що запобігають концентрації представницької функції в інтересах окремих учасників ринку.

Окрім інституційного діалогу та представництва інтересів через професійні асоціації, у міжнародній практиці важливим механізмом взаємодії між державою та сектором виступають спільні програмні й фінансові інструменти підтримки. У цьому вимірі держава і сектор координаційно зближуються через правила відбору, критерії, експертні комісії та співфінансування. На рівні ЄС показовим прикладом є «Creative Europe (2021–2027)»: програма підтримує транскордонну співпрацю, мережі та платформи, тобто фінансує не лише проєкти, а й інфраструктуру взаємодії та обміну, що підсилює мережеву модель врядування [345].

На національному та регіональному рівнях у європейській практиці поширені моделі, у межах яких програмна підтримка книжкової сфери реалізується через координацію кількох публічних інституцій та залучення галузевих мереж. У таких моделях державні органи, регіональні адміністрації та спеціалізовані інституції підтримки культури взаємодіють із професійним середовищем не лише на етапі консультацій, а й безпосередньо у процедурах ухвалення рішень щодо розподілу фінансових ресурсів. Показовим прикладом є французька система підтримки книжкового сектора, у якій важливу роль відіграє вже згаданий раніше «Centre national du livre». У межах окремих програм розгляд та супровід заявок здійснюється у взаємодії між регіональними органами влади, територіальними підрозділами Міністерства культури (франц. Directions régionales des affaires culturelles), «Centre national du livre» та галузевими мережами [302]. Так, у регіональних програмах підтримки книжкової сфери процес оцінювання може здійснюватися спільними комісіями, до складу яких входять представники цих інституцій, а також експерти сектора [297].

Таким чином, аналіз міжнародної практики свідчить, що програмна підтримка та механізми співфінансування у сфері культурних індустрій виконують не лише функцію фінансового стимулювання розвитку сектора. Вони також виступають інституційним механізмом координації між державними інституціями

та професійним середовищем. У межах таких інструментів, як програма Creative Europe, а також національні та регіональні програми підтримки книжкової сфери, формуються процедури спільного планування політики, що включають визначення критеріїв відбору, роботу експертних комісій, залучення галузевих мереж і розподіл відповідальності за результати реалізації програм. У такий спосіб фінансові інструменти стають не лише засобом підтримки культурного виробництва, а й механізмом інституціоналізації партнерства між державою та сектором.

Застосування зазначених підходів у видавничій галузі України передбачає інтеграцію програм державної підтримки з прозорими механізмами їх планування та реалізації. Це включає чіткі критерії відбору, участь незалежних експертів, відкритість результатів і регулярне оприлюднення даних про ефективність програм. За таких умов участь професійних асоціацій і галузевих об'єднань слід розглядати як інституційний механізм залучення галузевої експертизи, що підвищує обґрунтованість і ефективність державної культурної політики.

Поряд із програмними інструментами підтримки важливу роль у регулюванні культурних і креативних індустрій відіграють механізми саморегуляції. Саморегуляція у європейській практиці розглядається як важливе доповнення до державних механізмів регулювання культурних і креативних індустрій [344]. У межах такої моделі професійні спільноти беруть на себе функцію вироблення галузевих кодексів, стандартів діяльності та правил професійної етики, тоді як держава може визнавати ці норми або інтегрувати їх у ширший механізм співрегулювання. Подібний підхід дозволяє поєднати нормативну роль держави з експертним потенціалом професійного середовища, що сприяє формуванню більш гнучких та адаптивних правил функціонування сектора.

У документах Ради Європи щодо регулювання медіасфери підкреслюється, що ефективність механізмів саморегуляції та співрегулювання значною мірою залежить від інституційних умов їх функціонування [329]. До таких умов належать чітко визначені критерії репрезентативності учасників, прозорість процедур ухвалення рішень, а також наявність механізмів моніторингу та реагування на

порушення встановлених стандартів. За відсутності цих інструментів саморегуляція ризикує залишатися декларативною та не забезпечувати реального впливу на практики функціонування сектора.

Саморегуляція через галузеві кодекси та стандарти у науковій літературі часто розглядається як відповідь на ускладнення сучасного регуляторного середовища. У ситуаціях, коли державне законодавство не може оперативно реагувати на швидкі зміни ринку або технологій, вироблення правил безпосередньо професійним середовищем дозволяє враховувати специфіку практичної діяльності учасників сектора. Водночас така модель потребує суспільної легітимації та певних форм публічного нагляду, що дає змогу уникнути конфлікту інтересів і забезпечити відповідність галузевих правил ширшим суспільним цілям культурної політики [403].

Для книжкового сектора характерним проявом саморегуляції є формування галузевих стандартів і професійних правил безпосередньо учасниками ринку. Йдеться, зокрема, про вироблення стандартів прозорості авторських і видавничих контрактів, етичних принципів взаємодії між видавцями, авторами та перекладачами, узгоджених правил професійної поведінки на книжковому ринку, а також галузевих кодексів або хартій доброчесності. Такі інструменти дозволяють професійному середовищу формувати спільні правила діяльності, що відображають реальні практики функціонування сектора. Водночас їхня ефективність значною мірою залежить від поєднання із державними механізмами підтримки та співрегулювання, оскільки саме інституційне визнання та прозорі процедури контролю забезпечують їхню практичну дієвість.

В умовах розвитку видавничої галузі України саморегуляція може бути доцільною насамперед у тих сферах, де необхідне формування гнучких професійних правил, здатних оперативно реагувати на зміни ринку та практик діяльності. Водночас ключовою умовою її ефективності є інституційне забезпечення виконання таких норм. Це передбачає наявність незалежних галузевих комісій, механізмів розгляду скарг, регулярного публічного звітування про дотримання професійних стандартів, а також зв'язок саморегуляторних

інструментів із державними програмами підтримки. Зокрема, відповідність галузевим кодексам або стандартам може розглядатися як один із критеріїв участі у грантових програмах чи інших формах державної підтримки. За таких умов саморегуляція та професійні кодекси можуть виступати реальним інструментом врядування, що поєднує експертизу сектора з вимогами прозорості, підзвітності та контролю. Натомість за відсутності вимог до репрезентативності учасників, прозорості процедур і механізмів контролю подібні інструменти ризикують залишатися декларативними та не справляти відчутного впливу на практики функціонування галузі.

Проведений аналіз міжнародної практики засвідчує, що сучасні моделі управління у сфері культурних індустрій у країнах Європейського Союзу значною мірою ґрунтуються на інституціоналізованому діалозі між державними інституціями та професійним середовищем, а також на використанні механізмів співрегулювання [443]. У цьому контексті актуальним для української видавничої галузі постає питання про ступінь інституційної формалізації взаємодії між державою та професійною спільнотою, зокрема про наявність сталих процедур консультацій, передбачуваність механізмів участі галузевих представників у виробленні політики та рівень нормативного закріплення таких процедур.

Формалізація взаємодії між державою та професійним середовищем у країнах Європейського Союзу забезпечується через систему інституційних механізмів, до яких належать постійно діючі консультативні платформи, процедури публічних консультацій із зацікавленими сторонами, а також чітко визначені регламенти діяльності дорадчих і експертних органів при державних інституціях [344].

З огляду на це доцільно проаналізувати, яким чином подібні механізми участі інституціоналізовані в українській системі публічного управління. В Україні правові засади участі громадськості у процесах нормотворчості та формування державної політики закріплені на рівні законодавства. Зокрема, одним із ключових нормативних актів у цій сфері є Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», який передбачає принципи відкритості,

прозорості та врахування громадської думки під час розроблення регуляторних актів. Закон встановлює вимоги щодо оприлюднення проєктів регуляторних актів, проведення аналізу регуляторного впливу, а також можливості подання зауважень і пропозицій з боку заінтересованих сторін, що створює формальні умови для участі представників бізнесу, професійних спільнот і громадських організацій у формуванні державної політики [187]. Поряд із цим у практиці діяльності центральних органів виконавчої влади застосовуються інструменти публічних консультацій, громадських обговорень та робочих груп, покликані забезпечити діалог між державними інституціями та громадянським суспільством.

Водночас у наукових дослідженнях українського публічного управління звертається увага на обмежену ефективність практичної реалізації механізмів участі громадськості. Так, дослідник Є. Матвіїшин зазначає, що участь громадян є важливою складовою демократичного врядування, оскільки дозволяє враховувати суспільні інтереси під час формування політики та сприяє досягненню консенсусу між зацікавленими сторонами. Водночас науковець підкреслює, що впровадження партисипативних механізмів часто ускладнюється низкою факторів, зокрема неналежним застосуванням законодавства про участь громадськості, недостатнім рівнем інформування населення та низькою обізнаністю громадян щодо власних прав у процесі прийняття рішень [128, с. 83-84].

Аналогічні проблеми взаємодії влади та громадськості фіксують і Т. Ломакіна та С. Марова, які наголошують на необхідності підтримання постійного діалогу між органами публічної влади та громадянами, а також стимулювання активної і свідомої участі громадськості у публічному комунікативному процесі [126, с. 20]. На їхню думку, ефективність такого діалогу залежить від здатності державних інституцій створювати умови для реальної участі громадян у процесах вироблення політики, а не лише формального дотримання процедур консультацій.

Зазначені проблеми підтверджуються і позицією представників українського видавничого сектора. Так, у дослідженні «Publishing and Bookselling in Ukraine: Facts, Trends, Perspectives», підготовленому «Next Page Foundation» за участі галузевих експертів, зазначається, що розвиток книжкового ринку України

тривалий час характеризувався недостатньою узгодженістю державної політики та слабкою координацією між ключовими інституціями галузі, що ускладнює формування стабільних механізмів взаємодії між державою та професійним середовищем [401, с. 47].

Порівняння української практики із моделями взаємодії, що сформувалися у країнах Європейського Союзу, свідчить про те, що в Україні система взаємодії між державними інституціями та професійним середовищем має частково формалізований, проте фрагментарний характер. Хоча на нормативному рівні передбачено використання інструментів консультацій із заінтересованими сторонами, їхня практична реалізація не завжди набуває системного характеру. Подібні проблеми відзначають і представники галузевого середовища. Зокрема, у дослідженні українського книжкового ринку О. Афонін зазначає, що в Україні «немає чіткої державної політики у сфері книговидавання, а державні рішення щодо розвитку галузі мають фрагментарний характер» [401, с. 47]. У зв'язку з цим автор підкреслює необхідність створення інституційної структури, яка б забезпечувала розвиток і координацію книжкового сектора.

У теорії поліцентричного врядування ефективність системи залежить від взаємодії множинних центрів прийняття рішень [405]. У країнах Європейського Союзу подібні механізми взаємодії інституціоналізовані у різних формах участі професійних спільнот у виробленні політики. Зокрема, галузеві асоціації видавців та інші професійні мережі беруть участь у підготовці позиційних документів щодо законодавчих ініціатив, надають експертні висновки під час консультаційних процедур, а також можуть бути представлені у складі дорадчих або консультативних органів при державних інституціях. Така практика сприяє врахуванню галузевої експертизи під час формування культурної політики та підвищує легітимність управлінських рішень у сфері культурних і креативних індустрій [346]. У результаті професійні асоціації виступають не лише як представники інтересів сектора, а й як повноцінні учасники процесу вироблення політики, що відповідає принципам поліцентричного та мережевого врядування.

Дослідження української публічної політики звертають увагу на те, що зростання кількості організацій громадянського суспільства саме по собі не гарантує їхнього реального впливу на формування та реалізацію державної політики. Ефективність участі таких організацій значною мірою залежить від наявності інституційно закріплених механізмів взаємодії з органами публічної влади – тобто від того, наскільки позиції громадських і професійних об'єднань інтегруються у процес вироблення політичних рішень [35].

Порівняльний аналіз із практиками країн Європейського Союзу показує, що ефективність участі галузевих асоціацій забезпечується їх включеністю у формалізовані процедури консультацій та діяльність дорадчих органів. Натомість в Україні взаємодія між державою та професійними об'єднаннями часто не має стабільного інституційного характеру й залежить від окремих ініціатив або неформальних каналів комунікації.

Міжнародна інтеграція виступає не лише фактором культурного обміну, а й каталізатором інституційних змін у сфері публічного управління. У дослідженнях процесів європеїзації підкреслюється, що інтеграція до європейського політичного простору сприяє трансформації національних інституцій через адаптацію норм, процедур і управлінських практик, сформованих на рівні Європейського Союзу [416; 310]. У цьому контексті участь України у програмі «Creative Europe», а також імплементація положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, створюють нормативні та інституційні передумови для адаптації європейських стандартів культурної політики та управління культурними індустріями [345].

Таким чином, міжнародна інтеграція може розглядатися для України не лише як джерело фінансової підтримки, а й як механізм модернізації системи врядування. Участь у міжнародних мережах, програмах культурного співробітництва та європейських політичних ініціативах стимулює впровадження прозорих процедур ухвалення рішень, розвиток партнерських моделей взаємодії між державою та сектором, а також поширення принципів підзвітності та інституційної відкритості [310]. Водночас у науковій літературі наголошується, що

ефективність такого інституційного «імпорту» значною мірою залежить від внутрішніх реформ і здатності національних інституцій інтегрувати нові практики у власну систему управління [416].

Порівняльний аналіз міжнародних практик свідчить, що модель взаємодії між державними інституціями та професійним середовищем у видавничій сфері України перебуває на етапі трансформації: від фрагментарної консультативної практики до потенційно більш інституціоналізованих форм врядування [331].

Зокрема, у порівнянні з практиками країн Європейського Союзу можна виокремити кілька ключових відмінностей:

- нижчий рівень формалізації сталих каналів взаємодії між державними інституціями та професійними асоціаціями [331, с. 19-20];
- нестабільний та часто персоналізований характер впливу професійних об'єднань на формування політики [409, с. 18-22];
- обмежена фінансова передбачуваність програм підтримки культурних індустрій [331, с. 11];
- значна залежність модернізаційних процесів від зовнішніх імпульсів міжнародної інтеграції [331, с. 32].

Водночас наявність певної інституційної основи (зокрема законодавчих механізмів участі громадськості у формуванні політики, створення спеціалізованих інституцій підтримки культурних індустрій та інтеграції України до європейських програм культурного співробітництва) формує передумови для поступового переходу до більш системної моделі співрегулювання та мережевого врядування у видавничій сфері України [418].

Виявлені у процесі порівняльного аналізу особливості української моделі взаємодії з професійною спільнотою дають змогу перейти від констатації відмінностей до виокремлення тих інституційних механізмів, які демонструють найбільшу результативність у європейській практиці. Узагальнення таких механізмів створює аналітичне підґрунтя для формування рекомендацій щодо вдосконалення національної системи врядування у видавничій сфері.

Водночас у практиці публічного управління важливо враховувати, що формалізовані механізми консультацій є необхідною, але недостатньою умовою участі громадянського суспільства та професійних об'єднань у процесах вироблення політики. Їх наявність сама по собі не гарантує реального впливу на ухвалення рішень, оскільки ефективність партисипативних механізмів залежить від їх інституційного закріплення, прозорості процедур і наявності механізмів підзвітності [359]. У той же час аналітичні матеріали ЮНЕСКО підкреслюють, що інституціоналізовані консультації сприяють більш адаптивному формуванню політики завдяки системному зворотному зв'язку, однак їх результативність визначається інтеграцією у повний політичний цикл, включно з етапами моніторингу та оцінювання [444].

За таких умов вирішальне значення має не лише формальне декларування участі, а інституційна сталість взаємодії, що передбачає наявність постійних структур діалогу, чітко визначених процедур і регулярних механізмів комунікації між державними інституціями та професійним середовищем. Саме така модель забезпечує довготривалий і змістовний вплив галузевих учасників на процеси формування політики.

Міжнародна практика культурної політики демонструє, що зміцнення партнерства між державою та громадянським суспільством часто здійснюється через спеціалізовані платформи та мережі, які функціонують на постійній основі. Прикладом є платформа «Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe», у межах якої науковці, представники громадських організацій та державних інституцій співпрацюють у процесах аналізу, моніторингу та підготовки рекомендацій щодо культурної політики [328].

Для українського середовища важливим є не лише створення подібних платформ, а й формування їхньої сталої інституційної основи. Йдеться, зокрема, про наявність офіційних мандатів, бюджетних ресурсів, прозорих процедур формування складу учасників, регулярної звітності та механізмів оцінювання впливу таких інституцій. Саме інституційна сталість, а не поодинокі ініціативи,

створює передумови для системного впливу професійного середовища на формування культурної політики.

З огляду на результати аналізу міжнародного досвіду та особливості функціонування видавничої галузі України доцільно окреслити можливі напрями вдосконалення системи взаємодії між державними інституціями та професійним середовищем. Міжнародна практика свідчить, що ефективність культурної політики значною мірою залежить від інституціоналізації діалогу між державою та галузевими спільнотами, а також від використання механізмів співрегулювання та партнерського врядування.

З урахуванням зазначених підходів перспективними напрямками розвитку системи взаємодії у видавничій сфері України можуть бути:

- інституційне закріплення участі репрезентативних професійних асоціацій у роботі дорадчих і експертних органів при профільних державних інституціях. Йдеться про формування постійних консультативних або експертних структур, у межах яких представники професійного середовища могли б брати участь у розробленні галузевих стратегій, програм підтримки та нормативних ініціатив.

- запровадження регулярних процедур консультацій із представниками видавничого сектора під час розроблення нормативно-правових актів і державних програм підтримки. Такі консультації мають здійснюватися на системній основі та передбачати відкритість процедур, оприлюднення проєктів документів і можливість подання пропозицій з боку галузевих організацій.

- розвиток механізмів співрегулювання, що передбачають участь професійних об'єднань у формуванні професійних стандартів та критеріїв галузевих програм. Застосування цієї моделі дозволить поєднати нормативну роль держави з експертною участю представників галузі у визначенні правил функціонування ринку.

- посилення аналітичної та експертної спроможності професійних асоціацій, зокрема у підготовці позиційних документів, аналітичних матеріалів та експертних

рекомендацій для державних інституцій. Розвиток таких функцій сприятиме формуванню системного діалогу між державними органами та професійним середовищем на основі доказових підходів до формування політики.

– розширення участі українських галузевих організацій у міжнародних мережах і програмах культурного співробітництва, що сприятиме поширенню європейських практик врядування у сфері культурних індустрій. Залучення до міжнародних мереж дозволить адаптувати успішні моделі співрегулювання та партнерського врядування, які застосовуються у країнах Європейського Союзу.

Реалізація зазначених підходів сприятиме формуванню більш інституціоналізованої моделі взаємодії між державними інституціями та професійною спільнотою у видавничій сфері України, що відповідає сучасним міжнародним практикам врядування у культурних індустріях та створює передумови для більш системного розвитку галузі.

Узагальнення міжнародного досвіду регулювання видавничої діяльності засвідчило, що в країнах Європейського Союзу та в ширшій міжнародній практиці ефективність функціонування галузі забезпечується поєднанням державного регулювання, механізмів співрегулювання та саморегуляції.

Встановлено, що ключову роль у цих моделях відіграє інституціоналізована взаємодія між державними інституціями, учасниками ринку та організаціями громадянського суспільства, яка реалізується через сталі консультаційні процедури, експертні механізми, програмно-фінансові інструменти підтримки та участь професійних асоціацій у виробленні політики.

З'ясовано, що у розвинених моделях культурної політики професійні об'єднання виконують не лише представницькі функції, а виступають повноцінними учасниками регуляторного процесу, забезпечуючи формування стандартів, координацію інтересів галузі та експертний супровід управлінських рішень.

Порівняння міжнародних практик із українською ситуацією показало, що в Україні система взаємодії між державою та професійним середовищем має частково формалізований, але фрагментарний характер. Наявні механізми консультацій не забезпечують системного впливу галузевих представників на процеси вироблення політики, а участь професійних асоціацій залишається недостатньо інституціоналізованою та значною мірою залежить від ситуативних факторів.

Водночас міжнародний досвід свідчить, що підвищення ефективності регулювання видавничої галузі потребує переходу до більш сталої моделі взаємодії, яка передбачає формалізацію процедур участі професійного середовища, розвиток механізмів співрегулювання, забезпечення прозорості та підзвітності ухвалення рішень, а також інтеграцію галузевих організацій у міжнародні мережі та програми співробітництва. Це дозволяє визначити можливості адаптації міжнародних підходів до українського контексту та окреслити напрям трансформації системи регулювання видавничої галузі України відповідно до європейських стандартів.

Висновки до третього розділу

У результаті дослідження встановлено, що у сучасних умовах розвитку культурних індустрій регулювання видавничої галузі набуває комплексного характеру та ґрунтується на поєднанні державного впливу з механізмами громадського управління і саморегуляції. Визначено, що видавнича сфера як складова частина системи соціальних комунікацій потребує залучення професійної спільноти до процесів формування політики, оскільки поєднує економічні та соціокультурні функції.

Обґрунтовано, що громадське управління у цій сфері виступає системоутворюючим елементом сучасної моделі регулювання, реалізуючись через принципи представництва інтересів, прозорості, підзвітності, використання професійної експертизи та партнерської взаємодії.

Встановлено, що ключовими формами громадського впливу є діяльність професійних асоціацій і громадських організацій, участь у нормотворчих процесах, галузева адвокація та механізми саморегуляції, які забезпечують інтеграцію експертного середовища у процеси вироблення та реалізації публічної політики.

Аналіз ефективності взаємодії державного та громадського регулювання засвідчив, що в Україні сформовано нормативні передумови для участі професійної спільноти у формуванні політики, однак практична реалізація цих механізмів має фрагментарний і недостатньо інституціоналізований характер. Встановлено, що вплив професійних об'єднань на процеси вироблення політики часто є ситуативним і не забезпечує системної інтеграції галузевої експертизи.

Узагальнення міжнародного досвіду показало, що ефективні моделі регулювання у країнах Європейського Союзу базуються на інституціоналізованому діалозі між державою та професійним середовищем, застосуванні механізмів співрегулювання, розвитку саморегуляції та використанні програмних інструментів підтримки як засобу координації між різними акторами.

У зв'язку з цим обґрунтовано, що для України ключовими напрямками вдосконалення системи регулювання видавничої галузі є посилення інституційної ролі професійних асоціацій, формалізація процедур консультацій, розвиток механізмів співрегулювання та інтеграція європейських підходів до врядування, що відповідає завданню дослідження щодо визначення можливостей адаптації міжнародного досвіду та окреслення перспектив трансформації галузі.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні здійснено комплексний аналіз системи регулювання видавничої галузі України як складної багатовимірної соціокомунікативної системи, що функціонує в умовах цифрової трансформації, європейської інтеграції та воєнних викликів. Отримані результати дозволили досягти поставленої мети та виконати визначені завдання.

1. Проаналізовано законодавчу та нормативно-правову базу регулювання видавничої діяльності. У ході дослідження встановлено, що в Україні сформовано базову систему правового забезпечення функціонування видавничої галузі, яка включає профільні закони, підзаконні нормативно-правові акти, а також стратегічні документи у сфері культури, інформаційної політики та креативних індустрій. Водночас ця система має структурно фрагментарний і частково несистемний характер, що зумовлює обмежену узгодженість між окремими елементами регулювання.

Виявлено, що чинна нормативно-правова база значною мірою сформована в попередніх соціально-економічних умовах і не повною мірою враховує сучасні трансформації, пов'язані з цифровізацією комунікацій, розвитком платформної економіки, зміною моделей дистрибуції книжкової продукції та інтеграцією до європейського культурного й правового простору. Зокрема, нормативні акти недостатньо охоплюють питання електронного книговидавання, цифрових прав, нових форматів контенту та взаємодії з глобальними цифровими платформами.

Доведено, що існує розрив між формально закріпленими нормами та практикою їх реалізації, який проявляється у недостатній ефективності механізмів правозастосування, складності процедур, а також відсутності цілісної довгострокової стратегії розвитку галузі. Окремі інструменти державного регулювання функціонують ізольовано, що знижує їхній сукупний вплив на розвиток книжкового ринку.

Окрему увагу приділено аналізу відповідності національного законодавства міжнародним зобов'язанням України та європейським стандартам регулювання, у

результаті чого встановлено, що процес гармонізації перебуває на етапі становлення і потребує подальшого системного вдосконалення.

Узагальнення отриманих результатів дозволило обґрунтувати необхідність модернізації законодавчої бази на засадах комплексності, інтегрованості та адаптивності, що передбачає:

- оновлення ключових нормативно-правових актів з урахуванням цифрових трансформацій;
- забезпечення узгодженості між галузевими та суміжними політиками (культурною, медійною, освітньою, економічною);
- впровадження принципів співрегулювання та участі професійного середовища у формуванні нормативних рішень;
- орієнтацію на європейські підходи до регулювання креативних індустрій і книжкового ринку.

Таким чином, встановлено, що ефективний розвиток видавничої галузі в Україні безпосередньо залежить від формування цілісної, сучасної та гнучкої нормативно-правової системи, здатної адекватно реагувати на динамічні зміни соціокомунікативного середовища.

2. З'ясовано роль ключових державних інституцій у формуванні політики у сфері книговидання. У результаті дослідження встановлено, що система державного управління видавничою галуззю в Україні має багаторівневу інституційну структуру, у межах якої функції регулювання розподілені між центральними органами виконавчої влади, спеціалізованими інституціями культурної політики та законодавчими органами.

Визначено, що ключову роль у формуванні та реалізації державної політики у сфері книговидання відіграють органи державної влади, відповідальні за інформаційну, культурну та освітню політику, а також спеціалізовані інституції, які здійснюють реалізацію програм підтримки галузі. Такий розподіл повноважень забезпечує комплексний вплив на різні аспекти функціонування видавничої сфери – від нормативного регулювання і фінансування до реалізації культурних та освітніх ініціатив.

Водночас доведено, що наявна модель управління характеризується функціональною фрагментацією та недостатньою узгодженістю між інституціями, що проявляється у дублюванні окремих функцій, розмитості зон відповідальності та відсутності єдиного центру стратегічного координування галузевої політики. Це, своєю чергою, ускладнює реалізацію комплексних реформ, знижує ефективність державних програм і обмежує можливості оперативного реагування на виклики, зумовлені цифровою трансформацією та воєнним контекстом.

Аналіз діяльності інституцій дозволив встановити, що значна частина управлінських рішень має реактивний, а не стратегічний характер, що обумовлено як обмеженістю ресурсів, так і відсутністю довгострокового бачення розвитку галузі. Крім того, взаємодія між державними інституціями та професійним середовищем не завжди має системний характер, що знижує рівень врахування галузевої експертизи у процесі вироблення політики.

У дослідженні обґрунтовано, що підвищення ефективності державного регулювання видавничої галузі потребує посилення інституційної взаємодії та формування узгодженої системи управління, яка передбачає:

- чітке розмежування функцій і повноважень між основними суб'єктами державної політики;
- запровадження механізмів міжвідомчої координації та стратегічного планування розвитку галузі;
- посилення ролі спеціалізованих інституцій як центрів реалізації культурної політики у сфері книговидання;
- інтеграцію професійної спільноти до процесів формування управлінських рішень;
- орієнтацію на принципи ефективного врядування, зокрема прозорості, підзвітності та партнерської взаємодії.

Таким чином, встановлено, що ефективність функціонування системи державного управління у видавничій сфері безпосередньо залежить від рівня інституційної узгодженості, координації та стратегічної спрямованості діяльності

ключових державних акторів, що є необхідною передумовою для формування цілісної та результативної галузевої політики.

3. Оцінено результативність механізмів державної підтримки книговидання. У процесі дослідження встановлено, що в Україні сформовано низку інструментів державної підтримки видавничої галузі, які реалізуються через бюджетні програми, інституційні механізми та окремі культурні ініціативи. До них належать фінансування випуску книжкової продукції, підтримка перекладів, поповнення бібліотечних фондів, а також заходи з популяризації читання. Зазначені інструменти відіграють важливу роль у забезпеченні функціонування галузі, особливо в умовах воєнного стану, коли ринкові механізми зазнають суттєвих обмежень.

Водночас проведений аналіз дозволив виявити, що ефективність цих механізмів є обмеженою та нерівномірною, що зумовлено низкою системних чинників. Насамперед, державна підтримка характеризується нестабільністю фінансування, залежністю від бюджетних циклів і політичних пріоритетів, що унеможливорює довгострокове планування як з боку держави, так і з боку учасників ринку. У результаті підтримка часто має короткостроковий і реактивний характер, спрямований на вирішення поточних проблем, а не на забезпечення сталого розвитку галузі.

Крім того, встановлено відсутність цілісної та стратегічно узгодженої моделі державної підтримки, що проявляється у фрагментарності програм, недостатній координації між ними та обмеженій інтеграції у загальну культурну політику. Окремі інструменти функціонують ізольовано, що знижує їхній синергетичний ефект і не дозволяє досягти системного впливу на розвиток книжкового ринку.

Важливим проблемним аспектом є також обмежене охоплення суб'єктів видавничої діяльності, оскільки значна частина учасників ринку, зокрема малі та середні видавництва, незалежні ініціативи та регіональні гравці, не мають рівного доступу до програм підтримки. Це створює дисбаланси у розвитку галузі та знижує ефективність державної політики з точки зору забезпечення конкурентного середовища.

Окрему увагу приділено оцінці прозорості та ефективності механізмів розподілу ресурсів, у межах якої встановлено, що існуючі процедури не завжди забезпечують достатній рівень відкритості, зрозумілості критеріїв відбору та оцінки результатів. Відсутність чітко визначених показників ефективності ускладнює моніторинг реалізації програм і обмежує можливості їх удосконалення.

На основі отриманих результатів обґрунтовано доцільність трансформації системи державної підтримки видавничої галузі у напрямі підвищення її системності, передбачуваності та результативності, що передбачає:

- запровадження довгострокових програм підтримки з чітко визначеними стратегічними цілями;
- формування стабільного фінансового забезпечення незалежно від короткострокових бюджетних коливань;
- розширення доступу до програм підтримки для різних категорій учасників ринку;
- впровадження прозорих процедур відбору та оцінки ефективності використання ресурсів;
- інтеграцію механізмів державної підтримки у ширшу систему культурної та інформаційної політики;
- орієнтацію на європейські практики, що передбачають поєднання фінансових інструментів із розвитком інституційного середовища галузі.

Таким чином, доведено, що підвищення ефективності державної підтримки книговидавання є ключовою умовою забезпечення сталого розвитку видавничої галузі, її конкурентоспроможності та здатності адаптуватися до сучасних соціально-економічних і технологічних викликів.

4. Проаналізовано роль громадських організацій і професійних об'єднань у процесах регулювання видавничої галузі. У ході дослідження встановлено, що інституції громадянського суспільства, зокрема галузеві асоціації, професійні об'єднання, творчі спілки та громадські організації, є важливим складником системи регулювання видавничої сфери, оскільки забезпечують представництво

інтересів учасників ринку, акумулювання професійної експертизи та комунікацію між державою і галуззю.

Доведено, що діяльність таких інституцій охоплює кілька ключових функціональних напрямів. По-перше, вони виконують репрезентативну функцію, консолідуючи позиції різних груп учасників книжкового ринку та транслуючи їх у процесі вироблення державної політики. По-друге, вони здійснюють експертний супровід управлінських рішень, беручи участь у підготовці аналітичних матеріалів, рекомендацій та пропозицій до нормативно-правових актів і державних програм. По-третє, важливим напрямом їх діяльності є адвокація, спрямована на просування інтересів галузі у публічному просторі, формування порядку денного культурної політики та вплив на процес ухвалення рішень.

Встановлено, що у сучасних умовах роль професійних об'єднань посилюється у зв'язку з ускладненням структури видавничого ринку, розвитком цифрових технологій та зростанням потреби у спеціалізованій галузевій експертизі. Саме такі інституції здатні забезпечити адаптивність регуляторної системи до динамічних змін середовища, оскільки вони безпосередньо інтегровані у практику функціонування галузі.

Водночас доведено, що потенціал громадських організацій і професійних об'єднань у системі регулювання використовується неповною мірою, що зумовлено низкою структурних обмежень. Насамперед, йдеться про обмежений рівень їх інституційної інтеграції у процеси формування державної політики, що проявляється у переважно консультативному характері участі, відсутності стабільних механізмів залучення до прийняття рішень та недостатньому врахуванні їхніх експертних позицій.

Крім того, виявлено проблеми, пов'язані з нерівномірністю представництва інтересів різних сегментів галузі, що може призводити до домінування окремих груп учасників ринку у процесах комунікації з державою. Обмежена ресурсна база окремих організацій, недостатній рівень їх інституційної спроможності та фрагментація професійного середовища також знижують ефективність їх впливу на галузеву політику.

У дослідженні обґрунтовано, що підвищення ролі громадянського суспільства у регулюванні видавничої галузі потребує переходу від формальної участі до системної інтеграції професійних інституцій у процеси управління, що передбачає:

- створення сталих інституційних механізмів взаємодії між державними органами та професійними об'єднаннями;
- розширення участі галузевих асоціацій у підготовці та реалізації державних програм;
- посилення їх ролі у процесах нормотворчості та експертного оцінювання політики;
- розвиток механізмів співрегулювання, що поєднують державні та галузеві інструменти управління;
- підвищення організаційної спроможності та професіоналізації громадських інституцій.

Таким чином, доведено, що громадські організації та професійні об'єднання є не лише допоміжним елементом, а невід'ємною складовою ефективної системи регулювання видавничої галузі, здатною забезпечити узгодження інтересів держави, ринку та суспільства, а також підвищити якість і адаптивність галузевої політики в умовах сучасних трансформацій.

5. Здійснено емпіричну оцінку ефективності системи регулювання видавничої галузі. У межах емпіричного етапу дослідження проведено опитування представників видавничої спільноти, результати якого дозволили здійснити оцінку фактичного функціонування регуляторної системи з позиції безпосередніх учасників ринку. Отримані дані підтвердили наявність суттєвого розриву між нормативно закріпленою моделлю регулювання та практикою її реалізації, що свідчить про обмежену ефективність окремих механізмів державної політики.

З'ясовано, що значна частина респондентів оцінює систему регулювання як фрагментарну, недостатньо прозору та складну для практичного використання, що ускладнює взаємодію суб'єктів видавничої діяльності з державними інституціями. Однією з ключових проблем визначено недостатній рівень прозорості механізмів

державної підтримки, зокрема у частині критеріїв відбору, процедур прийняття рішень та оцінки результативності програм. Це знижує рівень довіри до інституцій і обмежує можливості рівного доступу учасників ринку до ресурсів.

Важливим аспектом є також складність доступу до інструментів підтримки, що пов'язана з бюрократичними процедурами, недостатньою поінформованістю учасників галузі та відсутністю зручних каналів комунікації з державними структурами. Особливо гостро ці проблеми проявляються для малих і середніх видавництв, які мають обмежені адміністративні ресурси для участі у відповідних програмах.

Крім того, встановлено низький рівень комунікації та зворотного зв'язку між державними інституціями та представниками видавничого ринку, що ускладнює врахування реальних потреб галузі у процесі формування політики. У результаті управлінські рішення не завжди відповідають актуальним викликам і специфіці функціонування галузі, що знижує їхню ефективність.

Емпіричні дані також засвідчили наявність дисбалансу між формально задекларованими цілями державної політики та фактичними результатами її реалізації, що проявляється у обмеженому впливі окремих програм на розвиток ринку, нерівномірному розподілі підтримки та недостатній узгодженості між різними інструментами регулювання.

Результати опитування вказують на необхідність підвищення практичної ефективності системи регулювання та її адаптації до реальних умов функціонування галузі. Це передбачає:

- спрощення процедур доступу до програм державної підтримки;
- підвищення прозорості механізмів прийняття рішень і розподілу ресурсів;
- розвиток ефективних каналів комунікації між державою та професійною спільнотою;
- врахування зворотного зв'язку від учасників ринку при формуванні політики;
- забезпечення більшої узгодженості між нормативними положеннями та їх практичною реалізацією.

Таким чином, емпіричний аналіз підтвердив, що ключовою проблемою функціонування системи регулювання видавничої галузі є розрив між нормативною моделлю та практикою її реалізації, подолання якого є необхідною умовою підвищення ефективності державної політики та забезпечення сталого розвитку книжкового ринку.

6. Узагальнено міжнародний досвід регулювання видавничої галузі. У результаті дослідження встановлено, що у провідних країнах Європи та інших розвинених державах система регулювання видавничої сфери формується на засадах багаторівневого та комплексного підходу, який поєднує інструменти державного регулювання, механізми саморегуляції галузі та форми партнерської взаємодії між державними інституціями і професійною спільнотою.

Виявлено, що ефективні моделі регулювання ґрунтуються на інституційно закріпленій взаємодії різних акторів, де держава визначає загальні нормативно-правові рамки та стратегічні пріоритети розвитку, тоді як професійні асоціації, галузеві організації та інші інституції громадянського суспільства беруть активну участь у виробленні стандартів діяльності, формуванні політики та реалізації галузевих програм. Такий підхід забезпечує баланс між публічними інтересами, ринковими механізмами та культурною місією книговидавництва.

Доведено, що важливою характеристикою ефективних систем є наявність довгострокових культурних стратегій, які визначають цілі розвитку видавничої галузі, інструменти її підтримки та механізми інтеграції у ширший контекст креативних індустрій. У таких моделях державна підтримка має системний і передбачуваний характер, поєднує фінансові, інституційні та нормативні інструменти і спрямована не лише на підтримку виробництва книжкової продукції, а й на розвиток читання, книгорозповсюдження та культурної інфраструктури.

Окрему увагу приділено аналізу ролі професійних асоціацій у європейських країнах, де вони виконують не лише представницькі, а й регуляторні та координаційні функції. Встановлено, що такі організації виступають посередниками між державою та ринком, беруть участь у формуванні правил функціонування галузі, координують взаємодію учасників ринку та забезпечують

адаптацію галузі до технологічних змін. Це дозволяє підвищити гнучкість регуляторної системи та її здатність реагувати на сучасні виклики.

Аналіз міжнародного досвіду також засвідчив, що ефективність регулювання значною мірою залежить від прозорості процедур, чіткості розподілу повноважень, наявності механізмів моніторингу та оцінки політики, а також від рівня довіри між державними інституціями та професійним середовищем. У країнах із розвиненими моделями регулювання спостерігається високий рівень інституціоналізації взаємодії між державою та галуззю, що забезпечує сталість і передбачуваність політики.

На основі узагальнення міжнародних практик обґрунтовано, що їх адаптація до українського контексту потребує врахування національних особливостей функціонування видавничої галузі, зокрема:

- специфіки інституційної структури державного управління;
- рівня розвитку професійних об'єднань і їх організаційної спроможності;
- економічних умов функціонування книжкового ринку;
- впливу воєнного контексту та інформаційної безпеки на культурну політику;
- особливостей інтеграції до європейського правового та культурного простору.

У дослідженні доведено, що імплементація міжнародного досвіду має здійснюватися не шляхом прямого запозичення окремих інструментів, а через адаптивну інтеграцію принципів і підходів, що передбачає:

- розвиток механізмів партнерської взаємодії між державою та професійною спільнотою;
- впровадження елементів співрегулювання та саморегуляції галузі;
- формування довгострокової стратегії розвитку видавничої сфери;
- забезпечення системності державної підтримки та її узгодженості з європейськими стандартами.

Таким чином, узагальнення міжнародного досвіду дозволило встановити, що ефективні моделі регулювання видавничої галузі базуються на поєднанні

інституційної узгодженості, стратегічної спрямованості та активної участі професійного середовища, що створює передумови для формування в Україні сучасної, гнучкої та ефективної системи регулювання, здатної забезпечити сталий розвиток галузі в умовах глобальних і національних трансформацій.

7. Окреслено напрями вдосконалення системи регулювання видавничої галузі України. На основі теоретичного аналізу, вивчення міжнародного досвіду та результатів емпіричного дослідження обґрунтовано доцільність формування комплексної, інтегрованої та адаптивної моделі регулювання видавничої галузі, яка відповідає сучасним викликам цифрової трансформації, європейської інтеграції та воєнного контексту.

Доведено, що вдосконалення системи регулювання має здійснюватися не через окремі фрагментарні зміни, а шляхом системної трансформації інституційної, нормативної та організаційної архітектури галузі, орієнтованої на забезпечення її сталого розвитку та конкурентоспроможності.

У цьому контексті можна виокремити такі ключові напрями вдосконалення:

- оновлення нормативно-правової бази відповідно до європейських стандартів. Йдеться про гармонізацію законодавства з нормами ЄС, адаптацію до цифрового середовища та врахування нових форматів видавничої діяльності (електронні книги, цифрові платформи, штучний інтелект). Важливим є також усунення внутрішніх суперечностей і дублювання регуляторних норм;

- посилення координації між державними інституціями. Це передбачає чітке розмежування функцій і повноважень, розвиток міжвідомчої взаємодії, формування єдиного стратегічного центру управління та узгодження культурної, інформаційної, освітньої й економічної політик;

- розвиток механізмів співрегулювання із залученням професійних об'єднань. Йдеться про інституціоналізацію їх участі у виробленні рішень, делегування окремих регуляторних функцій і створення платформ для системного діалогу між державою та учасниками ринку;

- удосконалення програм державної підтримки. Важливими є довгострокове планування, підвищення прозорості процедур і розширення доступу до фінансових

інструментів для різних суб'єктів ринку. Окремий акцент має бути зроблено на розвитку інфраструктури книговидання, читання та дистрибуції;

- інтеграція цифрових інструментів у регуляторну політику. Це охоплює цифровізацію адміністративних процедур, створення електронних платформ взаємодії, використання аналітичних інструментів для моніторингу ринку та підтримку цифрового книговидання;

- посилення ролі інститутів громадянського суспільства. Йдеться про розвиток їх інституційної спроможності, розширення участі у нормотворчих процесах і реалізації державних програм, а також формування сталих механізмів зворотного зв'язку.

Обґрунтовано, що реалізація зазначених напрямів дозволить сформувати більш гнучку, прозору та ефективну систему регулювання, здатну забезпечити баланс між державним впливом, ринковими механізмами та суспільними інтересами.

Таким чином, запропонована модель трансформації системи регулювання видавничої галузі орієнтована на інституційну узгодженість, стратегічну цілісність та адаптивність до сучасних викликів, що створює передумови для сталого розвитку книговидання, зміцнення культурного простору України та інтеграції у європейський соціокультурний і інформаційний простір.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, підтверджено висунуту гіпотезу про те, що система регулювання видавничої галузі України перебуває у стані структурної трансформації, яка має багатовимірний і нерівномірний характер. Встановлено, що відбувається поступовий перехід від моделі, заснованої переважно на адміністративно-правових інструментах державного впливу, до більш складної та диференційованої системи, що інтегрує правові, економічні, інституційні та соціокультурні механізми регулювання.

Доведено, що ця трансформація зумовлена впливом комплексу внутрішніх і зовнішніх чинників, серед яких ключовими є цифровізація комунікаційного середовища, розвиток креативних індустрій, європейська інтеграція України, а

також воєнні виклики, які істотно змінюють умови функціонування видавничої галузі та актуалізують потребу у модернізації підходів до її регулювання.

У результаті дослідження встановлено, що сучасна система регулювання видавничої сфери характеризується поєднанням елементів традиційної ієрархічної моделі управління та нових форм взаємодії між державою, ринком і громадянським суспільством. Водночас цей процес має незавершений характер і супроводжується низкою суперечностей, зокрема:

- фрагментарністю нормативно-правового забезпечення;
- недостатньою інституційною узгодженістю між суб'єктами державної політики;
- обмеженою ефективністю механізмів державної підтримки;
- недостатнім рівнем інтеграції професійної спільноти у процеси вироблення рішень;
- розривом між задекларованими принципами політики та практикою їх реалізації.

Обґрунтовано, що ефективність функціонування системи регулювання видавничої галузі безпосередньо залежить від рівня інтеграції державних і недержавних акторів, інституційної узгодженості політики, а також здатності системи до адаптації в умовах динамічних соціально-економічних і технологічних змін. Особливого значення набуває узгодження національної моделі регулювання з європейськими підходами, що передбачають відкритість, інклюзивність, багаторівневність управління та активну участь професійного середовища.

Доведено, що подальший розвиток системи регулювання має здійснюватися у напрямі формування інтегрованої моделі управління видавничою галуззю, яка поєднує:

- стратегічну роль держави у визначенні нормативних і політичних рамок;
- активну участь професійних об'єднань у виробленні та реалізації рішень;
- використання економічних і інституційних інструментів підтримки;
- впровадження гнучких механізмів реагування на цифрові та суспільні трансформації.

Таким чином, отримані результати дозволили не лише виявити ключові закономірності функціонування системи регулювання видавничої галузі України, а й сформувати концептуальне бачення її подальшої трансформації як складної, відкритої та адаптивної системи, орієнтованої на забезпечення сталого розвитку галузі, підвищення її конкурентоспроможності та зміцнення культурного й інформаційного простору держави.

Отже, мету дослідження досягнуто, оскільки обґрунтовано концептуальні засади трансформації системи регулювання видавничої галузі України, визначено рівень її відповідності європейським підходам, а також виявлено ключові тенденції, проблеми та перспективи розвитку галузі в умовах сучасних суспільно-інформаційних і геополітичних змін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Галич О. А. Теорія літератури : підручник для студ. філол. спец. вищ. закладів освіти / О. А. Галич та ін. ; наук. ред. О. А. Галич. Київ : Либідь, 2001. 486 с.
2. Авер'янов В. Б. Державне управління в Україні: наукові засади реформування. Київ : Юрінком Інтер, 1998. 280 с.
3. Афонін О. Б. Сучасний стан книговидавання України і причини, що його обумовили. Економіка. Інновації. Право. 2010. № 2. С. 145–152.
4. Афонін О. В. Національна книга: стан, причини, наслідки, перспективи. Київ : Ліра-К, 2015. 256 с.
5. Афонін О. Заклик до купівлі прав на українські книги як спосіб підтримки видавців України. Publishing Perspectives. 2022. 22 квіт. URL: <https://publishingperspectives.com/2022/04/ukraine-a-call-to-buy-rights-to-support-publishers/>
6. Афонін О. Проблеми та перспективи розвитку книговидавничої галузі України. Вісник Книжкової палати. 2020. № 12. URL: <http://visnyk.ukrbook.net/article/view/218269>
7. Батуревич І. Книжковий ринок-2025 – кілька висновків без оптимізму. Читомо. 2025. 7 лип. URL: <https://chytomo.com/knyzhkovyj-rynok-2025-kilka-vysnovkiv-bez-optymizmu/>
8. Безчотнікова С., Зражевська Н. Український медіаландшафт під час війни (2022–2024 рр.): трансформація, реакція на війну, динаміка медіаспоживання // Інтегровані комунікації. 2024. № 2(18). С. 6–14. DOI: <https://doi.org/10.28925/2524-2644.2024.181>
9. Бережна О. Б., Андрющенко Т. Ю. The role of IT innovations in shaping changes in the publishing industry of Ukraine. Вісник ХНТУ. 2024. № 1. С. 197–202. DOI: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2024.1.27>
10. Березанська І. Впровадження стандартів у бібліотечно-інформаційну сферу України. Вісник Книжкової палати України. 2025. URL: <http://visnyk.ukrbook.net/article/view/322598/312966>
11. Білецький В., Онкович Г., Фіголь Н., Фіголь Б. Штучний інтелект та медіадидактика в сучасній цифровізації освіти. Інтегровані комунікації. 2025. № 2 (20). С. 133–139. DOI: <https://doi.org/10.28925/2524-2652.2025.216>
12. Білошенко О. Ю., Чабаненко Ю. С., Павліченко Є. В. Форми участі громадськості у державному управлінні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2021. № 66. С. 45–49. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2021/08/49-1.pdf>

- 13.Бляшук О. М. Місце видавничої справи в системі соціальних комунікацій. Наукові дослідження молоді : зб. тез IV звітної наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та викладачів. Київ ; Дубно, 2012. С. 341–343.
- 14.Богдан І. В. Фінансові аспекти розвитку підприємств книжкової сфери: виклики та перспективи. Академічні візії. 2025. № 48. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/2349>
- 15.Богдан І. Формування ефективної системи фінансового забезпечення розвитку підприємств книжкової сфери в умовах трансформаційної економіки. Київський економічний науковий журнал. 2025. № 11. С. 45–52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2025-11-6>
- 16.Бойко О. УІК: у 2025 році інститут потребуватиме понад 1,4 млрд грн. Читомо. 6 вересня 2024. URL: <https://chytomo.com/uik-u-2025-rotsi-instytut-potrebuvatyme-ponad-1-4-mlrd-hrn1/>
- 17.Бойчук Д. В. Громадські організації як інститути громадянського суспільства та їх роль у демократичному розвитку держави. Актуальні проблеми державного управління. 2018. № 2. С. 12–18.
- 18.Бондар Ю. В. Видавнича комунікація: до питання інституалізації. Вісник Книжкової палати. 2014. № 10. С. 3–6. URL: <http://visnyk.ukrbook.net/article/view/257229>
- 19.Бондаренко О. О. Стан правової охорони і захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності в Україні під час війни. *Часопис Київського університету права*. 2023. № 2. С. 134–137. DOI: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.2.2023.28>
- 20.Босак О. І. До питання про книговидавничу діяльність української діаспори у США. Поліграфія і видавнича справа. 2012. № 4. С. 12–16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pivs_2012_4_4
- 21.Бугай Н. Аудит ефективності як сегмент державного фінансового контролю: необхідність сучасності та міжнародні орієнтири. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*: міжнар. зб. наук. пр. / Поділ. держ. аграр.-техн. ун-т [та ін.] ; редкол.: Р. Ф. Бруханський (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Крок, 2017. Вип. 3–4. С. 21–29
- 22.Будинок письменників у Києві планують відновити за благодійні кошти. Укрінформ. 5 січня 2025. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3945281-budinok-pismennikov-u-kyevi-planuut-vidnoviti-za-blagodijni-kostiv.html>
- 23.БукФорум : офіційний сайт міжнародного книжкового фестивалю та проєктів ГО «Форум видавців». URL: <https://bookforum.ua/>

- 24.Бурнашов І. Ю. Стан та перспективи розвитку бібліотечної та видавничої сфери в Україні: оглядова довідка за матеріалами преси та інтернету 2023–2024 рр. ДЗК. 2024. Вип. 5/3. URL: https://nlu.org.ua/storage/files/Infocentr/Tematch_ogliadi/2024/30.05.2024.pdf
- 25.Буряк С. Я. Креативні індустрії як чинник розвитку культурної економіки України. Вісник Книжкової палати. 2017. № 6. С. 3–8.
- 26.Буряк С., Музиченко Н. Книговидавнича діяльність в Україні за підсумками 2016 року. Вісник Книжкової палати. 2017. № 3. С. 24–32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2017_3_5
- 27.Буряченко А., Рудик Н., Сивульська Н. Бюджетне фінансування культурної сфери в системі соціальних видатків України. *Економіка та суспільство*. 2025. № 80. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-12>
- 28.В Україні знову виявили російські книжки на онлайн-майданчиках. Читомо. 2025. URL: <https://chytomo.com/v-ukraini-znovu-vyavyly-rosijski-knyzhky-na-onlajn-majdanchykakh/>
- 29.Варналій З. С. Державне регулювання економіки. Київ : Знання, 2026. 220 с.
- 30.Вдовенко О., Воробйов Є., Васильняк Р. Результати моніторингу імплементації Закону України: аналітичний звіт. Київ: ГО «Платформа прав людини», 2024. 54 с.
- 31.Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>
- 32.Видавництва й бібліотеки України під час війни: втрати, виклики, дерусифікація / Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. Київ, 2022. URL: <https://dif.org.ua/article/vidavnitstva-y-biblioteki-ukraini-pid-chas-viyni-vtrati-vikliki-derusifikatsiya>
- 33.Відсьогодні 1000 грн за програмою «Підтримка» можуть отримати підлітки / Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/vidsogodni-1000-grn-za-programoyu-yepidtrimka-mozhut-otrimati-pidlitki>
- 34.Віхляєв М. Ю. Громадські ради при органах виконавчої влади України та роль громадських об'єднань у їх діяльності. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2013. № 2. С. 36–43. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/deff0b22-40cc-49cb-8fd9-152f01a1e910/content>
- 35.Власенко С., Гонюкова Л., Вербовий О., Шкабко С. Formation of public policy on national memory in Ukraine with the participation of civil society organisations. *Multidisciplinary Reviews*. 2024. Vol. 7. Article 2024spe052. DOI: <https://doi.org/10.31893/multirev.2024spe052>

- 36.Власова І., Паламарчук О. Рекомендації щодо оцінювання ефективності діяльності університетів України (національний, секторальний та інституційний рівні). Київ : Прінтеко, 2020. 42 с. URL: <https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/Rekomendatsii-2020-42p.pdf>
- 37.Водолазька С. А. Інновації у видавничій галузі : навч. посіб. Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2021. 323 с.
- 38.Водолазька С. А., Крайнікова Т. С. Дизайн книжкових видань із використанням ІІІ (практики американського та українського книговидавництва). Технологія і техніка друкарства. 2024. № 1 (83). С. 81–87. DOI: [https://doi.org/10.20535/2077-7264.1\(83\).2024.297256](https://doi.org/10.20535/2077-7264.1(83).2024.297256)
- 39.Водолазька С. Л. Креативні індустрії в Україні: проблеми становлення та розвитку. Наукові праці НБУВ. 2018. Вип. 50. С. 112–121.
- 40.Войнарівський М. Щодо проблем притягнення онлайн-медіа до відповідальності у формі адміністративно-господарських санкцій. *Юридичний вісник*. 2025. № 2. С. 40–50. DOI: <https://doi.org/10.32782/yuv.v2.2025.4>
- 41.Вороніна Ю. Є. Теорія та практика публічного управління та адміністрування : навч. посіб. Мелітополь : ТОВ «Колор Принт», 2020. 204 с.
- 42.Гальцова О. Л., Дмитриченко М. І. Аналіз сучасного стану діяльності видавничої галузі України. Причорноморські економічні студії. 2021. Вип. 26. С. 44–49. URL: https://pev.kpu.zp.ua/journals/2021/3_26_ukr/8.pdf
- 43.Голубовський Р. Тенденції розвитку книжкового ринку України в умовах війни. *Economy and Society*. 2024. № 61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-109>. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3830>
- 44.Горбань Ю., Новальська Т. Цифрова трансформація публічних бібліотек України: сучасний стан, виклики та перспективи. Вісник Книжкової палати України. 2025. № 12. С. 10–16. URL: <https://visnyk.ukrbook.net/article/view/354940>
- 45.Гриценко О. Культурний простір і національна культура: теоретичне осмислення та практичне формування : монографія. Київ : Інститут культурології НАМ України, 2019. 256 с.
- 46.Грицьків Р. П. Покращення сталого розвитку підприємства видавничої справи за допомогою цифрових інструментів. Актуальні питання економічних наук. 2025. № 18. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18144856>
- 47.Гумен Ю. Демократичне врядування: концептуалізація зарубіжного досвіду, аналіз ключових теорій і понять. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2023. № 1(28). С. 17–29. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2023/23hyytip.pdf>

- 48.Гуцол Г. Прикладні наукові дослідження Книжкової палати України у 2022 році: зміст, результати, впровадження. Вісник Книжкової палати. 2023. № 3. С. 3–9. URL: <http://visnyk.ukrbook.net/article/view/278608>
- 49.Данькова Н. Чому закон «Про медіа» потребує змін і які нововведення з'являться. *Detector Media*. 2024. URL: <https://detector.media/rinok/article/234011/2024-10-29-chomu-zakon-pro-media-potrebuie-zmin-i-yaki-novovvedennya-zyavlyatsya/>
- 50.Демуз І. О. Державний видавничий сектор України: проблеми та перспективи розвитку. Економічний вісник університету. 2017. Вип. 35 (1). С. 32–41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2017_35%281%29_7
- 51.Демуз І. О., Гордєєв Р. В. Здобутки та прорахунки державної видавничої програми «Українська книга»: спроба наукового аналізу. Соціум. Документ. Комунікація : зб. наук. ст. Серія «Філологічні науки». Переяслав-Хмельницький, 2017. Вип. 3. С. 83–103. URL: <https://ehsupir.uhsp.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d3734215-101f-4c61-9b47-94a65e301363/content>
- 52.Денисюк Ж. З. Українська культурна ідентичність як основа національної стійкості та культурної політики. Культурологічний альманах. 2025. Вип. 1 (13). С. 309–315. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.1.35>
- 53.Державна підтримка книговидавничої галузі в Україні. Міністерство культури та інформаційної політики України. 2024. URL: <https://mincult.gov.ua/news/derzhavna-pidtrymka-knygovydavnychoyi-galuzi-v-ukrayini/>
- 54.Державний комітет телебачення і радіомовлення України, Міністерство культури та стратегічних комунікацій України. Державний реєстр видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції. URL: <https://publisher.mcsc.gov.ua/>
- 55.Державний комітет телебачення і радіомовлення України. Про затвердження Порядку реалізації бюджетної програми «Випуск книжкової продукції за програмою “Українська книга”» : наказ від 28.11.2012 № 313. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2087-12#Text>
- 56.Детектор Медіа. У 2025 році українці витратили майже 140 мільйонів гривень у межах програми «єКнига». 29 січ. 2026. URL: <https://detector.media/infospace/article/247344/2026-01-29-u-2025-rotsi-ukraintsi-vytratyly-mayzhe-140-milyoniv-gryven-u-mezhakh-programy-ieknyga/>
- 57.Деякі питання діяльності Українського інституту книги : постанова Кабінету Міністрів України від 05.06.2019 № 638. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-2019-%D0%BF#Text>

58. Деякі питання надання громадянам України державної допомоги на придбання книг : постанова Кабінету Міністрів України від 03 грудня 2024 р. № 1385. Київ, 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1385-2024-%D0%BF>
59. Деякі питання надання громадянам України державної допомоги на придбання книг : постанова Кабінету Міністрів України від 03 грудня 2024 р. № 1385. Урядовий кур'єр. 2024. № 236. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1385-2024-%D0%BF>
60. Деякі питання надання допомоги в рамках Програми «ЄПідтримка» : постанова Кабінету Міністрів України від 09 грудня 2021 р. № 1272. Київ, 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1272-2021-%D0%BF>
61. Деякі питання Національного органу інтелектуальної власності : розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2022 р. № 943-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/943-2022-%D1%80>
62. Деякі питання Національного органу інтелектуальної власності : розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2022 р. № 943-р. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/943-2022-%D1%80>
63. Деякі питання реалізації державної політики у сфері культури: постанова Кабінету Міністрів України від 09 червня 2023 р. № 608. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/608-2023-%D0%BF#Text>
64. Деякі підсумки видавничого року в умовах війни / Всеукраїнська асоціація видавців і книгорозповсюджувачів. 2022. URL: <https://www.upba.org.ua/index.php/uk/vydavnytstva/item/483-deiaki-pidsumky-vydavnychoho-roku-v-umovakh-viiny>
65. Директорка УІК: через скорочення бюджету сертифікати на книжки отримають не всі 18-літні українці. Читомо. 20 вересня 2024. URL: <https://chytomo.com/dyrektorka-uik-cherez-skorochennia-biudzhetu-sertyfikaty-na-knyzhky-otrymaiut-ne-vsi-18-litni-ukraintsi/>
66. Діденко Ю. В., Гавриш А. В. Закон України «Про медіа»: новації для наукової періодики. *Наука та наукознавство*. 2024. № 4 (126). С. 22–39. DOI: <https://doi.org/10.15407/sofs2024.04.022>
67. Дніпренко В. І. Електронне видання як об'єкт стандартизації: основні етапи та перспективи розвитку. *Вісник Харківської державної академії культури. Серія «Соціальні комунікації»*. 2017. Вип. 51. С. 93–102. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/haksk_2017_51_9
68. Дубас Р. О. Глобалізаційні драйвери сучасної видавничої галузі. Стратегія розвитку України. 2015. № 1. С. 50–52. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sru_2015_1_9

- 69.Еннан Р. Є. Здійснення і захист авторських прав у цифровому середовищі (в мережі Інтернет). Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2024. Вип. 86 (2). DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.2.16> URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/01/18-1.pdf>
- 70.Євгенєва А. Форми участі громадськості у процесі законотворення. Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія». 2006. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/bitstreams/f2eb902a-db8d-4827-be1c-f2a9dc51071c/download>
- 71.Єжижанська Т. Книжкові видавництва України в умовах перманентної кризи. Вісник Книжкової палати. 2023. № 6. С. 29–35. URL: <http://visnyk.ukrbook.net/article/view/286137>
- 72.Єжижанська Т. Книжкові видавництва України в умовах перманентної кризи: аналіз підвищення інтересу до української книги за кордоном під час війни, необхідності заходів з популяризації літератури за рубежом та ролі державної підтримки експорту. 2023. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/47934/1/%D0%A2.%20Yezhyzhanska_VKP_6_2023.pdf
- 73.Єжижанська Т. С. Цільова аудиторія бренд-комунікації книжкового видавництва. Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи. 2023. С. 80–84. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/47936/1/%D0%A2_Yezhyzhanska_MC_2023_FJ.pdf
- 74.Женченко М. І. Бізнес-моделі основних гравців на полі цифрової дистрибуції електронних книг в Україні (2011–2023). Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. 2023. Т. 4, № 56. С. 90–97. URL: https://www.researchgate.net/profile/Maryna-Zhenchenko-2/publication/377537427_BIZNES-MODELI_OSNOVNIH_GRAVCIV_NA_POLI_CIFROVOI_DISTRIBUCII_ELEKTRONNIH_KNIZOK_V_UKRAINI_2011-2023/links/65abbd90ee1e1951fbd57842/BIZNES-MODELI-OSNOVNIH-GRAVCIV-NA-POLI-CIFROVOI-DISTRIBUCII-ELEKTRONNIH-KNIZOK-V-UKRAINI-2011-2023.pdf
- 75.Женченко М. І. Цифрові трансформації видавничої галузі : монографія / за наук. ред. В. Різуна. Вид. 2-ге, виправл. Київ : Жнець, 2018. 436 с. URL: <https://zhnets.com.ua/wp-content/uploads/2019/01/Monograph-for-reklama.pdf>
- 76.Жигун Т. В. Правове регулювання видавничої справи в Україні. Вісник Книжкової палати. 2012. № 3. С. 12–18.

77. Закон про заборону російських книжок досі не працює. Які постанови й накази потрібно ухвалити? Читомо. 2024. URL: <https://chytomo.com/zakon-pro-zaboronu-rosijskykh-knyzhok-dosi-ne-pratsiue-iaki-postanovy-j-nakazy-potribno-ukhvalyty/>
78. Запустили еКнигу — як отримати кошти на книжки в Дії. Дія. 16 грудня 2024. URL: <https://diia.gov.ua/news/zapustyly-ieknihu-iak-otrymaty-koshty-na-knyzhky-v-dii>
79. Звернення Наглядової ради УІК до Президента України щодо забезпечення діяльності УІК на 2024 рік / Український інститут книги. 12 вересня 2023. URL: <https://ubi.org.ua/uk/news/kategoriya-2/zvernennya-naglyadovo-radi-uik-do-prezidenta-ukra-ni-schodo-zabezpechennya-diyalnosti-uik-na-2024-rik>
80. Звіт Національної інформаційної кампанії проти піратства у сфері книговидавництва «ANTI-PIRACY: BOOKS» / Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій. Київ, 2024. URL: <https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2024/11/report-ANTI-PIRACY-BOOKS-web.pdf>
81. Звіт про виконання паспорта бюджетної програми на 2022 рік / Український інститут книги. Київ, 2023. URL: <https://ubi.org.ua/storage/reports/UNjWGjz3dPjhc3VStHI1j7dvCpVuxvPdxhIpsvaq.pdf>
82. Звіт про виконання паспорта бюджетної програми на 2024 рік / Український інститут книги. Київ, 2025. URL: <https://ubi.org.ua/storage/reports/yxHH9g7nVFs2adpjn4dRgI3VqoLmxAMwjw4hWP7t.pdf>
83. Зеленчук В. Зміни до медійного законодавства: законопроект № 12111. *Інститут масової інформації*. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/zminy-do-medijnogo-zakonodavstva-zakonoprojekt-12111-i68986>
84. Зелінська Н. В. Державна культурна політика у сфері книговидання: інституційні механізми та сучасні виклики. Вісник Книжкової палати. 2018. № 4. С. 3–9.
85. Зелінська Н. В. Наукова книга у процесі самоідентифікації українців. Поліграфічні, мультимедійні та web-технології : матеріали III Міжнародної науково-технічної конференції (17–19 жовтня 2018 р.). Львів : Українська академія друкарства, 2018. С. 262–265. URL: <https://pmw.nure.ua/files/54.pdf#page=262>
86. Зелінська Н. В. Наукове книговидання в українському соціумі: чи є життя під час (після) кризи? Поліграфія і видавнича справа. 2016. Вип. 2. С. 208–216. URL: <https://pvs.uad.lviv.ua/static/media/2-72/24.pdf>
87. Злигостєв С. Особливості цифровізації та видавничої діяльності у роботі провідних бібліотек України. Наукові праці Національної бібліотеки України

- імені В. І. Вернадського. 2023. Вип. 67. С. 293–311. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2023_67_22
- 88.Зозуля О. І. Проблеми та шляхи удосконалення законотворчої діяльності Верховної Ради України. *Forum Prava*. 2023. № 2. С. 43–64.
- 89.Зражевська Н. І. Theoretical foundations of the media culture study as a socio-communicative phenomenon // Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. 2022. № 4(52). С. 3–10. DOI: [https://doi.org/10.32840/cpu2219-8741/2022.4\(52\).1](https://doi.org/10.32840/cpu2219-8741/2022.4(52).1)
- 90.Зражевська Н. І. Медіаспоживання в Україні під час війни // Україна в умовах російської агресії: виклики та відповіді. Харків, 2024. С. 94–108. DOI: <https://doi.org/10.31359/9786178518240>.
- 91.Іващенко В. Л. Засади медійного словникарства в практиці створення лексичного мінімуму медіазнавця // Стилїстика модерного часу. 2024. С. 130-160.
- 92.Іващенко В. Л. Пролегомени до медіазнавства як нової міждисциплінарної галузі знання // Медіазнавчі студії в євроінтеграційному дискурсі України. 2022. С. 9-38. DOI: 10.51587/9786-1773-89193-2022-01.
- 93.Інтелектуальна власність у 2025 році: ключові результати / Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій. 2025. URL: <https://nipo.gov.ua/ip-rezultaty-2025/>
- 94.Інтелектуальна власність у 2025 році: ключові результати. Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій. URL: <https://nipo.gov.ua/ip-rezultaty-2025/>
- 95.Істотні питання політики: книговидання та книгорозповсюдження / Програма сприяння громадській активності «Долучайся!», USAID, Раст в Україні. 2024. 48 с. URL: https://www.ppv.net.ua/uploads/work_attachments/RES-POL_Book_Publishing_and_Distribution_2024.pdf
- 96.Іщук Ю., Варламова М. Цифровізація видавничої справи як складової глобальних креативних індустрій. Економіка і організація управління. 2024. С. 15–24. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.4.2>
- 97.Кабінет Міністрів України. Офіційний вебпортал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
- 98.Кабінет Міністрів України. Про реалізацію експериментального проекту щодо надання державної грошової допомоги покупцям товарів та послуг українського виробництва : постанова від 20.08.2024 № 952. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952-2024-%D0%BF#Text>
- 99.Кабінет Міністрів України. Уряд оновив програму «Національний кешбек»: з 1 березня запрацює диференційований кешбек 5 % і 15 %. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-onovyyv-prohramu-natsionalnyi-keshbek-z-1-bereznia-zapratsiuie-dyferentsiiiovanyi-keshbek-5-i-15>

100. Карапетян С. О. Адміністративно-правове регулювання видавничої діяльності в Україні: сучасний стан та напрями модернізації. *Право і суспільство*. 2024. № 4. С. 100–108. URL: http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2024/4_2024/100.pdf
101. Карапетян С. О. Напрями модернізації адміністративно-правового регулювання видавничої діяльності в Україні. *Право і суспільство*. 2024. № 4. С. 100–108. URL: http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2024/4_2024/100.pdf
102. Касянчук В. О., Фіялка С. Б., Гончарук Т. Г. Планування діяльності видавництв нон-фікшн літератури в кризових умовах. *Технологія і техніка друкарства*. 2023. № 2 (80). С. 99-107. [https://doi.org/10.20535/2077-7264.2\(80\).2023.286140](https://doi.org/10.20535/2077-7264.2(80).2023.286140)
103. Качмар С. Вплив державного регулювання на розвиток видавничо-поліграфічної галузі в Україні. *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*. 2024. № 8. С. 66–74. DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2024-8-66-74>. URL: <https://pa.journal.in.ua/index.php/pa/article/download/139/141>
104. Качмар С. Ефективність державного регулювання розвитку видавничо-поліграфічної справи: аналіз інструментів та підходів. *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*. 2024. № 8. С. 66–74. DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2024-8-66-74>
105. Кір'як В. С. Вплив діяльності видавництв на інформаційну безпеку держави. *Обрії друкарства*. 2024. № 1 (15). С. 139–147. DOI: [https://doi.org/10.20535/2522-1078.2024.1\(15\).307674](https://doi.org/10.20535/2522-1078.2024.1(15).307674)
106. Кірпічов О. Ефект тисячі гривень. Досвід українського видавництва. *Економічна правда*. 08 листопада 2024. URL: <https://epravda.com.ua/columns/2024/11/08/721618/>
107. Книжкова палата України. Статистичні дані про випуск неперіодичних видань. URL: <http://www.ukrbook.net/statistika.html#neperiod>
108. Ковалів М. В. Форми участі громадських об'єднань у державному управлінні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2016. № 845. С. 15–20. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/aug/5804/vnulpurn201684515.pdf>
109. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Ярема О. Г. Інформаційне право України: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 416 с. ISBN 978-617-511-351-6

110. Кодинець А. О. Захист прав інтелектуальної власності Апеляційною палатою Національного органу інтелектуальної власності. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2025. Вип. 5 (64). С. 41–47. DOI: <https://doi.org/10.32782/pyuv.v5.2025.8>
111. Колеко М. Нормативно-правові основи оцифрування книжкових пам'яток України. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2023. № 12. С. 39–54. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.12.2023.293570>
112. Комарницька І. І., Буцяк М. М. Захист прав інтелектуальної власності під час дії воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 4. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/12/39.pdf>
113. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
114. Костилева С. О. Культурно-освітня та видавнича діяльність українських еміграційних організацій у Великій Британії у другій половині ХХ ст. *Вісник гуманітарних наук*. 2025. № 14. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18125813>
115. Котляревський Я. В., Мельников О. В., Єрмоличев Р. В., Дерев'янкін В. В., Штангрет А. М. Розвиток видавничої діяльності в контексті вдосконалення регулювання конкурентної політики та державної допомоги. *Наукові праці НДФІ*. 2017. № 4 (81). С. 104–126. URL: http://npndfi.org.ua/docs/NP_17_04_104_uk.pdf
116. Крайнікова Т. С. Державна підтримка книговидавання в Україні. *Вісник Книжкової палати*. 2016. № 4. С. 3–9.
117. Крайнікова Т. С. Стан і тенденції українського видавничого ринку в умовах війни. Вектори розвитку науки, освіти, технологій і суспільства в умовах глобалізації : матеріали наукової конференції (19 жовтня 2023 р., м. Полтава). Полтава, 2023. URL: https://www.researchgate.net/publication/379608210_Stan_i_tendencii_ukrainskogo_vidavnicogo_rinku_v_umovah_vijni
118. Крайнікова Т. С., Рижко О. М. Бізнес-комунікації книжкових видавництв: від соціальних мереж до метавсесвіту. *Обрії друкарства*. 2023. № 2 (14). С. 127–139. DOI: [https://doi.org/10.20535/2522-1078.2023.2\(14\).295266](https://doi.org/10.20535/2522-1078.2023.2(14).295266)
119. Красовицький: держоргани досі не розробили підзаконні акти для закону про заборону книжок із РФ. *Читомо*. 2024. URL: <https://chytomo.com/krasovytskyj-derzhorhany-dosi-ne-rozrobily-pidzakonni-akty-dlia-zakonu-pro-zaboronu-knyzhok-iz-rf/>
120. Кришталь Г., Скиба Г., Тімко Н. Інструменти фінансового забезпечення та підтримки розвитку книговидавництва. *Економіка та суспільство*. 2025. № 80. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/6881>

121. Круглов В. 24,9 млрд обороту галузі та швидке зростання аудіокниг: п'ять головних цифр європейського книжкового ринку — які висновки для України. *Forbes Україна*. 2025. URL: <https://forbes.ua/lifestyle/249-mlrd-oborotu-galuzi-ta-shvidke-zrostannya-audioknig-pyat-golovnikh-tsifr-evropeyskogo-knizhkovogo-rinku-yaki-visnovki-dlya-ukraini-29102025-33655>
122. Кудрявський І. В. Аналіз наукових досліджень та правового забезпечення механізмів державного управління у сфері безпеки інформаційного простору. *Публічне урядування*. 2023. № 2 (35). С. 33–42. DOI: [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2023-2\(35\)-4](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2023-2(35)-4)
123. Лесюк О. В. Видавнича справа та редагування : навч. посіб. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2021. 103 с. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/4331/1/%D0%9B%D0%B5%D1%81%D1%8E%D0%BA%20%20%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87.%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%202021.pdf>
124. Литвинська С. В. Гармонізація українських національних стандартів серії «Інформація та документація» з міжнародними й європейськими: здобутки і перспективи. *Ukrainian Scientific Journal of Information Security*. 2012. Т. 18, № 2. С. 43–47. DOI: <https://doi.org/10.18372/2225-5036.18.3424>
125. Лівін М. Що відбувається з українською книгою в умовах війни: розповідають видавці. *The Village Україна*. 30 червня 2022. URL: <https://www.village.com.ua/village/culture/cultural-question/327627-scho-z-vidavnychim-rinkom>
126. Ломакіна Т. А., Марова С. Ф. Актуальні проблеми відносин та взаємодії в публічних комунікаціях. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2021. № 2 (29). С. 17–21. URL: https://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2021/2/2_2021.pdf
127. Майже 140 мільйонів гривень на книжки: підсумки програми «єКнига» у 2025 році. *Суспільне Культура*. 29 січня 2026. URL: <https://suspilne.media/culture/1226303-majze-140-miljoniv-griven-na-knizki-pidsumki-programi-ekniga-u-2025-roci>
128. Матвіїшин Є. Г. Розвиток партисипації у глобальному вимірі: публічно-управлінський аспект. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2024. № 4 (43). С. 81–85. URL: <https://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2024/4/14.pdf>
129. Мацкевич О. О. Порівняння Інтернет-ЗМІ та інших суб'єктів, що діють у сфері масової інформації. *Актуальні проблеми держави і права*. 2013. Вип. 70. С. 202–209. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2013_70_33
130. Миколаєнко А. Діяльність видавництва «Смолоскип» в умовах російсько-української війни: виклики та досвід // *Вісник Книжкової палати*. 2024. № 12 (341). С. 46-50. DOI: 10.36273/2076-9555.2024.12(341).46-50.

131. Миколаєнко А. Журналістика даних в українському медіапросторі: тенденції, виклики, перспективи // Український інформаційний простір. 2025. № 1 (15). С. 49-60. DOI: 10.31866/2616-7948.1(15).2025.335344.
132. Миколаєнко А. Популяризація дитячого читання в Україні: тенденції та перспективи // Український інформаційний простір. 2025. № 2 (14). С. 54-64. DOI: 10.31866/2616-7948.2(14).2024.330029.
133. Міністерство економіки України. Звіти про виплати за програмою «Національний кешбек». URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/297b3a13-66f5-48b4-8292-5ef84f2787f2>
134. Міністерство економіки України. Національний кешбек: змінює категорії витрачання коштів. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/a862ecc6-75b2-4096-9a55-012556e6b21c?lang=uk-UA&title=NatsionalniiKeshbekZminiuiKategoriiVitrachanniaKoshtiv>
135. Міністерство культури та інформаційної політики України. Про затвердження змін до деяких нормативно-правових актів у сфері книговидавничої діяльності: наказ від 17 червня 2020 р. № 1906. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0713-20#Text>
136. Міністерство культури та інформаційної політики України. Про міністерство. URL: <https://mincult.gov.ua/pro-ministerstvo/>
137. Міністерство освіти і науки України. Місія, функції та стратегічні пріоритети. URL: <https://mon.gov.ua/ministerstvo-2/pro-ministerstvo-2/misiia-funktsii-ta-stratehichni-priorytety-mon>
138. Мінкульт планує запустити субсидії книгарням та програму поповнення бібліотек у 2026 році. Суспільне Культура. 12 лютого 2026. URL: <https://suspilne.media/culture/1238970-minkult-planue-zapustiti-subsidii-knigarnam-ta-programu-popovnenna-bibliotek-u-2026-roci/>
139. Мінкульт планує запустити субсидії книгарням та програму поповнення бібліотек у 2026 році. Суспільне Культура. 12 лютого 2026. URL: <https://suspilne.media/culture/1238970-minkult-planue-zapustiti-subsidii-knigarnam-ta-programu-popovnenna-bibliotek-u-2026-roci/>
140. МКІП на захисті авторських прав видавців книг. Міністерство культури та інформаційної політики України. URL: <https://mincult.gov.ua/news/mkip-na-zakhysti-avtorskykh-prav-vydavtsiv-knyh/>
141. Морщавка Ю. О. Стратегічна суб'єктивність державного регулювання видавничої галузі. Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. 2019. Т. 18, вип. 2. С. 134–152. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rectpu_2019_18_2_12

142. Моховікова С. Авторське право в медіа: мануал / Український інститут інтелектуальної власності (NIPO). Київ, 2025. URL: <https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2025/03/Avtorske-pravo-dlia-media.pdf>
143. Мурахновський А. Державне регулювання у сфері видавничої справи. Вісник Книжкової палати. 2015. № 2. С. 3–8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2015_2_2
144. Мурахновський А. Українське книговидання: радянська доба і сьогодення. Вісник Книжкової палати. 2014. № 7. С. 3–8. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=vkp_2014_7_2
145. На 16 місяць великої війни в Україні заборонили російські книги: видавці в очікуванні стрибка, але у ринку є декілька дуже серйозних проблем. Forbes Україна. 6 липня 2023. URL: <https://forbes.ua/money/na-16-misyats-velikoi-viyni-v-ukraini-zaboronili-rosiyski-knigi-vidavtsi-v-ochikuvanni-stribka-ale-u-rinku-e-dekilka-duzhe-seryoznikh-problem-06072023-14634>
146. Назаренко Д. Л. Адвокасі на місцевому рівні в Україні: підходи до класифікації. Публічне управління та адміністрування. 2019. URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/6_2019/21.pdf
147. Напади на журналістів в Україні: 160 інцидентів у 2025 році: безпековий звіт НСЖУ / Національна спілка журналістів України. 2025. URL: <https://nsju.org/novini/napady-na-zhurnalistiv-v-ukrayini-160-incydydentiv-u-2025-roczy-bezpekovyj-zvit-nszhu/>
148. Національна спілка журналістів України : офіційний сайт. URL: <https://nsju.org/>
149. Національна спілка письменників України : офіційний сайт. URL: <https://nspu.com.ua/>
150. Нестерцова-Собакань О. Правовий захист авторських прав в Україні: сучасні виклики та законодавчі рішення. Право і суспільство. 2025. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2025-1-15> URL: <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/16378/1/8.pdf>
151. Нормопроєктувальна та правореалізаційна діяльність в публічному управлінні : навчально-методичний посібник / укл. А. О. Надежденко, Ю. В. Камардіна. Маріуполь : МДУ, 2021. 129 с. URL: https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2944/1/NMP_normoproektuvalna.pdf

152. Обрано президента та новий склад правління Української асоціації видавців і книгорозповсюджувачів. URL: <https://comin.gov.ua/news/obrano-prezydenta-ta-novyi-sklad-pravlinnia-ukrainskoi-asotsiatsii-vydavtsiv-i-knyhorozpovsiudzhuvachiv>
153. Опитування УІК: у житті 88% українців немає місця бібліотечним книжкам / Український інститут книги. URL: <https://ubi.org.ua/uk/news/kategoriya-2/opituvannya-uik-u-zhitti-88-ukra-nciv-nema-miscya-bibliotechnim-knigam>
154. Орлюк О. Чому важливо видавати книжки під час повномасштабної війни та чи з'явився попит на українську літературу за кордоном. Суспільне Культура. 2024. URL: <https://suspilne.media/culture/751731-comu-vazливо-vidavati-knizki-pid-cas-povnomasstabnoi-vijni-ta-ci-zavivsa-popit-na-ukrainsku-literaturu-za-kordonom/>
155. Офіційна позиція щодо надання сертифікатів та субсидій / Український інститут книги. 11 січня 2023. URL: <https://ubi.org.ua/uk/news/kategoriya-2/oficiyna-poziciya-ukra-nskogo-institutu-knigi-schodo-nadannya-sertifikativ-ta-subsidiy>
156. Офіційна сторінка у Facebook / Національна спілка письменників України. URL: <https://www.facebook.com/NacionalnaSpilkaPysmennikovUkrainy/>
157. Палієнко М. Українські архіви, війна та збереження національної ідентичності. Архіви України. 2022. № 3 (330). С. 12–27. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/article/download/142/105>
158. Панченко С. В., Дейнека О. Г., Дикань О. В. та ін. Публічне управління та адміністрування: теоретичні та практичні аспекти : навч. посіб. Харків : УкрДУЗТ, 2019. 382 с.
159. Перелік стандартів з інформації, бібліографії, бібліотечної та видавничої справи (чинні в Україні станом на 1 березня 2025 року). URL: <https://library.knu.ua/wp-content/uploads/2025/03/standarty-2025.pdf>
160. Питуляк Н., Папроцька В. Книжковий ринок України під час війни: виклики та перспективи, адаптація маркетингових стратегій та інструментів його суб'єктів. Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences. 2025. № 4 (344). С. 203–208. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-344-4-27>
161. Підтримка та захист прав українських журналістів в умовах війни: діяльність НСЖУ у 2024 році / Національна спілка журналістів України. 2024. URL: <https://nsju.org/novini/pidtrymka-ta-zahyst-prav-ukrayinskyh-zhurnalistiv-v-umovah-vijny-diyalnist-nszhu-u-2024-roczy/>
162. Пікулик О. І., Власюк Н. І. Основні підходи до оцінювання ефективності діяльності органів державного управління. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2023. Т. 34 (73). № 1. С. 93–100. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2023.1/17>

163. Погорелова З. О. Проблеми удосконалення законотворчої діяльності Верховної Ради України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2021. Вип. 68. С. 25–29.
164. Подцерковний О. П., Олюха В. Г., Квасніцька О. О. та ін. Господарське право : підручник / за ред. О. П. Подцерковного. 3-тє вид. Одеса : Фенікс, 2018. 616 с.
165. Покатаєв П. С., Латинін М. А., Степаненко С. В., Пасемко Г. П., Таран О. М. Основи публічного управління та адміністрування : навч. посіб. для здобув. спец. 281 «Публічне управління та адміністрування». Харків : ТОВ «Оберіг», 2024. 240 с.
166. Політика культурної дипломатії: стратегічні пріоритети для України : аналітична доповідь / Національний інститут стратегічних досліджень ; за заг. ред. В. Горбуліна, О. Литвиненка. Київ : НІСД, 2016. 48 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-10/kult_dyp-cd7f1.pdf
167. Політика у сфері книговидання та книгорозповсюдження в Україні: аналітична записка / Центр «Регіональний розвиток» Агенції економічного розвитку. 2024. 89 с. DOI: <https://doi.org/10.70719/respol.2025.09> URL: https://www.ppv.net.ua/uploads/work_attachments/RES-POL_Book_Publishing_and_Distribution_2024.pdf
168. Посібник з методології оцінки законодавчого впливу. Київ: Парламентський офіс, 2025. 55 с. URL: https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2025/06/ali_handbook2025_ukr.pdf
169. Пригожин А. О. Теоретичні засади механізмів забезпечення доступу до публічної інформації. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. № 2 (42). С. 180–190.
170. Приступенко Т., Євдокименко І. Медіа як важливий сегмент функціонування системи сучасного українського інформаційного простору. Чорновольські читання : матеріали ІХ науково-практичного форуму (Київ, 12 квітня 2025 р.) / редкол.: В. Ф. Деревінський (гол.) та ін. Київ : Бескиди, 2025. С. 135–141.
171. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 № 3792-ХІІ (ред. 2022 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
172. Про бібліотеки і бібліотечну справу : Закон України від 27.01.1995 № 32/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80>
173. Про видавничу справу : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/318/97-%D0%B2%D1%80#Text>
174. Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення системи державного управління у книговидавничій сфері : Закон України від 28.01.2016 № 954-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/954-19#Text>

175. Про внесення змін до деяких законів України щодо державної підтримки розвитку книговидавничої справи і популяризації читання : Закон України від 30 березня 2021 р. № 1359-IX. Відомості Верховної Ради України. 2021. № 23. Ст. 187. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1359-20>
176. Про внесення змін до деяких законів України щодо обмеження обігу інформаційної продукції, що походить з держави-агресора : Закон України від 19 червня 2022 р. № 2309-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2309-20>
177. Про внесення змін до деяких законів України щодо підтримки національного книговидання і книгорозповсюдження : Закон України від 19 червня 2022 р. № 2313-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2313-20>
178. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 16 червня 2020 р. № 692-IX. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/692-20#Text>
179. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 р. № 638 і від 16 жовтня 2019 р. № 885: постанова Кабінету Міністрів України від 04 лютого 2023 р. № 102. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/102-2023-%D0%BF#Text>
180. Про громадські об'єднання : Закон України від 22 березня 2012 р. № 4572-VI. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>
181. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України: Закон України від 23 березня 2000 р. № 1602-III. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14#Text>
182. Про Державний бюджет України на 2025 рік: Закон України від 19 листопада 2024 р. № 4059-IX. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4059-20#Text>
183. Про державні цільові програми: Закон України від 18 березня 2004 р. № 1621-IV. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15#Text>
184. Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні : Закон України від 06.03.2003 № 601-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/601-15>
185. Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав : Закон України від 15 травня 2018 р. № 2415-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2415-19>

186. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25 квітня 2019 р. № 2704-VIII. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>
187. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 вересня 2003 р. № 1160-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>
188. Про затвердження Положення про Державний комітет телебачення і радіомовлення України : постанова Кабінету Міністрів України від 13 серпня 2014 р. № 341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341-2014-п>
189. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції : постанова Кабінету Міністрів України від 10.03.2017 № 135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/135-2017-%D0%BF>
190. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті Українському інституту книги для підтримки книговидавничої справи та популяризації української літератури у світі : постанова Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 р. № 638. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-2019-%D0%BF>
191. Про затвердження Порядку надання державної субсидії розповсюджувачам видавничої продукції (книжкової продукції) : постанова Кабінету Міністрів України від 01 грудня 2023 р. № 1262. Київ, 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1262-2023-%D0%BF>
192. Про затвердження Статуту Державної наукової установи «Книжкова палата України імені Івана Федорова» : наказ Держкомтелерадіо України від 28 жовтня 2016 р. № 188. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0017603-06>
193. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
194. Про культуру : Закон України від 14.12.2010 № 2778-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>
195. Про медіа : Закон України від 13.12.2022 № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20>
196. Про обов'язковий примірник документів : Закон України від 09.04.1999 № 595-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-14>
197. Про організацію та проведення мистецького конкурсу культурно-мистецьких проєктів, спрямованих на випуск книжкової продукції : наказ Українського інституту книги від 30 грудня 2024 р. № 99-од / Український інститут книги. Київ,

2024. URL: <https://drive.google.com/file/d/1NaIPutge49roDpK2fI5iJgxf5ksw-HFd/view>
198. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08 червня 2000 р. № 1805-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>
199. Про перелік книжкових видань, передбачених до випуску за програмою «Українська книга» на 2014 рік : рішення колегії Державного комітету телебачення і радіомовлення України від 29 квітня 2014 р. № 2/4. Київ, 2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v02-4603-14/ed20140429>
200. Про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Держкомтелерадіо на випуск книжкової продукції за програмою «Українська книга» : звіт Рахункової палати України від 12 липня 2016 р. № 14-1. Київ, 2016. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2016/zvit_14-1_2016/R_RP_14-1.pdf
201. Про стандартизацію : Закон України від 05.06.2014 № 1315-VII (чинна редакція станом на 28.08.2025). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>
202. Про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України»: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 219-р. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-%D1%80#Text>
203. Про схвалення Стратегії розвитку культури в Україні на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 березня 2025 р. № 293-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/293-2025-%D1%80#Text>
204. Про схвалення Стратегії розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія» та затвердження операційного плану її реалізації на 2023–2025 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.03.2023 № 190-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/190-2023-%D1%80>
205. Про утворення Українського інституту книги : постанова Кабінету Міністрів України від 31.08.2016 № 566. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/mus27162>
206. Проблеми реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування в Україні : монографія / авт. кол. ; за заг. ред. Т. Е. Василевської. Київ : НАДУ, 2018. 256 с.
207. Програма підтримки перекладів Translate Ukraine / Український інститут книги. Київ, 2020–2025. URL: <https://ubi.org.ua/en/activity/programa-pidtrimki-perekladiv>
208. Програма поповнення фондів публічних бібліотек 2021 / Український інститут книги. 2021. URL: <https://ubi.org.ua/uk/activity/programa-popovnennya-fondiv-publichnih-bibliotek/programa-popovnennya-fondiv-publichnih-bibliotek-2021>

209. Прокопенко Н. С., Тимошенко А. О., Щербатих Д. В., Ремига Ю. С. Інституційні та фінансові передумови сталого розвитку книжкового ринку України. Академічні візії. 2025. № 49. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/2351>
210. Публікація щодо реалізації програми «єКнига» станом на 1 березня 2025 р. / Ukrainian Book Institute. 28 лютого 2025. URL: <https://www.facebook.com/UkrainianBookInstitute/posts/pfbid02WSG5B3ySTA2k92zmxqgq8FWURkfjqeDtfqeXoMsrK9S17DApsBX3AifMeMEBT1CTI>
211. Публічна дипломатія в українському контексті: як освоювали «terra incognita» : аналітична записка / Українська призма ; підготовлено експертами PrismUA. Київ : Українська призма, 2025. 32 с. URL: http://prismua.org/wp-content/uploads/2025/03/Публічна-дипломатія_аналітична-записка.pdf
212. Рахункова палата України. Звіт про результати аудиту відповідності забезпечення діяльності Міністерства культури та інформаційної політики України. Затверджено рішенням Рахункової палати від 22.10.2024 № 49-3. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2024/49-3_2024/Zvit_49-3_2024.pdf
213. Різун В. В. Теорія масової комунікації : підручник для студентів галузі знань 0303 «Журналістика та інформація». Київ : Просвіта, 2008. 260 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/308796925_Teoria_masovoi_komunikacii
214. Русинюк М. М. Роль громадських організацій у формуванні публічної політики в Україні. Публічне управління та адміністрування. 2019. № 4. С. 201–207. URL: https://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2019/33.pdf
215. Рябець К. А., Устиновський Д. Preservation and promotion of Ukraine's book heritage as foundations for ensuring state policy in field of national security. Рукописна та книжкова спадщина України. 2025. № 3. С. 236–252. DOI: <https://doi.org/10.15407/rksu.38.236> URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/53058/>
216. Савельєва Т. П., Пелишенко І. І. Громадські об'єднання як інституціоналізовані форми суспільних рухів: український контекст. Сучасне суспільство. 2019. № 1 (17). С. 200–210.
217. Сак Т., Козел А., Щуров М. Вплив цифровізації на маркетингові аспекти креативної індустрії. Review of Transport Economics and Management. 2025. № 13 (29). С. 147–154. DOI: <https://doi.org/10.15802/rtem2025/328447>
218. Сенченко М. Проблеми Книжкової палати України — 2021 рік. Вісник Книжкової палати. 2021. № 5 (298). С. 3–6. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2021.5\(298\).3-6](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2021.5(298).3-6). URL: <http://visnyk.ukrbook.net/article/view/257544>

219. Сенченко М. Сучасні тенденції розвитку видавничої галузі в Україні. Вісник Книжкової палати. 2025. № 11 (352). С. 3–13. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2025.11\(352\).3-13](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2025.11(352).3-13) URL: <http://visnyk.ukrbook.net/article/view/345325>
220. Сенченко М. Функції та механізми фінансування асоціацій видавців і книготорговців в окремих країнах світу. Вісник Книжкової палати. 2025. № 11 (352). С. 3–13. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2025.11\(352\).3-13](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2025.11(352).3-13)
221. Сенченко М. Функціонування системи обов'язкового примірника документів у сучасних умовах. Вісник Книжкової палати України. 2025. № 10 (351). С. 3–10. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2025.10\(351\).3-10](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2025.10(351).3-10) URL: <http://visnyk.ukrbook.net/article/view/343358>
222. Середа В. Я. Державна політика у видавничій галузі України: сучасний стан і прогностичні перспективи. Економіка та держава. 2013. № 6. С. 123–125.
223. Ситник О. В. Реінжиніринг видавничої індустрії як наслідок впровадження технологій штучного інтелекту. Наукові записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2024. Т. 35 (74), № 6. С. 312–317. DOI: <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.6/52>. URL: https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/6_2024/54.pdf
224. Скібан О. І. Видавнича комунікація в системі соціальних комунікацій інтернет-простору України. Наукові записки Української академії друкарства. 2014. № 4. С. 145–151. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_2014_4_25
225. Скільки аудіокнижок придбали українці у 2025 році. Читомо. URL: <https://chytomo.com/skilky-avdioknyzhok-prydbaly-ukraintsi-u-2025-rotsi/>
226. Словник війни, поезія та вічна класика: українські книжки, перекладені за кордоном у 2023-му. Читомо. 1 лютого 2024. URL: <https://chytomo.com/slovyk-vijny-poezii-ta-vichna-klasyka-ukrainski-knyzhky-perekladeni-za-kordonom-u-2023-mu/>
227. Солодка Л. І. Дослідження способів популяризації читання на матеріалі регіонального соціокомунікаційного проєкту. Поліграфія і видавнича справа. 2016. № 2. С. 245–255. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILEA=&2_S21STR=Pivs_2016_2_29
228. Стасишин А. В., Тасишин Г. В., Капленко Г. В., Комарницька Г. О. та ін. Публічне управління : навч. посіб. / за заг. ред. А. В. Стасишина. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 460 с.

229. Статистика видання книг і брошур у 2021 році / Книжкова палата України. URL: http://www.ukrbook.net/statistika/statistika_2021.pdf
230. Статистика видання книг і брошур у 2022 році / Книжкова палата України. URL: <http://www.ukrbook.net/statistika/2022.pdf>
231. Статут громадської організації «Українська агенція з авторських та суміжних прав» / Українська агенція з авторських та суміжних прав. Київ, 2024. 20 с. URL: <https://uacrr.org.ua/assets/storage/16/uaasp-2025.pdf>
232. Статут Державної установи «Український інститут книги» (нова редакція) : затверджено наказом Міністерства культури та стратегічних комунікацій України від 05 листопада 2024 р. № 783 / Український інститут книги. Київ, 2024. URL: <https://ubi.org.ua/storage/documents/UeUSpBruqMfLgKgPq5WIEKgICnp3I693yxFfB29c.pdf>
233. Тарангул Л. М., Чернікова І. В., Дрогомирецька Л. Р. Збереження історико-культурної спадщини України як чинник національної ідентичності. Культурологічний альманах. 2024. Вип. 1 (9). С. 147–152. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.1.18>
234. Татарінова Л. Моделі державної підтримки сфери книговидавництва у країнах Європи. Вісник Книжкової палати. 2023. № 8 (325). С. 11–18. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.8\(325\).11-18](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.8(325).11-18)
235. Татарінова Л. Моделі державної підтримки сфери книговидавництва у країнах Європи. Вісник Книжкової палати України. 2023. № 8 (325). С. 11–18. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.8\(325\).11-18](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.8(325).11-18) URL: <http://visnyk.ukrbook.net/article/view/288140>
236. Теремко В. Основні засади видавничого бізнесу. Київ : Академвидав, 2010. 136 с.
237. Терещук В. Іномовлення Великої Британії у геополітичному контексті // Інтегровані комунікації. 2024. № 2 (18). С. 60-67. DOI: 10.28925/2524-2644.2024.187.
238. Терещук В. Освіта задля сталого розвитку: медійний вимір проблеми // Інтегровані комунікації. 2024. № 1 (17). С. 211-217. DOI: 10.28925/2524-2644.2024.1727.
239. Терещук В. Система іномовлення Франції: від колоніалізму до франкофонії // Інтегровані комунікації. 2025. Т. 19, № 1. С. 26-32. DOI: 10.28925/2524-2652.2025.13.
240. Тимошик М. С. Історія видавничої справи : підручник. Київ : Наша культура і наука, 2007. 496 с.

241. Тимошик М. С. Книга для автора, редактора, видавця : практичний посібник. Київ : Наша культура і наука, 2012. 560 с.
242. У 2021 році в Україні видали на 17 % більше книжок і брошур, ніж минулого року. Читомо. 2021. 13 серп. URL: <https://chytomo.com/u-2021-rotsi-v-ukraini-vydaly-na-17-bilshe-knyzhok-nizh-mynuloho-roku/>
243. УІК оновив перелік магазинів-учасників програми «єКнига». Інтерфакс-Україна. 13 березня 2025. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/1055404.html>
244. УІК оцінив стан книжкової галузі України як такий, що зростає. Інтерфакс-Україна. URL: <https://interfax.com.ua/news/culture/1154870.html>
245. УІК: 113 тис. нових книжок поповнять фонди публічних бібліотек за результатами конкурсу Інституту у 2025 р. Інтерфакс-Україна. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/1134115.html>
246. УІК: 113 тис. нових книжок поповнять фонди публічних бібліотек за результатами конкурсу Інституту у 2025 р. Літературна газета. URL: <https://litgazeta.com.ua/news/uik-113-tys-novykh-knyzhok-popovniat-fondy-publichnykh-bibliotek-za-rezultatamy-konkursu-institutu-u-2025r/>
247. Українська асоціація видавців та книготорговців : офіційний сайт. URL: <https://upba.org.ua/index.php/uk/>
248. Український інститут книги завершив розрахунки за придбану книжкову продукцію. Український інститут книги. 29 грудня 2018. URL: <https://ubi.org.ua/public/uk/news/kategoriya-2/ukra-nskiy-institut-knigi-zavershiv-rozrahunki-za-pridbanu-knizhkovu-produkciyu>
249. Український інститут книги на міжнародних книжкових ярмарках – 2025 / Український інститут книги. 30 грудня 2025. URL: <https://ubi.org.ua/uk/news/kategoriya-2/ukra-nskiy-institut-knigi-na-mizhnarodnih-knizhkovih-yarmakah-2025>
250. Український інститут книги спрямує понад 25 мільйонів на видання для бібліотек. Укрінформ. 20 лютого 2026. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/4093631-ukrainskij-institut-knigi-spramue-ponad-25-miljoniv-na-vidanna-dla-bibliotek.html>
251. Український інститут книги. єКнига 2025: майже 140 мільйонів на книжки – підсумки року. URL: <https://ubi.org.ua/uk/news/kategoriya-2/kniga-2025-mayzhe-140-milyoniv-na-knizhki-pidsumki-2025-roku>
252. Український інститут книги. Закупівлі книжок для місцевих бібліотек у 2024 році та плани на 2025 рік: звіт про опитування територіальних громад. Київ, 2025. URL: <https://drive.google.com/file/d/10C4jdUOCD0exU2iaHPWC-df3h8yVOBh3/view>

253. Український інститут книги. Оголошення про проведення конкурсного відбору проєктів щодо здійснення перекладів творів української літератури іншими мовами у 2026 році (Translate Ukraine). URL: <https://ubi.org.ua/uk/news/kategoriya-2/ogoloshennya-pro-provedennya-konkursnogo-vidboru-pro-ktiv-schodo-zdiysnennya-perekladiv-tvoriv-ukra-nsko-literaturi-inshimi-movami-u-2026-roci>
254. Український інститут книги. Програма підтримки перекладів (Translate Ukraine). URL: <https://ubi.org.ua/uk/activity/programa-pidtrimki-perekladiv>
255. Український інститут книги. УІК розпочинає конкурсний добір експертів до експертних рад з відбору культурно-мистецьких проєктів, спрямованих на випуск книжкової продукції на 2026–2027 роки. URL: <https://ubi.org.ua/uk/news/kategoriya-2/uik-rozpochina-konkursniy-dobir-ekspertiv-do-ekspertnih-rad-z-vidboru-kulturno-misteckih-pro-ktiv-spryamovanih-na-vipusk-knizhkovo-produkci>
256. Український інститут книги. Український інститут книги запропонував шляхи розвитку книжкової галузі та промоції читання. 12 листоп. 2025. URL: <https://ubi.org.ua/uk/news/kategoriya-2/ukra-nskiy-institut-knigi-zaproponuvav-shlyahi-rozvitku-knizhkovo-galuzi-ta-promoci-chitannya>
257. Український центр культурних досліджень. Креативні індустрії: основні показники діяльності (2023–2024): статистичний огляд / О. Іщенко, О. Козлова. Київ, 2025. 52 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/14sunWwypSWZDVCRIb5ejXsCDFCTt6bZU/view>
258. Українські бібліотеки списали понад 26 млн книжок. Чытомо. 22 травня 2024. URL: <https://chytomo.com/ukrainski-biblioteky-spysaly-ponad-26-mln-knyzhok>
259. Українські бібліотеки списали понад 26 млн книжок. Читомо. URL: <https://chytomo.com/ukrainski-biblioteky-spysaly-ponad-26-mln-knyzhok/>
260. Улітіна О. Законодавче регулювання видавничої діяльності в Україні. DOI: <https://doi.org/10.33731/52021.244514>
261. Устіннікова Т., Жигун Т. Аналіз стану доставляння обов’язкових примірників видань України у 2024 році. Вісник Книжкової палати. 2025. № 6. С. 9–15. DOI: 10.36273/2076-9555.2025.6(347).9-15. URL: <http://visnyk.ukrbook.net/article/view/336993>
262. Уточнена позиція УІК щодо надання сертифікатів і субсидій / Український інститут книги. URL: <https://ubi.org.ua/uk/news/kategoriya-2/utochnena-poziciya-uik-schodo-nadannya-sertifikativ-i-subsidiy>
263. Файоль А. Загальне і промислове управління / пер. з фр. Київ : Основи, 1992. 112 с.

264. Фіголь Н., Колісник Ю., Файчук Т., Фіголь Б. Екстрене дистанційне навчання як соціокомунікаційна стратегія в Україні та світі. Інтегровані комунікації. 2024. № 2 (18). С. 153–158. DOI: <https://doi.org/10.28925/2524-2644.2024.1820>
265. Філіпова Л. Трансформаційні процеси у видавничій галузі України. Вісник Книжкової палати. 2025. № 12 (353). С. 43–49. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2025.12\(353\).43-49](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2025.12(353).43-49)
266. Фіялка С. Б. Кейс-стаді в дослідженнях з видавничої справи: зарубіжний досвід // Обрії друкарства. 2025. Вип. 2 (18). С. 66-80. DOI: 10.20535/2522-1078.2025.2(18).342926.
267. Фонди публічних бібліотек поповнили 113 тисяч видань за підсумками конкурсу УІК. Укрінформ. 06 січня 2026. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/4077373-fondi-publicnih-bibliotek-popovnili-113-tisac-vidan-u-mezah-misteckogo-konkursu-uik.html>
268. Фонди українських бібліотек у 2024 році поповнили понад 137 тисяч нових книг. Район.Культура. URL: <https://kultura.rayon.in.ua/news/772105-fondi-ukrainskikh-bibliotek-u-2024-rotsi-popovnili-ponad-137-tisyach-novikh-knig>
269. Черкашина Т. Ю. Культурна дипломатія і переклад: образ України та українців через італомовні переклади української літератури 2022–2024 років. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. 2025. Вип. 101. С. 108–115. DOI: 10.26565/2786-5312-2025-101-11
270. Черкашина Т. Ю. Культурна дипломатія і переклад: образ України та українців через італомовні переклади української літератури 2022–2024 років. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. 2025. Вип. 101. С. 108–115. DOI: 10.26565/2786-5312-2025-101-11
271. Черниш Ю. Бібліотеки України на межі: держпрограма заморожена, фонди старіють, громади не закуповують книги. Texty.org.ua. URL: <https://texty.org.ua/fragments/116377/biblioteky-ukrayiny-na-mezhi-derzhprohrama-zamorozhena-fondy-stariyut-hromady-ne-zakupovuyut-knyhy/>
272. Читомо. Запрацював електронний реєстр видавців і книгарів. 22 квіт. 2025. URL: <https://chytomo.com/zapratsiuvav-elektronnyj-reiestr-vydavtsiv-i-knyhariv/>
273. Читомо. Понад сотню видавництв і книгарень припинили свою діяльність у 2025 році. 21 січ. 2026. URL: <https://chytomo.com/ponad-sotniu-vydavnytstv-i-knyharen-prypynyly-svoiu-diialnist-u-2025-rotsi/>
274. Чорна Г. Як порушення авторських прав впливають на роботу українських видавництв? Movyty. 2024. URL: <https://movyty.com.ua/jak-porushennya-avtorskyh-prav-vplyvaie-na-robotu-vydavnytstv/>

275. Шаповалов О. В. Виклики в системі управління видавничо-поліграфічною галуззю в умовах хаотики. *Perspectives*. 2025. № 1 (11). С. 1063–1075. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-1\(11\)-1063-1075](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-1(11)-1063-1075). URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/sas/article/download/19219/19232/21092>
276. Шендерівська Л. П., Гук О. В., Мохонько Г. А. Трансформація бізнес-моделей видавництва в умовах війни та пандемії. *Економічний простір*. 2022. № 179. С. 79–85. URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/handle/123456789/8655>
277. Шинкаренко О. Креативна економіка: книжкові закупівлі. 2020. URL: <https://uaculture.ucf.in.ua/texts/kreatyvna-ekonomika-knyzhkovi-zakupivli/>
278. Широкова І. А. Благодійні видавничі проєкти в Україні як засіб популяризації книг. *Обрії друкарства*. 2023. № 2 (14). С. 79–89. DOI: [https://doi.org/10.20535/2522-1078.2023.2\(14\).291585](https://doi.org/10.20535/2522-1078.2023.2(14).291585)
279. Широкова І. А. Івент-заходи Українського інституту книги. *Science, trends and modern methods of solving problems : abstracts of VII International Scientific and Practical Conference (February 20–22, 2023, Lisbon, Portugal)*. Lisbon, 2023. С. 96–101.
280. Широкова І. А. Особливості взаємодії Українського інституту книги із цільовою аудиторією. *Інтегровані комунікації*. 2020. № 1 (9). С. 95–102. DOI: 10.28925/2524-2644.2020.1.16. URL: <https://intcom.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/187>
281. Широкова І. А. Роль ГО «Українська асоціація видавців та книгорозповсюджувачів» у розбудові національної видавничої справи. *Обрії друкарства*. 2025. № 1 (17). С. 111–131. DOI: [https://doi.org/10.20535/2522-1078.2025.1\(17\).333980](https://doi.org/10.20535/2522-1078.2025.1(17).333980)
282. Шпак В. І. *Видавничий бізнес в умовах української державності : монографія*. Київ : ДП «Експрес-об'ява», 2015. 392 с.
283. Шпак В. І. *Видавничий бізнес: книга редактора : навч. посіб.* Київ : ДП «Експрес-об'ява», 2022. 2-ге вид., доп. і перероб. 292 с.
284. Шпак В. І. *Книговидання України: чинники становлення. Історична пам'ять*. 2015. Вип. 32. С. 49–57. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ip_2015_32_6
285. Шпак В. І. *Нормативно-правове забезпечення процесів розвитку та підтримки видавничої справи. Наукові записки ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2013. Вип. 6 (68). С. 115–127.
286. Шпак В. І. *Розвиток видавничої справи України в 1990–2010 рр. : монографія*. Київ : ВПК «Експрес-поліграф», 2011. 232 с.

287. Шпак В. І. Сучасні тренди українського книговидання. Інтегровані комунікації. 2017. Вип. 4. С. 39–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/integcommu_2017_4_8
288. Шпак В. І. Управління сучасним видавництвом : навч. посіб. Київ : ДП «Експрес-об'ява», 2019. 368 с.
289. Шпак В. Становлення та розвиток поліграфічного бізнесу незалежної України. Вісник Книжкової палати. 2013. № 11. С. 3–5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2013_11_2
290. Шпак В. Сучасні тенденції розвитку світового книговидання: освітній аспект. Інтегровані комунікації. 2025. № 2 (20). С. 103–113. DOI: <https://doi.org/10.28925/2524-2652.2025.213>
291. Шульга І. О., Рибак Є. А. Діяльність державних інституцій у контексті підтримки вітчизняного книговидання та книгорозповсюдження. Бібліотека. Наука. Комунікація. Розвиток бібліотечно-інформаційного потенціалу в умовах цифровізації : матеріали міжнар. наук. конф. Київ : НБУВ, 2020. URL: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1101>
292. Щеглюк С. Д. Підходи до оцінювання ефективності державної регіональної політики. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2021. Вип. 3 (149). С. 26–35. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2021-3-5>
293. Щонайменше 110 тис. нових книжок поповнять фонди публічних бібліотек у рамках конкурсу УІК у 2025 р. Інтерфакс-Україна. 17 листопада 2025. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/1121097.html>
294. Як імплементувати закон «Про медіа» в умовах недофінансування Нацради. *Detector Media*. 2023. URL: <https://detector.media/infospace/article/209038/2023-03-17-yak-implementuvaty-zakon-pro-media-v-umovakh-nedofinansuvannya-natsrady/>
295. Як переклади відкривають українську культуру світові: виклики, тенденції, перспективи. *Суспільне Культура*. 10 квітня 2025. URL: <https://suspilne.media/culture/989961-ak-perekladi-vidkrivaut-ukrainsku-kulturu-svitovi-vikliki-tendencii-perspektivi>
296. Якубенко Я. А. Соціальна роль книги в культурі суспільства: до постановки питання. *Наукові записки Української академії друкарства*. 2012. № 2. С. 22–26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_2012_2_4
297. Aides-territoires. Aide à la librairie indépendante en Grand Est. URL: <https://aides-territoires.beta.gouv.fr/aides/aide-a-la-librairie-independante-en-grand-est/>
298. Ansell C., Gash A. Collaborative Governance in Theory and Practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*. 2008. Vol. 18, No. 4. P. 543–571. DOI: <https://doi.org/10.1093/jopart/mum032>

299. Ansell C., Torfing J. (eds.). Handbook on Theories of Governance. 2nd ed. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2022. 656 p.
300. Arnault I. The Book Publishing Industry in the Digital Age. 2025. URL: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/908815/Arnault_Ira.pdf
301. Aslama Horowitz M. A Balancing Act: EU Media Regulation, Co-Regulation and Self-Regulation in the Digital Age. Journalism Research. 2024. URL: <https://journalismresearch.org/2024/05/a-balancing-act-eu-media-regulation-co-regulation-and-self-regulation-in-the-digital-age>
302. Banque des Territoires. Contrats de filière lecture État-région : l'âge de raison et des évolutions. URL: <https://www.banquedesterritoires.fr/contrats-de-filiere-lecture-etat-region-lage-de-raison-et-des-evolutions>
303. Becker H. S. Art Worlds. Berkeley ; Los Angeles : University of California Press, 1982. 392 p.
304. Bell D., Oakley K. Cultural Policy. London ; New York : Routledge, 2014. 184 p.
305. Benhamou F. The Economics of Cultural Policy. New York : Springer, 2011. 154 p.
306. Bennett T. The Birth of the Museum: History, Theory, Politics. London ; New York : Routledge, 1995. 278 p.
307. Bevir M. Governance: A Very Short Introduction. Oxford : Oxford University Press, 2012. 132 p.
308. Boiko O. First document, then rebuild: experts on the restoration of destroyed libraries by russia. Chytomo. July 28 2023. URL: <https://chytomo.com/en/first-to-document-then-to-rebuild-experts-on-the-restoration-of-destroyed-libraries-by-russia/>
309. Bondar Y., Shpak V., Nabrusko V., Horbenko H., Shyroкова I. National security and information in the early modern state: the case of Ukraine // Amazonia Investiga. 2024. Vol. 13, No. 73. P. 241-251. <https://doi.org/10.34069/AI/2024.73.01.20>
310. Börzel T. A., Risse T. From Europeanisation to Diffusion: Introduction. *West European Politics*. 2012. Vol. 35, No. 1. P. 1–19. DOI: <https://doi.org/10.1080/01402382.2012.631310>
311. Bourdieu P. The forms of capital. Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education / ed. by J. G. Richardson. New York : Greenwood Press, 1986. P. 241–258.
312. Bunea A., Nørbech I. Do government invitations to consultations shape stakeholder participation in public policymaking? European Journal of Political Research. 2025. URL: <https://ejpr.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1475-6765.70027>

313. Buryak S. Book publishing activity of modern Ukraine: state, tendencies and prospects of development. 2022. URL: https://www.researchgate.net/publication/367704379_Book_publishing_activity_of_modern_Ukraine_state_tendencies_and_prospects_of_development
314. Cadioli A., Vignini G. Storia dell'editoria in Italia: dall'Unità a oggi. Milano : Editrice Bibliografica, 2018. 213 p.
315. Canoy M., van Ours J., van der Ploeg F. The economics of books. Handbook of the Economics of Art and Culture / ed. by V. A. Ginsburgh, D. Throsby. Amsterdam : North-Holland (Elsevier), 2006.
316. Carta dei principi USPI e statuto / Unione Stampa Periodica Italiana. 2026. URL: <https://www.uspi.it/chi-siamo/carta-dei-principi-uspi-e-statuto/>
317. Casey J. Understanding Advocacy: A Primer on the Policy-Making Role of Nonprofit Organizations. New York : Center for Nonprofit Strategy and Management, Baruch College, 2011. 26 p.
318. Caves R. E. Creative Industries: Contracts Between Art and Commerce. Cambridge : Harvard University Press, 2000. 454 p.
319. Centre national du livre (CNL). Organisation. URL: <https://centrenationaldulivre.fr/le-cnl/organisation>
320. Centro per il libro e la lettura / Ministero della Cultura. URL: <https://cultura.gov.it/ente/centro-per-il-libro-e-la-lettura>
321. Centro per il libro e la lettura / Ministero della Cultura. URL: <https://cultura.gov.it/luogo/centro-per-il-libro-e-la-lettura-1>
322. Charkin R., House E. Building a Digital Publishing Economy: Opportunities and Framework for Development. 2023. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/wipo_ipr_mvd_23/wipo_ipr_mvd_23_w_w_615979.pdf
323. Chi siamo / Associazione Italiana Editori. 2026. URL: <https://www.aie.it/Chisiamo/Lassociazione/Lefinalit%C3%A0.aspx>
324. Città che legge / Centro per il libro e la lettura. URL: <https://cepell.it/citta-che-legge/>
325. Contratto collettivo nazionale di lavoro del 15 febbraio 2023 / FIGEC – CISAL ; USPI. URL: <https://ilccnl.it/ccnl/giornalisti-figec---cisal-uspi/giornalisti-figec---cisal-uspi>
326. Contributi alle imprese editrici di quotidiani e periodici – modalità di accesso / Presidenza del Consiglio dei Ministri. URL: <https://informazioneeditoria.gov.it/it/attivita/contributi-diretti-al-sistema-editoriale/sostegno-alla-stampa/imprese-editrici-di-quotidiani-e-periodici/>

327. Copia privata / Società Italiana degli Autori ed Editori. URL: <https://www.siae.it/it/cosa-facciamo/altri-servizi/copia-privata/>
328. Council of Europe. Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe. URL: <https://www.coe.int/en/web/culture-and-heritage/compendium>
329. Council of Europe. Recommendation CM/Rec(2018)1 of the Committee of Ministers to member States on media pluralism and transparency of media ownership. Strasbourg: Council of Europe, 2018. URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680790e13
330. Creswell J. W. Qualitative inquiry and research design: choosing among five approaches. 3rd ed. Thousand Oaks : SAGE Publications, 2013. 448 p. URL: <https://www.ceil-conicet.gov.ar/wp-content/uploads/2018/04/CRESWELLQualitative-Inquiry-and-Research-Design-Creswell.pdf>
331. Cultural Relations Platform (European Commission). Культура та креативні індустрії в Україні: стійкість, відновлення, інтеграція з ЄС: підсумковий звіт. Червень 2024. 47 с. URL: <https://www.cultureinexternalrelations.eu/wp-content/uploads/2024/07/DGEAC-CRP-UA-Report-July-2024-UA.pdf>
332. Cultural Relations Platform. Cultural policy development and international cooperation in Ukraine. Brussels, 2024. URL: <https://www.cultureinexternalrelations.eu/wp-content/uploads/2024/07/DGEAC-CRP-UA-Report-July-2024-UA.pdf>
333. Curtin M. Playing to the World's Biggest Audience: The Globalization of Chinese Film and TV. Berkeley : University of California Press, 2007. 280 p.
334. De Prato G., Simon J.-P. Public policies and government interventions in the book publishing industry. info. 2014. Vol. 16, No. 2. P. 47–66. DOI: <https://doi.org/10.1108/info-04-2013-0014>
335. Decreto del Presidente della Repubblica 26 novembre 2007, n. 233 / Presidenza della Repubblica Italiana. URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:presidente.repubblica:decreto:2007;233>
336. Direzione generale Biblioteche e diritto d'autore – contributi per biblioteche / Ministero della Cultura. URL: <https://biblioteche.cultura.gov.it/it/contributi/>
337. Disposizioni concernenti l'attività di SIAE : legge 31 gennaio 2008, n. 2 / Italia. URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:2008;2>
338. Drucker P. F. The Practice of Management. New York : Harper Business, 2006. 368 p.
339. Dutch Foundation for Literature. URL: <https://www.letterenfonds.nl/en/about-the-foundation>

340. EBLIDA. Handbook of Comparative E-Lending Policies in European Public Libraries. 2023–2025. URL: <https://eblida.org/wp-content/uploads/2023/03/Full-version-EBLIDA-Handbook-of-comparative-e-lending-policies-in-Europe-2023.pdf>
341. Emerson K., Nabatchi T., Balogh S. An Integrative Framework for Collaborative Governance. *Journal of Public Administration Research and Theory*. 2012. URL: <https://www.jstor.org/stable/41342607>
342. Engwall L. Academic Publishing in Modern Society. *European Review*. 2024. Vol. 32, No. S1. P. S7–S27. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1062798724000061>
343. Erll A. Memory in Culture. Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2016. 209 p.
344. European Commission. Better Regulation Guidelines. Brussels : European Commission, 2023. URL: https://commission.europa.eu/law/law-making-process/better-regulation_en
345. European Commission. Creative Europe Programme (2021–2027). URL: <https://culture.ec.europa.eu/creative-europe>
346. European Commission. Dialogue with cultural and creative sectors and industries. URL: <https://culture.ec.europa.eu/policies/cultural-policy-cooperation-at-the-eu-level/dialogue-with-cultural-and-creative-sectors-and-industries>
347. European Commission. Principles for Better Self- and Co-Regulation and Establishment of a Community of Practice. 2013. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/principles-better-self-and-co-regulation-and-establishment-community-practice>
348. European Commission. Ukraine Report 2025. Brussels, 2025. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2025_en
349. European Newspaper Publishers' Association (ENPA). About ENPA. URL: <https://www.enpa.eu/about-enpa/>
350. European Parliament, Council of the European Union, European Commission. Interinstitutional Agreement on Better Law-Making (2003/C 321/01). *Official Journal of the European Union*. 2003. C 321. P. 1–5. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2003:321:0001:0005:EN:PDF>
351. European Parliament. Implementing the UNESCO Convention of 2005 in the European Union. Brussels, 2010. URL: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/cult/dv/816/816754/816754en.pdf
352. Federation of European Publishers (FEP). Report on the European Book Market in 2024. Brussels, 2025. URL: https://fep-fee.eu/IMG/pdf/fsp_15102025_1030-

[1055_european_book_market_statistics_2024-25-final.pdf?2519/ee58fa6e54e20549eb2f41792a4373a91429e4df](https://doi.org/10.21511/kpm.06(1).2022.03)

353. Fiialka S. Assessment of war effects on the publishing activity and scientific interests of Ukrainian scholars. *Knowledge and Performance Management*. 2022. Vol. 6(1). P. 27–37. DOI: 10.21511/kpm.06(1).2022.03; Вебпосилання на видання: [https://doi.org/10.21511/kpm.06\(1\).2022.03](https://doi.org/10.21511/kpm.06(1).2022.03)
354. Flew T. *The creative industries: culture and policy*. London : SAGE Publications, 2012. URL: <https://sk.sagepub.com/books/the-creative-industries>
355. Fondo per il pluralismo e l'innovazione dell'informazione / Presidenza del Consiglio dei Ministri. URL: <https://informazioneeditoria.gov.it/it/fondi-per-leditoria/fondo-unico-per-il-pluralismo-e-l-innovazione-digitale-dell-informazione-e-dell-editoria/>
356. Fondo straordinario per gli interventi di sostegno all'editoria / Presidenza del Consiglio dei Ministri. URL: <https://informazioneeditoria.gov.it/it/fondi-per-leditoria/fondo-straordinario-per-gli-interventi-di-sostegno-all-editoria/>
357. Fortune Business Insights. *Books Market Size, Share & Industry Analysis, 2025–2032*. 2025. URL: <https://www.fortunebusinessinsights.com/books-market-112540>
358. Fung A. Varieties of participation in complex governance. *Public Administration Review*. 2006. Vol. 66 (Supplement 1). P. 66–75. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2006.00667.x>
359. Fung A., Wright E. O. *Deepening Democracy: Institutional Innovations in Empowered Participatory Governance*. London: Verso, 2003. 312 p.
360. Giovannini P. *L'economia dell'editoria in Italia: il ruolo delle associazioni di categoria*. Firenze : Firenze University Press, 2021.
361. Gray C. M. Cultural policy: structure and outcomes. *International Journal of Cultural Policy*. 2010. Vol. 16, No. 2. P. 215–230.
362. Guest G., Bunce A., Johnson L. How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability. *Field Methods*. 2006. Vol. 18, No. 1. P. 59–82. DOI: 10.1177/1525822X05279903. URL: https://warwick.ac.uk/fac/cross_fac/q-step/currentstudents/qs103/readings/t1w3/how_many_interviews_are_enough.pdf
363. Gunningham N., Rees J. Industry self-regulation: an institutional perspective. *Law & Policy*. 1997. Vol. 19, No. 4. P. 363–414. DOI: <https://doi.org/10.1111/1467-9930.t01-1-00033>
364. Hartley J. *Advanced Introduction to Creative Industries*. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2021. 208 p.
365. Hartley J., Wen W., Li H. S. *Creative Economy and Culture: Challenges, Changes and Futures for the Creative Industries*. London : SAGE Publications, 2015. 264 p.

366. Hesmondhalgh D. The Cultural Industries. London : Sage Publications, 2002. 296 p.
367. Hladchenko M., Costas R. Funding, authorship patterns and citation impact of articles funded by Ukrainian agencies before and during Russia's full-scale war (2020–2023). DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2509.22013>
368. Iaione C., De Nictolis E., Santagati M. E. Participatory governance of culture and cultural heritage: policy, legal, economic insights from Italy. *Frontiers in Sustainable Cities*. 2022. Vol. 4. Article 777708. DOI: 10.3389/frsc.2022.777708. URL: <https://www.frontiersin.org/journals/sustainable-cities/articles/10.3389/frsc.2022.777708/full>
369. Il mercato editoriale italiano chiude il 2025 con tre milioni di copie in meno: calano i libri cartacei, crescono e-book e audiolibri. *Orizzonte Scuola*. 2026. URL: <https://www.orizzontescuola.it/il-mercato-editoriale-italiano-chiude-il-2025-con-tre-milioni-di-copie-in-meno-calano-i-libri-cartacei-crescono-ebook-e-audiolibri/>
370. Ilczuk D. Cultural Policy in Poland in the Period of Transformation. *International Journal of Cultural Policy*. 2001. Vol. 7, No. 2. P. 295–310.
371. Industry self-regulation: role and use in supporting consumer interests. *OECD Digital Economy Papers No. 247 / OECD*. Paris : OECD Publishing, 2015. DOI: <https://doi.org/10.1787/5js4k1fjqkwh-en>
372. Interinstitutional Agreement on Better Law-Making (2003/C 321/01). *Official Journal of the European Union*. 2003. C 321. P. 1–5. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2003:321:0001:0005:EN:PDF>
373. International Publishers Association (IPA). Global Publishing Statistics 2024–2025. Geneva, 2025. URL: <https://prod.internationalpublishers.org/wp-content/uploads/2013/11/ipa-global-publishing-statistics-2.pdf>
374. International Publishers Association (IPA). Our work. URL: <https://www.internationalpublishers.org/our-work>
375. International Publishers Association. IPA Annual Report 2024. Geneva, 2025. URL: <https://internationalpublishers.org/wp-content/uploads/2025/02/IPAAnnualReport2024.pdf>
376. International Publishers Association. The impact of war on the freedom to publish: Ukraine. Geneva, 2022. URL: <https://internationalpublishers.org/the-impact-of-war-on-the-freedom-to-publish-ukraine/>
377. International Publishing Data 2023. International Publishers Association. URL: <https://www.internationalpublishers.org/>
378. ISO. Europe. URL: <https://policy.iso.org/europe.html>

379. Ivashchenko V., Ivashchenko D., Honcharova Y., Dyachenko R. Artificial intelligence technologies in media and culture: Legal regulation // *Jurnal Cita Hukum*. 2024. Vol. 12, № 3. P. 701-716. DOI: 10.15408/jch.v12i3.42270.
380. Jessop B. The rise of governance and the risks of failure. *International Social Science Journal*. 1998. Vol. 50, No. 155. P. 29–45.
381. Kapucu N., Hu Q. Network governance: concepts, theories, and applications. New York : Routledge, 2020. 280 p.
382. Kawashima N. Recent Development of Cultural Policy in Japan—Emerging Instrumentalism for Heritage Policy. *Cultural Heritage in Japan and Italy* / ed. by N. Kawashima, G. Ferilli. Singapore : Springer, 2024. P. 15–32.
383. Kickert W. J. M., Klijn E.-H., Koppenjan J. F. M. Managing Complex Networks: Strategies for the Public Sector. London: Sage Publications, 1997. 208 p.
384. Kovalchuk I. Books as an element of social communication in Russian-Ukrainian war. *Current Issues of Ukrainian Linguistics: Theory and Practice*. 2024. Vol. 48. P. 111–125. DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP.2024.48.111-125>
385. Krainikova T., Vodolazka S., Ryzhko O. et al. Environmental Sustainability in Publishing: A Conceptual Framework for Eco-Transformation // *Publishing Research Quarterly*. 2026. Vol. 42. P. 9. DOI: 10.1007/s12109-026-10062-y.
386. L'Ufficio per il sostegno all'editoria: attività e competenze / Dipartimento per l'Informazione e l'Editoria ; Stefania Palamara. 20 novembre 2019. URL: https://informazioneeditoria.gov.it/media/3135/palamara-zaccagno_sapienza20192011.pdf
387. La pirateria nell'editoria libraria ai tempi dell'intelligenza artificiale / Associazione Italiana Editori. URL: <https://www.aie.it/Cosafacciamo/Antipirateria/Lapiraterianell%E2%80%99editorialibrariaaitempidell%E2%80%99IntelligenzaArtificiale.aspx>
388. Legge 6 agosto 1981, n. 416 / Italia. URL: <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/1981/08/06/081U0416/sg>
389. Legge 7 marzo 2001, n. 62 / Italia. URL: <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2001/03/21/001G0116/sg>
390. Legge 8 febbraio 1948, n. 47 / Italia. URL: <https://www.odg.it/legge-n-47-1948/24253>
391. Libro bianco sulla lettura e i consumi culturali in Italia (2020–2021): dall'emergenza a un piano per la ripartenza / Centro per il libro e la lettura. Roma, 2021. 131 p. URL: <https://cepell.it/wp-content/uploads/2021/07/CEPELL-Libro-bianco-sulla-lettura-2021-digitale.pdf>
392. Libro in Parlamento / Associazione Italiana Editori. URL: <https://www.aie.it/Cosafacciamo/AIEtiinforma/LibroinParlamento.aspx>

393. Marcowitz-Bitton M. Regulation of book markets. Washington University Law Review. 2023. Vol. 100, No. 5. URL: https://openscholarship.wustl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=6387&context=law_law_review
394. Marsden C. T. Internet Co-Regulation: European Law, Regulatory Governance and Legitimacy in Cyberspace. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511763410>
395. Meli V. La resale price maintenance nel commercio librario: limitare la concorrenza per promuovere la cultura? Mercato, concorrenza, regole. 2013. № 1. P. 149–183. URL: https://www.orizzontideldirittocommerciale.it/wp-content/uploads/2021/04/16_meli_v._paper_25-06-13.pdf
396. Mercanti di cultura: modelli editoriali in transizione / a cura di E. Ranfa. Padova : Il Poligrafo, 2021. 160 p.
397. Molotkina V., Molotkina Y. Book publishing in Ukraine in the context of the Russian-Ukrainian war (2014–2024): Main development trends. Society. Document. Communication. 2024. Vol. 9, No. 2. P. 8–19. DOI: <https://doi.org/10.69587/sdc/2.2024.08>
398. Monopolkommission (German Monopolies Commission). Fixed book prices in a changing market environment : special report. Bonn, 2018. URL: https://www.monopolkommission.de/images/PDF/SG/s80_fulltext.pdf
399. National Intellectual Property Authority – report on alignment with EU acquis / European Commission. 2023. URL: <https://nipo.gov.ua/en/report-2023-enlargement-package-policy>
400. Newman J. Modernising Governance: New Labour, Policy and Society. London : Sage Publications, 2001. 192 p.
401. Next Page Foundation. Publishing and Bookselling in Ukraine: Facts, Trends, Recommendations. Sofia: Next Page Foundation, 2013. 44 p. URL: <https://www.npage.org/uploads/7f45ff440894014124168edae32ba0645b0d43e5.pdf>
402. Ngongang Djamfa P. Technological Innovation and Development of the Publishing Industry: The Challenging Digital Transformation of Publishing Houses in Cameroon. URL: https://www.scirp.org/pdf/ojapps2024147_172312609.pdf
403. OECD. The Governance of Regulators: Practices for Self-Regulation and Co-Regulation. Paris: OECD Publishing, 2019. URL: <https://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/the-governance-of-regulators-9789264305771-en.htm>

404. Osadci-Baciu A. M. Exploring the Impact of Digital Platforms on Publishing. 2024. URL: <https://reference-global.com/download/article/10.2478/picbe-2024-0299.pdf>
405. Ostrom E. Beyond Markets and States: Polycentric Governance of Complex Economic Systems. *American Economic Review*. 2010. Vol. 100, No. 3. P. 641–672. URL: <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/aer.100.3.641>
406. Per Chi Crea / Società Italiana degli Autori ed Editori. URL: <https://www.siae.it/it/perchicrea/>
407. Per Chi Crea / Società Italiana degli Autori ed Editori. URL: <https://www.perchicrea.it/>
408. Per Chi Crea 2025 / Società Italiana degli Autori ed Editori. URL: <https://www.siae.it/it/notizie/Per-Chi-Crea-2025/>
409. Pesenti M. Cultural revival and social transformation in Ukraine: the role of culture and the arts in supporting post-Euromaidan resilience. London: Chatham House, 2020. URL: https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2020-11/2020-11-16-cultural-revival-and-social-transformation-in-ukraine-pesenti_0.pdf
410. Peters B. G. Institutional Theory in Political Science: The New Institutionalism. 3rd ed. London : Continuum, 2012. 208 p.
411. Phillips A. The dynamics of the book publishing industry. The Routledge Companion to Media Industries / ed. by P. McDonald. London : Routledge, 2022. URL: <https://radar.brookes.ac.uk/radar/file/e6e279f5-0636-4606-a938-c85d55329eec/1/Dynamics%20of%20the%20book%20publishing%20industry%20-%209780367225261%20-%202021%20-%20Phillips.pdf>
412. Pratt A. C. Cultural industries and public policy: an oxymoron? *International Journal of Cultural Policy*. 2005. Vol. 11, No. 1. P. 31–44. DOI: <https://doi.org/10.1080/10286630500067739>
413. Pubblicazioni / Associazione Italiana Editori. URL: <https://www.aie.it/Cosafacciamo/Studiericerche/Pubblicazioni.aspx>
414. Raccomandazioni per il corretto utilizzo dei fondi speciali per acquisto libri / Associazione Italiana Biblioteche. URL: <https://www.aib.it/notizie/aib-aie-ali-raccomandazioni-corretto-utilizzo-fondi-speciali/>
415. Radaelli C. M. Europeanization. *Encyclopedia of Public Policy*. 2023. URL: https://www.researchgate.net/publication/366964967_Europeanization
416. Radaelli C. M. The Europeanization of Public Policy. The Politics of Europeanization / ed. by K. Featherstone, C. M. Radaelli. Oxford : Oxford University Press, 2003. P. 27–56. DOI: <https://doi.org/10.1093/0199252092.003.0001>

417. Regulation (EU) No 1025/2012 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on European standardisation. *EUR-Lex*. 2012. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2012/1025/oj>
418. Rhodes R. A. W. Understanding governance: Policy networks, governance, reflexivity and accountability. Buckingham : Open University Press, 1997. 235 p.
419. Rhodes R. A. W. Understanding governance: Policy networks, governance, reflexivity and accountability. Buckingham : Open University Press, 1997. 235 p.
420. Ryzhko O., Krainikova T., Vodolazka S., Sokolova K. Generative AI changes the book publishing industry: reengineering of business processes. *Communication & Society*. 2024. Vol. 37, No. 3. P. 255–271. DOI: <https://doi.org/10.15581/003.37.3.255-271>
421. Sacco P. L. Culture 3.0: A new perspective for the EU 2014–2020 structural funds programming. European Expert Network on Culture (EENC). 2011. 24 p.
422. Scarpellini E. L'Italia dei consumi: dalla Belle Époque al nuovo millennio. Roma ; Bari : Laterza, 2008. 315 p.
423. Schulze G. Die Erlebnisgesellschaft: Kultursoziologie der Gegenwart. Frankfurt am Main : Campus Verlag, 1992. 500 S.
424. Shpak V. Formation of regulatory and legal support of publishing business of modern Ukraine. *Social and Human Sciences. Polish-Ukrainian scientific journal*. 2019. № 2 (19).
425. Shyroкова I. The role of the NGO “Ukrainian Association of Publishers and Book Distributors” in the development of national publishing. *Обрії друкарства*. 2025. № 1. С. 111–131. URL: <https://horizons.vpi.kpi.ua/article/view/333980/323090>
426. Sito ufficiale / Centro per il libro e la lettura. URL: <https://cepell.it/>
427. Sørensen E., Torfing J. Accountable Government through Collaborative Governance? *Administrative Sciences*. 2021. Vol. 11, No. 4. P. 127. DOI: <https://doi.org/10.3390/admsci11040127>
428. Stoker G. Governance as theory: Five propositions. *International Social Science Journal*. 1998. Vol. 50, No. 155. P. 17–28.
429. Struttura organizzativa – Ufficio per il sostegno all’editoria / Presidenza del Consiglio dei Ministri. URL: <https://informazioneeditoria.gov.it/it/dipartimento/struttura-organizzativa/ufficio-per-il-sostegno-alleditoria/>
430. Swedish Arts Council (Kulturrådet). URL: <https://www.kulturradet.se/en/about-us/how-we-work/>

431. The Norwegian Literary System / Norwegian Authors' Union, Norwegian Publishers Association. URL: <https://www.forfatterforeningen.no/content/uploads/2020/12/TheNorwegianLiterarySystem.pdf>
432. Thomann E. The notions of regulation and self-regulation in political science. *Journal of Self-Regulation and Regulation*. 2017. Vol. 3. P. 55–78. URL: <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:bsz:352-2-1nz535t8fbcnv5>
433. Throsby D. *Economics and Culture*. Cambridge : Cambridge University Press, 2001. 208 p.
434. Throsby D. The concentric circles model of the cultural industries. *Cultural Trends*. 2008. Vol. 17, No. 3. P. 147–164.
435. Throsby D. *The Economics of Cultural Policy*. Cambridge : Cambridge University Press, 2010. 296 p. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511845253>
436. Townsend B., Johnson T. D., Ralston R., Cullerton K., Martin J., Collin J., Baum F., Arnanz L., Holmes R., Friel S. A framework of NGO inside and outside strategies in the commercial determinants of health: findings from a narrative review. *Globalization and Health*. 2023. Vol. 19. Article 97.
437. Towse R. *A Textbook of Cultural Economics*. 2nd ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2019. 722 p. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781108368445>
438. Translate Ukraine 2025: Open-Call : прийом заявок до програми підтримки перекладів відкрито / Український інститут книги. 06 січня 2025. URL: <https://ubi.org.ua/en/news/kategoriya-1/translate-ukraine-2025-priyom-zayavok-do-programi-pidtrimki-perekladiv-vidkrito>
439. Ukraine 2025 Report : Commission Staff Working Document accompanying the Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. 2025 Enlargement Package / European Commission. Брюссель, 2025. 4 листопада. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/17115494-8122-4d10-8a06-2cf275eecd7_en?filename=ukraine-report-2025.pdf
440. Ukraine Made Significant Progress in Intellectual Property: European Commission's Ukraine 2023 Report on Enlargement Package Policy. Ukrpatent. 08 November 2023. URL: <https://ukrpatent.org/en/news/main/report-2023-enlargement-package-policy-08112023>
441. Ulko S. Supporting Ukrainian book publishing in the context of modern socio-cultural challenges. *Society. Document. Communication*. 2024. Vol. 9, No. 2. P. 71–79. DOI: <https://doi.org/10.69587/sdc/2.2024.71>

442. Un libro è un libro / Associazione Italiana Editori. URL: <https://www.aie.it/Cosafacciamo/Iniziative/unlibro%C3%A8unlibro.aspx>
443. UNESCO. Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions (2005). 2005. URL: <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/convention-protection-and-promotion-diversity-cultural-expressions>
444. UNESCO. Re|Shaping Cultural Policies: Advancing Creativity for Development. Global Report. Paris: UNESCO, 2018. 38 p. URL: <https://www.unesco.org/creativity/sites/default/files/medias/fichiers/2023/01/260678eng.pdf>
445. UNESCO. Re|Shaping Policies for Creativity: Addressing Culture as a Global Public Good. Paris: UNESCO, 2022. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380474>
446. UNESCO. Voices of culture (structured dialogue). *Policy Monitoring Platform*. URL: <https://www.unesco.org/creativity/en/policy-monitoring-platform/voices-culture-structured-dialogue>
447. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). Creative Economy Outlook 2024. Geneva, 2024. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/ditctsce2024d2_en.pdf
448. Utton M. Books are not different after all: observations on the formal ending of the Net Book Agreement in the UK. *International Journal of the Economics of Business*. 2000. Vol. 7, No. 1. P. 115-126
449. Vodolazka S., Krainikova T., Ryzhko O., Sokolova K. Authors versus AI: Approaches and Challenges. *Current Issues of Mass Communication*. 2024. Issue 35. P. 73–89. DOI: <https://doi.org/10.17721/CIMC.2024.35.73-89>
450. Williams R. J. Empirical effects of resale price maintenance: evidence from fixed book price policies in Europe. *Journal of Competition Law and Economics*. 2024. Vol. 20, No. 1–2. P. 108–136. DOI: <https://doi.org/10.1093/joclec/nhae004>
451. World Intellectual Property Organization. The Global Publishing Industry in 2021. Geneva : WIPO, 2023. URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-1064-2023-en-the-global-publishing-industry-report-2021.pdf>
452. World Intellectual Property Organization. The Global Publishing Industry in 2022. Geneva : WIPO, 2023. URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-1064-2023-2-en-the-global-publishing-industry-in-2022.pdf>
453. Zhenchenko M. Transformation of Public Policy in Ukrainian Book Publishing as a Basis for Resisting Russian Cultural Expansion During and After the War. *Ukraine's Journey to Recovery, Reform and Post-War Reconstruction: A Blueprint for Security*,

Resilience and Development. Cham : Springer Nature Switzerland, 2024. P. 171–188.
DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-66434-2_12

454. Zhenchenko M. Transformation of public policy in Ukrainian book publishing in the context of war and recovery. Contributions to Security and Defence Studies. 2024. Vol. 4, No. 1. P. 33–43. URL: <https://csds.vnu.edu.ua/index.php/csds/article/view/85>

Нормативно-правова база регулювання видавничої діяльності

I. Конституційні та кодифіковані акти

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 25.12.2025).
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 25.12.2025).
3. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 25.12.2025).
4. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 25.12.2025).
5. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 25.12.2025).
6. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 25.12.2025).
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 25.12.2025).
8. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 25.12.2025).

II. Спеціальні галузеві закони у сфері видавничої діяльності

9. Про видавничу справу: Закон України від 05.06.1997 № 318/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/318/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 25.12.2025).
10. Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні: Закон України від 06.03.2003 № 601-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/601-15> (дата звернення: 25.12.2025).

11. Про обов'язковий примірник документів: Закон України від 09.04.1999 № 595-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-14> (дата звернення: 25.12.2025).
12. Про бібліотеки і бібліотечну справу: Закон України від 27.01.1995 № 32/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 25.12.2025).
13. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII (ред. 2022 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення: 25.12.2025).
14. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25.04.2019 № 2704-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19> (дата звернення: 25.12.2025).
15. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15> (дата звернення: 25.12.2025).
16. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19> (дата звернення: 25.12.2025).
17. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17> (дата звернення: 25.12.2025).
18. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19> (дата звернення: 25.12.2025).
19. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19> (дата звернення: 25.12.2025).
20. Про електронні комунікації: Закон України від 16.12.2020 № 1089-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20> (дата звернення: 25.12.2025).
21. Про стандартизацію : Закон України від 05 червня 2014 р. № 1315-VII (чинна редакція станом на 28.08.2025, підстава – Закон № 4196-IX). – Офіц. вид. – Київ, 2014. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>

III. Законодавство у сфері інформаційної та медійної політики

21. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 25.12.2025).
22. Про медіа: Закон України від 13.12.2022 № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20> (дата звернення: 25.12.2025).
23. Про рекламу: Закон України від 03.07.1996 № 270/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 25.12.2025).
24. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 № 2210-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14> (дата звернення: 25.12.2025).
25. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996 № 236/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 25.12.2025).
26. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення: 25.12.2025).
27. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19> (дата звернення: 25.12.2025).

IV. Законодавчі зміни та спеціальні акти періоду 2022–2025 років

28. Про внесення змін щодо обмеження імпорту видавничої продукції з держави-агресора: Закон України від 19.06.2022 № 2309-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2309-20> (дата звернення: 25.12.2025).
29. Про запровадження державних сертифікатів «єКнига»: Закон України від 21.06.2022 № 2313-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2313-20> (дата звернення: 25.12.2025).
30. Про посилення державної підтримки книжкової сфери: Закон України від 22.05.2024 № 3731-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3731-20> (дата звернення: 25.12.2025).

31. Нормативні зміни щодо заборони ввезення та розповсюдження видавничої продукції з території держави-агресора : закони та підзаконні акти України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 25.12.2025).

V. Підзаконні нормативні акти Кабінету Міністрів України

32. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру видавців виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції: Постанова КМУ від 10.03.2017 № 135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/135-2017-%D0%BF> (дата звернення: 25.12.2025).

33. Про порядок видачі дозволів на ввезення книжкової продукції: Постанова КМУ від 05.04.2017 № 262. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/262-2017-%D0%BF> (дата звернення: 25.12.2025).

34. Про використання коштів Українського інституту книги: Постанова КМУ від 12.06.2019 № 638. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-2019-%D0%BF> (дата звернення: 25.12.2025).

35. Постанови щодо реалізації програми «ЄКнига»: нормативні акти КМУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 25.12.2025).

36. Про порядок доставляння обов'язкових примірників: Постанова КМУ від 10.05.2002 № 608. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/608-2002-%D0%BF> (дата звернення: 25.12.2025).

37. Про затвердження Порядку відбору, придбання та розподілу книжкової продукції для поповнення бібліотечних фондів: Наказ Міністерства культури та інформаційної політики України від 17.06.2020 № 1906. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0713-20> (дата звернення: 25.12.2025)

38. Про затвердження нової редакції Статуту Державної наукової установи «Книжкова палата України імені Івана Федорова» : Наказ Державного комітету

телебачення і радіомовлення України від 27.01.2006 № 17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0017603-06> (дата звернення: 25.12.2025).

39. Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.01.2003 № 72. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/72-2003-%D0%BF> (дата звернення: 25.12.2025).

40. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті Українському інституту книги для підтримки книговидавничої справи та популяризації української літератури у світі: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 № 638. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-2019-%D0%BF> (дата звернення: 25.12.2025).

VI. Акти центральних органів виконавчої влади

41. Про затвердження Критеріїв оцінювання видавничої продукції, що дозволена до ввезення та розповсюдження на території України: Наказ Державного комітету телебачення і радіомовлення України від 04.09.2023 № 51. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1660-23> (дата звернення: 25.12.2025).

42. Про Порядок надання міжнародного стандартного номера книги (ISBN) в Україні: Інструкція Державної наукової установи «Книжкова палата України імені Івана Федорова», схвалено Вченою радою, протокол № 8 від 27.08.2020. URL: http://www.ukrbook.net/zakony/instr_isbn.pdf (дата звернення: 25.12.2025).

VII. Стратегічні та програмні документи

43. Стратегія розвитку читання до 2032 року «Читання як життєва стратегія»: Розпорядження КМУ від 03.03.2023 № 190-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/190-2023-%D1%80> (дата звернення: 25.12.2025).

44. Стратегія інформаційної безпеки України: Указ Президента України від 28.12.2021 № 685/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021> (дата звернення: 25.12.2025).

45. Про схвалення Концепції Державної цільової національно-культурної програми популяризації вітчизняної видавничої продукції та читання на 2014–2018 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.04.2013 № 257-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/257-2013-%D1%80> (дата звернення: 25.12.2025).

46. Про затвердження Положення про програму підтримки перекладів творів української літератури іншими мовами : Наказ Міністерства культури, молоді та спорту України від 13.03.2020 № 1467. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0290-20> (дата звернення: 25.12.2025).

Основні чинні стандарти щодо видавничої справи*

Національні стандарти України

1. ДСТУ 3003:2006. Технологія поліграфічних процесів. Терміни та визначення понять.
2. ДСТУ 3008:2015. Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання.
3. ДСТУ 3017:2015. Інформація та документація. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять.
4. ДСТУ 3145—95*). Коди та кодування інформації. Штрихове кодування. Загальні вимоги.
5. ДСТУ 3772:2013. Оригінали для поліграфічного відтворення. Загальні технічні вимоги.
6. ДСТУ ISO 2108:2022 (ISO 2108:2017, IDT) Інформація та документція. Міжнародний стандартний номер книги (ISBN).
7. ДСТУ 3934 – 99. Матеріали й устаткування поліграфічні. Терміни та визначення.
8. ДСТУ 4419:2005. Інформація і документація. Документи аудіовізуальні. Терміни та визначення понять.
9. ДСТУ 4489:2005. Видання книжкові та журнальні. Вимоги до форматів.
10. ДСТУ ISO 3297:2018 (ISO 3297:2017, IDT). Інформація та документація. Міжнародний стандартний серійний номер (ISSN).
11. ДСТУ 7157:2010. Інформація та документація. Видання електронні. Основні види та вихідні відомості.
12. ДСТУ 7342:2013. Інформація та документація. Видавнича анотація. Правила складання та подання у виданнях.
13. ДСТУ 7449:2013. Шрифти друкарські (на кириличній та латинській графічних основах). Групи. Місткість.

14. ДСТУ 8299:2015. Інформація та документація. Знак охорони авторського права. Правила подання у виданнях.
15. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання.
16. ДСТУ 8344:2015. Інформація та документація. Видання. Основні елементи. Терміни та визначення понять.
17. ДСТУ 8602:2015. Інформація та документація. Статистичний облік випуску видань. Основні положення.

*Національні стандарти України, через які впроваджено міждержавні
стандарти (ГОСТ) методом перевидання*

18. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.1 – 2003, IDT).
19. ДСТУ ГОСТ 7.80:2007. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Заголовок. Загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.80 – 2000, IDT).
20. ДСТУ ГОСТ 7.84:2008. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Видання. Обкладинки та палітурки. Загальні вимоги та правила оформлення (ГОСТ 7.84 – 2002, IDT).
21. ДСТУ ГОСТ 7.85:2003. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Міжнародний стандартний номер технічного звіту (ГОСТ 7.85 – 2003 (ИСО 20444 – 94), IDT).

Галузеві стандарти України

22. КД 29.06—2001. Оформлення та поліграфічне виконання друкованих засобів масової інформації.
23. КД 29.07:2006. Порядок розроблення і реєстрації зразків-еталонів товарів народного вжитку поліграфічного виробництва.
24. КД 29.08:2007. Підготовка виробництва до атестації в системі УкрСЕПРО для випуску підручників і навчальних посібників: метод. інструкція.

25. СОУ 18.1-02477019-01:2015. Картки образотворчі немарковані. Технічні умови.
26. СОУ 18.1-02477019-02:2015. Видання аркушеві. Технічні умови (зі зміною № 1).
27. СОУ 18.1-02477019-03:2015. Газети. Технічні умови (зі зміною № 1).
28. СОУ 18.1-02477019-04:2015. Альбоми. Технічні умови.
29. СОУ 18.1-02477019-05:2015. Відбитки. Денситометричні норми. Методика визначення.
30. СОУ 18.1-02477019-06:2015. Журнали. Технічні умови (зі зміною № 1).
31. СОУ 18.1-02477019-07:2015. Поліграфія. Підручники і навчальні посібники для загальноосвітніх навчальних закладів. Загальні технічні вимоги (зі зміною № 1).
32. СОУ 18.1-02477019-08:2017. Вироби друковані канцелярські паперові чи картонні. Загальні технічні вимоги (зі зміною № 1).
33. СОУ 18.1-02477019-09:2015. Видання. Видавниче оформлення і поліграфічне виконання. Показники якості.
34. СОУ 18.1-02477019-10:2015. Фарби поліграфічні. Методи випробувань.
35. СОУ 18.1-02477019-11:2014. Видання для дітей. Загальні технічні вимоги.
36. СОУ 18.1-02477019-12:2015. Бланки облікової та звітної документації, Технічні умови.
37. СОУ 18.1-02477019-13:2015. Поліграфія. Контрольні шкали. Типи.
38. СОУ 18.1-02477019-14:2015. Видання книжкові. Технічні умови.
39. СОУ 18.1-02477019-15:2015. Поліграфія. Обкладинки та палітурки. Типи.
40. СОУ 18.1-02477019-16:2015. Календарі друковані. Технічні умови.
41. СОУ 22.2-02477019-17:2011. Організаційно-розпорядча документація загально-освітнього навчального закладу. Технічні умови.
42. ДСанПіН 5.5.6-138 – 2007. Державні санітарні норми і правила. Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей.

**За матеріалами Книжкової палати України.*

Результати опитування «Стан, виклики та перспективи видавничої галузі України: думка видавців»

Стан, виклики та перспективи видавничої галузі України: думка видавців

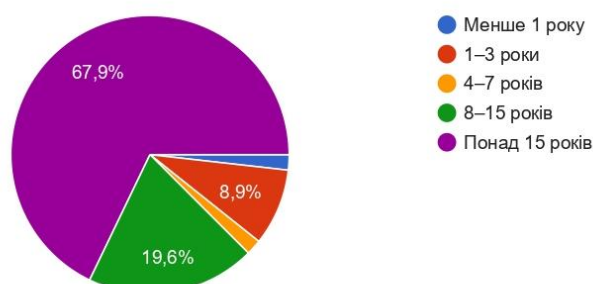
56 відповідей

[Опублікувати дані аналітики](#)

[Копіювати](#)

1. Скільки років ви працюєте у видавничій галузі?

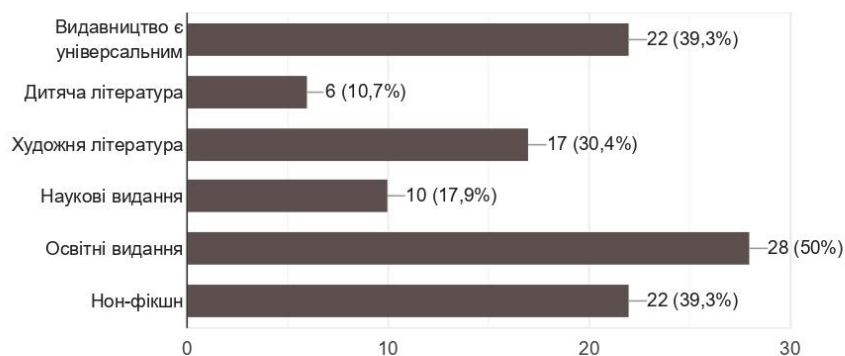
56 відповідей

[Копіювати](#)

2. На якій літературі спеціалізується ваше видавництво?

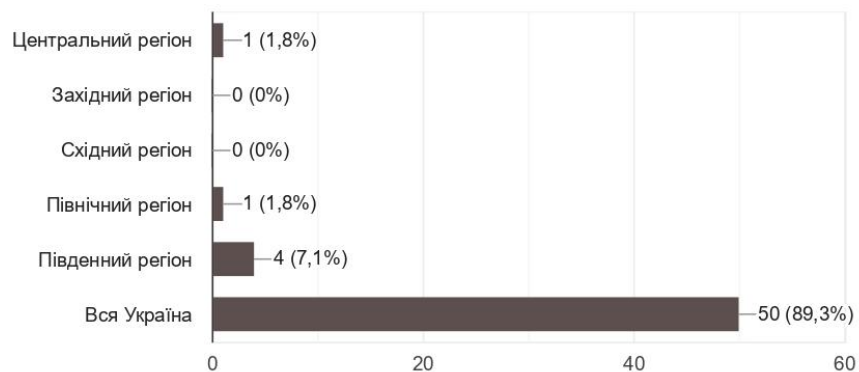
56 відповідей

3. В якому регіоні України переважно працює ваше видавництво?

 Копіювати

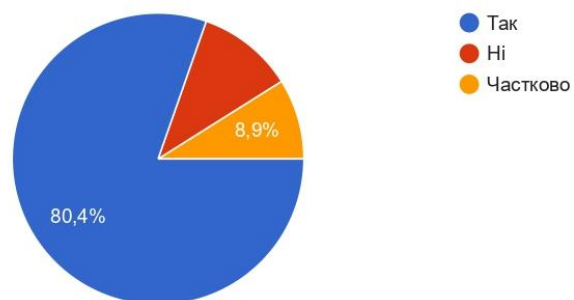
56 відповідей

4. Чи знайомі ви з діяльністю громадських об'єднань, що займаються підтримкою видавничої галузі?

 Копіювати

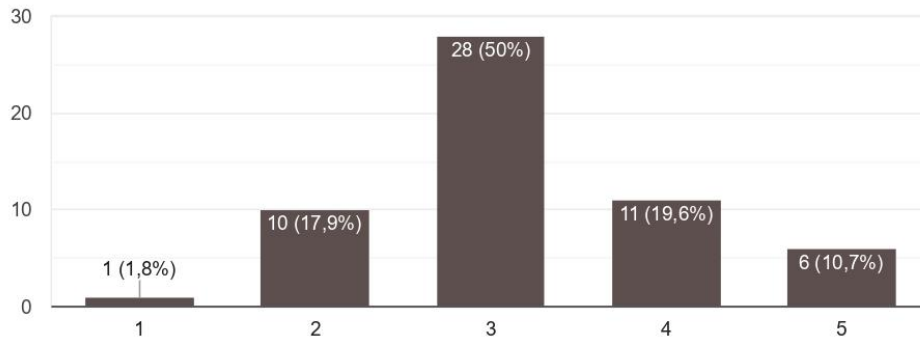
56 відповідей

5. Наскільки ефективною ви вважаєте діяльність громадських об'єднань у підтримці видавничої справи?

(Оцініть за шкалою від 1 до 5, де 1 – зовсім неефективно, 5 – дуже ефективно)

56 відповідей

6. Які громадські ініціативи ви вважаєте найбільш успішними для видавничої справи?

10 відповідей

PEN

Реформування бібліотек

Е-підтримка з можливістю купувати книги, Е-книга для молоді

пільгове оподаткування для видавців

проекти підтримки від Українського інституту книги

Наприклад, таку: Ініціатива SUPRR "Підтримка стійкості і відновлення української видавничої справи" у співпраці з Electronic Information for Libraries та Міністерством освіти і науки України (серія безкоштовних вебінарів для видавців наукових книг)

Літцентр, Читомо

Пропаганда україномовного книгочитання.

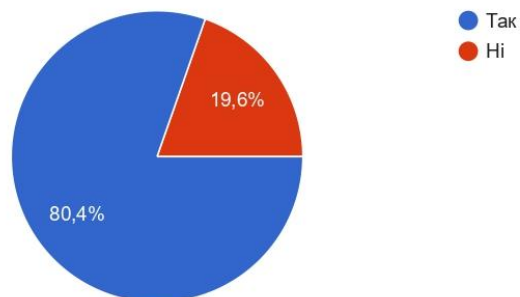
Підтримку видавничої галузі з боку Української Асоціації книговидавців та книгорозповсюджувачів. Лобіювання законодавчих та юридичних питань для видавців з боку УАВК - реальна допомога, від якої у деякі минулі роки залежало виживання підприємств. Нагальна проблема - підтримка малих та середніх видавців в умовах монополізації ринку великими видавництвами.

Лобіювання книговидання в Україні

 Копіювати

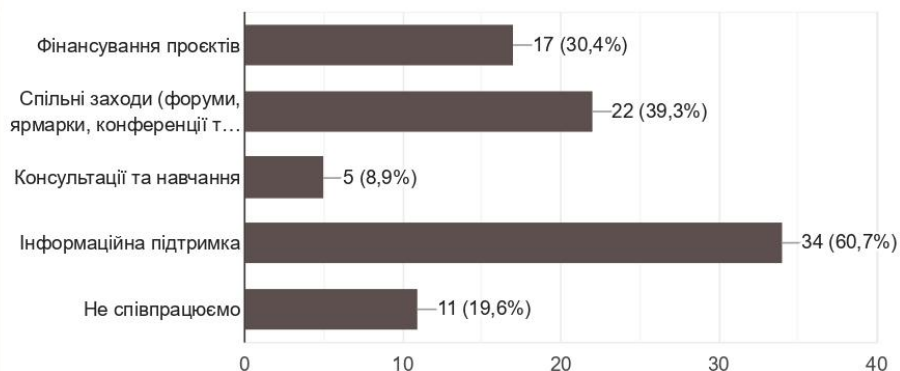
7. Чи співпрацює ваше видавництво з громадськими об'єднаннями?

56 відповідей

8. У якій формі відбувається ця співпраця?

56 відповідей

9. Додатковий коментар до попереднього запитання (за бажанням)

5 відповідей

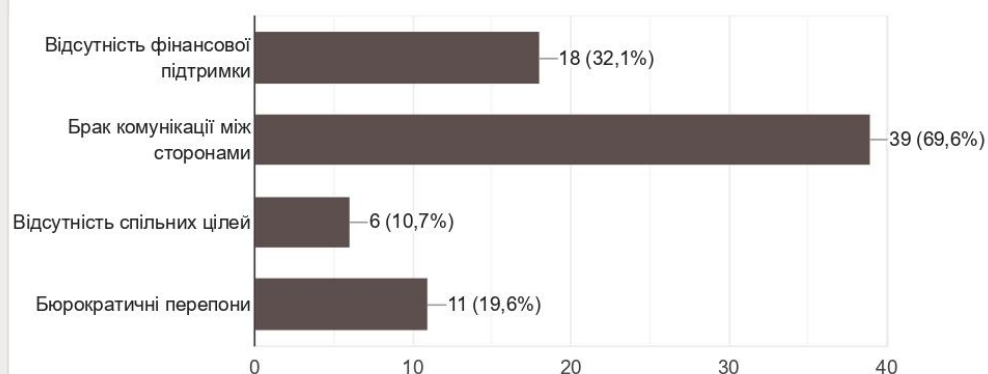
Підтримка ініціатив громадських об'єднань, спрямованих на захист свободи слова, прав авторів та видавців

Підтримка ініціатив на кшталт «Подаруй книгу бібліотеці» або передавання видань для ВПО та військових

Організація заходів спільно з регіональними громадськими об'єднаннями

10. Що, на вашу думку, заважає ефективній співпраці з громадськими об'єднаннями?

56 відповідей

11. Додатковий коментар до попереднього запитання (за бажанням)

2 відповіді

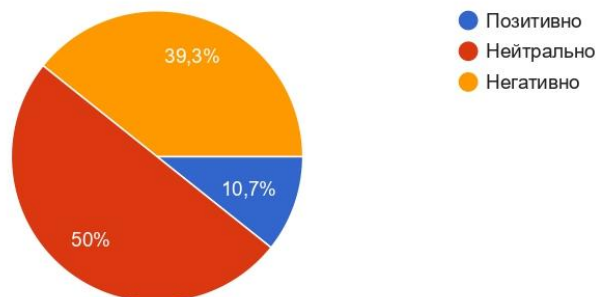
Ніщо; не очікуючи готових рішень, шукаючи, знайдеш або створиш те, чого не вистачає.

Відсутність стратегії щодо книговидання в державі.

12. Як ви оцінюєте роль державних структур в управлінні видавничою справою?

 Копіювати

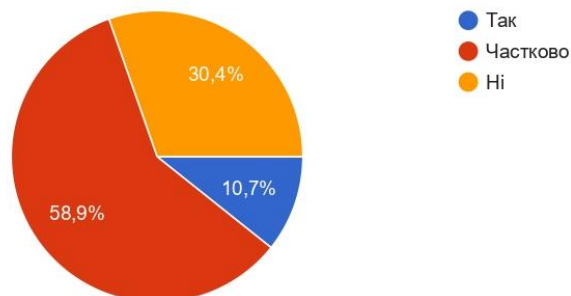
56 відповідей

13. Чи існує, на вашу думку, ефективна комунікація між державними органами та громадськими ініціативами у видавничій сфері?

 Копіювати

56 відповідей

14. Які зміни ви б запропонували для покращення громадського управління у видавничій справі?

9 відповідей

не маю пропозицій

Підписання дорожньої карти

Ніякого управління, тільки пропаганда читання.

Розвиток стратегічної загальнодержавної програми книгочитання та поширення книжок, широке залучення громадських структур

більша залученість

Ніяких, громадськість керує нею і зараз, це очевидно. Державна регуляція й відзнаки здебільшого існують в паралельній реальності, намагаючись затягнути туди читачів, але читач за правом діяльності неуважний, тож що йому до Книжкової палати, індексу Хавкіної чи Премії Шевченка.

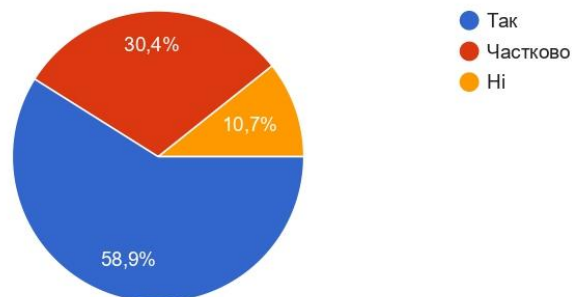
Більш тісна взаємодія з УІКом, реальні грантові програми та програми інформаційної підтримки

Кампанії з популяризації читання

15. Чи відповідають чинні ДСТУ сучасним вимогам видавничої справи?

 Копіювати

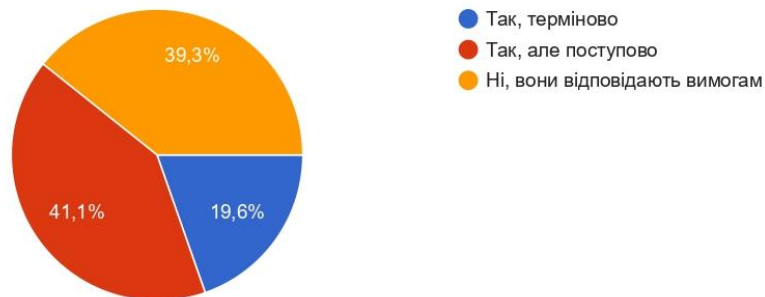
56 відповідей

16. Чи потрібно оновлювати ДСТУ з урахуванням європейських стандартів?

 Копіювати

56 відповідей

17. Які саме аспекти ДСТУ, на вашу думку, потребують перегляду?

8 відповідей

На сьогодні не вважаю це пріоритетом

вимоги до якості матеріалів

немає таких

Можливість переходу бібліотек на книжки в м'якій палітурці

Не маю уявлення.

ніякі

норми технічних вимог до друку,. Чинні на сьогодні були створені в 1966 році. Саме на них спираємось у судових справах.

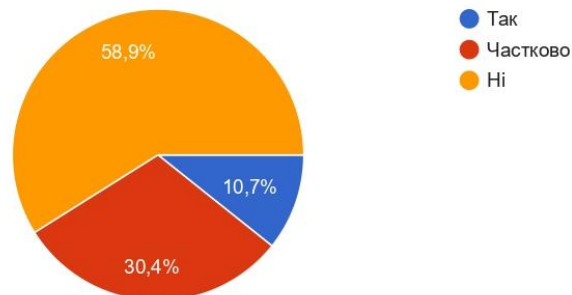
Совкові регуляторні, наприклад, варто прибрати вимоги КП та й взагалі її саму, організувавши натомість агенцію ISBN.

18. Чи вважаєте ви державну підтримку видавничої справи достатньою?

 Копіювати

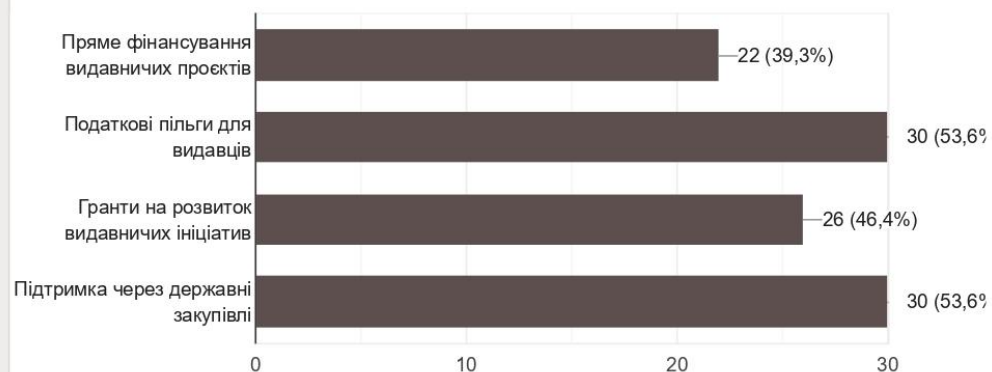
56 відповідей

19. Які форми державної підтримки ви вважаєте найефективнішими?

 Копіювати

56 відповідей

20. Додатковий коментар до попереднього запитання (за бажанням)

3 відповіді

Невтручання

Пропаганда в ЗМІ

21. Які зміни у державній підтримці галузі ви б запропонували?

9 відповідей

Ще більше не втручатися, реформувати псевдокультурні інституції шляхом направлення коштів від їхньої діяльності на податкові пільги.

Заміну російської і радянської книжки в бібліотеках

враховуючи воєнний стан, існуючі підтримки вважаю достатніми

перегляд бюджетів на підтримку видавничої галузі

збільшити увагу та фінансування

ліквідувати корупцію при проведенні конкурсів та виділенні грантів

Якісні, досвітчені, професійні менеджери в освіті та культурі. Протидія корупції.

Більший акцент на дві речі - усе ж тами підтримку малих і нішевих видавництв на противагу великим, та збільшення можливостей комунікації та просування українських книжок за кордоном. Взаємодія та інформація.

Програми підтримки на зразок ЄПідтримка гарно себе показали і варто продовжувати. Тобто фінансувати не видавництва і конкретних суб'єктів, а фізичний осіб (читачів) – надавати кошти на придбання книжок – а читачі самостійно обиратимуть в кого купувати і які книги купувати – це підтримка всього ринку і це стимулюватиме конкуренцію сервісом і якістю книжок.

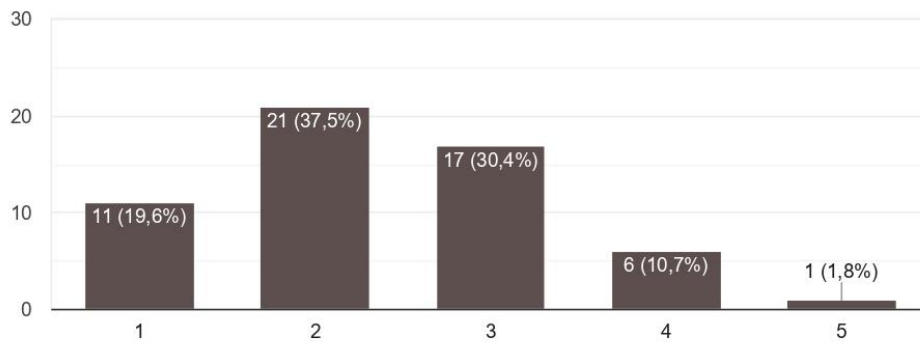

22. Наскільки ефективною ви вважаєте вплив нижченаведених державних інституцій на видавничу справу?

(Оцініть за шкалою від 1 до 5, де 1 – зовсім неефективно, 5 – дуже ефективно)

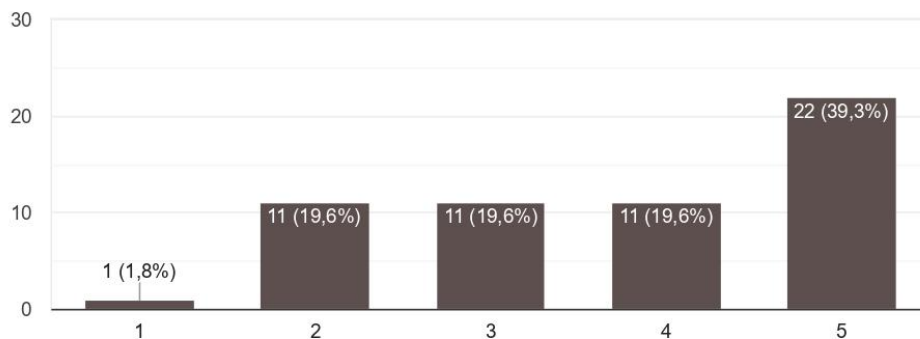
Міністерство культури України

56 відповідей

23. Український інститут книги

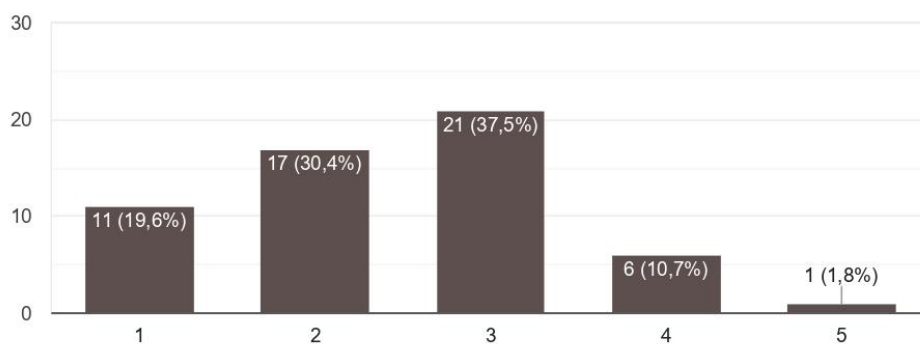
56 відповідей

24. Державний комітет телебачення і радіомовлення України

 Копіювати

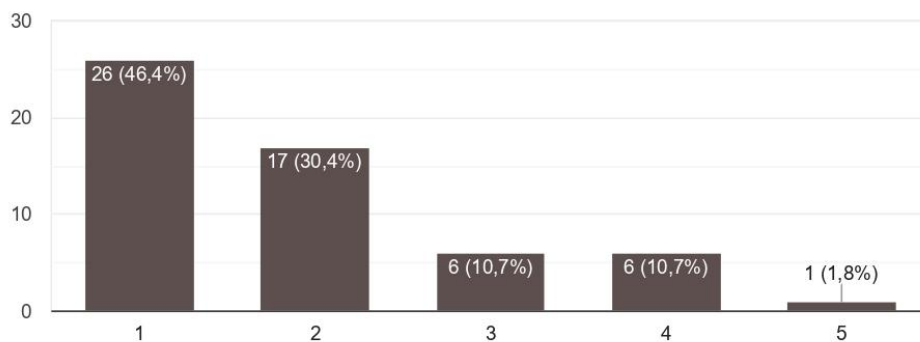
56 відповідей

25. Верховна Рада України

 Копіювати

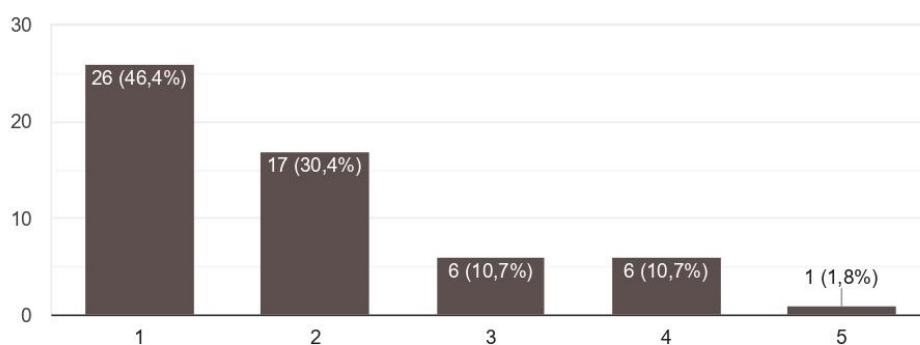
56 відповідей

26. Кабінет Міністрів України

 Копіювати

56 відповідей

27. Які інституції, на вашу думку, мають найбільший вплив на розвиток видавничої справи? Чому?

9 відповідей

Український інститут книги

УІК. Кількість реалізованих проєктів

Власне видавництва. Причини пояснювати немає сенсу, вони очевидні)

УІК. Провідна профільна державна інституція

Фактично тільки депутати, бо виділяють кошти і ухвалюють закони

УІК і Мінфін

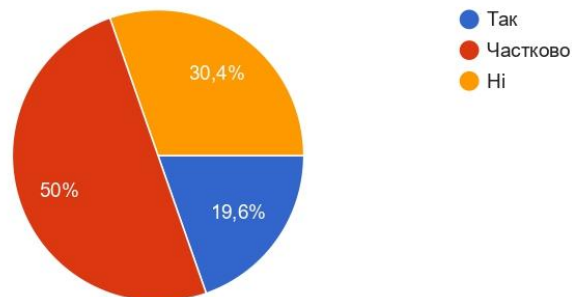
Асоціація видавців та книгорозповсюджувачів. Тому що лише вони розуміються на книговидаванні і мають контакт зі споживачами.

Міністерство Культури та СКУ через конкурси та пряму грантову підтримку.

28. Чи відповідає сучасна видавнича освіта потребам ринку?

 Копіювати

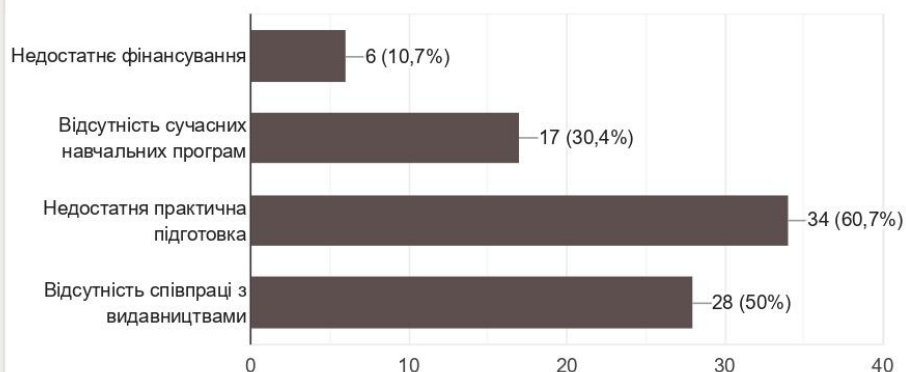
56 відповідей

29. Які головні виклики стоять перед видавничою освітою в Україні?

 Копіювати

56 відповідей

30. Додатковий коментар до попереднього запитання (за бажанням)

1 відповідь

Брак орієнтування на власнетворчість, яка і є основою видавничої справи

31. Наскільки, на вашу думку, Міністерство освіти і науки України впливає на розвиток видавничої освіти, і які зміни варто запровадити для її покращення?

9 відповідей

Ніяк

Не знаю

Не заважати

Мало уваги до технічного оснащення навчальної бази ВУЗів

не володію цим питанням

Повністю змінити систему підготовки кадрів

впливає частково, більша залученість в процеси створення продукту

Міністерство освіти і науки України не впливає на розвиток видавничої галузі. Варто ліквідувати «Інститут модернізації змісту освіти» чи принаймні скоротити його на 80%.

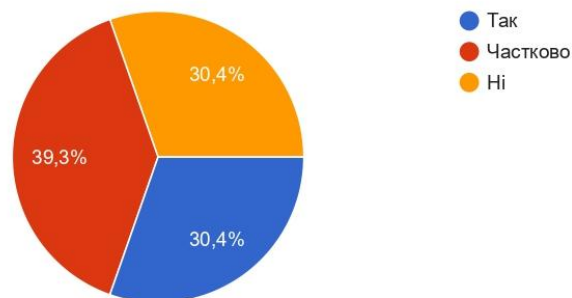
збільшити кількість та якість підготовки фахівців

32. Чи впливає українська видавнича наука на розвиток галузі?

 Копіювати

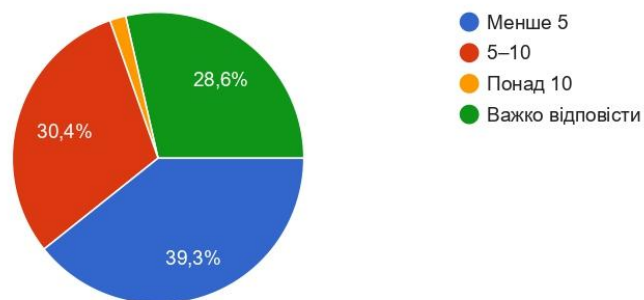
56 відповідей

33. Скільки, на вашу думку, активних громадських об'єднань працює у сфері видавничої справи?

 Копіювати

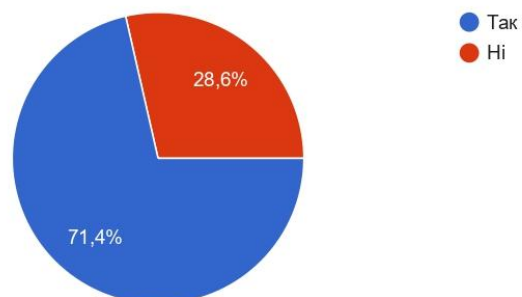
56 відповідей

34. Чи відомі вам успішні проєкти громадських об'єднань у сфері видавничої справи?

 Копіювати

56 відповідей

35. Вкажіть відомі вам успішні проекти або ініціативи громадських об'єднань у видавничій справі.

9 відповідей

Ініціативи та проекти ГО "Соціум-XXI"

Кілька проектів по закупівлі для бібліотек найкращих книжок з ринку

Конкурси із видання книжкової продукції від УІК

мені такі невідомі

ПЕН, Читомо, Барабука

Співпраця видавців в УАВК. Форум видавців тощо.

Багато фондів фінансують та видають книги, актуальні для соціуму

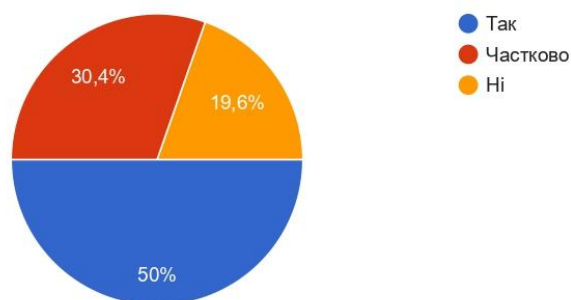
Наприклад багаторічний рейтинг "Книжка року", який безумовно впливає на поширення інформації та продаж книжок. Також роль ГО "Книжковий простір" у просуванні української книжки на арабському ринку і участі у Міжнародних ярмарках у Абу-Дабі

Читомо, Літцентр

36. Чи існують проблеми з фінансуванням громадських об'єднань у видавничій сфері?

 Копіювати

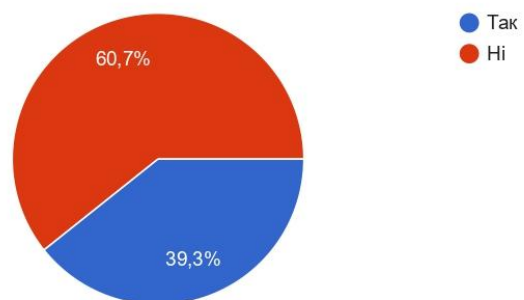
56 відповідей

37. Чи отримує ваше видавництво міжнародну підтримку?

 Копіювати

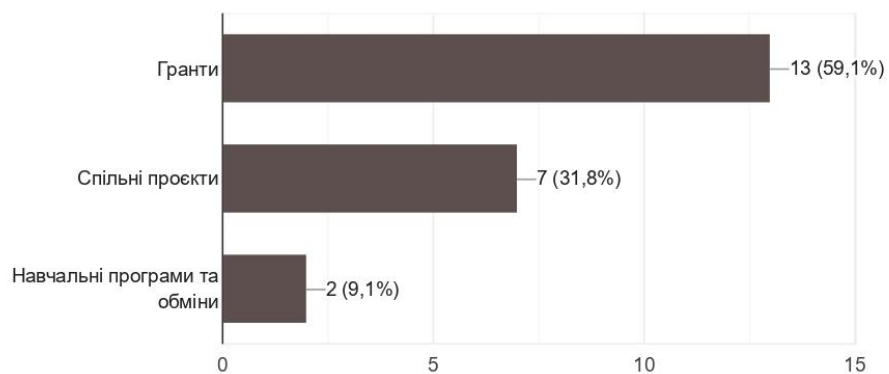
56 відповідей

38. У якій формі надається міжнародна підтримка?

 Копіювати

22 відповіді

39. Які міжнародні програми підтримки видавничої справи ви вважаєте найбільш ефективними?

8 відповідей

Програми Гете-Інституту, які включали і конкурси прямих грантів, і неймовірно цікаві семінари від сучасної німецької книжкової галузі, і спонсорування поїздок українських видавців, зокрема, на Франкфуртський ярмарок тощо

Закупівлю перекладних книжок

Всі, що спрямовані на підтримку перекладів

всі

видання навчальних підручників за підтримки іноземних урядів

Програма підтримки наукових видань НТШ-А, програма "Сковорода" Французького Інституту в Києві

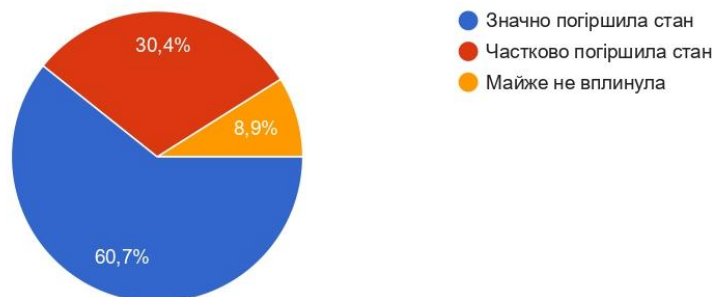
Спільні проекти, гранти. Продаж прав видання.

мені такі невідомі

40. Як, на вашу думку, війна вплинула на розвиток видавничої галузі?

 Копіювати

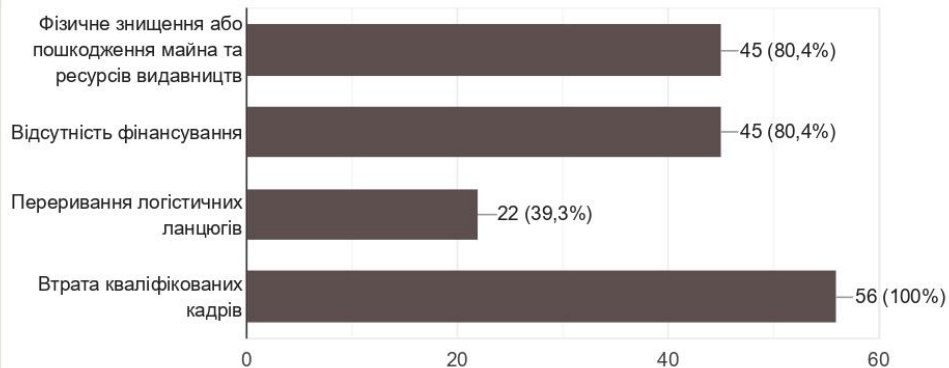
56 відповідей

41. Які основні виклики стоять перед видавничою галуззю у воєнний час?

 Копіювати

56 відповідей

42. Додатковий коментар до попереднього запитання (за бажанням)

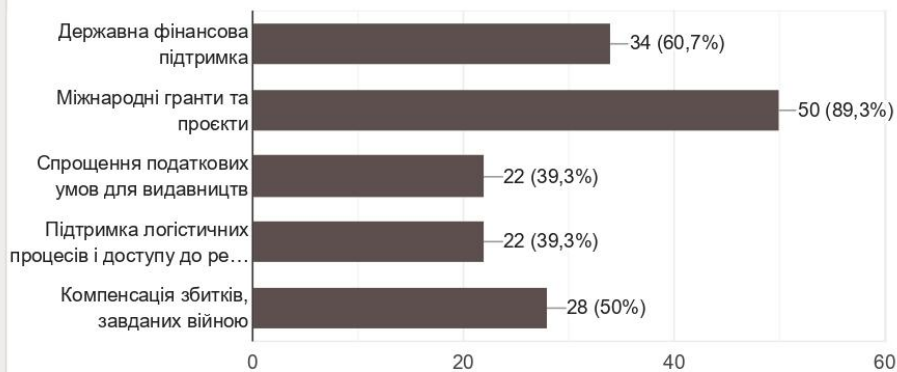
1 відповідь

Зменшення статків населення, невитрачання грошей на книжки при різкому подорожчанні останніх

43. Які рішення допоможуть підтримати галузь у цей період?

 Копіювати

56 відповідей

44. Додатковий коментар до попереднього запитання (за бажанням)

1 відповідь

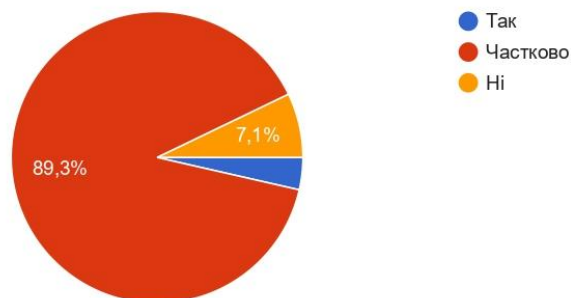
Доступ малих видавців до медіаресурсів, наприклад створення книжкової програми на рейтинговому телеканалі, незалежної від великих видавців

45. Чи вважаєте ви чинну законодавчу та нормативну бази достатніми для розвитку видавничої галузі?

 Копіювати

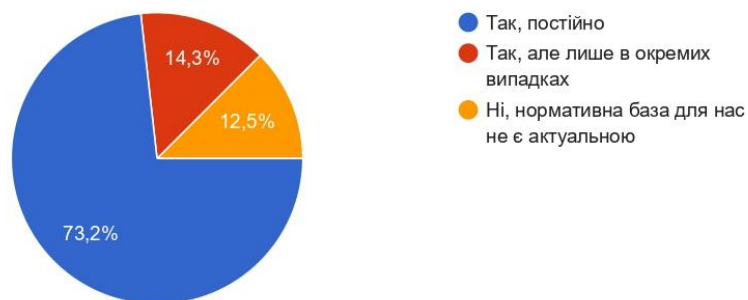
56 відповідей

46. Чи зважаєте ви у своїй видавничій діяльності на чинну нормативну базу?

 Копіювати

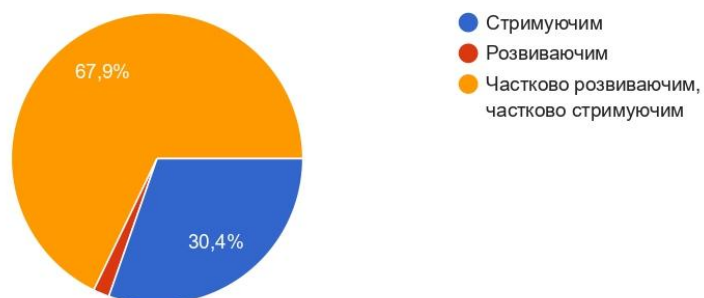
56 відповідей

47. На вашу думку, чинна законодавча та нормативна база є стримуючим чи розвиваючим фактором для галузі?

 Копіювати

56 відповідей

48. Чого, на вашу думку, не вистачає в сучасному законодавстві щодо видавничої справи?

7 відповідей

Розуміння важливості інтелектуального суспільства

Нормативів для фондів у бібліотеках

Розуміння.

Плюралізму

чітких вимог

державних програм підтримки, грантів, загальноукраїнської мережі книготорговель

Дієвих механізмів боротьби з піратством, особливо у царині інтернету

49. Що, на вашу думку, потрібно терміново змінити в законодавчо-нормативному регулюванні галузі?

7 відповідей

Те, що написав вище

про терміновість складно сказати, бо війна

Не регулювання, а підтримка для освіти і науки, розвитку культури.

стандарты

підхід до навчання в школі та ВУЗі, зробити доступним для всіх кредитування навчання в ВУЗі

Відмінити регулювання, але, оскільки цього не станеться, взяти за приклад західне законодавство

Завершення системи заборон книги з РФ

50. Що, на вашу думку, може покращити стан видавничої галузі України?

8 відповідей

закінчення війни

Незалежні та некомерційні проекти, розвиток вільнодруку

Дерегуляція, підтримка бібліотек, книгарень, ярмаркової діяльності, цифровізації освіти, пропаганди читання, фінансування професійних ЗМІ.

все вищеперераховане в попередніх пунктах

Розумне керівництво Мінкульту

Фінансування бібліотек

Професійні кадри

державні програми підтримки, гранти, загальноукраїнська мережа книгорозповсюдження

51. Ваші рекомендації для державних інституцій, громадських об'єднань та міжнародних партнерів:

6 відповідей

залученість в процеси

Небайдужість

Прислухатися до думки малих видавців, сприяти їх збереженню, боротьба з монополізацією ринку. Створення дієвої української міжнародної агенції з авторських прав для просування українських авторів за кордоном і забезпечення доступу до прав зарубіжних авторів, створення незалежного медіаресурсу на ТВ каналі для промоції книжок українських видавництв, підтримка участі українських видавців у міжнародних ярмарках, прямі грантові програми.

Звірити творчість на творців, видавництво на професіоналів і читати

Більше практичних дій у питаннях підтримки галузі

Це тягне вже на докторську роботу, бо потребує досліджень і впроваджень :)))

Компанія Google не створювала цей вміст і не підтримує його. - [Власник контактної форми](#) - [Умови використання](#) - [Політика конфіденційності](#)

Ця форма здається підозрілою? [Звіт](#)

Реєстр розсилки опитувальних анкет респондентам

№	Назва видавництва / організації	Назва видавництва / організації 2	Адреса	Контактний телефон / e-mail	Сайт, сторінка у соціальних мережах
1.	ТОВ «Видавничий центр «Академія»	Теремко Василь Іванович – директор	04119, м. Київ, а/с 37	(044) 483-19-83, (44) 483-19-24, academia- pc@svitonline.com, academvidav@svitonline.com	http://www.academia-pc.com.ua/ https://www.facebook.com/v.teremko/?locale=uk_UA
2.	Видавнича група «ВНУ»	Поляков Олександр Володимирович - генеральний директор	01032, м. Київ, вул. Старовокзальна, 13 – юр. адреса	(044) 593-74-27, (044) 237-08-05, polbhv@gmail.com	–
3.	Видавничо-комерційна фірма «Гриф»	Цвар Олександр Олександрович – директор; Косюк Людмила Іванівна – контактна особа	61145, м. Харків, вул. Шатилова дача, 4, оф. 704 (8 пов.)	(057) 340-07-09, (057) 340-07-49, ikf.grif@gmail.com	https://ikf-grif.com.ua/
4.	Державне науково-виробниче підприємство «Картографія»	Сосса Ростислав Іванович – директор; Руденко Ірина Станіславівна – контактна особа	02094, Київ, вул. Гетьмана Павла Полуботка, 54	+38 (044) 292-02-15 but@ukrmap.com.ua	https://kgf.com.ua/ https://www.facebook.com/dnvpKartografia https://www.youtube.com/channel/UCqbnhppmKLWi9koFIIvLTWg https://www.instagram.com/dnvpkartografiia/
5.	ТОВ "Видавництво "Знання"	Карасьов Володимир Іванович – керівник	м. Київ, вул. Стрілецька, 28.	(050) 336-86-07, 044-235-00-87 (44), 0-800-50-00-14. zn@znannia.com paramonova@society.kiev.ua	https://znannia.com.ua/
6.	Державне спеціалізоване видавництво «Либідь»	Поночовний Сергій Володимирович – директор	01004, м. Київ, вулиця Євгена Чикаленка, 32	(044) 278-58-04 (044) 278-11-12 (044) 279-11-71 info@lybid.org.ua	https://www.lybid.org.ua/ https://www.facebook.com/profile.php?id=100075958310247#
7.	ТОВ «Видавництво «Мапа»	Тисленко Борис Сергійович – директор	02660, м. Київ, вул. Павла Полуботка, 52, офіс 301	(067) 124-124-2 mapa14@ukr.net	https://www.mapaedit.com.ua/

8.	Державне спеціалізоване видавництво «Мистецтво»	Прибега Ніна Дмитрівна – директор; Коряченко Тетяна Павлівна – контактна особа	04050, м. Київ, вул. Мельникова, 63	(044) 483-57-07, 483-57-01, 483-57-06, факс: 483-57-09, mystetstvo@ukr.net	https://ua.museum-digital.org/people/217996 https://www.facebook.com/mystetstvopublish/mentions/
9.	Державне спеціалізоване видавництво «Музична Україна»	Соболева-Зоркіна Катерина Олександрівна – керівник	01004, м. Київ, вул. Чикаленка Євгена, будинок 32	(044) 235-63-56, 235-11-08, muzukr1975@gmail.com	http://muzukr.com/index.html https://www.facebook.com/vydavnyctvo.muzychnaukraina/mentions/
10.	Видавництво НАН України «Наукова думка» ТОВ "Всеукраїнське спеціалізоване "Видавництво "Медицина"	Алексєєнко Ігор Ростиславович – директор	01001, м. Київ, вул. Терещенківська, 3	(044) 234-40-68, (044) 234-70-60, alex@ndumka.kiev.ua, info@ndumka.kiev.ua/vi rob@ndumka.kiev.ua	https://ndumka.kiev.ua https://www.facebook.com/people/%D0%92%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE-%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%B4%D1%83%D0%BC%D0%BA%D0%B0/100070035314781/
11.	ТОВ «Видавництво «Обереги»	Охмакевич Наталія Леонтіївна – директор; Романенко Володимир Валерійович – контактна особа	01033, м. Київ, вул. Саксаганського, 40/85 А	(044) 2872157, (044) 2843454 obereghy@ukr.net	–
12.	ТОВ Видавництво «Око»	Піменова Ірина Костянтинівна – директор; Лисечко Ніна Станіславівна – контактна особа	61057, м. Харків, вул. Пушкінська, 7, кв. 9	(057) 731-18-71, (057) 531-54-42, i.pimenova@gmail.com artokoinfo@gmail.com	https://artoko.org/ https://www.facebook.com/artoko.oko . https://www.instagram.com/artbook.oko/#
13.	Промислово-торговельна фірма в формі ТОВ «Просвіта»	Сирота Віра Вадимівна – директор	01032, м. Київ, бульвар Т. Шевченка, 46	(044) 234-15-86, (044) 234-95-23, office@prosvita.kiev.ua,	http://www.prosvita.kiev.ua/
14.	ТОВ «Видавництво Фоліо»	Красовицький Олександр Віталійович – директор	61057, м. Харків, вул. Римарська, 21А	+38 050 426 46 25 avk@folio.com.ua folio.editor1@gmail.com realfolio@folio.com.ua	http://www.folio.com.ua
15.	ДП «Самміт-Книга»	Степурін Ігор Миколайович – директор	01001, м. Київ, вул. Грушевського, 4 Київ	+38 (063) 757-74-80 office@sbook.com.ua	https://www.facebook.com/stepurin.ivan https://sbook.com.ua/uk/?srsltid=AfmBOoollksKL4hT0HSwFW-aoxwH6sFw5eTLRtYVaNkdPcbRig_CBIR
16.	ПП «Видавничий Будинок «Володимир Дудник»	Дудник Світлана Михайлівна – директор Бібер Олександр – контактна особа	49600, м. Дніпро, вул. Європейська, 15	+38 (067) 6370297 +38 (050) 5328403 desk@dudnik.dp.ua,	https://vidavnicchiy-budynok-volodimir-dudnik.business-guide.com.ua
17.	ТОВ «Учбово-видавничий центр «Школяр»	Корбуш Олена Анатоліївна – директор	03115, м. Київ, вул. Львівська 17	(067) 209-60-88 (066) 06-101-76	https://www.facebook.com/uvchshkolyar/ https://www.shkolyar.com.ua/about-me/

				shkolyar_info@ukr.net	
18.	ТОВ «Видавництво «Шкільний світ»	Кухаренко Юлія Юріївна – директор	01014, м. Київ, вул. Бастіонна, 15	0442842514	https://www.facebook.com/school.ua/
19.	ТОВ «Видавництво «Гене́за»	Дубас Олексій Павлович – директор	04212, м. Київ, вул. Тимошенка, 2л	(044) 412-22-11, (044) 413-99-97, tatyana@geneza.ua, geneza@geneza.ua, dubas@geneza.ua	https://www.facebook.com/geneza.ua
20.	ТОВ «Видавництво «Логос»	Буйницька Ольга Миколаївна – директор	01001, м. Київ, вул. Володимирська, 7, оф. 1	(+380 44 227 55 89 +380 67 328 72 62 +380 67 547 34 36 logos@logos-ukraine.com.ua	https://www.logos-ukraine.com.ua/ https://www.facebook.com/LogosUkraine/?locale=uk_UA
21.	ТОВ «Видавництво «Знання України»	Харлан Анатолій Андронович – директор	03150, м. Київ, вул. В. Васильківська, 57/3, к. 207	+38 (044) 287-41-45, 239-23-28 znannya-real@ukr.net	https://www.znannia.info/
22.	ТОВ «Видавництво «А.П.Н.»	Євстратова Наталія Якимівна – директор	03028, м. Київ, вул. Цимбалів Яр, 77, кв. 1	(044) 525-49-76, ka_arx@ukr.net	https://apn.biz.ua/main
23.	ТОВ Рекламно-видавниче агентство «Просвіта»	Недоля Юлія Іллівна – директор	69002, м. Запоріжжя, просп.Соборний, 75	(061) 2892083 prosvita_zp@ukr.net	http://vcprosvita.com.ua/vcprosvita-kontakty
24.	ТОВ «Університетське видавництво «Пульсари»	Копань Лариса Юріївна – директор; Копань Юрій Васильович – контактна особа	м. Київ, вул. Спаська 9/2, офіс.29	+38 04425-12-75 425-01-03 mail@pulsary.com.ua pulsary2@ukr.net	http://www.pulsary.com.ua https://www.facebook.com/pulsary.vydavnytstvo/?locale=uk_UA
25.	ТОВ «Балтія Друк»	Малікенайте Рута Ромальдівна – директор	04114, м. Київ, вул. Полупанова (Пріорська), буд. 21	(044) 5021047, (067) 4707441 info@baltia.com.ua	https://www.baltia.com.ua/
26.	ТОВ «Літера ЛТД»	Макаревич Сергій Олександрович – директор	03057, м. Київ, вул. Нестерова, 3, к. 408	(044) 456-44-07, litera_l@i.com.ua info@litera-ltd.com.ua	https://www.facebook.com/literaltld/?locale=uk_UA https://www.instagram.com/litera_ltd https://litera-ltd.com.ua/
27.	ТОВ фірма «Торсінг»	Шапіро Михайло Ванадійович – директор	61057, м. Харків, вул. Сумська, 13	(057) 719-98-73, 717-10-27, torsingplus@gmail.com	https://www.facebook.com/torsingplus/ https://www.instagram.com/torsing.ua/ https://torsing.ua/

28.	ДП «Нора-Друк»	Сімонова Елеонора Дмитрівна – директор	03022, м. Київ, вул. Васильківська, 30	(044) 459-09-44, 229-50-22 (Микола Кравченко), nora@ifl.com.ua, noradruk@gmail.com, books@nora-druk.com, nora-druk@ukr.net	http://www.nora-druk.com , https://www.instagram.com/nora_druk/
29.	Державне спеціалізоване видавництво «Світ»	Мельник Ігор Андрійович – директор; Василяк Ганна Петрівна – контактна особа	79008, м. Львів, вул. Галицька, 21, а/с 2237	(032) 235-68-90, svit_vydav@ukr.net	http://www.dsv-svit.lviv.ua
30.	ТОВ «Видавнича компанія «Дике Поле»	Лазутін Олександр Миколайович – директор; Дундіч Вікторія Вікторівна – контактна особа	69063, м. Запоріжжя, вул. Троїцька, 31а	(061) 213-75-05 (095) 233-46-54 dikoeppole.zp@gmail.com	https://www.facebook.com/DikoePolePub/ http://dikoeppole.zp.ua/
31.	Спільне мале підприємство «Мандрівець»	Фенюк Богдан Петрович – директор	46020, м. Тернопіль, вул. Текстильна, 18	(0352) 52-06-20, 43-39-60, 43-39-61, mandr@utel.net.ua redactor.mandr@gmail.com	https://mandrivets.com/contact https://www.instagram.com/mandrivets https://www.facebook.com/Mandrivets
32.	Товариство з обмеженою відповідальністю «ЛППС» ЛТД	Крайній Ігор Ярославович – директор Князева Олена Василівна – менеджер	69071, м. Запоріжжя, вул. Цитрусова, ба	+380 97 954 7470 zplips@gmail.com	http://www.lips.zp.ua/ https://www.tipografia.com.ua/ua/f/lips/ https://www.instagram.com/lips_zp/ https://www.facebook.com/LIPSzp (not so active)
33.	Комунальне підприємство «Запорізька міська друкарня «Дніпровський металург»	Єреп Олександр Іванович – директор	69057, м. Запоріжжя, вул. Антенна, 4	(0612) 33-40-60, (061) 289-91-78, pechat@zp.ukrtel.net.ua, dmzpua@gmail.com	https://www.tipografia.com.ua/ua/f/dmdruk/
34.	Видавничий дім «Школа»	Федієнко Василь Віталійович – директор	61103, м. Харків, а/с 535 (для листування); м. Харків, вул. О. Яроша, 18а	(063) 766-00-77 schoolbook.publish@gmail.com	https://schoolbook.com.ua/ https://www.facebook.com/vidavnichiidimshkola/ https://www.instagram.com/vd_shkola/
35.	Всеукраїнський благодійний фонд «Книги України»	Сологуб Ігор Володимирович – голова Правління	04053, м. Київ, вул. Желябова, 2	(044) 456-84-40, ihors@i.com.ua fond.vbf@gmail.com	https://mediafond.com.ua/static/contacts https://mediafond.com.ua/
36.	Приватне акціонерне товариство «Книжковий світ»	Гаврилова Катерина Минівна – голова Правління	25006, м. Кіровоград, вул. Набережна, 11	(0522) 24-94-64 ks-books@ukr.net	https://www.facebook.com/bookks1/
37.	Видавництво «Країна мрій»	Халімон Леонід Валентинович СПД ФО	м. Харків, вул. Акад. Павлова, 271 Для листування: 61146, м. Харків, а/с 2656	(057) 758-50-70, 717-88-94 (Вика), km2006@ukr.net, (Інтернет працює до 16.00)	https://kraina-mriy.com/contacts/ https://www.facebook.com/kmmediaua https://www.instagram.com/krayina_mriy_km_media

38.	Видаництво у формі ТОВ «Ваклер»	Удовік Сергій Леонідович – директор	01011, Київ, вул. Рибальська, 13	(044) 425-19-08 vakler@ukr.net udovik@ukr.net	https://udovik.com.ua/uk
39.	ТОВ «Інформаційно-аналітична агенція «Наш час»	Слюсаренко Ніна Ігорівна – директор	01054, м. Київ, вул. Павлівська, 17, оф. 81	+380 67 203 5820 iaa_nash_chas@ukr.net	https://www.facebook.com/nash.chas/?locale=uk_UA https://nash-chas.com.ua/
40.	Видавництво правової літератури «Юрінком Інтер»	Ковальська Людмила Федорівна – генеральний директор; Ковальський Віктор Семенович – президент	04209, м. Київ, вул. Героїв Дніпра, 316	(044) 413-81-44, 412-36-18, office@yurincom.kiev.ua, Kovalsky@yurincom.kiev.ua sales@yurincom.kiev.ua	https://www.instagram.com/yurincom_inter https://www.facebook.com/yurincominter/
41.	Товариство з обмеженою відповідальністю видавництво «Ранок»	Круглов Віктор Володимирович – директор; Ямщикова Тетяна Володимирівна (секретар)	61022, м. Харків, пр-т Незалежності 5, кв. 212	+380577011122 +380753479300 office@ranok.kharkov.ua, kruglov@ranok.kharkov.ua, secretary@ranok.kharkov.ua,	https://www.instagram.com/ranokcomua/ https://www.facebook.com/ranok.ua http://www.ranok.com.ua/
42.	Дочірнє підприємство з іноземними інвестиціями «Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»	Шпільман Олег Борисович – генеральний директор	61140, м. Харків, пр. Аерокосмічний, 20а	Тел.: (57) 703-44-33, факс: (57) 703-44-34, svitlana.sklyar@bookclub.ua, inna.tshadaiya@bookclub.ua,	bookclub.ua https://www.facebook.com/ksdbookclub https://www.instagram.com/ksd_bookclub/
43.	Громадська організація «Науково-освітня спілка «Майбутнє»	Белих Тамара Василівна – голова правління	03039, місто Київ, вул.Голосіївська, буд. 18,	(044) 258-98-07, krainaz@ukr.net	https://ula.org.ua/ https://www.krainaz.org/ https://www.facebook.com/ula.org.ua
44.	Товариство з обмеженою відповідальністю «Освіта»	Сулій Ганна Іванівна – директор	16600, Чернігівська обл., м. Ніжин, пл. Івана Франка, 2	(04631) 2-33-47 osvita-dim@ukr.net	https://www.facebook.com/osvitadim/?locale=uk_UA osvita-dim.com.ua
45.	Товариство з обмеженою відповідальністю «КРІОН»	Зубанова Валентина Василівна – директор	04210, м. Київ, пр-т Івасюка Володимира, 6, корп. 7, секція 1	+380 44 581 0469 krion.kiev@ukr.net	http://www.history-ua.org/ https://www.facebook.com/krion.kyiv/
46.	Товариство з обмеженою відповідальністю «К.I.C.»	Чернявський Андрій Андрійович – директор	04080, м. Київ, вул. Нижньоюрківська, 3, к. 25	+380 (44) 467-53-22 andriy@kis.kiev.ua	https://kis.prom.ua/about_us
47.	Товариство з обмеженою відповідальністю «Видавничо-торговий дім «Університетська книга»	Кочубей Родіон Володимирович – директор	40030, м. Суми, вул. Кірова, 27, оф. 516	Тел. (0542) 786-612, факс: (0542) 788-357 +38 (093) 559 45 45 mailbox@book.sumy.ua info@book.sumy.ua, publish@book.sumy.ua	https://www.facebook.com/profile.php?id=61550692995718 https://www.instagram.com/book.sumy www.booksumy.ua

48.	Приватне підприємство «Видавництво «Тезис»	Брискін Володимир Володимирович – директор	21027, м. Вінниця, просп. Космонавтів, 63	+38 073 300 52 25 office@teza.in.ua, editor@teza.in.ua	www.teza.in.ua https://teza.in.ua/contact-us https://www.facebook.com/Teza.Publishers
49.	Державне спеціалізоване видавництво дитячої літератури «Веселка»	Кирюшина Олександра Юрївна – виконуюча обов'язки директора	04050, м. Київ, вул. Юрія Іллєнка, 63	(044) 483-95-01, 483-33-59, 380 44 483 9501 nvdveselka@gmail.com books@veselka.in.ua	https://www.facebook.com/veselka.vydavnytstvo/
50.	Товариство з обмеженою відповідальністю Видавництво «Астролябія»	Русняк Володимир Романович – директор	79008, м. Львів, вул. Винниченка, 6,	+38 (050) 431 54 64 info@astrolabium.com.ua	https://www.facebook.com/astrolabepublishing https://astrolabium.com.ua https://x.com/astrolabebooks
51.	Товариство з обмеженою відповідальністю «Медіасон»	Сукенник Владислав Яремович – директор	76004, м. Івано-Франківськ, вул. Чорновола, буд. 157	+380508452889 +380500588008 info@mediason.pro	https://www.mediason.pro/contact/ https://www.instagram.com/mediason.pro/
52.	Видавництво «Грамота»	Чічановська Людмила Миколаївна – директор; Удовенко Інна Костантинівна – заступник директора	01021, м. Київ, вул. Паньківська 25	(044) 253-92-64, 253-90-17, 253-98 04 (067) 407-50-73 (044) 253-92-64 gramotanew@bigmir.net info@gramota.kiev.ua	www.gramota.kiev.ua https://www.facebook.com/gramota.kiev
53.	Товариство з обмеженою відповідальністю «Глорія Трейд»	Єрошенко Олег Олексійович – директор Михайлов Геннадій Леонтійович – керівник видавничого напрямку	08144, Україна, Києво-Святошинський р-н, Київська обл., село Святопетрівське, бульвар Шевченка, будинок 8 квартира 33	+380623450824 mikhaylov.g@gmail.com gloriya.book@gmail.com	https://books.gloriya.net/
54.	Товариство з обмеженою відповідальністю «Видавництво «Арій»	Мойсеєнко Дмитро Олександрович – директор Лебедєв Олег Миколайович – заст. директора	03148, м. Київ, проспект Леся Курбаса, 26	(38-044) 537-2920, 407-2275; 067-658-19-48 info@ariy.com.ua	www.ariy.com.ua
55.	Редакція газети «Підручники і посібники»	Гринчишин Ярослав Тадейович – директор	46020, м. Тернопіль, вул. Поліська, 6 А	pip.bookpost@gmail.com 096-94-80-927	https://pp-books.com.ua/ https://www.facebook.com/gapiuk/?locale=uk_UA (vice director account)
56.	«Видавництво Анетти Антоненко»	Антоненко Анетта Леонідівна – приватна особа, керівник	01054, м. Київ, а/с 108, дом. адреса: м. Київ, вул. Гоголівська, 326, кв. 12	(066) 988-40-85 (044) 332-84-79, (044) 486-03-30 anetta@calvaria.org anetta@anetta-publishers.com	https://www.instagram.com/anetta.antonenko/ https://www.facebook.com/anetta.antonenko/?locale=uk_UA (director account)

57.	ТОВ «Видавництво «Медицина»	Карасьов Володимир Іванович – директор	01034, м. Київ, вул. Стрілецька, 28	Тел. (044) 581-15-67, тел./факс: (044) 581-15-67 044-235-16-29, 050-336-86-07 sales@society.kiev.ua med@medpublish.com.ua	https://www.medpublish.com.ua/?srsltid=AfmBOoqCZBo8UxOSKmUyYuVxbJtyXIVyHlH5GijNITfqTJoWk77tiybA
58.	Товариство з обмеженою відповідальністю «Видавництво «Свічадо»	Троянівський Богдан Петрович – генеральний директор	79008, м. Львів, вул. Винниченка, 22, а/с 808	(032) 235-73-16, 240-35-08 (067) 37-00-452 post@svichado.com webinfo@svichado.com	https://www.instagram.com/svichado.book/ www.svichado.com
59.	Товариство з обмеженою відповідальністю «Видавничий дім «ВЕСНА»	Агаркова Інна Ігорівна – директор	61075, м. Харків, вул. Потоцького Северина, буд. 38-А	+38 066 514 49 52 +38 093 776 37 73 contact@vesna-books.com.ua	https://vesna-books.com.ua/
60.	Національний університет «Києво-Могилянська академія»	Судакова Олена Миколаївна – директор; Плакида Олена Геннадіївна – керівник відділу реалізації; Квіт Сергій Миронович – президент; Ярошенко Тетяна Олександрівна – директор наукової бібліотеки, віце-президент з інформаційного забезпечення	04070, м. Київ, Конtrakтова пл., 4, II корпус, 4 під'їзд (перший плац НУ «Києво-Могилянська академія»)	(067) 943-89-52 realization.ukma@gmail.com (066) 379-36-25 sudakovaolena15@gmail.com	http://publish-ukma.kiev.ua/ua/
61.	ТОВ «АДЕФ-Україна»	Шпак Ігор Володимирович – директор, Істоміна Алла Олегівна – вик. директор	01030, Київ, вул. Б. Хмельницького, 32, офіс 40а	(044) 284-08-60, (044) 284-08-50 adef@adef.com.ua (044) 284-08-55, istomina@adef.com.ua	http://www.adef.com.ua/
62.	Каленська Владлена Владиславівна	ФОП Каленська Владлена Владиславівна	04112, Київ, вул. Дегтярівська, 58, кв. 113	456-08-97, (067) 404-04-10	–
63.	Видавництво ArtHuss	Костянтин Кожемяка – засновник	вул. Шахтарська 5, Київ, 04074	+38 (044) 227-69-63 +38 (066) 359-28-06 arthussbooks@gmail.com	https://www.instagram.com/art.huss/ https://www.facebook.com/ArtHussUA https://www.arthuss.com.ua/
64.	ТОВ «БІМБА»	Титаренко Алла Сергіївна – директор	м. Київ 6-р Руденка 14-Д, офіс 610	380970782045 З питань співпраці: cooperation-bimba@bimbpublisher.com інших запитів:	https://www.facebook.com/bimba.publisher https://www.instagram.com/bimba_publisher

				info@bimbapublisher.com or llc.bimba@gmail.com	
65.	BOOKCHEF	Кірічов Олександр Борисович – директор	м.Київ, просп. Степана Бандери, 8/16	+380957187237 +380504048100 info@bookchef.com.ua	https://bookchef.ua https://www.facebook.com/bookchefua/ https://www.instagram.com/bookchefua/?hl
66.	Видавництво "Каравела"	Піча Юрій Володимирович – директор	м. Київ, вул. Новокозятинівсь ка, 1-В, м. Київ, 04080	(044) 592-39-36; (068) 364-05-77; (050) 355- 77-75 caravela@ukr.net	https://caravela.com.ua/
67.	Creative Women Publishing	Кіфоришин Тетяна Олександрівна – керівник; Орнелла Остапенко – співзасновниця	вул: Лісківська, 30, кв. 85, м. Київ, 02167	+380988784783 +380509822397 creativewomenpublishin g@gmail.com info@creativewomenpub lishing.com.ua scripts@creativewomenp ublishing.com.ua	https://www.facebook.com/CreativeWomenPublishing https://www.instagram.com/CreativeWomenPublishing https://www.creativewomenpublishing.com.ua/
68.	Онлайнова книгарня «Брустури»	Карп'юк Василь Іванович – директор; Ярослав Голодюк	Присілок Грунь, 43, село Брустури, Косівський район, Івано-Франківська область, 78641	+38 (067) 294-07-07 mail : ladiscursus@gmail.com books.brustury@gmail.c om	https://www.instagram.com/discursus_brustury_publishing/ https://brustury.com.ua
69.	Видавництво Гутенберг	Савич Софія Ігорівна – директор та засновник	Київ, вул. Івана Пулюя, 5	+380 96 116 83 55 gutenberg.ua@gmail.co m	https://gutenberg.ua/ https://www.facebook.com/gutenberg.UA/ https://www.instagram.com/gutenberg.ua/?hl=en
70.	Видавництво Комубук	Швед Павло	м. Київ, вул. Спаська, 34, офіс 1	+38 (067) 352 58 77 kb@komubook.com.ua	https://www.facebook.com/Komubook/?ref=embed_page https://komubook.com.ua/
71.	Видавництво Laurus	Кириченко Галина Петрівна – директор	вул. Дубровицька, 28 Київ 04114	050 469 11 71 laurus.info@yahoo.com	https://www.laurus.ua/ https://www.instagram.com/laurus.press/?hl=en
72.	Nebo BookLab Publishing	Іванова Ірина Анатоліївна – директор	м. Київ, вул. Андрія Верхогляда, 12	+38 (095) 642 33 75 nebo.booklab.cooperatio n@gmail.com nebobooklab.orders@gm ail.com	https://nebopublishing.com.ua/ https://www.facebook.com/nebo.booklab.publishing/ https://www.instagram.com/nebo.booklab.publishing/?hl=uk
73.	Видавництво Ніка- Центр	Самойленко Володимир Миколайович	Київ, вул Кржижановського, 4, офіс № 213 (другий поверх)	+38 (096) 772-771-0 +38 (068) 340-45-40 +38 (066) 843-16-13 +38 (066) 18-22-133	https://www.nika-centre.kiev.ua/ psyhea9@gmail.com
74.	Видавництво "Колесо"	–	м. Львів	kolesobooks@gmail.co m	https://www.facebook.com/KOLESOpublishing/about/

75.	Видавництво Dzhezva	Трохим Наталія Георгіївна – засновниця і керівник	79000, Україна, Львівська обл., місто Львів, вул. Чайковського, буд.11 кв.7	38 (0 93) 452 6074 lysty.natali@gmail.com	https://www.facebook.com/dzhezva/
76.	Видавництво «Новий Самокат»	Кобринський Дмитро Олексійович – директор	м. Київ, вул. Кирилівська, 82, оф. 256.	050 591-59-61 info@novyisamokat.com.ua	https://novyisamokat.com.ua/
77.	Видавництво Mamino	Шарлай Олександр Сергійович – директор	м. Київ, вул. Миколи Лебедєва, 4, 39А	38 (0 98) 087 2015 maminosales@gmail.com admin@mamino.store	https://www.facebook.com/phmamino/ https://www.mamino.store/ https://www.instagram.com/mamino_publishing/
78.	Видавництво ACCA	Фельдман Світлана Дмитрівна – директор	м. Харків, вул. Юр'ївська, 14	+38 (098) 117-69-73 +38(068) 767-77-67 info@assa.kh.ua	https://acca.ua/ https://www.facebook.com/acca.publishinghouse https://www.instagram.com/acca.ua/
79.	Видавництво «Фабула»	Бірічева Наталя Володимирівна – директор	61145, м. Харків вул. Космічна, 21а	+38 (057) 717-61-80 +38 (050) 468-49-44 info.fabulabook@gmail.com	https://fabulabook.com/ https://www.facebook.com/Fabulabook/ https://www.instagram.com/fabula_vydavnytstvo/
80.	Видавничий центр «Академія»	Ковтун Михайло Олександрович – директор	м. Київ вул. Довженко, 3,	+38 (098) 228 10 11 academvidav@gmail.com	https://academiabook.club/ https://www.facebook.com/vc.academia/ https://www.instagram.com/akademiapc/
81.	Сходознавче видавництво Safran Book	Призинчук Світлана Юріївна – директор	вул. Ярослава Мудрого, 6, Велика Димерка, Київська обл., 07442	38 (097) 7883866 +38 (096) 7883868 safranbook@gmail.com	https://safranbook.com/contact/ https://www.instagram.com/safran_book/ https://www.facebook.com/safranbook
82.	Nashaidea	Грегорі Перро та Ірина Олешко – директор	місто Дніпро, проспект Хмельницького Богдана, будинок 169	38(0 67) 365 4284 contact@nashaidea.com	https://www.facebook.com/nashaidea/ https://nashaidea.com/ https://www.instagram.com/nasha_idea/
83.	Видавництво Жупанського	Олексій Жупанський – директор	08293, Україна, Київська область, м. Буча, вул. Тарасівська, 7-А,	38(073) 859 19 33 zhupansky-publisher@ukr.net	https://www.facebook.com/Zhupanskyi/ https://publisher.in.ua/ https://www.instagram.com/zhupansky_publisher/
84.	Видавництво Урбіно	Івченко Анатолій Олександрович – директор	м. Львів, вул. Захарівська, 2	38(0 63) 848 2750 chief.editor.urbino@gmail.com	https://www.facebook.com/wydawnictwourbino/ https://www.instagram.com/urbino.com.ua
85.	Дух і Літера	Костянтин Сігов	Київ, вул. Волоська 8/5,	38(0 50) 425 6020 duh-i-litera@ukr.net	https://www.facebook.com/duhilitera/ https://duh-i-litera.com/bookstore/
86.	Видавництво Pabulum	Ірина Осадчук (культурна менеджерка) і Дмитро Стретович	м. Київ вул. Межигірська, 21	pabulum.com.ua@gmail.com	https://www.facebook.com/pabulum.publishing/ https://www.instagram.com/pabulum.publishing
87.	БараБука	Стус Тетяна – директор	вул. Івана Мазепи, 28-30, м. Київ,	info@barabooka.com.ua	https://www.facebook.com/barabooka https://www.barabooka.com.ua/

88.	Видавництво «Мрія»	Абрамов Микита Дмитрович – директор	м. Дніпро, вул. Різнична, буд. 9, кв. 9	380 95 201 9413 mriia.publishing@gmail.com	https://www.facebook.com/mriia.publishing https://mriia.store/mriia/
89.	Видавництво «Джура»	Венчура Василь Левович – директор	вулиця Поліська, 5, Тернопіль	+380352256940 dzhura09@gmail.com	https://www.facebook.com/dzhura.te.ua https://dzhura.te.ua/
90.	Видавництво «Жолудь»	Мальцева Наталя Миколаївна	Київська обл., Бучанський р-н, село Крюківщина, вул.Мальцева Георгія, будинок 1	–	https://www.facebook.com/zholud.publishing
91.	Видавництво Starbook	Гюнєр Марія - директор	м. Київ, КЛЮВСЬКИЙ УЗВІЗ, будинок 4.	380 95 006 5866 Mariyaguner@gmail.com	https://www.facebook.com/1kroki
92.	Видавництво Astrum	Марія Ястремська Юлія Сливка – засновниці	–	380 93 929 7735 info@astrum.in.ua	https://www.facebook.com/astrium.publishing https://www.instagram.com/astrium.publishing/
93.	Видавництво «Слон»	–	м. Тернопіль	380 50 692 0662	https://www.facebook.com/profile.php?id=100054384196862
94.	Видавництво «Українські пропілеї»	Буряк Юрій Григорович – директор	м. Київ, вул. Банкова, 2.	2393151	https://www.facebook.com/ukrainski.propilei
95.	Видавництво «Автограф»	Журавльова Людмила Іванівна – директор	04205, м. Київ, просп. Оболонський, буд. 16, П. 275	+380444107583 autograf@ukr.net	https://www.facebook.com/Autograf.Publisher
96.	Видавництво «Вертикаль»	Кривоконь Віктор Аркадійович – директор	м. Черкаси вул. Байди Вишневецького 2, оф.6	+380672922183 vertical2003@ukr.net	https://www.facebook.com/verticalbooks
97.	Видавництво «Стікс»	Коваленко Сергій Олександрович – директор	місто Київ, вул. Юрія Кондратюка, будинок 4-Б, квартира 464	4642947 3901728	https://www.facebook.com/profile.php?id=100032152345957
98.	Видавництво КТБ «Альфа»	Гуріна Наталя Вікторівна – директор	М. Київ, вул. Дмитрівська, будинок 75, квартира 131.	380676233122 alfagurina@gmail.com	https://www.facebook.com/booksalfa
99.	Видавництво «Яніна»	Олександр Пшонківський – директор	м. Біла Церква вул. Леся Курбаса, 4	+380 (456) 33-21-22 janina-book@ukr.net	https://www.facebook.com/p/%D0%92%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE-%D0%AF%D0%BD%D1%96%D0%BD%D0%B0-100063596166960/
100.	Видавництво «Темпора»	Олійник Юлія – директор	м. Київ. вул. Хмельницького, 32 оф.4	+38 044 234 46 40 +38 067 44 320 44 tempora@ukr.net	https://www.facebook.com/temporapublishing https://tempora.com.ua/ https://www.instagram.com/tempora.publishing/
101.	«Бородатий Тамарин»	Кіндрок Максим, Кіндрок Тетяна	вул. Соборна, 364-в, м. Рівне, Рівненська обл., Україна, 33020	380 68 711 1122 order@tamarinbooks.com	https://tamarinbooks.com/ https://www.facebook.com/bearded.tamarin https://www.instagram.com/bearded.tamarin

102.	Видавництво «Видавництво»	Лілія Омельяненко, Лілія Стронговський	м. Житомир	+(380) 67 209 27 40 editor@vydavnytstvo.com	https://www.facebook.com/vydavnytstvo/ https://vydavnytstvo.com/ https://www.instagram.com/vydavnytstvo/
103.	«Вавилонська Бібліотека»	Марія Гаврилюк, співзасновник Роман Малиновський	м. Івано- Франківськ, в. Чорновола, 103	380 97 594 4677 publishing@babylonlib.com shop@babylonlib.com +38 097 594 46 77	https://www.facebook.com/babylonlib/ https://babylonlib.com/ https://www.instagram.com/babylonlib
104.	«Цивілізація»	Роман Малиновський	м. Івано- Франківськ, в. Чорновола, 103	380 97 594 4677 civilization.publishing@gmail.com	https://www.facebook.com/civilization.publishing/
105.	«Антивидавництво »	Іван Кулінський	вулиця Павлика, 7/3, Івано- Франківськ,	380 96 600 1122 editor@antipublishing.com.ua	https://antipublishing.com.ua https://www.facebook.com/antipublishing/
106.	«Тотемне Видавництво»	Шарова Ірина Олегівна	вул. Михайла Омельяновича- Павленка, 19 А, кв. 17, м. Київ, 01010	totemne@gmail.com	https://www.facebook.com/totemne https://www.instagram.com/totem.publisher/
107.	Видавництво «Терен»	Андрій Криштальський	Волинська обл., місто Луцьк, пр. Президента Грушевського, буд. 33, кв. 27.	380 50 295 6548 teren.lutsk@gmail.com	https://www.facebook.com/teren.lutsk http://teren-lutsk.com/ http://teren-lutsk.com/
108.	Дитяче арт- видавництво «Чорні вівиці»	Дроняк Василь та президент Meridian Czernowitz Святослав Померанцев.	м. Чернівці, вул. Перша Приміська 3	380 98 715 0181 booksxxi@gmail.com	https://www.facebook.com/ChorniVivtsi https://www.instagram.com/chorni_vivtsi/
109.	Видавництво «Terra Incognita»	Ярина Винницька та Юрій Чопик	м. Львів, вул. Вірменська, 30, офіс 3а	380 68 144 3003 Info@terra- incognita.in.ua	https://www.facebook.com/TIPublisher
110.	Vovkulaka	Мішенів Ярослав Ігорович	м.Київ, вул. Звіринська, буд. 63.	380683020090 yavovkulaka@gmail.com	https://www.facebook.com/vovkulaka.net https://www.vovkulaka.net/ https://www.instagram.com/vovkulaka/
111.	MAL'OPUS	Дмитро Данилюк (директор) Власник(и) Артем Прядка (співзасновник) Дмитро Данилюк (співзасновник) Олександр Тупкало (співзасновник)	м. Київ, вул. Мілотенка 17-В, кв 88	info@malopus.com.ua	https://www.facebook.com/MALOPUS https://malopus.com.ua/ https://www.instagram.com/malopus_comics/
112.	Журнал «Світ Фентезі»	Вікторія Ваколюк	—	svit_fantasy@ukr.net	https://www.instagram.com/svit_fantasy/ https://www.facebook.com/TheWorldOfFantasy.info https://svitfantasy.com.ua/

113.	Видавничий Дім Медкнига	Влас Олександр Павлович	м. Київ, вул. Кирилівська, 160 Б	+380 44485158638 +38 066 753 81 78 (066) 785 11 56 medknyha@ukr.net	https://www.facebook.com/medkniga.kiev https://medknyha.com.ua/pro-nas/
114.	Видавництво «Човен»	Остап Процик та Ігор Балинський.	м. Львів, вул. Костюшка, 18	38(067) 674-31-77 info@choven.org	https://www.facebook.com/ChovenUA https://choven.org/
115.	Часопис КРИТИКА - Journal KRYTYKA	Орися Грудка	а/с 255, 01001 Київ, Україна	38-(044) 425-2336 office@krytyka.com	https://krytyka.com/ua/about-us https://www.facebook.com/KRYTYKA
116.	Читаймо	Валентина Єсіпова	–	chytajmo@gmail.com	https://www.chytajmo.in.ua/ https://www.facebook.com/chytajmo/
117.	Kyivbookfest (Книжковий Фестиваль)	Нікітіна Анастасія	м. Київ Пр-т Степана Бандери, 23	380 67 404 3744 info@kbf.org.ua	https://www.facebook.com/kyivbookfest https://kbf.org.ua/ https://www.instagram.com/kyivbookfest
118.	Видавництво «Смакі»	Денис і Валентина Смаковські	м. Дніпро, вул.Героїв Крут, будинок 14	380 67 677 7540 info@smaki.pub	https://www.facebook.com/smakipublishing https://smaki.pub/
119.	Pantheon. Література та мистецтво	Шевченко Аліна	м. Київ вул. Шевченка, 66.	lit.krop008@gmail.com	https://www.facebook.com/pantheon.art008 https://www.instagram.com/p/DDrT4J0tqbl/
120.	Журнали для дітей та підлітків UA	Василь Андрійчук	–	appdp2022@gmail.com	https://www.facebook.com/people/%D0%96%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B8-%D0%B4%D0%BB
121.	Видавництво «Те́за»	Брискін Володимир	м. Вінниця, вул. Келецька, 53	38 073 300 52 25 editor@teza.in.ua	https://teza.in.ua/
122.	Зарубіжна література в школах України	Дмитро Лебедь (головний редактор)	м. Київ, вулиця Борщагівська, 46/1, 17	380 50 937 17 78 antrosvit@ukr.net	https://zl.kiev.ua/
123.	Видавництво Старого Лева	Мар'яна Савко і Юрій Чопик	м. Львів, вул. Старознесенська, 24-26	38(067) 674 46 45 38(067) 323 26 98 spilnota@starlev.com.ua	https://starylev.com.ua/ https://www.facebook.com/starlev/ https://www.instagram.com/stary_lev
124.	Видавництво Читаріум	Лариса Бобровнік	м. Харків, пр. Незалежності 7	380633559245 chitarium@gmail.com	https://chitarium.com/ https://www.instagram.com/chitarium_publishing/?hl=ru https://chitarium.com/contact/
125.	Видавництво «Абабаламага»	Іван Малкович	м. Київ, вул. Басейна, буд. 1/2 (2-й поверх)	38 068 668-35-95 store@ababalahamaha.com	https://store.ababalahamaha.com.ua/ https://www.facebook.com/ababalahamaha.publishers/ https://www.instagram.com/ababalahamaha
126.	Видавництво «Апріорі»	Юрій Ніколишин	м. Львів, Катедральна, 2	380 67 314 0510 info@apriori.lviv.ua	https://apriori-publishing.com/ https://www.facebook.com/apriori.lviv

127.	Видавництво «Жнець»	Женченко Ігор Вікторович	місто Київ, проспект Свободи, будинок 17, квартира 55	380 67 997 1290 zhnets.publisher@gmail.com	https://www.zhnets.com.ua/ https://www.facebook.com/people/%D0%92%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE-%D0%96%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8C/100063506382456/
128.	Видавництво 21	Дроняк Василь	вул. Перша Приміська 3, а/с 274 Чернівці	38 (098) 715 01 81 booksxxi@gmail.com	https://www.books-xxi.com.ua/ https://www.facebook.com/booksxxi/?locale=uk_UA https://www.instagram.com/vydavnytstvo21/
129.	Видавництво «Комора»	Співзасновником видавництва є українсько-британське СП «Комора»	вул. Сверстюка, 19, офіс 1102, Київ	380 67 473 8147 komora.books@gmail.com	https://komorabooks.com/ https://www.facebook.com/komorabooks/
130.	Видавництво Літопис	Комарницький Михайло Степанович	м. Львів, вул. Костюшка, 2	380 63 948 6257 litopys@ukr.net	https://www.facebook.com/litopys.lviv/ https://litopys.lviv.ua/
131.	Видавництво ArtBooks	—	м. Київ ул. Велика Васильківська, 13/1	380 800 309 003 book@artbooks-publishing.com	https://www.facebook.com/publishingartbooks/ https://artbooks.ua/ https://www.instagram.com/big.artbooks/
132.	Видавництво «Білка»	Панков Сергій Володимирович	м.Київ, вул. Бориспільська 9, 02099	380 93 540 1769 belobookshop@gmail.com	https://bilkabooks.com/ https://www.facebook.com/publisher.Bilka
133.	Видавництво «ТаТиШо»	Горовий Руслан	м. Київ	tatysho.publisher@gmail.com	https://tatysho-publisher.com.ua/ https://www.facebook.com/TaTyShoPublisher https://www.instagram.com/tatysho2023
134.	Видавництво Stretovych	Дмитро та Світлана Стретович	м. Київ вул. Світлицького, будинок 35,	38 093 233 02 02 welcome@stretovych.com.ua	https://stretovych.com.ua/ https://www.facebook.com/stretovych.com.ua
135.	Видавництво English Student	Олег Грициняк – співзасновник та виконавчий директор	м. Львів, вул. Костюка 18	380 73 227 1465 info.engstudent@gmail.com	https://www.facebook.com/englishstudentflashcards/ https://eng-student.com.ua/magazin/?srsltid=AfmBOqtUuVT1Rao242Cx29h5WIFk_kA3gjAFCibkw1Hq_Ne4sk5ogg
136.	Видавництво книг «Лілія»	Стасюк Лілія	м. Хмельницький, Подільська 70	380 97 855 7497 lilia_stasuk@i.ua	https://www.vidatiknigu.com.ua/ https://www.facebook.com/VidavnictvoLilia/
137.	Видавництво Discursus	Василь Карп'юк та Ярослав Голодюк	Присілок Грунь, 43, с. Брустури, Косівський район, Івано-Франківська область	38 (067) 294-07-07 ladiscursus@gmail.com	https://www.facebook.com/discursus.brustury/ https://brustury.com.ua/kontakty/
138.	«Український пріоритет»	Шовкошитний Володимир	Київ, вул. Саксаганського, будинок 43-Б	38 068 868 3648 Shovkoshytnyi.rodion@gmail.com	https://www.facebook.com/uapriority/ https://www.instagram.com/uapriority/
139.	Видавництво «Уроборос»	Комарова Аллам(Дафа)	м. Київ вул. Тарасівська 6.18 прим.26	38-067-799-19-26 ouroborosbooksua@gmail.com	https://ouroborosbooks.com.ua/ https://www.facebook.com/people/%D0%92%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE-%D0%96%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8C/100063506382456/

					%D0%A3%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%81/61561366785478/ https://www.instagram.com/ouroborosbooks.ua/
140.	Видавництво «Талант»	Денісов Олександр Володимирович	м. Харків, вул. О.Яроша, 18а	38 067 570-64-88 knigitalant@ukr.net	https://www.facebook.com/TALANTpublisher/ https://detmir.com.ua/category/vydavnyctvo-talant/
141.	Видавництво «Кліо»	Віра Йосипівна Соловйова	м. Київ, вул. Грушевського 4, 6-й поверх, кімн. 629	380 44 279 9214 clio.book@gmail.com	https://www.facebook.com/ClioPublishingHouse/ https://www.clio.in.ua/
142.	Видавництво «Жорж»	Протас Наталія	місто Харків, вул. Котельниківська, будинок 5.	38 067 652 63 73 zhorzhclub@gmail.com	https://www.facebook.com/ZhorzhClub/ https://zhorzh.com.ua/
143.	Видавництво «Їжак»	Брайченко Артем і Олена	Київ, вул. Ілленка Юрія, буд. 12	380 67 878 6767 info@yizhakultura.com	https://www.facebook.com/yizhakpublishing/ https://yizhak.ua/
144.	Видавництво настільних ігор WoodCat	Некрасов Константин	м.Київ, вул. Довженка, 14	380 68 309 6316 woodcat.v@gmail.com	https://www.facebook.com/WoodCatGames/ https://www.woodcat.com.ua/
145.	Видавництво Марка Мельника	Мельник Марко Юрійович	м. Київ, ул. Івана Мазепи, 28-30	markobook88@gmail.com	https://www.facebook.com/markobook/
146.	Видавництво Ростислава Бурлаки	Бурлака Ростислав	м.Київ, вул. Платова 18	38 050-640-05-37 publishing.vrb@gmail.com	https://vrb.com.ua/contacts
147.	Видавництво «Сполом»	Дук Олег Мирославович	м. Львів, вул. Краківська, 9	+38032-297-55-47 spolom_lviv@ukr.net	https://www.facebook.com/LvivSpolom/ https://www.instagram.com/spolom_lviv/
148.	Видавництво «Літера ЛТД»	Макаревич Сергій Олександрович	м. Київ, вул. Нестерова, 3	38 (067) 381-82-18 info@litera-ltd.com.ua	https://www.litera-ltd.com.ua/
149.	Видавництво «Відкриття»	Васильєва Наталія	м. Харків	vidkryttia@gmail.com	https://www.facebook.com/discovery.vyd/ https://vidkryttia.com.ua/ https://www.instagram.com/vidkryttia/
150.	Видавництво Лис Fox Publishing	Капрел'янц Агнеса Неждетівна	м. Київ, вулиця Ав. Антонова 47, кв.14	38 (050) 302-3405 kaprelua@gmail.com	https://www.facebook.com/foxpublishing.in.ua/ http://foxpublishing.in.ua/
151.	Видавництво «Блим-Блим»	Буднік Юлія	08140, Київська обл., с. Шевченкове, вул. Лікарська, буд. 99	+38 (098) 88 33 622 editor.b.b.publishing@gmail.com	https://www.facebook.com/blym.blym.publishing/ https://www.blym-blym.com/
152.	Видавництво музичної літератури "Науково-	Луїс да Камара Каскудо	м. Харків	380 95 485 2211 primpex@ukr.net	https://www.facebook.com/nmcmusic/

	методичний центр, м. Київ"				
153.	Видавництво «Час Змін Інформ»	Климчук Костянтин Вікторович	м. Біла Церква, вул. Привокзальна, 36, к. 6	38 097 931 66 47 chaszmin.info@ukr.net	https://www.facebook.com/profile.php?id=100064003336063 https://www.litera.kyiv.ua/
154.	Видавництво «ВАРТО»	Сидоренко Віктор Борисович	М. Київ, вул. Івана Пулюя, 5 Б	(050) 357 79 82, (063) 627 91 05 mail@varto.kiev.ua	https://www.facebook.com/VARTO.PH https://varto.kiev.ua/
155.	Видавництво «Педагогічна Думка»	Остапчук Сергій Олександрович	м. Київ, вулиця Січових Стрільців, 52-д, к. 103	050-310-25-67 book-xl@ukr.net	edukit.kiev.ua https://www.facebook.com/p/%D0%92%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE-%D0%9F%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0-%D0%94%D1%83%D0%BC%D0%BA%D0%B0-100057476139076/
156.	Видавництво «Світ»	Директор – Ігор Андрійович Мельник, Зав. комерційного відділу – Дзьоба Сергій Орестович	м. Львів, вул. Галицька, 21.	(032)2356890 real@svit.gov.ua	https://svit.gov.ua/ https://www.facebook.com/profile.php?id=100063010083925
157.	Видавництво «Фронезис»	Проценко Олег Борисович	Київ, вул. Братська, 10, оф. 32	38 099 119 41 41 book@phronesis.com.ua	https://www.phronesis.com.ua/ https://www.facebook.com/phronesis.books
158.	Видавництво «Кайрос»	Степанець Наталія Анатоліївна	м. Київ, вул. Деревлянська 13	380 44 583 0116 bookskairos@gmail.com	https://kairosbooks.com.ua/ https://www.facebook.com/KairosPublishing/
159.	Видавництво «Нота бене», оперативна поліграфія	Даниленко Денис Васильович	м. Суми, вул. Прокофєва 38, оф 12	380 542 700 751 sumynotabene@gmail.com	https://www.facebook.com/SumyNotaBene/
160.	Видавництво "Школярник"	В. Головач	м. Тернопіль, вул. За Рудкою, 33	0352 431082 067 564 6495	email: office@schoolboy.com.ua https://www.schoolboy.com.ua/
161.	Видавництво • друкарня «НОВОГрад» «Н-ВОЛИНСЬКА МІСЬКА ДРУКАРНЯ»	Іванченко Дмитро Володимирович	м. Новоград- Волинський, вул. Шевченка, 11	380 67 599 1546 novograd24@gmail.com	https://www.facebook.com/novograd24/ https://www.findglocal.com/UA/Novohrad-Volynskiy/297992773873378/%D0%92%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE-%E2%80%A2-%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%BD%D1%8F-%C2%AB%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%9E%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B4%C2%BB
162.	Видавництво «Зірка»	Марущак Валерій Юрійович	м. Київ, метро Почайна, проспект Степана Бандери, 6	380 67 691 1431 info@zirka.ua	https://www.facebook.com/ZIRKAvidavnytvo/ https://zirka.ua/
163.	Видавництво «Світло й Тінь»	Пилип'юк Володимир Васильович	м. Львів, вул. Стецька, 3а	380 68 349 5215 svitloitin@gmail.com	https://www.facebook.com/pvp.svitloitin/

164.	Видавництво "Crystal Book"	Лупіна Алла Іванівна	Київ, проспект Перемоги, будинок 50	38 (048) 793-71-23 info@crystalbook.com.ua	https://www.facebook.com/Crystalbook/ https://crystalbook.com.ua/
165.	Видавництво «Капібара»	Ірина Білоцерківська	Вул. Бориспільська, 9 корпус 57, офіс 107, Київ, Україна, 01001	+380 93 5401769 +380507751154 capychok@gmail.com	https://www.instagram.com/capybara_books https://www.facebook.com/people/%D0%92%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE-%D0%9A%D0%B0%D0%BF%D1%96%D0%B1%D0%B0%D1%80%D0%B0/61567846735905/#
166.	Видавництво Спілки Поведінкових Аналітиків України	Тетяна Карабліна, Софі Ганевіч, Оксана Мусієнко	місто Київ, вул.Професора Підвисоцького, будинок 19, квартира 13	+380632383166 cba.ukraine@gmail.com	https://www.facebook.com/pub.ukraine.cba/ https://uiaba.org/